

Alku uudelle.

Mikkelin kaupunki
Otavan Opisto

Aikuisten lukiokoulutuksen opetussuunnitelma 2016

Hyväksytty Mikkelin kaupungin kasvatus- ja
opetuslautakunnassa 16.6.2016

SISÄLLYS

1. Opetussuunnitelman perusteet.....	4
1.1. Opetussuunnitelman laatiminen.....	4
1.2. Opetussuunnitelman sisältö.....	5
2. Aikuisten lukiokoulutuksen tehtävä ja arvoperusta.....	7
2.1. Tehtävä.....	7
2.2. Arvoperusta.....	9
3. Opetuksen toteuttaminen.....	14
3.1. Oppimiskäsitys.....	14
3.2. Opiskeluympäristöt ja -menetelmät.....	17
3.2.1. Opiskeluympäristöt.....	17
3.2.2. Työtavat ja opiskelumenetelmät.....	19
3.2.3. Opetuksen toteuttaminen.....	23
3.3. Toimintakulttuuri.....	24
3.4. Opintojen rakenne.....	31
4. Opiskelijan ohjaus ja tukeminen.....	33
4.1. Ohjaus.....	33
4.2. Oppimisen ja opiskelun tuki.....	36
4.3. Kieleen ja kulttuuriin liittyviä kysymyksiä.....	40
5. Oppimistavoitteet ja opetuksen keskeiset sisällöt.....	42
5.1. Opetuksen yleiset tavoitteet.....	42
5.2. Aihekokonaisuudet ja osaamiset.....	45
5.3. Äidinkieli ja kirjallisuus.....	59
5.3.1. Suomen kieli ja kirjallisuus -oppimäärä.....	61
5.3.2. Suomi toisena kielenä ja kirjallisuus -oppimäärä.....	77
5.4. Toinen kotimainen kieli (ruotsi).....	95
5.4.1. Ruotsi, B1-oppimäärä.....	100
5.4.2. Ruotsi, B3-oppimäärä.....	104
5.5. Vieraat kielet.....	108
5.5.1. Vieraat kielet, englanti, A-oppimäärä.....	114
5.5.2. Vieraat kielet, B3.....	119
5.6. Matematiikka.....	122
5.6.1. Matematiikan yhteinen opintokokonaisuus.....	126
5.6.2. Matematiikan pitkä oppimäärä.....	128
5.6.3. Matematiikan lyhyt oppimäärä.....	144
5.7. Biologia.....	155
5.8. Maantiede.....	168
5.9. Fysiikka.....	181
5.10. Kemia.....	194
5.11. Filosofia.....	204
5.12. Psykologia.....	214

5.13. Historia.....	227
5.14. Yhteiskuntaoppi.....	241
5.15. Uskonto.....	252
5.15.1. Evankelis-luterilainen uskonto.....	255
5.15.2. Ortodoksinen uskonto.....	263
5.16. Elämäkatsomustieto.....	271
5.17. Terveystieto.....	285
5.18. Liikunta.....	294
5.19. Musiikki.....	296
5.20. Kuvataide.....	300
5.21. Käsiyö.....	305
5.22. Mediaopinnot.....	308
5.23. Tietotekniikka.....	309
5.24. Tulevaisuuden tutkimus.....	313
5.25. Opintojen ohjaus.....	316
5.26. Teemaopinnot.....	323
6. Opiskelijan oppimisen arviointi.....	325
6.1. Arvioinnin tavoitteet ja oppimista tukeva arviointikulttuuri.....	325
6.2. Kurssisuoritusten arviointi.....	329
6.2.1. Numeroarvosanat ja suoritusmerkinnät.....	330
6.2.2. Itsenäisesti suoritettu kurssi.....	331
6.2.3. Suullisen kielitaidot kurssien arviointi.....	332
6.2.4. Opinnoissa edistyminen.....	333
6.2.5. Osaamisen tunnustaminen ja opintojen hyväksilukeminen.....	334
6.3. Oppiaineen oppimäärän arviointi.....	338
6.4. Lukion oppimäärän suoritus aikuisten lukiokoulutuksessa.....	340
6.5. Todistukset ja niihin merkittävät tiedot.....	343
LIITTEET.....	347

1. Opetussuunnitelman perusteet

1.1. Opetussuunnitelman laatiminen

Aikuisten lukiokoulutuksen opetussuunnitelmajärjestelmän osia ovat

- lukiolaki (629/1998) ja -asetus (810/1998)
- valtioneuvoston asetus lukiolaissa tarkoitetun koulutuksen yleisistä valtakunnallisista tavoitteista ja tuntijaosta (942/2014)
- Opetushallituksen määräys aikuisten lukiokoulutuksen opetussuunnitelman perusteista
- koulutuksen järjestäjän hyväksymä opetussuunnitelma
- lukioasetuksen (810/1998) 3 §:n mukainen vuosittainen suunnitelma.

Tämä on Mikkelin kaupungin hyväksymä Otavan Opiston aikuisten lukiokoulutuksen paikallinen opetussuunnitelma, joka täydentää ja paikallistaa Opetushallituksen määräystä aikuisten lukiokoulutuksen opetussuunnitelman valtakunnallisista perusteista. Näiden pohjalta laaditaan lukuvuosittainen suunnitelma opetuksen käytännön järjestämisestä.

Opetussuunnitelma on laadittu yhteistyössä oppilaitoksen henkilöstön ja opiskelijoiden kanssa. Ennen opetussuunnitelman hyväksymistä on kuultu opiskelijakuntaa ja oppilaitoksen henkilöstöä sekä varattu kaikille aikuisten lukiokoulutukseen osallistuville opiskelijoille mahdollisuus ilmaista mielipiteensä siitä. Alle 18-vuotiaiden opiskelijoiden vanhemmilla ja huoltajilla on

ollut mahdollisuus tutustua opetussuunnitelmaan. Opiskelija puolestaan laatii henkilökohtaisen opiskelusuunnitelmansa oppilaitoksen aikuisten lukiokoulutuksen opetussuunnitelman sekä lukuvuosittaisen suunnitelman pohjalta. Yhteistyötä opetussuunnitelman ja lukuvuosisuunnitelmien laatimisessa voidaan tehdä myös muiden koulutuksen järjestäjien ja eri sidosryhmien kanssa. Yhteistyöllä eri tahojen kanssa pyritään varmistamaan aikuisten lukiokoulutuksen korkeatasoisuus, yhteiskunnallinen merkittävyys sekä koko yhteisön sitoutuminen yhdessä määriteltyihin tavoitteisiin ja toimintatapoihin.

Tällä paikallisella opetussuunnitelmalla varmistetaan, että opiskelijan on mahdollista suorittaa aikuisten lukiokoulutuksen oppimäärään sisältyvät opinnot kolmessa vuodessa, turvataan opintojen eteneminen joustavasti ja tarjotaan tarvittava oppimisen ja opiskelun tuki. Opetussuunnitelma tulee laatia siten, että se antaa opiskelijalle mahdollisuuden yksilöllisiin valintoihin myös muiden koulutuksen järjestäjien antamaa opetusta hyväksi käyttäen. Kuvatuilla ratkaisuilla pyritään kehittämään oppilaitoksen toimintakulttuuria, edistämään opiskelijoiden hyvinvointia, jaksamista ja osallisuutta, rohkaisemaan resurssien joustavaan ja tehokkaaseen käyttöön sekä monipuolistamaan vuorovaikusta oppilaitoksen sisällä ja suhteessa ympäröivään yhteiskuntaan.

1.2. Opetussuunnitelman sisältö

Opetussuunnitelmassa kuvataan Otavan Opiston aikuislukion toiminta-ajatus ja arvopainotukset sekä toimintakulttuurin pääperiaatteet. Lisäksi kuvataan opiskeluympäristöt ja -mene-

telmät, itsenäisen opiskelun periaatteet, kaikkea lukio-opiskelua leikkaavat aihekokonaisuudet sekä opiston toiminnan arviointi ja jatkuva kehittäminen. Opetussuunnitelma sisältää kuvaukset oppimisen ja opiskelun tukea tarvitsevien opiskelijoiden ja kieli- ja kulttuuriryhmien opetuksesta sekä opiskelijan oppimisen arvioinnista. Kustakin opetettavasta oppiaineesta kuvataan opetuksen yleiset tavoitteet ja arviointi sekä kursseittain kurssikuvaus, tavoitteet ja keskeiset sisällöt.

Opetussuunnitelman liitteenä valtioneuvoston asetuksen 942/2014 tuntijaon mukainen koulutuksen järjestäjän hyväksymä aikuisten lukiokoulutuksen tuntijako, kieliohjelma, ohjaussuunnitelma ja tieto- ja viestintäteknologian opetuskäytön suunnitelma.

Aikuisten lukiokoulutuksen opetussuunnitelma sisältää seuraavat osat:

- yhteistyö ammatillisten oppilaitosten ja muiden lukioiden kanssa
- yhteistyö yliopistojen, ammattikorkeakoulujen, muiden oppilaitosten ja tahojen kanssa

Otavan Opiston järjestämä etäopetus ja sen periaatteet kuvataan tässä opetussuunnitelmassa.

Naisten ja miesten välisestä tasa-arvosta annetun lain 5 a §:n mukaan (609/1986, muutettu lailla 1329/2014) koulutuksen järjestäjä vastaa siitä, että vuosittain laaditaan oppilaitoskohtaisesti tasa-arvosuunnitelma yhteistyössä henkilöstön ja opiskelijoiden kanssa. Vuosittaisen tarkastelun sijasta suunnitelma

voidaan laatia enintään kolmeksi vuodeksi kerralla. Tasa-arvo-suunnitelma sisällytetään osaksi lukuvuosisuunnitelmaa.

Yhdenvertaisuuslain (1325/2014) 6 §:n 2 momentin mukaan koulutuksen järjestäjän on huolehdittava siitä, että oppilaitoksella on suunnitelma tarvittavista toimenpiteistä yhdenvertaisuuden edistämiseksi. Yhdenvertaisuussuunnitelma sisällytetään lukuvuosisuunnitelmaan.

2. Aikuisten lukiokoulutuksen tehtävä ja arvope- rusta

2.1. Tehtävä

Aikuisten lukiokoulutuksen tehtävänä on laaja-alaisen yleissivistyksen vahvistaminen. Yleissivistys koostuu arvoista, tiedoista, taidoista, asenteista ja tahdosta, joiden avulla kriittiseen ja itsenäiseen ajatteluun pystyvät yksilöt osaavat toimia vastuullisesti, myötätuntoisesti, yhteisöllisesti ja menestyksellä. Lukioaikanaan opiskelija kartuttaa ja syventää olennaisia ihmistä, kulttuureja, luontoa ja yhteiskuntaa koskevaa tietoa ja osaamista. Opetus harjaannuttaa opiskelijaa ymmärtämään elämässä ja maailmassa vallitsevia monitahoisia keskinäisriippuvuuksia sekä jäsentämään laaja-alaisia ilmiöitä niin ainekohtaisissa opinnoissa, ainerajat ylittävissä oppimiskokonaisuuksissa kuin muussakin lukiotoiminnassa.

Otavan Opiston lukiokoulutuksella on sekä opetus- että sivistystehtävä. Lukiokoulutuksen aikana opiskelija rakentaa identiteettiään, ihmiskäsitystään, maailmankuvaansa ja -katsomus-

taan sekä paikkaansa maailmassa. Samalla opiskelija kehittää suhdettaan menneisyyteen ja suuntautuu tulevaisuuteen, mitä Otavan Opistossa on mahdollista tehdä mm. tulevaisuuden tutkimuksen opinnoissa. Aikuisten lukiokoulutus lisää opiskelijan työelämässä menestymisen yleisiä edellytyksiä sekä kiinnostusta tieteiden ja taiteiden maailmaan niin opintojen yleisellä kuin ainekohtaisellakin ohjauksella.

Aikuisten lukiokoulutus rakentuu perusopetuksen oppimäärälle. Se antaa yleiset jatko-opintovalmiudet yliopistoihin, ammatikorkeakouluihin ja lukion oppimäärään perustuvaan ammatilliseen koulutukseen. Aikuisten lukiokoulutuksessa hankittuja tietoja ja taitoja osoitetaan lukion päättötodistuksella, ylioppilastutkintotodistuksella ja muilla näytöillä. Aikuisten lukiokoulutus ehkäisee syrjäytymistä tarjoamalla mahdollisuuden jatkaa tai aloittaa lukio-opintoja aikuisena. Opisto pyrkii tarjoamaan täydentäviä ja vaihtoehtoisia ratkaisuja erilaisiin aikuisen elämäntilanteisiin sopivaan lukiokoulutukseen. Koulutus ohjaa opiskelijaa tulevaisuuden suunnitelmien laadintaan sekä oppimaan oppimiseen ja itsensä jatkuvaan kehittämiseen.

Otavan Opiston aikuislukion tehtävä on järjestää opiskelijoilleen mahdollisuus

- suorittaa lukion oppimäärän
- suorittaa yhden tai useamman lukion oppiaineen oppimäärän
- suorittaa yksittäisiä lukiokursseja
- suorittaa muita lukion tehtävään kuuluvia yleissivistäviä

aineita tai aihekokonaisuuksia

- suorittaa ylioppilastutkinnon tai sen osan.

2.2. Arvoperusta

Otavan Opisto on kansanopisto, joka tarjoaa koulutusjärjestelmää täydentäviä ja laajentavia oppimis- ja asiantuntijapalveluita. Se etsii ja tarjoaa vaihtoehtoja sekä toisinaan myös kyseenalaistaa yleisiä käytäntöjä. Aikuisten lukiokoulutuksen opetussuunnitelman perusteiden arvoperusta rakentuu suomalaiselle sivistysperinteelle, jonka mukaan opiskelu ja oppiminen uudistavat yhteiskuntaa ja kulttuuria. Lisäksi Otavan Opiston lukio-koulutuksen arvoperustassa näkyy kansanopistopedagogiikalle ominaiset piirteet. Sivistys on yksilöiden ja yhteisöjen taitoa tehdä ratkaisuja eettisen pohdinnan, toisen asemaan asettumisen ja tietoon perustuvan harkinnan avulla. Sivistykseen kuuluu taito ja tahto käsitellä inhimillisten pyrkimysten ja vallitsevan todellisuuden välisiä ristiriitoja eettisesti, myötätuntoisesti ja ratkaisuja etsien. Sivistys ilmenee huolenpitona, avarakatseisuutena, laaja-alaisena todellisuuden hahmottamisena ja sitoutumisena toimintaan myönteisten muutosten puolesta. Sivistysihanteena on pyrkimys totuuteen, inhimillisyyteen ja oikeudenmukaisuuteen. Lukio-opetus kehittää arvo-osaamista käsittelemällä julkilausuttujen arvojen ja todellisuuden välisiä jännitteitä niin yksilöllisessä ja yhteisöllisessä oppimisessä kuin ainekohtaisissa ja ainerajat ylittävissä opinnoissa.

Otavan Opiston opetus on uskonnollisesti, katsomuksellisesti ja

puoluepoliittisesti sitouttamatonta, eikä opetusta käytetä kaupallisen vaikuttamisen välineenä. Sen sijaan opetuksen tavoitteena on tukea oppijan yksilöllistä, yhteiskunnallista ja kulttuurista kasvua. Arjessa tavoitteen ydin näkyy siten, että Otavan Opisto auttaa ihmisiä kasvamaan ihmisenä ja kehittämään identiteettiään, kehittämään tiedollisia ja taidollisia valmiuksiaan sekä valmentaa kohtaamaan muuta maailmaa ja tulevia haasteita. Täydentäviä ratkaisuja hakevana ja monenlaista oppijuutta tukevana opiston lukiokoulutus tarjoaa uusia alkuja aikuiselle lukio-opiskelijalle.

Otavan Opiston toimintaa ohjaavat keskeiset arvot:

Itsekasvatus ja elinikäinen oppiminen

Kansanopiston johtavana ajatuksena on ihmisen tukeminen elämänmittaiseen itsensä sivistämiseen ja ihmisenä kasvamiseen. Ihminen ymmärretään aktiivisena toimijana, joka kykenee itsenäiseen ajatteluun, yrittäjyyteen, aloitteellisuuteen ja globaaliin vastuuseen. Itsekasvatuksen päämääräänä on, että ihminen ottaa oman elämän haltuunsa ja kykenee itsenäiseen, tarvittaessa kriittiseenkin ajatteluun ja päätöksentekoon. Itsekasvatuksen avulla ihminen kypsyy vastuulliseksi ja aktiiviseksi yhteisön jäseneksi ja toimijaksi ja kartuttaa elämässä tarvittavaa osaamista ja kykyään selvitä muuttuvassa maailmassa. Vastuullisuuteen sisältyy vastuu itsestä, muista ihmisistä, omista valinnoista, ympäristöstä ja tulevaisuudesta. Ihminen ei ole koskaan valmis, vaan jokainen voi kehittää itseään koko elämänsä ajan.

Moninäkökulmaisuus

Maailmassa ei ole yhtä ainoaa totuutta tai yhtä ainoaa oikeaa tapaa suhtautua asioihin. Jokainen ihminen on ainutlaatuinen. Aikuisten lukiokoulutuksen perustana on elämän ja ihmisoikeuksien kunnioitus sekä ihmisarvon loukkaamattomuus. Opetus pohjautuu YK:n ihmisoikeuksien julistukseen ja keskeisiin ihmisoikeussopimukseen. Opiskelija muodostaa lukioaikanaan jäsenytyneen käsityksen perus- ja ihmisoikeuksien taustalla olevista arvoista, keskeisistä perus- ja ihmisoikeusnormeista sekä näitä oikeuksia edistävästä toimintatavoista. Moninäkökulmaisuuteen sisältyy avarakatseisuus, erilaisuuden ymmärtäminen sekä sen arvostaminen ja huomioiminen. Kulttuurinen moninaisuus on rikkaus, joka auttaa meitä ymmärtämään erilaisia tapoja ajatella ja kommunikoida. Kulttuuriseen moninaisuuteen sisältyy oman kulttuuriperinnön ymmärtäminen ja kehittäminen. Yhdenvertaisuuden ja oikeudenmukaisuuden arvot ohjaavat moninäkökulmaisen Otavan Opiston toimintaa.

Yhteisöllisyys ja avoin vuorovaikutus

Yhteisöllisyys käsittää yksilön oikeudet ja velvollisuudet, yhteistyökyvyn, toisten huomioonottamisen ja perinteiden arvostamisen. Otavan Opisto on monenlaisten ihmisten kohtaamispaikka. Eri kulttuurisista taustoista tulevat, eri-ikäiset, erimaa-laiset ja eri tavalla ajattelevat ihmiset tapaavat toisiaan ja oppivat toisiltaan riippumatta siitä, onko kyseessä opiskelija vai henkilöstön jäsen. Ihmisten erilaisuus on opiston rikkaus. Opisto edistää tasa-arvoa ja yhdenvertaisuutta sekä hyvinvointia ja demokratiaa. Opetus kannustaa pohtimaan suomalaisen yhteiskunnan ja kansainvälisen kehityksen mahdollisuuksia, vaih-

toehtoja ja epäkohtia. Ihmisillä on mahdollisuus tunnistaa yhteisiä hyvän elämän arvoja ja periaatteita sekä harjaantua yhteistyöhön. Oppilaitoksessa kannustetaan keskinäiseen välittämiseen ja huolenpitoon. Luovuutta, aloitteellisuutta, rehellisyyttä ja sisua arvostetaan. Inhimillinen ja kulttuurinen moninaisuus nähdään rikkautena ja luovuuden lähteenä. Kulttuuriperintöjä vahvistetaan välittämällä, arvioimalla ja uudistamalla niihin liittyvää tietoa ja osaamista. Osallisuus, toimijuus ja yhteisöllisyys korostuvat kaikessa opiston toiminnassa, ja joustavuus, osaaminen, yhteistyö ja avoin puhe muodostavat toiminnan kulmakiven. Avoimella puheella tarkoitetaan kaikkien tasa-vertaista mahdollisuutta vaikuttaa yhteisiin asioihin. Joustavuudella puolestaan tarkoitetaan erilaisten oppimispolkujen tarjoamista opiskelijoille. Opiskelijalla on mahdollisuus valita myös itsenäisiä opiskelutapoja tilanteensa ja tarpeensa mukaan.

Kestävä kehitys

Kestävä kehitys on dialogisesti etenevä muutosprosessi, jonka tarkoituksena on varmistaa elämän edellytykset nykyisille ja tuleville sukupolville. Tähän kuuluu myös sosiaalisesti kestävä kehitys, jonka tavoitteena on taata edellytykset ihmisten hyvinvoinnille. Aikuisten lukiokoulutuksessa ymmärretään kestävä elämäntavan ja ekososiaalisen sivistyksen välttämättömyys sekä rakennetaan osaamisperustaa ympäristön ja kansalaisten hyvinvointia edistävälle taloudelle. Opiskelija ymmärtää oman toimintansa ja globaalin vastuun merkityksen luonnonvarojen kestävässä käytössä, ilmastonmuutoksen hillinnässä ja luonnon monimuotoisuuden säilyttämisessä. Opetus kannustaa

kansainväliseen yhteistyöhön ja maailmankansalaisuuteen YK:n kestävän kehityksen tavoitteiden suunnassa. On tärkeää oppia osallistumaan ja vaikuttamaan ympäristön tasapainoiseen ja kestäväan kehitykseen niin yksin kuin yhdessä toisten kanssa. Tasapaino lähellä ja kaukana olevien asioiden, oman lähipiirin ja globaalien kysymysten välillä on tärkeä. Ihmisen ja ympäristön suhde ja sen poikkitieteellinen tarkastelu ovat oleellinen osa Otavan Opiston arvopohjaa.

Otavan Opiston arvoperustan lisäksi toimintaa ohjaa pyrkimys luottamukseen, luovuuteen ja avoimuuteen. Opiston toiminta perustuu lähtökohtaisesti luottamukseen enemmän kuin kontrolliin. Luotamme opiskelijaan ja hänen kykyynsä oppia sekä opettajan ammattitaitoon ja tahtoon kehittää omaa työtään opiskelijan parhaaksi. Luovuus kuvaa toisin tekemisen ja kehittämisen halua. Kykyä löytää täydentäviä ja oppimista tukevia ratkaisuja muuttuvissa tilanteissa. Luovuus ymmärretään sekä kognitiivisena että taiteellisena ja taidollisena luovuutena. Opiston toiminta on avointa ja läpinäkyvää.

Arvoperusta toteutuu opiston toimintakulttuurissa, kaikkien oppiaineiden opetuksessa ja työskentelyn organisoinnissa. Arvoperustaa syventävät näissä aikuisten lukiokoulutuksen opetussuunnitelman perusteissa kuvatut aihekokonaisuudet, jotka ovat arvokannanottoja ajankohtaisiin koulutus- ja sivistyshaasteisiin. Opisto sitoutuu arvioimaan arvojen toteutumista osana lukiokoulutuksen jatkuvaa arviointi- ja kehittämistyötä.

3. Opetuksen toteuttaminen

3.1. Oppimiskäsitys

Opetussuunnitelman perusteet pohjautuvat oppimiskäsitykseen, jonka mukaan oppiminen on seurausta opiskelijan aktiivisesta, tavoitteellisesta ja itseohjautuvasta toiminnasta. Oppiminen on uuden tiedon linkittymistä aiempaan tietämykseen; tiedon rakentamista ja osaamisten syventämistä aikaisempien tietojen ja kokemusten pohjalta. Oppimisprosessiin kuuluu aina oman oppimisen suunnittelu, tavoitteiden asettaminen, itselle merkityksellisten oppimistehtävien löytäminen sekä eri muodoissa esitetyn informaation tulkitseminen, analysoiminen ja arvioiminen. Opiskelija myös arvioi oppimisprosessinsa tuloksia suhteessa asettamiinsa tavoitteisiin sekä analysoi ja kehittää opiskelu- ja ajattelutaitojaan.

Aikuisopiskelijan opiskelu on omaehtoista ja opiskelija on siinä aktiivinen toimija, joka reflektoi jatkuvasti oppimaansa suhteessa aiempaan osaamiseensa. Opiskelija kykenee säätelemään opiskelumotivaatiotaan ja valitsemaan kuhunkin oppimistilanteeseen sopivan tavan oppia. Otavan Opisto tarjoaa vaihtoehtoisia tapoja suorittaa eri linjojen opintoja, tehdä linjarajat ylittäviä kurssivalintoja sekä valita itselleen parhaiten opiskelutapoja, materiaaleja ja osaamisen osoittamisen tapoja. Opintoja voidaan suorittaa lähi- ja verkko-opintoina sekä monimuoto-opiskeluna. Opiskelussa otetaan huomioon aikuisopiskelijoiden erilaiset elämäntilanteet ja mahdollistetaan opiskelu esimerkiksi työn tai kotivanhemmuuden ohella. Aikuisella opiskelijalla on elämäntilanteensa vuoksi myös monia muita

rooleja, joissa hän voi kartuttaa ja harjoitella opintoihinkin sisältäviä tietoja ja taitoja. Opiskelun myötä kehittyvät ja vahvistuvat oppimaan oppimisen taidot tukevat omalta osaltaan opiskelijan kasvua ihmisenä, parantavat itseluottamusta ja luojittavat pystyvyyden tunnetta.

Kannustava oppimisympäristö synnyttää tahtoa oppia uutta ja tukee motivoitumista. Opintoihin liittyvät onnistumiset ja muut myönteiset kokemukset edistävät oppimista ja innostavat osaamisen kehittämiseen. Ohjaus ja rakentava palaute auttavan opiskelijaa tunnistamaan onnistumiset ja omat kehittämiskohteet, vahvistavat itseluottamusta ja auttavat opiskelijaa kehittämään ajatteluaan ja työskentelemään tarkoituksenmukaisella tavalla. Yksilöllisellä ohjauksella sekä monipuolisilla oppimisen tavoilla, menetelmillä ja materiaaleilla opisto pyrkii mahdollistamaan sen, että jokainen opiskelija voi kokea oppimisen ilon ja merkityksen tunteita. Opiskelijaa kannustetaan tarkastelemaan opittavia asioita suhteessa ympäröivän maailman ilmiöihin ja omista kiinnostuksen kohteistaan käsin. Esimerkiksi ilmiöpohjaisessa oppimisessä tiedonjano ja uteliaisuus uuden oppimiselle syntyvät lähtökohtaisesti opiskelijan omista kiinnostuksen kohteista ja tälle tärkeistä kysymyksistä. Opiskelija ohjataan niin ilmiöpohjaisessa kuin ainekohtaisessa oppimisesakin havaitsemaan käsitteiden, tiedonalojen ja osaamisen välisiä yhteyksiä sekä soveltamaan aiemmin oppimaansa muuttuvissa tilanteissa. Omaehtoista ja itseohjautuvaa opiskelua vaativat ja oppiainerajoja ylittävät opiskeluprosessit tukevat opiskelijan ajattelun ja oppimisen taitojen kehittymistä sekä koulun ulkopuolelle ulottuvaa elinikäistä oppijuutta.

Vaikka oppiminen onkin pohjimmiltaan yksilön sisäinen prosessi, opiskelija tarvitsee vuorovaikutusta ja osallisuuden kokemuksia oppimisyhteisönsä kanssa. Oppiminen opistolla tapahtuu vuorovaikutuksessa muiden opiskelijoiden, opettajien, asiantuntijoiden ja yhteisöjen kanssa erilaisissa ympäristöissä. Se on monimuotoista ja sidoksissa siihen toimintaan, tilanteeseen ja kulttuuriin, jossa se tapahtuu. Aikuisopiskelijan erilaiset tiedot ja taidot tukevat myös yhteisöllistä oppimista ja ne nähdään koko yhteisön oppimisresursseina. Yhteisöllisessä ja yhteistoiminnallisessa oppimisessä opiskelijat tukevat toisiaan uusien oppimistavoitteiden asettamisessa ja saavuttamisessa. Yhteisöllinen oppiminen kehittää myös ongelmanratkaisu- ja keskustelutaitoa, itse- ja vertaisarviointin taitoja, kriittistä ajattelua sekä auttaa ymmärtämään erilaisia näkökulmia. Aikuisopiskelijalla on kuitenkin oikeus päättää, missä määrin hän opiskelee itsenäisesti tai yhdessä muiden kanssa erikokoisissa ryhmissä.

Aikuisella opiskelijalla on takanaan erilaisia oppimiskokemuksia ja hänelle on muodostunut käsitys itsestään oppijana. Opetuksen ja ohjauksen avulla voidaan oppimisprosessien aikana tukea myönteisen oppimiskäsityksen vahvistumista. Opintojensa aikana opiskelijalla on oikeus saada tarpeen mukaan sekä yleistä että ainekohtaista opiskelun ohjausta. Ohjaus voi olla yksilöohjausta tai ryhmäohjausta ja sitä voidaan antaa kasvokkain, puhelimesta tai verkon välityksellä opiskelijan toiveiden mukaan. Ohjaus on realistista mutta kannustavaa, myönteistä oppijäkäsitystä vahvistavaa, opiskelijaa aktivoivaa ja sen pääpaino on tulevaisuuteen suuntaamisessa. Heti opintojen alku-

vaiheessa opiskelijalle nimetään oma ohjaaja. Ohjauksen pyytämisen kynnys on tehty mahdollisimman matalaksi, opiskelijaa kannustetaan yhteydenottoon aina tarvittaessa.

3.2. Opiskeluympäristöt ja -menetelmät

3.2.1. Opiskeluympäristöt

Aikuisten lukiokoulutusta tarjoavassa oppilaitoksessa opiskelu- ympäristöjä ja -menetelmiä koskevien ratkaisujen lähtökohtana ovat oppimiskäsitys sekä opetukselle asetetut tavoitteet. Opiskeluympäristöjen ja -menetelmien valinnan ja kehittämisen perustana ovat myös opiskelijoiden erilaiset elämäntilanteet, oppimisen edellytykset ja lähtökohdat, kiinnostuksen kohteet, näkemykset ja yksilölliset tarpeet. Aikuisten lukiokoulutuksen järjestämisessä otetaan huomioon aikuisopiskelun erityispiirteet, joista keskeisin on aikuisopiskelijoiden opiskelulähtökohtien moninaisuus. Opiskeluympäristöjen ja -menetelmien avulla sekä monipuolisilla opetus-, ohjaus- ja opiskelumuodoilla luodaan mahdollisuuksia joustaviin yksilöllisiin ja yhteisöllisiin opiskelumahdollisuuksiin. Menetelmien valinnassa otetaan huomioon eri oppiaineissa edellytetty käsitteellinen ja menetelmällinen osaaminen. Opiskelijoita rohkaistaan tutkivaan ja kokeilevaan ja oppiainerajat ylittävään oppimiseen mm. ilmiöpohjaisen oppimisen menetelmillä. Tutkimiseen, kokeilemiseen ja ongelmanratkaisuun perustuvat opiskelumenetelmät edistävät oppimaan oppimista ja kehittävät kriittistä ja luovaa ajattelua. Menetelmällisillä ratkaisuilla voidaan rakentaa kokonaisuuksien hallintaa ja oppiainerajat ylittävää osaamista.

Opiskelijat toimivat turvallisissa ja terveellisissä opiskeluympäristöissä. Oppimisympäristöjä ovat ne fyysiset ja digitaaliset tilat, yhteisöt ja toimintakäytänteet joissa ja joiden avulla oppiminen tapahtuu. Toimivassa oppimisympäristössä huomioidaan sekä kognitiiviset, sosiaaliset että affektiiviset tekijät Otavan Opiston oppimisympäristöjä ovat mm. lähikampuksen ja käytettävien verkko-oppimisympäristöjen lisäksi opiskelijan oma lähiympäristö palveluineen. Rakennettuja tiloja ja luontoa hyödynnetään opiskelussa siten, että luova ajattelu ja tutkimiseen perustuva opiskelu on mahdollista. Opiskelijaa ohjataan tunnistamaan lähiympäristönsä oppimisympäristöt ja hyödyntämään paikkoja, joissa in- ja non-formaalialta oppimista voisi tapahtua. Kampuksella asuminen antaa eväitä elämänhallintaan ja kasvattaa sekä yhteisöllisyyteen että yksilön kunnioittamiseen.

Opiskeluympäristöjä laajennetaan oppilaitoksen ulkopuolelle myös tieto- ja viestintäteknologiaa käyttäen. Verkko-oppimisympäristöt (opiston oma ympäristö Muikku ja tätä tukevat avoimet verkkopalvelut ja sosiaalisen median ympäristöt) mahdollistavat yksilölliset oppimispolut ja yhteisöllisen työskentelyn maantieteellisistä rajoista riippuen sekä vahvistavat opiskelijan kykyä ottaa vastuuta omasta oppimisestaan. Käytettäviä oppimisympäristöjä kehitetään vastaamaan oppimisen ja ympäröivän maailman haasteisiin, esim. tulevaisuudessa tarvittava osaaminen, ja erilaisia tukevia ja täydentäviä lisäpalveluja käytetään opiskelijoiden tarpeiden ja toiveiden sekä pedagogisten tavoitteiden mukaan.

Sekä lähi- että verkko-opiskelussa yliopistojen, ammattikorkeakoulujen ja muiden oppilaitosten, kirjastojen, liikunta- ja luontokeskusten, taide- ja kulttuurilaitosten, työelämän ja yritysten sekä muiden tahojen tarjoamia opiskeluympäristöjä pyritään hyödyntämään monin tavoin. Lisäksi opiskelijoita ohjataan hyödyntämään digitaalisia opiskeluympäristöjä, oppimateriaaleja ja työvälineitä eri muodossa esitetyn informaation hankintaan ja arviointiin sekä uuden tiedon tuottamiseen ja jakamiseen. Opiskelijat vastaavat itse henkilökohtaiseen opiskelukäyttöön tarkoitettujen työvälineiden, laitteiden ja materiaalien hankinnasta, ellei koulutuksen järjestäjä niitä tarjoa.

Opiskelijoilta kerätään systemaattisesti arviointi- ja palautetietoa myös oppimisympäristöön liittyvistä asioista. Tätä tietoa hyödynnetään oppimisympäristöjen kehittämisessä, jossa tuetaan vuorovaikutusta ja yhdessä oppimista itsenäisen työskentelyn ohella. Opiskeluympäristöjä koskevista ratkaisuisista otetaan huomioon, että oppimista tapahtuu mitä moninaisimmissa tilanteissa ja paikoissa. Lisäksi opiskelijoille tarjotaan mahdollisuuksia osallistua mm. viihtyvyyden lisäämiseen lähikampuksella ja käytettävyyden parantamiseen verkko-oppimisympäristöjen kehittämistyössä.

3.2.2. Työtavat ja opiskelumenetelmät

Työtapojen valinnan lähtökohtana ovat opetukselle ja oppimiselle asetetut tavoitteet sekä opiskelijoiden tarpeet, edellytykset ja kiinnostuksen kohteet. Tarkoituksena on edistää opiskelijoiden aktiivista työskentelyä ja yhteistyötaitojen kehittymistä.

Opiskelijoita ohjataan suunnittelemaan opiskeluaan, arvioimaan toiminta- ja työskentelytaitojaan sekä ottamaan vastuuta omasta oppimisestaan. Heitä ohjataan myös käyttämään monipuolisesti tieto- ja viestintäteknologiaa. Monipuoliset työtavat tukevat, kannustavat ja ohjaavat opiskelijan oppimista ja antavat opiskelijoille mahdollisuuden osoittaa osaamistaan eri tavoin. Lisäksi opiskelumenetelmien valinnassa ja työskentelyn ohjauksessa kiinnitetään huomiota sukupuolittuneiden asenteiden ja käytänteiden tunnistamiseen ja muuttamiseen.

Aiemmin hankitun osaamisen hyödyntäminen ja käytännölläheisyys ovat olennaisia piirteitä aikuisten opetuksessa. Uusiin työtapoihin ja opiskelumenetelmiin harjaantuminen on keskeinen osa opiskelua, ja opiskelijaa rohkaistaan kokeilemaan erilaisia tapoja oppia. Oppiainerajoja ylittävissä kokonaisuuksissa opiskelija voi hyödyntää jo olemassa olevaa osaamistaan ja valita itselleen mielekkäimmät opiskelumenetelmät. Merkitykselliset oppimiskokemukset ainekohtaisessa ja ainerajat ylittävissä oppimisessa sitouttavat ja innostavat opiskeluun. Opiskelijoille tarjotaan mahdollisuuksia työskentelyyn, joka kytkee opiskeltavat tiedot ja taidot sekä heidän kokemuksiinsa että ympäristössä ja yhteiskunnassa esiintyviin ilmiöihin. Opiskelijoita rohkaistaan ratkomaan avoimia ja riittävän haastavia tehtäviä, havaitsemaan ongelmia sekä esittämään kysymyksiä ja etsimään vastauksia. Aikuisen kokemukset sekä taito arvioida omaa ajatteluaan ja oppimistaan ovat lukiokoulutuksessa erityinen voimavara.

Opetuksessa käytetään havainnollisia, arkielämän tilanteisiin

liittyviä, kokeellisia ja elämyksellisiä työtapoja analyyttisen tiedonkäsittelyn ja -jäsentelyn tukena. Myös lukio-opiskelussa taiteellista ilmaisua, luovuudenharjoituksia ja omaa tekemistä pyritään yhdistämään joustavasti opetukseen. Tiedon- ja taidonalarajoja pyritään ylittämään, ja mahdollisuuksien mukaan eri aineiden opettajien asiantuntemusta hyödynnetään kurssirajatkin ylittäen. Yhteisopettajuutta hyödynnetään kurssien suunnittelussa, ilmiöpohjaisessa oppimisessa sekä mahdollisuuksien mukaan ainekohtaisten kurssienkin toteutuksissa. Opiskelumateriaaleissa ja tehtävänannoissa pyritään valitsemaan teemoja, jotka kiinnostavat molempia sukupuolia, eri-ikäisiä sekä opiskelijoita, joilla on erilaiset elämänhistoriat ja kulttuuriset taustat.

Työtapojen, opiskelumateriaalien ja oppimismenetelmien eriyttämisen lähtökohta ovat aikuisten opiskelijoiden tarpeet sekä mahdollisuus itse suunnitella opiskelua, valita erilaisia työskentelytapoja ja tarvittaessa myös edetä yksilöllisesti. Yksilöllisen etenemisen mahdollistavat ainerajat ylittävät kokonaisuudet, opiskelijan määrittämään tahtiin etenevät yksilökurssit ja yhteisölliset, aikaan sidotut kurssit. Opiskelijoita ohjataan löytämään itselleen parhaiten soveltuvia työskentelytapoja. Eriyttämällä voidaan tukea opiskelijan itsetuntoa ja motivaatiota, ja sillä voidaan ennaltaehkäistä erityisen tuen tarpeen syntymistä.

Otavan Opiston opetus on kielitietoista. Kielitietoisessa opetuksessa ymmärretään, että jokaisen aineen opiskelu on ainesisälön oppimisen ohessa kyseiselle tieteenalalle ominaisen kielen

oppimista käsitteineen, tyypillisine tekstilajeineen ja totuttuine ilmaisutapoineen. Erilaisten tekstien lukemisen, ymmärtämisen, tulkitsemisen ja tuottamisen taidot ovat keskeisiä. Kielitieteiset työtavat edellyttävät opettajien yhteistyötä ja yhteistä ymmärrystä kielen merkityksestä oppimiselle. Suomen kielen (S2) ja muiden oppiaineiden opetusta voidaan järjestää osittain samanaikaisopetuksena, mikä vahvistaa opiskelijan monilukutaitoa ja kielitaidon kehittymistä. Tällöin tulee varmistaa, että niin toisen kielen oppimisen kuin muun tieteenalakohtaisen opiskelun tavoitteet täyttyvät, minkä tukena ovat esimerkiksi opiskelijan ohjattu itsenäinen työskentely, etätehtävät, pelipedagogiikka, ilmiöpohjainen oppiminen, ainerajat ylittävä oppiminen, projektityöt sekä koko organisaatiota koskevat teemapäivät.

Työtapojen ja opiskelumenetelmien valinnan perusteita ovat, että ne

- virittävät opiskelijan halun oppia ja ottaa vastuuta oppimisestaan sekä lisäävät opiskelijan luottamusta itseensä oppijana
- hyödyntävät aikuisen elämäkokemuksia sekä harjaantuttavat nykyhetkessä ja tulevaisuudessa tarvittavaa osaamista, josta on opiskelijalle hyötyä ja iloa
- tukevat opiskelijoiden keskinäisessä vuorovaikutuksessa tapahtuvaa yhteisöllistä oppimista, edistävät sosiaalista joustavuutta ja kykyä toimia rakentavassa yhteistyössä sekä vastuun kantamista itsestä ja toisista

- rohkaisevat opiskelijoita monipuolisiin vuorovaikutustilanteisiin opetuskielellä ja muilla kielillä sekä rikastavat heidän sanavarastoaan ja ilmaisutaitojaan
- kehittävät tiedon hankkimisen, tuottamisen ja soveltamisen sekä tiedon luotettavuuden arvioimisen taitoja
- auttavat opiskelijaa tiedostamaan ja arvioimaan omaa oppimistaan, aktivoivat työskentelemään tavoitteellisesti sekä kehittävät ja monipuolistavat opiskelijan oppimisstrategioita ja taitoja soveltaa niitä uusissa tilanteissa
- mahdollistavat tarpeellisten tietojen ja taitojen oppimisen jatko-opintoja ja työelämää varten
- harjaannuttavat osallistumiseen, vaikuttamiseen ja aktiiviseen kansalaisuuteen.

3.2.3. Opetuksen toteuttaminen

Opiskelijoiden yksilöllistä etenemistä, henkilökohtaisia oppimispolkuja ja verkko-opiskelutaitojen kehittymistä tuetaan tarjoamalla opiskelijoille mahdollisuuksia suorittaa opintoja myös etäopiskeluna. Etäopiskeluna suoritettu kurssi koostuu opettajan ohjaamasta itsenäisestä opiskelusta, ja siinä käytetään monipuolisesti tietoverkkoja sekä muuta tieto- ja viestintäteknologiaa. Etäopiskelussa pyritään käyttämään myös yhteisöllisiä työtapoja. Lukiokurssi voidaan järjestää myös monimuoto-opetuksena, jolloin verkossa tapahtuvan etäopetuksen ja -opiskelun lisäksi kurssi sisältää myös lähiopetusta ja -ohjausta. Itse-

näistä opiskelua järjestettäessä otetaan huomioon opiskelijan edellytykset suorittaa opintoja opetukseen osallistumatta sekä hänen ohjauksen ja tuen tarpeensa.

Otavan Opiston verkko-opiskelu mahdollistaa aikaan ja paikkaan sitomattoman opiskelun. Opiskelijoilla on käytössään opiston oma verkko-oppimisympäristö. Heitä kannustetaan ja tuetaan tietoverkkojen kriittisessä ja analyyttisessä hyödyntämisessä. Lisäksi kaikissa aineissa hyödynnetään tieto- ja viestintätekniikkaa. Verkkokurssien rakenne mahdollistaa myös käänteisen oppimisen mallin toteuttamisen, jolloin opettajan resursseja vapautuu henkilökohtaiseen ohjaukseen. Henkilökohtaisia tavoitteita tukemaan ja monipuolista osaamisen osoittamista mahdollistamaan opiskelijalla on kursseilla valinnanvapautta ajankäytön, oppimistapojen ja -menetelmien, materiaalien ja ohjauksen ja tuen määrän suhteen. Verkossa hyödynnetään oman oppimisympäristön lisäksi sosiaalisen median palveluita, jotka mahdollistavat oppilaita aktivoivia yhteisöt, jakamisen ja yhdessä tekemisen kulttuurin vahvistumisen sekä vertais- ja asiantuntijatuken opiskelijoiden kesken ja oppilaitosrajat ylittäen.

Otavan Opiston lähiopetus mahdollistaa lukion opiskelun sisäoppilaitosmuotoisesti. Lähiopetuksessa hyödynnetään Otavan Opiston omaa verkko-oppimisympäristöä. Lukion opiskelijat ovat mukana kampuksen yhteisissä opiskelulinjojen rajoja ylittävissä tapahtumissa.

3.3. Toimintakulttuuri

Toimintakulttuuri on käytännön tulkinta oppilaitoksen tehtä-

västä. Otavan Opiston toimintakulttuuri rakentuu historiallisesti ja kulttuurisesti toimijoidensa kautta. Yhtäältä toimintakulttuuriin vaikuttavat kansalliset, paikalliset ja opiston omat normit ja käytänteet, toisaalta kuvattu tavoitetilä - ideaali, ja kolmantena kaikki ne yksittäiset ihmiset ja heidän käytännön toiminta, jotka toimintakulttuurissa oppivat, ohjaavat ja opettavat: opiskelijat, opettajat, ohjaajat ja koko opiston muu henkilöstö. Toimintakulttuuri sisältää sekä tiedostettuja että tiedostamattomia tekijöitä, jotka heijastuvat oppilaitoksen toimintaan.

Toimintakulttuuria kuvaavat jo olemassa olevat ja uudet kokeilutavat työn tekemisen ja oppimisen tavat, materiaalit, välineet ja organisoituminen. Toimintaa kehitetään ja uutta kokeillaan yhdessä opiskelijoiden ja opiston paikallisten, valtakunnallisten ja kansainvälisten sidosryhmien kanssa ajasta ja paikasta riippumatta. Tekijät toimivat läsnätyössä ja -oppimisessa niin kampuksella internaatissa kuin virtuaalisesti verkkoympäristöissä. Oppiminen työssä ja opinnoissa on kaikkiallista, jolloin formaalin ja formaalin oppimisen rajat hälvenevät niin opiston opiskelijoiden kuin henkilöstönkin oppimisessa. Opisto järjestää tilaisuuksia verkossa ja internaatissa edistääkseen sekä opiskelijoiden ja opiskelijaryhmien keskinäistä että opiskelijoiden ja opettajien ja muun henkilöstön välistä kanssakäymistä.

Opisto pyrkii täydentämään formaalia koulutusjärjestelmää ja kehittämään uusia in- ja nonformaalin oppimisen tapoja, joista esimerkkeinä ovat mm. aine- ja koulurajat ylittävä ilmiöpohjainen oppiminen, kokemuksellinen pelillinen oppiminen ja muualla hankitun osaamisen osoittamisen ja hyväksiluvun

käytänteiden kehittäminen. Opistossa toimiminen ja oppiminen on sekä tiedollisten valmiuksien että laaja-alaisen osaamisen ja yleissivistyksen kartuttamista. Oppijan elämäkokemuksia, in- ja nonformaalia oppimista ja omia vahvuuksia arvostetaan ja hyödynnetään oppimisessa. Jakamisen ja yhdessä tekemisen kulttuuri ilmenee mm. yhdessä oppimisen oppikesteillä tai monikulttuurisissa ruokailloissa, joissa oppijat yhdessä henkilöstön kanssa pääsevät jakamaan osaamistaan ja opettamaan toisiaan.

Otavan Opiston toimintakulttuuria ohjaavat periaatteet näkyvät Opiston kaikessa toiminnassa ja sen jäsenten tavassa kohdata toisensa. Opiston toimintakulttuurin kehittämistä ohjaavat periaatteet ovat:

1. Oppivan yhteisön rakentaminen avoimessa, välittävässä ja luottamukseen perustuvassa vuorovaikutuksessa ja ohjaus- ja opetustyössä

Oppiva yhteisö rakentuu avoimelle, välittävälle ja luottamukseen perustuvalla vuorovaikutuksella. Oppiva yhteisö tukee suunnitelmallista yhteisöllistä ja yksilöllistä oppimista, jossa tiedon ja osaamisen jakaminen, vertaisoppiminen, yritteliäisyyttä ja uusia ideoita ruokkiva kokeilukulttuuri ovat luonteva osa kaikkea opistotyötä. Opisto kannustaa oppijoitaan ja henkilöstöään jakamisen kulttuuriin ja avoimeen dialogiin, mikä mahdollistaa ja tukee uuden oppimista ja toiminnan kehittämistä.

Oppiva yhteisö kehittyy koko ajan, mikä edellyttää säännöllistä ja jatkuvaa tavoitteiden pohtimista, tehdyn työn ja toiminnan arviointia sekä kiireettömyyttä. Otavan Opisto arvioi ja kehittää

toimintaansa opistotyön arjessa sekä systemaattisemmin säännöllisissä henkilöstön yhteisissä tapahtumissa (mm. forumit, kehittämispäivät, verkkopedapäivät ja opettajainkokoukset). Opiskelijat osallistuvat toiminnan kehittämiseen oppilaskuntatoiminnan ja kaikille opiskelijoille suunnattujen palautekyselyjen kautta.

Oppiva yhteisö kokeilee ja kehittää erilaisia työn tekemisen ja oppimisen tapoja. Työ ja oppiminen organisoituvat joustavasti niin, että kokeileminen ja kokeilujen jakaminen ja edelleen yhdessä kehittäminen ovat mahdollisia. Yhteisö kannustaa jokaista tekijäänsä rohkeuteen.

2. Joustava yksilöllisen kasvun tukeminen ja hyvinvoinnin rakentaminen

Grundtvigilaisen kansanopiston perusajatus on, että oppiminen ja opetus rakentuvat yhteiskunnan ja oppijan tarpeiden mukaan. Opiskelijoiden taustojen ja elämäntilanteiden moninaisuus edellyttää joustavia rakenteita ja opetusjärjestelyjä sekä yksilöllistä opintojen ohjausta. Opiskelijalla on oikeus saada ohjausta sekä varhaista ja riittävää tukea. Koulu tekee yhteistyötä muiden toimijoiden kanssa opiskelijoiden hyvinvoinnin turvaamiseksi.

Opiston henkilöstö antaa kullekin opiskelijalle tämän tarvitsemaa aikaa, huomiota, kunnioitusta ja neuvontaa sekä tukee oppijan yksilöllisen oppimispolun löytämisessä ja sen mukaan etenemisessä. Oppijan on mahdollista vaikuttaa siihen, kuinka nopeasti ja missä järjestyksessä hän opiskelee, ja hänen oppimispolkunsa voi poiketa opiston eri opiskelulinjojen kursseilla.

Yksilöllisen oppimisen ja hyvinvoinnin tukeminen edellyttää turvallista ja kiireetöntä oppimisympäristöä sekä sitä, että oppija tiedostaa oikeutensa ja vastuunsa omasta oppimisestaan.

Aikuisten opetus on useimmiten jatkumoa opiskelijan aiemmalle opiskelulle ja muulla tavoin hankitulle osaamiselle. Aiemmin hankitun osaamisen tunnistaminen ja tunnustaminen on yksi henkilökohtaisten oppimispolkujen tukemisen tapa. Myös opintojen aikana oppijan on mahdollista hankkia tarvittavaa osaamista opiston ulkopuolella, mikä edellyttää sidosryhmäyhteistyötä ja koulun rajojen avaamista ympäröivään yhteiskuntaan.

3. Kulttuurinen moninaisuus, yhdenvertaisuus ja tasa-arvo

Otavan Opistossa arvostetaan kulttuurista ja kielellistä moninaisuutta. Opiston opiskelijat ja henkilöstö muodostavat moniäänisen ja moninäkökulmaisen yhteisön ja turvallisen oppimisympäristön. Tämä antaa kasvutilaa monikerroksisen henkilökohtaisen identiteetin rakentumiselle ja muotoutumiselle. Kaikessa opiston toiminnassa otetaan huomioon yhteisön jäsenten yksilöllisyys ja yhdenvertaisuus. Kiusaamista, väkivaltaa, seksuaalista häirintää, syrjintää tai rasismia ei hyväksytä ja epäasialliseen käytökseen puututaan. Opisto rohkaisee jokaista toimijaansa arvostamaan omaa taustaansa ja juuriaan, minkä pohjalta rakentuu uskallusta ja halua kohdata avoimesti erilaisuutta.

Eri kielet ja katsomukset elävät rinnakkain ja keskenään vuorovaikutuksessa opiston lähikampuksella ja verkkoympäristöissä, joissa toimijoita kannustetaan yksilöiden ja ryhmien väliseen ymmärtämykseen, välittämiseen ja vastuulliseen toimintaan.

Yhteisössä ymmärretään kielten keskeinen merkitys oppimisessa ja vuorovaikutuksessa sekä identiteettien rakentumisessa ja yhteiskuntaan sosiaalistumisessa. Kielitietoisessa oppilaitoksessa kehitetään opiskelijan monikielistä osaamista, joka koostuu eri tieteenalojen kielistä sekä äidinkielen ja muiden kielten hallinnasta.

Opisto pyrkii aktiivisesti turvallisen ja esteettömän fyysisen, sosiaalisen ja virtuaalisen ympäristön rakentamiseen, mikä turvaa kaikkien oppijoiden tasaveroisen osallisuuden ja toimijuuden opistolla. Jokainen oppija ja henkilöstön jäsen kohdataan ja häntä kohdellaan samantarvoisesti riippumatta mistään henkilöön liittyvästä tekijästä. Erilaisten etätyötä ja -oppimista tukevien ratkaisujen avulla opisto edistää jokaisen toimintamahdollisuuksia riippumatta asuinpaikasta tai osallistumisen ajankohdasta.

Samanarvoisuus ei merkitse samanlaisuutta.

4. Aito osallisuus, demokraattinen toiminta ja aktiivinen kansalaisuus

Osallisuus ja demokraattinen toiminta luovat perustaa opiskelijoiden kasvulle aktiiviseen kansalaisuuteen. Osallisuutta ja yhteisöllisyyttä rakentavia menettelytapoja kehitetään suunnitelmallisesti yhteisön ja yhteistyökumppaneiden välisessä vuorovaikutuksessa

Demokraattinen toiminta ja aktiivinen kansalaisuus korostuvat aineenopetuksen lisäksi erilaisissa opiston tapahtumissa, il-

miöpohjaisen oppimisen jaksoilla, sidosryhmäyhteistyössä ja pelillisissä kokonaisuuksissa, joissa oppijoita kannustetaan kriittiseen ajatteluun, moninäkökulmaisuuteen ja itselle sopivien vaikuttamisen kanavien löytämiseen.

Opiston toiminnassa hyödynnetään yhteistoiminnallisuutta ja tuetaan ryhmän sosiaalisten suhteiden muotoutumista. Aktiivisuuteen ja osallistumiseen kannustetaan muun muassa opiskelijakunta- ja tutortoiminnan kautta sekä näiden ulkopuolisissa epämuodollisissa tilanteissa ja tilaisuuksissa. Opiskelijoita rohkaistaan ilmaisemaan mielipiteensä, osallistumaan yhteisistä asioista päättämiseen sekä toimimaan vastuullisesti yhteisöissä ja yhteiskunnassa.

Opisto pyrkii aktiivisesti tekemään kansainvälistä yhteistyötä mm. hanketoiminnalla. Yhteydet eri maissa toimivien koulujen kanssa lisäävät globalisoituneessa maailmassa toimimisen taitoja.

5. Vastuu ympäristöstä ja kestäväan tulevaisuuteen suuntautuminen

Oppiva yhteisö ottaa kaikessa toiminnassaan huomioon kestäväan elämäntavan välttämättömyyden. Arjen valinnoillaan ja toimillaan Opisto pyrkii ilmentämään vastuullista suhtautumista ympäristöön muun muassa mahdollistamalla ja luomalla edellytyksiä etätyölle ja -oppimiselle, arvostamalla kulttuurista moninaisuutta sekä järjestämällä erilaisia avoimia tapahtumia ja tilaisuuksia. Monioppiaineisuus vie kestäväan kehityksen ta-

voitteita kokonaisvaltaisen näkemyksen ja todellisten ongelmien tarkastelun suuntaan.

Hyvän tulevaisuuden rakentamisessa huomioidaan ekologinen, sosiaalinen, taloudellinen ja kulttuurinen kestävyys. Opisto rohkaisee oppijoitaan kohtaamaan moninäkökulmaisesti, avoimesti ja uteliaasti maailman moninaisuutta sekä toimimaan oikeudenmukaisemman ja kestävämmän tulevaisuuden puolesta.

Otavan Opisto pyrkii arvioimaan toimintaansa kestävä tulevaisuuden rakentamisen näkökulmasta koko ajan. Opiston vapaalla sivistystyöllä on kestävä kehityksen sertifikaatti, jonka se sai ensimmäisten kansanopistojen joukossa Suomessa. Opisto tavoittelee myös tutkintotavoitteisten koulutusten sertifiointia. Sertifiointi on yksi tapa varmistaa, että henkilöstöä ja opiskelijoita rohkaistaan kaikessa koulutyön arjessa toimimaan oikeudenmukaisen ja kestävä tulevaisuuden puolesta.

3.4. Opintojen rakenne

Aikuisten lukiokoulutusta kehitetään osana lukiokoulutusta ja aikuisille suunnattua koulutusta. Opiskelumahdollisuuksien tarjonnan lähtökohtana on, että aikuinen rakentaa osaamistaan elämäkokemukselleen, aikaisemmin oppimilleen tiedoille ja taidoille sekä mahdollisesti rinnakkaisille opinnoille. Opetustarjonnan valinnaisuus ja vaihtoehdot mahdollistavat opiskelun erilaisissa elämäntilanteissa. Otavan Opistossa opiskelija voi suorittaa lukion oppimäärään kuuluvia kursseja itselleen parhaiten sopivilla tavoilla ja hyödyntää elämäkokemustaan, am-

mattiosaamistaan ja muualla hankittua muuta osaamistaan opinnoissaan. Lisäksi opiskelija voi valita opiskeltavakseen kokonaisuuksia myös muilta opiston linjoilta sekä paikalliselta seututarjottimelta. Seututarjotin on koostettu yhteistyössä Mikkelin toisen asteen oppilaitosten kanssa.

Aikuisten lukiokoulutuksessa lukion oppimäärä sisältää vähintään 44 kurssia. Aikuisten lukio-opinnot muodostuvat lukiolaisissa tarkoitettun koulutuksen yleisistä valtakunnallisista tavoitteista ja tuntijaosta annetun valtioneuvoston asetuksen (942/2014) mukaisesti pakollisista ja syventävistä kursseista sekä muista lukion tehtävään kuuluvista aineista ja aihekokonaisuuksista. Syventävät kurssit ovat valtakunnallisia syventäviä kursseja, ja niiden lisäksi voi olla koulutuksen järjestäjän päättämiä opetussuunnitelmassa määriteltyjä paikallisia syventäviä kursseja.

Opetushallitus on laatinut opetussuunnitelman perusteet valtakunnallisiin kursseihin, joista aikuisten lukiokoulutusta järjestävä oppilaitos tarjoaa valtioneuvoston asetuksen (942/2014) mukaisen määrän. Luonnontieteellisissä opinnoissa oppilaitos tarjoaa pakollisten kurssien lisäksi viisi valtakunnallista syventävää kurssia. Luonnontieteellisten opintojen pakollisina kursseina opiskelija suorittaa kolmessa oppiaineessa yhden pakollisen kurssin ja yhdessä kaksi pakollista kurssia. Kurssien suoritustajärjestyksestä päätetään opetussuunnitelmassa.

4. Opiskelijan ohjaus ja tukeminen

4.1. Ohjaus

Otavan Opiston toteuttamassa opiskelijan ohjaamisessa ja oppimisen tukemisessa on tärkeää se, että opiston arvot itsekasvatuksesta, kestävästä kehityksestä, moninäkökulmaisuudesta ja yhteisöllisyydestä ovat mukana elävänä ja merkityksellisenä osana ohjausta. Ohjauksen avulla edistetään koulutuksellista yhdenvertaisuutta ja tasa-arvoa sekä ehkäistään syrjäytymistä. Tavoitteena on, että opiskelija löytää itsensä ja vahvuutensa oppijana sekä yhteiskunnan tasavertaisena jäsenenä ja uskalltaa tehdä yksilöllisiä ratkaisuja ja valintoja sekä opintojen aikana että niiden jälkeen. Ohjaustoiminta muodostaa koko lukio-koulutuksen ajan kestävä jatkumon, joka tarjoaa opiskelijalle mahdollisuuden hankkia perustiedot ja -taidot, joiden varassa hänen on mahdollista suunnitella lukio-opintojaan ja jatko-opintojaan sekä pohtia urasuuntautumistaan.

Ohjaustyön keskiössä on tasavertainen ohjaussuhde ja opiskelijälähtöisyys. Opiskelija on oman elämänsä paras asiantuntija ja ottaa vastuun tekemistään valinnoista. Ohjaajan työhön kuuluu mahdollisuuksien ja rajojen monipuolinen ja oikea-aikainen esittely, opiskelijan toiminnan tukeminen ja hänen voimavarojensa kartoittaminen yhdessä opiskelijan kanssa. Ohjauksessa lähdetään liikkeelle opiskelijan tarpeiden tunnistamisesta ja niihin vastaamisesta. Kieli- ja kulttuuritietoinen ohjaus huomioi opiskelijan kielelliset valmiudet sekä kulttuuritaustan. Etenkin suomea toisena kielenä puhuvien opiskelijoiden ohjauksessa vuorovaikutus on selkeäkielistä.

Ohjaustyötä Otavan Opistossa toteuttaa koko henkilökunta. Ta-
voitteena on kokonaisvaltainen ohjaus, jossa edistetään opis-
keluvalmiuksien kehittymistä ja opintojen sujumista sekä tue-
taan opiskelijaa elämänhallinnan taidoissa sekä jatko-opintoi-
hin, uravalintoihin ja muihin tulevaisuuteen liittyvissä päätök-
sissä. Ohjauksesta vastaavalla on päävastuu ohjauksen koko-
naisuuden suunnittelusta ja toteutuksesta. Lähiopetuksessa
päävastuu on linjanvetäjällä, verkko-opetuksessa verkko-oh-
jaajilla, mutta yleinen ohjausvastuu on jokaisella opiskelijan
kohtaamalla henkilöstön jäsenellä. Aineenopettaja ohjaa opis-
kelijaa opettamansa aineen opiskelutaidoissa, auttaa häntä ke-
hittämään oppimaan oppimisen taitojaan ja tukee opiskelijoiden
jatko-opintovalmiutta ja työelämätuntemusta oman oppiai-
neensa osalta. Jokaista opiskelijaa kunnioitetaan yksilönä, jolla
on oikeus ohjaukseen. Yksilöllisessä ohjaamisessa korostuu
opettajien ohjaava ja sparraava rooli sekä opintojen aikana että
niiden loppuvaiheessa (mm. jatko-opintoihin ohjaaminen).

Henkilökohtainen ohjaus sekä pienryhmä- ja vertaisohjaus tu-
kevat opiskelijaa kiinnostusten kartoittamisessa, vahvuuksien
tunnistamisessa, urasuunnittelussa sekä valinta- ja ongelmati-
lanteiden ratkaisemisessa. Henkilökohtaisessa ohjauksessa
opiskelija voi keskustella lukio-opintoihinsa, urasuunnitteluun-
sa, jatkokoulutusvalintoihinsa sekä elämäntilanteeseensa ja tu-
levaisuuteensa liittyvistä kysymyksistä. Pienryhmissä voidaan
keskustella asioista, joissa opiskelija kokee tarvitsevansa ver-
taistukea.

Ohjaus toteutetaan tavalla, joka vahvistaa opiskelijoiden aktii-

vista toimijuutta, osallisuutta ja vastuullisuutta. Tavoitteena on, että opiskelija löytäisi omat yksilölliset, myös elinikäistä oppimista tukevat tapansa oppia. Opiskelijaa tuetaan tunnistaamaan vahvuutensa ja kehittämisen kohteensa sekä etsimään tietoa siitä, miten ja mistä hän saa apua mahdollisiin opiskelun haasteisiin. Ohjauksella edistetään opiskeluvalmiuksien kehittymistä ja opintojen sujumista sekä tuetaan opiskelijaa elämänsuunnittelun ja -hallinnan taidoissa sekä koulutukseen, uravalintoihin ja tulevaisuuteen liittyvissä päätöksissä. Opiskelijan tiedonhakutaitoja vahvistetaan ohjaamalla häntä monipuolisesti erilaisia opiskeluympäristöjä hyödyntäväksi, aktiiviseksi ja kriittiseksi tiedonetsijäksi, joka osaa myös soveltaa etsimäänsä tietoa.

Ohjauksessa käsitellään monipuolisesti ja ennakkoluulottomasti erilaisia jatko-opintoihin ja urasuunnitteluun liittyviä vaihtoehtoja opiskelijan omien suunnitelmien ja valintojen tueksi. Opinto-ohjauksen avulla opiskelija saa tietoa opiskelusta muissa oppilaitoksissa, lukion jälkeisistä jatko-opiskeluvaihtoehtoista, työ- ja elinkeinoelämästä sekä yrittäjyydestä. Tavoitteena on, että opiskelija tuntee keskeiset jatkokoulutuksiin, ammattialoihin ja urasuunnitteluun liittyvät tietolähteet, ohjauspalvelut ja sähköiset hakujärjestelmät sekä osaa käyttää niissä olevaa informaatiota urasuunnittelun ja jatko-opintoihin hakeutumisen tukena.

Lukio-opintojen etenemisen sekä jatko-opintoihin ja työelämään siirtymisen tueksi opiskelija laatii itselleen henkilökohtaisen suunnitelman (HOPS), joka pitää sisällään opiskelusuunni-

telman, ylioppilastutkintosuunnitelman sekä jatko-opinto- ja urasuunnitelman. Opiskelijaa ohjataan henkilökohtaisen suunnitelman laatimisessa ja sen toteutumisen seurannassa. Hyväksiluettavat opiskelijan aikaisemmat opinnot, mahdollisesti opintoja korvaava työkokemus tai muutoin hankittu osaaminen otetaan huomioon joustavasti ja yksilöllisesti.

Opetussuunnitelman liitteeksi laaditusta ohjaussuunnitelmasta opiskelija saa tietoa, siitä, mitä ovat eri toimijoiden tehtävät ohjauksen kokonaisuudessa sekä missä asioissa ja miten opiskelija voi saada heiltä tukea. Ohjaussuunnitelmassa kuvataan ohjaustoiminta ja sen tavoitteet, ohjaukseen liittyvien tehtävien ja työn jakautuminen oppilaitoksen koko henkilöstön kesken, opiskelijoiden opintojen etenemisen seurannan järjestäminen, ohjaus koulutuksen nivelvaiheissa sekä kuvaus ohjausta koskevan yhteistyön järjestämisestä keskeisten yhteistyökumppaneiden, kuten jatko-opintopaikkojen, työelämän ja muiden oppilaitoksen ulkopuolisten tahojen, kanssa.

4.2. Oppimisen ja opiskelun tuki

Oppimisen ja opiskelun tuen tarkoituksena on tukea opiskelijaa lukio-opintojen suorittamisessa. Tuki järjestetään ottaen huomioon opiskelijoiden erilaiset lähtökohdat, vahvuudet ja kehitystarpeet. Oppimisen ja opiskelun tukeminen merkitsee yhteisöllisiä ja opiskeluympäristöön liittyviä ratkaisuja sekä opiskelijoiden yksilöllisiin tarpeisiin vastaamista. Keskeisiä asioita ovat oppimisen esteettömyys, oppimisvaikeuksien ennaltaehkäisy ja varhainen tunnistaminen. Jokaisella opiskelijalla tulee olla

mahdollisuus omista lähtökohdistaan käsin onnistua oppimisessa, kehittyä oppijana sekä kasvaa ja sivistyä ihmisenä. Huomiota kiinnitetään opiskelijan oppimisen valmiuksiin, oppimaan oppimisen taitojen kehittämiseen ja vastuun ottamiseen opiskelunsa suunnittelusta, toteuttamisesta ja arvioinnista. Opiskelijoille ja alle 18-vuotiaiden opiskelijoiden huoltajille annetaan tietoa tuen saannin mahdollisuuksista.

Jokaisen opiskelijan kanssa laaditaan henkilökohtainen opiskelusuunnitelma (HOPS). HOPS on ensisijaisesti opiskelijan apuväline oman oppimisen ja opiskelun suunnitteluun. Suunnitelmaan voidaan opiskelijan halusta sisällyttää opiskeluun ja oppimiseen liittyvien näkökulmien lisäksi vapaa-aikaan ja työelämään liittyviä tekijöitä, jolloin HOPS laajenee opiskelun ja elämänsuunnitelmaksi, jota opiskelija voi hyödyntää myös opiskelujensa jälkeen. Lähiopetuksessa linjanvetäjä auttaa ja ohjaa opiskelijoita laatimaan HOPSinsa. Apuna käytetään mahdollisuuksien mukaan opiskelijoiden aiemmista ohjaussuhteista ja -suunnitelmista saatua tietoa. Verkko-opetuksessa HOPSin laatimisessa opiskelijaa tukee tämän oma ohjaaja. HOPS sisältää suunnitelman opiskelun tavoitteista, suoritettavista kursseista ja suoritusaikataulusta. HOPS voi sisältää myös tietoa opiskelijoiden omista kiinnostuksen kohteista ja vahvuuksista sekä siitä, miten opiskelijat voisivat eri tavoin hyödyntää niitä opinnoissaan. Henkilökohtainen opiskelusuunnitelma on opiskelijan oman opiskelun seurannan ja ohjauksen jatkuva tuki, ja sitä päivitetään tarvittaessa henkilökohtaisissa keskusteluissa. Opiskelijalle taataan opintojen aikana mahdollisuus seurata opintojensa etenemistä ja päivittää HOPSiaan sekä itsenäisesti

että ohjatusti. Selkeäkielisyys ja ymmärrettävyys korostuvat vieraskielisten opiskelijoiden ohjauksessa ja HOPSien laadinnassa ja päivittämisessä.

Tuen tarpeen tunnistaminen voi pohjautua opiskelijan omiin, opettajien tai muun henkilöstön havaintoihin tai erilaisiin arviointeihin. Se voi pohjautua myös perusopetuksesta perusopetuslain 40 §:n perusteella (628/1998, muutettu lailla 1288/2013) saatuun tietoon. Tuen suunnittelu perustuu saatavilla olevaan tietoon opiskelijan tuen tarpeesta ja mahdollisesti aiemmin annetusta tuesta. Tukitoimien suunnittelu ja toteuttaminen aloitetaan mahdollisimman varhaisessa vaiheessa.

Aikuisten lukiokoulutuksessa opiskelee eri-ikäisiä ja eri elämäntilanteissa olevia opiskelijoita. Opiskelijoiden oppimisen lähtökohdat tai kieli- ja kulttuuritausta ovat moninaisia. Lisäksi opetuskielen osaamisen taso voi vaihdella. Opiskelija voi olla tilapäisesti jäänyt jälkeen opinnoissaan, tai tuen tarve voi johtua esimerkiksi oppimisen vaikeuksista tai tarkkaavaisuuden häiriöstä. Se voi liittyä myös sosiaalisiin, mielenterveyden tai elämäntilanteen ongelmiin. Lähtökohtana tuen tarpeen arvioinnissa on yhteistyö ja vuorovaikutus opiskelijan kanssa. Opiskelijoiden elämäntilanteiden monimuotoisuutta arvostaen järjestetään erilaisia opiskelumahdollisuuksia ja mahdollisuus päivittää henkilökohtaista opiskelusuunnitelmaa esimerkiksi perhe- ja työtilanteen muuttuessa. Ohjaustyössä käytettävät kanavat ja työvälineet valitaan yksilöllisesti ohjattavan elämäntilanteen ja mieltymysten mukaan. Opisto kehittää ja ottaa ennakkoloukkomasti käyttöön omia ja muiden kehittämiä työvälineitä, jot-

ka palvelevat ohjauksen opiskelijälähtöistä toteutumista.

Opettaja suunnittelee tukitoimet yhdessä opiskelijan kanssa sekä ohjaa tarvittaessa opiskelijan oppilaitoksen ulkopuolisiin tukipalveluihin. Jokaisen opettajan tehtävänä on antaa kannustavaa palautetta ja ohjata tukea tarvitsevaa opiskelijaa siten, että hänen itseluottamuksensa, itsearviointitaitonsa ja oppimaan oppimisen taitonsa sekä taito suunnitella tulevaisuuttaan vahvistuvat. Opiskelijan tarvetta erityisjärjestelyihin ylioppilastutkinnon kokeissa arvioidaan hänen lukioaikana tarvitsemansa ja saamansa tuen pohjalta. Häntä ohjataan tarvittavien lausuntojen hankkimisessa sekä sovitaan yhteistyöstä opiskelijan tarvitsemien erityisjärjestelyjen kokeilemiseksi ja harjoitteliseksi.

Tukimuotoina voivat olla opetuksen eriyttäminen ja muut pedagogiset ratkaisut, kurssien valintamahdollisuuksien hyödyntäminen ja monipuolinen opinto-ohjaus. Oppimistilanteet ja kokeet pyritään järjestämään siten, että opiskelijan yksilölliset tarpeet otetaan huomioon. Lukiolain 13 §:n (629/1998, muutettu lailla 478/2003) mukaan opiskelijan opiskelu voidaan järjestää osittain toisin kuin lukiolaissa ja -asetuksessa säädetään ja lukion opetussuunnitelmassa määrätään. Tarvittavat tukitoimet ja tuki eri oppiaineissa voidaan sopia kirjattavaksi opiskelijan henkilökohtaiseen opiskelusuunnitelmaan. Opiskelijaa ohjataan tarvittaessa hakemaan lukiolain 29 §:n 2 momentin mukaisia palveluja.

Opetussuunnitelmassa määritellään, miten opiskelijoiden tukitoimien tarve arvioidaan sekä miten tuki suunnitellaan ja järjes-

tetään.

4.3. Kieleen ja kulttuuriin liittyviä kysymyksiä

Kaikkien opiskelijoiden opetuksessa noudatetaan yhteisiä, aikuisten lukiokoulutuksen opetussuunnitelman perusteiden mukaisia tavoitteita ja periaatteita. Opiskelijoiden kielelliset valmiudet sekä kulttuuritausta otetaan lukio-opetuksessa huomioon. Jokaisen opiskelijan kieli- ja kulttuuri-identiteettiä tuetaan monipuolisesti. Opiskelijoita ohjataan ymmärtämään ja kunnioittamaan perustuslain mukaista oikeutta jokaisen omaan kieleen ja kulttuuriin. Opiskelijoita ohjataan tiedostamaan omat kielelliset ja kulttuuriset oikeutensa eri tilanteissa.

Tavoitteena on ohjata opiskelijoita arvostamaan eri kieliä ja kulttuureja sekä edistää kaksi- ja monikielisyyttä ja siten vahvistaa opiskelijoiden kielellistä tietoisuutta ja metakielellisiä taitoja. Lukio-opiskeluun voi sisältyä monikielisiä opetustilanteita.

Otavan Opiston aikuislukion opetuskieli on suomi.

Vieraskieliset opiskelijat

Vieraskielisten opiskelijoiden opetuksessa ja opiskelussa noudatetaan yhteisiä, aikuisten lukiokoulutuksen opetussuunnitelman perusteiden ja aikuisten lukiokoulutusta tarjoavan oppilaitoksen opetussuunnitelman mukaisia tavoitteita ja periaatteita huomioiden opiskelijoiden taustat ja lähtökohdat, kuten suomen/ruotsin kielen taito, äidinkieli, suomalaisen lukiokoulutuksen ja opiskelukulttuurin tuntemus sekä aikaisempi muu opis-

kelu. Opetus ja opiskelu lukiossa tukevat opiskelijan opetuskielen hallintaa, monikielistä identiteettiä, oman kieli- ja kulttuuritaustan arvostusta sekä kasvua kulttuurisesti moninaisen yhteiskunnan aktiiviseksi ja tasapainoiseksi jäseneksi.

Vieraskieliselle opiskelijalle voidaan opettaa äidinkieltä ja kirjallisuutta suomi/ruotsi toisena kielenä ja kirjallisuus -oppimäärän mukaan. Suomi/ruotsi toisena kielenä ja kirjallisuus -oppimäärä on opiskelijalle tarkoituksenmukainen, mikäli hänen suomen tai ruotsin kielen peruskielitaidossaan on puutteita jollakin kielitaidon osa-alueella. Opiskelijan omaa äidinkieltä voidaan opettaa lukiokoulutusta täydentävänä opetuksena.

Opiskelijalla on hyväksilukemisen kautta mahdollisuus sisällyttää oppimääräänsä oman äidinkiелensä opintoja, joita on suorittanut toisessa oppilaitoksessa.

Vieraskielisiä opiskelijoita informoidaan heidän opiskelumahdollisuuksistaan ja tukijärjestelyistä lukiossa sekä heidän oikeuksistaan ylioppilastutkinnossa.

Jos opiskelija on suorittanut lukiokoulutuksen kurssveja maahanmuuttajille ja vieraskielisille järjestettävässä lukiokoulutukseen valmistavassa koulutuksessa, ne voidaan lukea hyväksi lukio-opintoihin.

5. Oppimistavoitteet ja opetuksen keskeiset sisällöt

5.1. Opetuksen yleiset tavoitteet

Aikuisten lukiokoulutusta järjestävissä oppilaitoksissa opetus ja muu toiminta järjestetään valtioneuvoston asetuksessa (942/2014) määriteltyjen lukiokoulutuksen yleisten valtakunnallisten tavoitteiden sekä aikuisopiskelijoille annettavan lukio-koulutuksen erityisten tavoitteiden mukaan. Opiskelijalla on mahdollisuus kasvaa sivistyneeksi yhteiskunnan jäseneksi, hankkia muuttuvan toimintaympäristön edellyttämiä tietoja ja taitoja sekä kartuttaa elinikäisen oppimisen taitoja. Tavoitteet korostavat laaja-alaisen yleissivistyksen ja kokonaisuuksien ymmärtämisen merkitystä sekä kannustavat eettisesti vastuulliseen ja aktiiviseen toimijuuteen paikallisesti, kansallisesti ja kansainvälisesti.

Lukio-opetus vahvistaa opiskelijan tietoisuutta ihmisen toiminnan vaikutuksista ympäristön tilaan. Opetus ohjaa opiskelijaa ymmärtämään kestävästä elämäntavan välttämättömyyden ja moniulotteisuuden. Opetus kannustaa opiskelijaa tunnistamaan ja käsittelemään eettisiä kysymyksiä, ristiriitoja ja jännitteitä monista näkökulmista. Se rohkaisee opiskelijaa vaikuttamaan ja toimimaan nykyistä oikeudenmukaisemman, kestävämmän ja ihmisoikeuksia paremmin kunnioittavan yhteiskunnan ja maailman puolesta.

Lukioaikana opiskelija saa monipuolisia kokemuksia uuden tiedon ja osaamisen rakentamisesta sekä ainekohtaisissa opin-

noissa että oppiainerajat ylittävissä kokonaisuuksissa, kuten ilmiöpohjaisessa oppimisessa. Opiskelija kehittää tiedonhankinta- ja soveltamistaitojaan sekä ongelmanratkaisutaitojaan. Opiskelija saa kokemuksia tutkivasta oppimisesta sekä osallisuudesta tutkimuksen tekoon. Opetus on kielitietoista ja se vahvistaa opiskelijan monilukutaitoa niin, että hän ymmärtää tieteen- ja taiteenaloille ominaista kieltä sekä osaa tuottaa ja tulkita erilaisia tekstejä. Opiskelija oppii arvioimaan tiedon luotettavuutta. Lukio-opetuksessa arvostetaan ja tuodaan näkyväksi kieliä monipuolisesti. Opiskelija harjaantuu toimimaan sekä molemmilla kotimaisilla kielillä että vierailta kielillä. Opetus ohjaa opiskelijaa syventämään ymmärrystään tieto- ja viestintäteknologiasta sekä käyttämään sitä tarkoituksenmukaisesti, vastuullisesti ja turvallisesti niin itsenäisessä kuin yhteisöllisessäkin työskentelyssä.

Aikuisten lukiokoulutus vahvistaa opiskelijan hyvinvointia ja elämänhallintataitoja. Lukio-opiskelu rakentaa yhteisöllisyyttä ja osallisuutta vahvistamalla vuorovaikutus-, yhteistyö- ja ilmaisutaitoja. Otavan Opisto tukee yhteisöllisyyttä ja osallisuutta sekä lähiopetuksessa että verkko-opetuksessa ja näitä opiskelumuotoja yhdistämällä. Mahdollisuuksia kasvokkainkohtamiseen järjestetään myös itsenäisesti ja verkossa opiskeleville opiskelijoille. Näin lukio-opiskelussa saadaan kokemuksia sekä yksilöllisestä tavoitteellisesta toiminnasta että yhteisöllisestä vertaisoppimisesta tiimeissä ja projekteissa. Opiskelijoita kannustetaan eri taiteenaloille ominaiseen ilmaisuun ja taide- ja kulttuurielämään osallistumiseen. Fyysinen aktiivisuus sekä terveelliset elämäntavat ymmärretään terveyden ja hyvinvoin-

nin perusedellytyksiksi.

Lukioaikana opiskelijan oppimaan oppimisen taidot kehittyvät ja monipuolistuvat. Opiskelija oppii arvioimaan itseään oppijana, tuntemaan vahvuuksiaan ja kehittymistarpeitaan oppijana, muuttamaan tarvittaessa opiskelutapojaan sekä luottamaan mahdollisuuksiinsa oppia. Opiskelija ymmärtää sitoutumisen merkityksen oppimiselleen, mikä vahvistaa hänen itseohjautuvuuttaan. Opetus rohkaisee opiskelijaa kokeilemaan erilaisia opiskelustrategioita, tunnistamaan niistä hänelle sopivia sekä kehittymään näiden taitavaksi käyttäjäksi. Samalla opiskelija oppii tunnistamaan mahdollisia tarpeita poisoppimiseen. Lukioaikana opiskelijalle muodostuu vankka elinikäisen opiskelun taito ja tahto.

Lukio-opetus lujittaa opiskelijan identiteettiä, ohjaa oman ainutlaatuisuuden ymmärtämiseen ja arvostamiseen sekä tukee opiskelijan persoonallista kasvua. Sukupuolen ja seksuaalisen suuntautumisen moninaisuuden ymmärtäminen luo edellytyksiä sukupuoli- ja tasa-arvotietoiselle opetukselle. Opetus vahvistaa opiskelijoiden yhdenvertaisia ja tasa-arvoisia mahdollisuuksia kehittää osaamistaan. Opetus tarjoaa opiskelijalle mahdollisuuksia pohtia ja tehdä koulutus- ja uravalintojaan hyödyntäen omia kokemuksiaan sekä antaa opiskelijalle ajankohtaista tietoa koulutusmahdollisuuksista, yhteiskunnasta ja työelämästä.

5.2. Aihekokonaisuudet ja osaamiset

Aihekokonaisuudet ovat yhteiskunnallisesti merkittäviä koulutus- ja sivistyshaasteita. Samalla ne ovat ajankohtaisia arvokannanottoja. Käytännössä aihekokonaisuudet ovat oppiainerajat ylittäviä teemoja ja laaja-alaisia osaamisalueita. Aihekokonaisuudet on otettu huomioon perusteiden oppiainekohtaisissa osuuksissa sekä toimintakulttuurin kehittämistä ohjaavissa teemoissa.

Lukio-opiskelijan laaja-alaisen osaamisen kehittäminen perustuu peruskoulussa ja sen jälkeisessä elämässä, opinnoissa ja työelämässä hankittuun osaamiseen sekä muuttuvan maailman tarpeisiin vastaamiseen. Opiskelussa ja työssä onnistuminen sekä vastuulliseksi kansalaiseksi kehittyminen edellyttävät tiedon- ja taidonalat ylittävää ja yhdistävää osaamista. Laaja-alaisella osaamisella tarkoitetaan tietojen, taitojen, arvojen, asenteiden ja tahdon muodostamaa kokonaisuutta. Osaaminen tarkoittaa myös taitoa käyttää tietoja ja taitoja tilanteen edellyttämällä tavalla. Siihen, miten opiskelijat käyttävät tietojään ja taitojaan, vaikuttavat opiskelijoiden omaksumat arvot ja asenteet sekä tahto toimia. Laaja-alainen osaaminen on pohjana laaja-alaiselle yleissivistykselle. Sivistys on yksilöiden ja yhteisöjen taitoa tehdä ratkaisuja eettisen pohdinnan, toisen asemaan asettumisen ja tietoon perustuvan harkinnan avulla. Sivistykseen kuuluu taito ja tahto käsitellä inhimillisten pyrkimysten ja vallitsevan todellisuuden välisiä ristiriitoja eettisesti, myötätuntoisesti ja ratkaisuja etsien. Sivistys ilmenee huolenpitona, avarakatseisuutena, laaja-alaisena todellisuuden hah-

mottamisena ja sitoutumisena toimintaan myönteisten muutosten puolesta.

Kaikkien aihekokonaisuuksien yhteisinä tavoitteina on, että opiskelija

- havainnoi ja analysoi nykyajan ilmiöitä ja toimintaympäristöjä
- ymmärtää asioiden välisiä yhteyksiä, vuorovaikutussuhteita ja keskinäisriippuvuuksia sekä osaa jäsentää laaja-alaisia kokonaisuuksia tiedon- ja taidonalat ylittävästi ja yhdistävästi
- saa mahdollisuuksia osaamisen jakamiseen, vertaisoppimiseen, ratkaisujen yhdessä ideointiin ja tuottamiseen sekä luovaan ongelmanratkaisuun ja ajatteluun
- osaa esittää perusteltuja käsityksiä toivottavista muutoksista sekä rohkaistuu toimimaan hyvän tulevaisuuden puolesta.

Aihekokonaisuudet otetaan huomioon kaikkien oppiaineiden opetuksessa ja lukion toimintakulttuurissa. Otavan Opistossa painottuvia aihekokonaisuuksia ja laaja-alaisia osaamisalueita ovat kestävä elämäntapa ja globaali vastuu, kulttuurien tuntemus ja kansainvälisyys sekä teknologia ja yhteiskunta. Teemaopintojen sisältöjä voidaan valita aihekokonaisuuksista. Vapaaehtoistyö, työharjoittelu tai jokin muu lukion ulkopuolinen toiminta voivat olla osa aihekokonaisuuden toteutusta.

Aktiivinen kansalaisuus, yrittäjyys ja työelämä

Aihekokonaisuuden tavoitteena on vahvistaa opiskelijoiden tahtoa ja taitoa toimia aktiivisina kansalaisina sekä lisätä heidän työn, työelämän ja yrittäjyyden tuntemustaan.

Aihekokonaisuus antaa opiskelijoille oppimiskokemuksia, jotka kannustavat aloitteellisuuteen, yrittäjämäiseen toimintaan, yhteistyöhön, vastuullisuuteen sekä rakentavaan ja tietoperustaiseen kriittisyyteen. Osallistumis-, vaikuttamis- ja työkokemukset sekä niiden reflektointi ovat aihekokonaisuuden keskeistä sisältöä.

Tavoitteena on, että opiskelija

- ymmärtää kansalaisyhteiskunnan, yritysten ja julkisen vallan toimintaperiaatteita, analysoi yhteiskunnallisia kysymyksiä ja laajentaa työelämän tuntemustaan
- ymmärtää työelämän ja yrittäjyyden lähtökohtia sekä perehtyy yrittäjyyden ja työn tekemisen eri muotoihin, talouden toimintaperiaatteisiin ja tulevaisuuden näkymiin
- saa kokemuksia toimijuudesta kansalaisyhteiskunnassa sekä työ- ja yrityselämässä sekä löytää omia kiinnostuksen kohteita, toimintatapoja ja -kanavia
- kehittää ja käyttää kansalaisyhteiskunnan sekä työelämän edellyttämiä taitojaan, kuten kieli-, viestintä- ja vuorovaikutustaitoja • osaa käyttää sananvapauttaan sekä analysoida ajankohtaisten esimerkkien valossa vastuullisen sananvapauden rajoja

- harjaantuu suunnittelemaan omaa toimintaansa, oppii ennakoivaa ajattelua ja tilannearviointia sekä ottamaan kohtuullisia riskejä ja kestäämään myös epäonnistumista ja pettymyksiä
- rohkaistuu ideoimaan, tekemään aloitteita, käynnistämään keskusteluita ja vaikuttamaan eri yhteisöissä
- tunnistaa omia taipumuksiaan, vahvuuksiaan ja kiinnostuksen kohteitaan sekä osaa tehdä opintoihin ja työhön liittyvät valintansa harkiten.

Aihekokonaisuuden toteuttamista tukevia opiskeluympäristöjä kehitetään yhteistyössä opiskelijoiden sekä muiden toimijoiden, kuten erilaisten järjestöjen ja yritysten kanssa. Lähidemokratia, media sekä erilaiset toimintaryhmät tarjoavat väyliä aktiiviseen kansalaisuuteen. Elinkeino- ja työelämän sekä yrittäjyyden tuntemusta opiskelijat syventävät hyödyntämällä omia työkokemuksiaan, vertaisoppimista ja erilaisia tietolähteitä. Harjoitusyritystoiminta sekä yritysten, korkeakoulujen ja muiden oppilaitosten kanssa tehtävät yhteiset projektit voivat olla osa aihekokonaisuuden toteutusta.

Hyvinvointi ja turvallisuus

Aihekokonaisuuden tavoitteena on luoda yleiskuva hyvinvointiin, terveyteen ja turvallisuuteen vaikuttavista psyykkisistä, sosiaalisista, fyysisistä, yhteiskunnallisista ja kulttuurisista tekijöistä. Elämänhallinnan taidot ja itsetuntemus sekä terveyttä, hyvinvointia ja turvallisuutta edistävät tiedot, taidot, asenteet, arvot ja tahto ovat aihekokonaisuuden keskeisiä sisältöjä. Aihe-

kokonaisuudella edistetään liikunnallisen elämäntavan omaksumista, vahvistetaan mielenterveyden suojatekijöitä ja opitaan tunnistamaan mahdollisia riskitekijöitä.

Tavoitteena on, että opiskelija

- osaa kuvata psyykkistä, sosiaalista, fyysistä ja kulttuurista hyvinvointia ymmärtäen inhimillistä moninaisuutta sekä ihmisten erilaisia tarpeita ja elämäntilanteita
- ymmärtää omaan, lukioyhteisön ja yhteiskunnan hyvinvointiin ja turvallisuuteen vaikuttavia tekijöitä ja osaa pohtia, miten niiden ylläpitämiseen voi osallistua
- tunnistaa hyvinvointia heikentäviä tekijöitä, kuten kiusaamisen, häirinnän, rasismien ja yhteisön ulkopuolelle jättämisen, sekä osaa puolustaa itseään ja muita näiltä
- osaa käsitellä ristiriitoja ja konflikteja rakentavasti ja myös sovittelun keinoin
- osaa toimia ongelma- ja poikkeustilanteissa sekä tarvittaessa hakeutua ja ohjata toisia hakeutumaan palvelujärjestelmän tarjoaman avun piiriin
- osaa toimia oman ja toisten hyvinvoinnin ja turvallisuuden hyväksi opiskeluyhteisöissä, omissa verkostoissaan ja yhteiskunnallisesti
- tuntee hyvinvoinnin ja turvallisuuden yhteiskunnallisia edistämiskeinoja sekä osaa kohdata muuttuvan maailman epävarmuutta.

Aihekokonaisuus on osa lukion hyvinvointia ja turvallisuutta yl-

läpikäyttävää toimintakulttuuria, jossa yhteisöllisyys ja keskinäinen huolenpito korostuvat. Hyvinvointi- ja turvallisuusnäkökulmat liittyvät myös opiskelijakunnan toimintaan sekä kodin ja oppilaitoksen yhteistyöhön alle 18-vuotiaiden opiskelijoiden osalta. Aihekokonaisuuden toteuttamiseksi lukio voi tehdä yhteistyötä nuoriso-, liikunta-, kulttuuri- ja sosiaalitoimen sekä poliisin ja pelastuslaitoksen kanssa.

Kestävä elämäntapa ja globaali vastuu

Aihekokonaisuuden tavoitteena on kannustaa opiskelijoita kestävään elämäntapaan ja toimintaan kestävän kehityksen puolesta. Kestävän kehityksen päämääränä on turvata nykyiselle ja tuleville sukupolville hyvän elämän mahdollisuudet paikallisesti, alueellisesti ja globaalisti. Lähtökohtana on ihmisen toiminnan sopeuttaminen luonnonympäristöjen kantokykyyn ja luonnonvarojen rajallisuuteen sekä ekosysteemipalveluiden toimivuudesta huolehtiminen. Pyrkimyksenä on, että opiskelijat kehittyvät vastuullisina toimijoina, joilla on taito ja tahto toimia kestävän tulevaisuuden puolesta omassa elämässään.

Tavoitteena on, että opiskelija

- tuntee perusasiat kestävän elämäntavan ekologisesta, taloudellisesta sekä sosiaalisesta ja kulttuurisesta ulottuvuudesta sekä ymmärtää, että vasta niiden yhteensovittaminen tekee elämäntavasta kestävän
- osaa analysoida ja arvottaa luonnonympäristöissä, rakennetuissa ympäristöissä ja sosiaalisissa ympäristöissä

sä tapahtuvia muutoksia sekä rohkaistuu toimimaan myönteisten ratkaisujen puolesta

- tuntee ilmastonmuutokseen ja luonnon monimuotoisuuden heikkenemiseen vaikuttavia tekijöitä sekä tiedostaa niiden merkityksen ympäristölle ja ihmisen toiminnalle
- osaa analysoida globalisoitumista ja sen vaikutuksia kestävään elämäntapaan paikallisesti ja maailmanlaajuisesti sekä tuntee keinoja köyhyyden ja eriarvoisuuden lievittämiseksi
- osaa analysoida kestävä elämäntavan, tuotanto- ja kulutustapojen sekä poliittisten päätösten välisiä yhteyksiä
- osaa noudattaa luontoperustastaan ja kulttuuriperinnöstään ylisukupolisesti huolehtivaa elämäntapaa
- osaa tehdä yhteistyötä eri tahojen kanssa edistääkseen yhteisvastuullisesti kestävä ja oikeudenmukaista kehitystä.

Aihekokonaisuuden toteuttamisessa luodaan yleiskuva muutostarpeista ja niiden mittavuudesta sekä tuodaan esiin jo tehtyjä korjauksia ja muutosmahdollisuuksia. Kehittyäkseen kestävä kehityksen aktiivisena edistäjänä opiskelija tarvitsee kokemuksia siitä, että hänen omilla valinnoillaan ja teoillaan on merkitystä. Globaalin vastuun näkökulman sisällyttäminen lukion toimintaan edistää kestävä elämäntavan oppimista. Lukio voi tukea kestävä kehityksen toteutumista laatimalla oman kestävä kehityksen ohjelman. Keskeistä kestävä kehityksen ohjelman toteuttamisessa on opiskelijoiden osallisuus sekä yh-

teistyö järjestöjen ja muiden toimijoiden kanssa.

Kulttuurien tuntemus ja kansainvälisyys

Aihekokonaisuuden tavoitteena on kartuttaa opiskelijoiden kulttuurien tuntemusta ja monikielisyyttä, antaa aineksia kulttuuri-identiteettien rakentamiseen sekä vahvistaa heidän toimijuuttaan kulttuurisesti moninaisissa toimintaympäristöissä. Aihekokonaisuuden keskeisenä lähtökohtana on opiskelijoiden oma kokemusmaailma, jossa erilaiset identiteetit, kielet, uskonnot ja katsomukset elävät rinnakkain ja vuorovaikutuksessa keskenään. Opiskelijoille tarjotaan mahdollisuuksia tutkia, mistä osallisuus ja toimintakykyisyys muodostuvat kulttuurisesti moninaistuvassa yhteiskunnassa, kansainvälistyneessä työelämässä ja monitulkintaisessa, keskinäisriippuvuuksien muovavassa maailmassa.

Tavoitteena on, että opiskelija

- tuntee ihmisoikeuksia ja osaa pohtia niiden edistämistä kulttuurisesti ja katsomuksellisesti moninaisissa yhteisöissä sekä osaa arvioida, millaisia asioita ei voida ihmisoikeuksien vastaisina hyväksyä
- osaa reflektoida kulttuuriperintöjä, arvoja, taloudellisia toimintaympäristöjä ja muita seikkoja, joiden pohjalle kulttuuri-identiteetit ja elämäntavat rakentuvat omassa arjessa, suomalaisessa yhteiskunnassa ja maailmassa
- vahvistaa myönteisiä kulttuuri-identiteettejään ja kulttuurien tuntemustaan sekä oppii näkemään asioita toisten elämäntilanteista ja olosuhteista käsin ja harjaantuu

toimimaan kulttuuritulkkina

- ymmärtää, miten aineellinen ja aineeton kulttuuriperintö ovat muodostuneet sekä mikä voi olla hänen ja hänen yhteisöjensä tehtävä kulttuuriperinnön vaalimisessa ja uusintamisessa
- vahvistaa kielitietoisuuttaan, monikielisyttään ja monilukutaitoaan
- osaa toimia kulttuurisesti moninaisissa verkostoissa ja toimintaympäristöissä pyrkien keskinäiseen kunnioitukseen ja aitoon vuorovaikutukseen
- saa tilaisuuksia harjoitella ja kartuttaa maailmankansalaisen osaamistaan tehden luovaa, monenkeskistä yhteistyötä hyvän tulevaisuuden rakentamiseksi.

Aihekokonaisuuden teemoja käsitellään mahdollisuuksien mukaan autenttisissa ja monikielisissä opiskeluympäristöissä.

Opiskeluympäristöjen rakentamisessa aikuisten lukiokoulutusta tarjoava oppilaitos voi hyödyntää kansainvälisen toiminnan verkostojaan ja kotikansainvälisyyden keinovalikoimia. Yhteistyötä tehdään eri toimijoiden kanssa. Toimintakulttuuria kehitettäessä kiinnitetään huomiota lukioon kieli- ja kulttuuriympäristönä sekä hyvien tapojen edistämiseen. Lukion traditiot, juhlat ja muut tapahtumat voivat olla osa aihekokonaisuuden toteutusta.

Monilukutaito ja mediat

Aihekokonaisuus syventää opiskelijoiden ymmärrystä monilukutaidosta ja medioista sekä niiden keskeisestä asemasta ja

merkityksestä ihmisenä kasvamiselle ja kulttuurille. Monilukutaidolla tarkoitetaan taitoja tulkita, tuottaa ja arvottaa tekstejä eri muodoissa ja konteksteissa. Medialukutaito on osa monilukutaitoa. Monilukutaito perustuu laaja-alaiseen tekstikäsitteeseen, jonka mukaan tekstit ovat sanallisten, kuvallisten, auditivisten, numeeristen tai kinesteettisten symbolijärjestelmien tai niiden yhdistelmien muodostamia kokonaisuuksia. Monilukutaito tukee ajattelun ja oppimisen taitojen kehittymistä sekä syventää kriittistä lukutaitoa ja kielitietoisuutta. Erilaiset lukutaidot kehittyvät kaikessa opetuksessa ja kaikissa oppiaineissa.

Tavoitteena on, että opiskelija

- syventää ja kehittää monilukutaitoaan, erityisesti monimuotoisten tekstien tulkintaa, tuottamista ja arvottamista
- syventää käsitystään eri tieteen- ja taiteenalojen kielten merkityksestä opiskelussa ja työelämässä
- harjaantuu hakemaan, valitsemaan, käyttämään ja jakamaan monenlaisia tekstiaineistoja tiedonhankinnassa ja opiskelussa
- syventää vuorovaikutus- ja vaikuttamistaitojaan kehittämällä yhteisen mediatuottamisen osaamistaan yhdessä muiden kanssa eri viestintäympäristöissä ja eri välinein
- harjaantuu mediakriittisyyteen perehtymällä medioiden toimintaan vaikuttaviin yhteiskunnallisiin, taloudellisiin ja kulttuurisiin tekijöihin
- tuntee tekijänoikeuksia ja sananvapautta koskevia kes-

keisiä normeja sekä osaa analysoida medioihin liittyviä eettisiä ja esteettisiä kysymyksiä

- osaa käyttää monilukutaitoa ja medioita itseilmaisussa ja vuorovaikutuksessa sekä toimia vastuullisesti sisällön tuottajana, käyttäjänä ja jakajana.

Opiskelijoiden monilukutaidon kehittymistä tukee oppiaineiden välinen yhteistyö, opiskelu monipuolisissa opiskeluympäristöissä, opiskelijoiden omien ideoiden ja toimintaympäristöjen hyödyntäminen sekä yhteistyö esimerkiksi medioiden, kirjastojen sekä tutkimus- ja kulttuurilaitosten kanssa. Opiskelijat oppivat erilaisia yksilöllisiä ja yhteisöllisiä mediassa toimimisen tapoja esimerkiksi osallistumalla mediamateriaalin laatimiseen. Aikuisten lukiokoulutusta tarjoavan oppilaitoksen tieto- ja viestintäteknologian opetuskäytön suunnitelma voi tukea aihekokonaisuuden toteutusta.

Teknologia ja yhteiskunta

Aihekokonaisuuden tavoitteena on syventää opiskelijan ymmärrystä teknologisen ja yhteiskunnallisen kehityksen vuorovaikutteisuudesta. Teknologian avulla ihminen rakentaa maailmaa tarpeidensa pohjalta uusia ratkaisuja etsien ja luoden. Teknologisten ratkaisujen perustana on tietämys luonnonlaeista ja -ilmiöistä. Luovuus ja ongelmanratkaisu, tarkoituksenmukaisuus ja toimivuus sekä kestävä tulevaisuus ovat näkökulmia teknologian kehittämiseen. Tieto- ja viestintäteknologian kehityksen keskeisiä sisältöjä ovat elämäntapojen, toimintaympäristön ja yhteiskunnan muuttuminen. Aihekokonaisuutta voidaan lähestyä historiallisista, ajankohtaisista ja tulevaisuuden

näkökulmista.

Tavoitteena on, että opiskelija

- käyttää eri oppiaineiden tietoja ja taitoja arvioidessaan teknologian eri ilmentymiä sekä pohtiessaan teknologisten innovaatioiden vaikutuksia ja teknologian moninaisia kehittämismahdollisuuksia
- ymmärtää ihmisen suhdetta teknologiaan sekä osaa pohtia teknologian osuutta ja merkitystä elämäntapojen muotoutumisessa, yhteiskunnan muutoksissa ja ympäristön tilaan vaikuttavana tekijänä
- ymmärtää tieteen, taiteen ja teknologian kehityksen keskinäistä vuorovaikutusta
- rohkaistuu käyttämään omia mahdollisuuksiaan, luovuuttaan ja ongelmanratkaisutaitojaan hakiessaan ratkaisuja käytännöllisiin ongelmiin sekä oppii suhtautumaan erehdyksiin luovaan prosessiin kuuluvana kokemuksena
- oppii yhteistyön taitoja ja yrittäjyyttä sekä tutustuu teknologisilta ratkaisuiltaan kiinnostaviin yrityksiin ja innovatiivisiin työelämän toimijoihin
- osaa tehdä järkeviä teknologiaa koskevia valintoja kansalaisena ja kuluttajana
- osaa pohtia teknologian, talouden ja politiikan vuorovaikutusta sekä teknologisten vaihtoehtojen vaikutusta työpaikkojen kehitykseen, työn sisältöön ja työllisyyteen.

Ihmisen suhdetta teknologiaan pohditaan kodin, työelämän ja vapaa-ajanvieton näkökulmista. Teknologisen kehityksen suuntia ja vaihtoehtoja arvioidaan eettisin ja taloudellisin perustein sekä hyvinvointi- ja turvallisuusnäkökulmista. Opiskelijoita kannustetaan ottamaan kantaa teknologian kehittämiseen ja osallistumaan sitä koskevaan päätöksentekoon pitäen esillä pyrkimyksiä kestävään elämäntapaan. Aihekokonaisuuteen liittyviä kysymyksiä konkretisoidaan tutustumalla teknologioiden soveltamiseen eri aloilla. Työskentely digitaalisissa ympäristöissä ja teknologia-alan eri toimijoiden kanssa voi olla osa aihekokonaisuuden toteutusta. Ohjauksella voidaan edistää tasa-arvoa opiskelijoiden valinnoissa.

Otavan Opistossa globaali nettikoulutus ja monikulttuurinen kampus mahdollistavat eri kulttuurien kohtaamiset, joita tukee kansanopistoille ominainen dialogi, kansanopistopedagogiikka sekä arvostava ja välittävä yhteisö. Kansanopistoille ominainen dialogi kohtaamisten työkaluna mahdollistaa tasavertaisen ja arvostavan kohtaamisen. Se myös tukee monipuolisten vuorovaikutustaitojen sekä ajattelun ja oppimaan oppimisen taitojen kehittymistä. Kansanopistopedagogiikka, jossa koko henkilökunta nähdään kasvattajana, tukee opiskelijoiden identiteetin vahvistumista. Tulevaisuuden tutkimuksen orientaatio opiston toimintaa ohjaavana metodina antaa valmiuksia kestävänsä tulevaisuuden ja kestävänsä elämäntavan rakentamiseen. Otavan Opistolla on kestävänsä kehityksen suunnitelma, jonka toteuttaminen edistää myöskin edellä mainittujen taitojen kehittymistä. Otavan Opiston pedagoginen toiminta ja kokeilut sekä ajankoh-

taiset oppisisällöt tukevat aihekokonaisuuksien toteutumista sekä laaja-alaisen osaamisen ja tulevaisuuden avaintaitojen tiedostamista, tunnistamista, kehittymistä ja vahvistumista. Esimerkiksi oppiainerajat ylittävät oppimiskokonaisuudet auttavat hahmottamaan laajoja kokonaisuuksia ja asioiden syy-seuraus-suhteita sekä kehittävät oman elämän suunnittelutaitoja. Ne tukevat luovuutta ja yhteistyötaitojen kehittymistä. Monialaiset oppimiskokonaisuudet tukevat monilukutaidon kehittymistä sekä edellyttävät tietojen ja taitojen soveltamista usein ajankohtaiseen todellisen maailman ilmiöön. Muun muassa taitoaineiden opiskelussa käytettyyn projektioppimisen metodiin kuuluu oleellisesti yhteisöllisesti toteutettavat projektituotokset, jotka tukevat monipuolisten vuorovaikutus- ja yhteistyötaitojen kehittymistä. Opiskelijan reflektio sekä oman toiminnan ja oppimisen sekä osaamisen jatkuva itsearviointi kehittävät ajattelun taitoja sekä auttavat itseä parhaiten tukevan oppimistyylin löytämistä.

Osaamisen arviointi on yksi keino tehdä opiskelijat tietoisiksi tulevaisuudessa tarvittavista osaamisista. Siinä huomioidaan aikuisopiskelijoiden aiempi osaaminen, joka on perustana osaamisen kehittymiselle ja vahvistumiselle. Ohjaus antaa opiskelijoille valmiuksia autonomiseen toimintaan eri elämänpiireissä ja kehittää oppimaan oppimisen taitoja. Opettajien ja ohjaajien välinen vahva yhteistyö sekä tiimiopettajuus toimivat esimerkkinä myös opiskelijoiden vuorovaikutus- ja yhteistyötaitojen kehittymiselle.

Monipuolinen verkkoympäristöjen käyttö, digitaaliset oppima-

ateriaalit ja työkalut tukevat monipuolisesti opiskelijoiden osaamisen ja erityisesti tv-taitojen ja monilukutaidon kehittymistä. Verkko-opiskelun ohjauksessa tavoitteena on itsekasvatuksen idean mukaisesti itsenäinen ja itseohjautuva opiskelija. Tämä tukee ajattelun ja oppimaan oppimisen taitojen kehittymistä ja vahvistumista. Internaattielämä ja -aktiviteetit tukevat arjen taitojen ja kulttuurisen osaamisen kehittymistä, sekä ohjaavat opiskelijoita kestävän tulevaisuuden rakentamiseen omien valintojen kautta. Oppilaskuntatoiminta vahvistaa opiskelijoiden osallisuutta ja ymmärrystä vaikuttamisen mahdollisuuksista ja keinoista. Myös erillisillä kursseilla tuetaan arjen taitojen kehittymistä ja vahvistumista.

Koulun ulkopuolisten toimijoiden kanssa toteutettavat projektit ja yhteistyö tukevat työelämässä tarvittavan osaamisen ja yrittäjyyden vahvistumista. Työelämätaitoja ovat mm. työelämäntuntemus, työskenteleminen yksin ja yhdessä yhteisen päämäärän saavuttamiseksi, työprosessien suunnittelu, ajanhallinta, työelämässä tarvittavat vuorovaikutustaidot ja peruskielitaito. Arvioinnissa ja ohjauksessa opiskelijoita tuetaan tunnistamaan ammatillisia kiinnostuksen kohteitaan.

5.3. Äidinkieli ja kirjallisuus

Äidinkielen ja kirjallisuuden yleiskuvaus ja opetuksen tavoitteet

Oppiaineena äidinkieli ja kirjallisuus on lukio-opetuksen keskeinen taito-, tieto-, kulttuuri- ja taideaine. Se tarjoaa aineksia kielellisen ja kulttuurisen yleissivistyksen sekä oman identiteetin

rakentamiseen. Opetus kehittää ajattelemisen taitoja ja vahvistaa sekä arjessa että opiskelussa tarvittavia oppimaan oppimisen taitoja ja vuorovaikutusosaamista. Se saa sisältöjä kieli-, kirjallisuus- ja viestintätieteistä sekä kulttuurin tutkimuksesta. Oppiaine on osa lukion kieli-, kulttuuri-, media- sekä kansalais- ja demokratiakasvatusta.

Äidinkielen ja kirjallisuuden opetuksen tavoitteena on taito ilmaista itseään suullisesti ja kirjallisesti eri tilanteiden vaatimalla tavalla. Opetus tähtää sellaiseen kielen ja kirjallisuuden tuntemukseen sekä kielenkäyttö-, teksti-, moniluku-, vuorovaikutus- ja mediataitoihin, joita jatko-opinnot, työelämä ja yhteiskunnassa toimiminen edellyttävät. Opetus perustuu laajaan tekstikäsitteeseen, jonka mukaan tekstit voivat koostua sanoista, kuvista, äänistä, numeroista tai niiden yhdistelmästä tai muista symbolijärjestelmistä. Opetus ohjaa aktiiviseen tiedon hankkimiseen, tiedon kriittiseen käsittelyyn, tulkintaan ja eettiseen pohdintaan.

Kirjallisuudenopetuksen tavoitteena on sekä kauno- että tietokirjallisuuden ymmärtäminen, lukukokemusten syventäminen sekä tekstien erittelemisen ja tulkitsemisen eri näkökulmista. Kirjallisuus tarjoaa elämyksiä ja tukee kriittisen ajattelun, empatian ja identiteetin sekä eettisen ja esteettisen pohdinnan kehittymistä ja kulttuuriperintöön tutustumista. Kirjallisuuden lukeminen monipuolistaa omaa ilmaisua.

Äidinkielen ja kirjallisuuden opetus mahdollistaa omasta kielellisestä ja kulttuurisesta taustasta lähtevän identiteetin rakentamisen moninaisessa ja medioituneessa yhteiskunnassa. Ta-

voitteena on oppia arvostamaan monikielisyyttä, kulttuurista monimuotoisuutta, kielellisiä ihmisoikeuksia, tasa-arvoa ja yhdenvertaisuutta.

Opetuksessa pyritään oppiaineen sisäiseen integraatioon, sillä eri tieto- ja taitoalueet ovat yhteydessä toisiinsa. Opiskelussa käytetään monipuolisia menetelmiä ja vaihtelevia opiskeluympäristöjä, kuten verkkoympäristöjä, kirjastoja ja kulttuurilaitoksia, sekä opiskelijoille merkityksellisiä, elämyksellisiä ja oppimisen iloa tuottavia tehtäviä. Tekstejä tuotetaan, tulkitaan ja jaetaan sekä yksin että yhdessä, myös tieto- ja viestintäteknologiaa hyödyntäen. Äidinkielen ja kirjallisuuden eri oppimäärien opetuksessa tehdään yhteistyötä muiden oppiaineiden kanssa.

5.3.1. Suomen kieli ja kirjallisuus -oppimäärä

Oppiaineen kuvaus ja yleiset tavoitteet

Suomen kieli ja kirjallisuus -oppimäärän erityisenä tehtävänä on syventää suomen kielen taitoa, moniluku- ja vuorovaikutustaitoja sekä erityisesti suomalaisen kirjallisuuden ja kulttuurin tuntemusta. Opetus syventää opiskelijan käsitystä kielitaidon, kielitietoisuuden, omien kielten ja kulttuurien merkityksestä yksilön identiteetille ja yhteisöille. Opetuksessa otetaan huomioon suomen ja ruotsin kielen asema kansalliskielinä sekä suomen kielen asema Suomen enemmistökielenä ja opetuksen kielenä sekä saamen kieli maan alkuperäiskansan kielenä. Suomen kieli on sekä opetuksen kohde että väline muiden oppiaineiden opiskelussa. Opetuksessa ohjataan pohtimaan kieli- ja

vuorovaikutustaitojen merkitystä jatko-opintojen kannalta sekä tutustutaan mahdollisuuksiin jatkaa suomen kielen ja kirjallisuuden opintoja korkea-asteella.

Opetuksessa toteutetaan oppimäärän sisäistä integraatiota: lukeminen, kirjoittaminen, puhuminen, vuorovaikutus, kieli, tekstit, kirjallisuus ja media kytkeytyvät jokaisen kurssin tavoitteisiin ja sisältöihin siten, että tietojen ja taitojen opiskelu on jatkuvassa vuorovaikutuksessa keskenään. Kaikilla kursseilla kehitetään kirjoitetun yleiskielen hallintaa ja teksti-, puhe- ja vuorovaikutustaitoja sekä luetaan kaunokirjallisia ja muita tekstejä kunkin kurssin näkökulmasta. Kokonaisteosten lukeminen ja laajojen tekstien kirjoittaminen kuuluvat kurssien sisältöihin.

Suomen kielen ja kirjallisuuden opetuksen tavoitteena on, että opiskelija

- syventää ja monipuolistaa suomen kielen taitoaan sekä teksti- ja vuorovaikutustaitojaan niin, että hän pystyy tavoitteelliseen ja tarkoituksenmukaiseen itsensä ilmaistamiseen ja vuorovaikutukseen
- syventää ja monipuolistaa tietojaan kielestä, kauno- ja tietokirjallisuudesta, mediasta sekä vuorovaikutuksesta ja osaa hyödyntää niihin liittyviä käsitteitä
- syventää monilukutaitoaan siten, että hän osaa eritellä, tulkita, arvioida, hyödyntää ja tuottaa erilaisia tekstejä ja tekstikokonaisuuksia tietoisena niiden tavoitteista ja konteksteista

- monipuolistaa vuorovaikutusosaamistaan siten, että osaa eritellä ja arvioida erilaisia vuorovaikutustilanteita ja -suhteita tietoisena niiden konteksteista, niihin liittyvistä vuorovaikutusilmiöistä ja -taidoista sekä vuorovaikutusetiikasta
- ymmärtää yhteisen kirjakielen tarpeellisuuden, tiedon- ja tieteenalojen kielen merkityksen ja hallitsee yleiskielen normit
- syventää kielen ja kirjallisuuden tuntemustaan ja kehittää siten ajatteluaan, laajentaa yleissivistystään, mielikuvitustaan ja eläytymiskykyään ja rakentaa maailmankuvaansa ja identiteettiään
- osaa kriittisesti arvioida erilaisia tietolähteitä, tiedon luotettavuutta, käyttökelpoisuutta ja tarkoituksellisuutta sekä etsiä ja valikoida tilanteeseen sopivan tietolähteen
- ymmärtää ja noudattaa tekijänoikeuksia ja käyttää lähteitä oikein
- osaa hyödyntää tieto- ja viestintäteknologiaa monipuolisesti kaikilla oppimäärän osa-alueilla sekä ymmärtää digitaalisuuden vaikutuksia kieleen, teksteihin ja vuorovaikutukseen
- nauttii kielestä ja kulttuurista ja arvostaa niiden monimuotoisuutta sekä ymmärtää niiden historiallisten juurten merkityksen ja näkyvyyden nykykulttuurissa.

Aihekokonaisuudet ja osaamiset

Äidinkielessä opiskelijan suhde kieleen ja kirjallisuuteen kehittyy eri kursseilla eri näkökulmista. Hän syventää ja kehittää monilukutaitoaan erityisesti monimuotoisten tekstien tulkinnaissa, tuottamisessa ja arvottamisessa. Kirjallisuus on keskeinen kulttuurisen perinteen välittäjä, ja se kehittää lukijaansa kaikilla aihekokonaisuuksien osa-alueilla. Äidinkieli oppiaineena tukee opiskelijan vuorovaikutus- ja ilmaisutaitojen kehittymistä, jotka ovat oleellisia yhteiskunnassa.

Oppiaineen arviointi

Suomen kielen ja kirjallisuuden oppimäärän arviointi kohdistuu oppimäärän yleisistä tavoitteista johdettuihin kurssikohtaisiin tavoitteisiin. Kurssin tavoitteet kerrotaan opiskelijalle, jotta sekä opettaja että opiskelija voivat seurata kurssilla edistymistä. Oppimisprosessin aikainen arviointi, henkilökohtainen tavoitteenasettelu, itsearviointi, vertaisarviointi ja palaute tukevat opiskelijaa kehittämään osaamistaan. Kurssiarvosanaan vaikuttavat monipuoliset näytöt, esimerkiksi kirjalliset, suulliset ja mahdolliset muut tuotokset sekä aktiivinen työskentely kurssin aikana. Arviointi on monipuolista, avointa, oikeudenmukaista, osallistavaa, kannustavaa ja itsearviointiin ohjaavaa. Itsearviointitaitojen avulla opiskelija rakentaa myönteistä ja realistista käsitystä itsestään puhujana, tekstien tuottajana ja tulkitsijana.

Pakolliset kurssit

1. Tekstit ja vuorovaikutus (ÄI1)

Kurssilla syvennetään käsitystä monimuotoisista teksteistä ja vuorovaikutuksesta. Monilukutaitoa parannetaan ja lisätään kykyä toimia vuorovaikutustilanteissa tavoitteellisesti ja tarkoituksenmukaisesti. Kurssilla harjaannutaan tarkkailemaan ja kehittämään omia taitoja kuuntelijana, puhujana, lukijana ja kirjoittajana erilaisissa ympäristöissä. Numeroarviointi.

Tavoitteet

Kurssin tavoitteena on, että opiskelija

- oppii hahmottamaan tekstejä merkityksiä rakentavina kokonaisuuksina
- kehittää taitoaan tulkita, tuottaa ja arvioida erilaisia tekstejä ja niiden ilmaisutapoja
- monipuolistaa käsitystään kirjoittamisesta, lukemisesta ja puhumisesta vuorovaikutuksellisenä, yhteisöllisenä ja yksilöllisenä ilmiönä
- syventää käsitystä itsestään tekstien tulkitsijana ja tuottajana
- lisää tietojaan ja taitojaan puhumisesta ja ryhmäviestinnästä.

Keskeiset sisällöt

- oman viestijäkuvan kehittyminen puhujana, kuuntelijana, kirjoittajana ja lukijana

- tekstin käsite ja tekstilajit: kertovat, kuvaavat, ohjaavat, kantaa ottavat ja pohtivat tekstit ja niiden yhdistelmät
- tekstikokonaisuuden rakentuminen, tekstien tavoitteen, kontekstin, sisällön, rakenteen ja näkökulmien erittely sekä tiedon soveltaminen omaan ilmaisuun
- tekstien monimuotoisuus, erityisesti mediatekstit ja kuvat mediassa
- tekstien moniäänisyys
- proosan erittely ja tulkinta: fiktiiviset ja faktatekstit, erityisesti romaanien ja novellien analyysi
- tiedonhankinnan ja arvioinnin taidot, verkkolukeminen, lähdekritiikki, lähdeviittaukset
- tekstien referointi, kommentointi ja aineiston pohjalta kirjoittaminen sekä yhdessä kirjoittaminen
- ryhmäviestintätaidot ja ryhmädynamiikka tavoitteellisessa ryhmäkeskustelussa

Kurssi arvioidaan numeerisesti.

2. Kieli, kulttuuri ja identiteetti (ÄI2)

Kurssilla monipuolistetaan käsitystä kielen ja muiden ilmaisu-
tapojen merkityksiä rakentavasta luonteesta, kielen vaihtelusta,
kulttuurin merkityksestä ja vuorovaikutuksesta. Kurssi antaa
yleiskuvan siitä, mikä merkitys kielellä ja kulttuurilla on yksilön
identiteetille ja yhteiskunnalle. Numeroarviointi.

Tavoitteet

Kurssin tavoitteena on, että opiskelija

- syventää kieli- ja tekstietoisuuttaan sekä ymmärtää kielen ja kirjallisuuden yhteiskunnallisen, yksilöllisen, yhteisöllisen ja merkityksiä rakentavan tehtävän
- oppii ymmärtämään kielen rakenteita ja käyttämään kielipillisiä käsitteitä tekstejä eritellessään
- ymmärtää suomen kielen aseman maailman kielten joukossa
- ymmärtää Suomen kulttuurisen ja kielellisen moninaisuuden, äidinkielen ja kielitaidon sekä tiedon- ja tieteenalojen kielten merkityksen
- oppii suunnittelemaan, muokkaamaan ja laatimaan puhuttuja ja kirjoitettuja asiatekstejä, antamaan ja vastaanottamaan palautetta sekä arvioimaan puhe- ja kirjoitustaitojaan.

Keskeiset sisällöt

- kielen, kirjallisuuden ja kulttuurin merkitys identiteetin rakentamisessa
- kielen rakenteiden ja muiden merkityksiä rakentavien ilmaisutapojen analyysi, kielen metaforisuus
- suomen kielen vertailu muihin kieliin, kielen vaihtelu ja muuttuminen, kirjakielen normit, kehittäminen ja ohjailu, Suomen kielellinen ja kulttuurinen moninaisuus, kielen ja kulttuurin yhteys, monikielisyys, kielten elinvoimaisuus

- kurssin teemaan liittyviä fiktiivisiä ja faktatekstejä
- kirjoittaminen prosessina: ideointi, suunnittelu, aiheen rajaus ja näkökulman valinta, jäsentely, palautteen antaminen ja vastaanottaminen, muokkaaminen, tyylin hionta, otsikointi ja viimeistely
- informatiivisen puheenvuoron rakentaminen ja esittäminen sekä palautteen antaminen ja vastaanottaminen

Kurssi arvioidaan numeerisesti.

3. Kirjallisuuden keinoja ja tulkintaa (Ä13)

Kurssilla syvennetään käsitystä kaunokirjallisuudesta, kielen taiteellisesta tehtävästä ja sen kulttuurisesta merkityksestä. Kurssilla myös harjaannutaan tulkitsemaan kaunokirjallisia tekstejä ja nauttimaan kaunokirjallisuudesta eri muodoissaan. Numeroarviointi.

Tavoitteet

Kurssin tavoitteena on, että opiskelija

- harjaantuu lukemaan fiktiivisiä tekstejä analyyttisesti ja eläytyen sekä omaa lukemistaan reflektoiden
- syventää käsitystään kaunokirjallisuudesta ja sen vaikutuskeinoista
- monipuolistaa taitoaan eritellä ja tulkita kaunokirjallisuutta sopivaa käsitteistöä ja lähestymistapaa hyödyntäen ja oppii perustelemaan tulkintaansa
- oppii ymmärtämään kielen poeettista luonnetta

- syventää ryhmäviestintätaitojaan.

Keskeiset sisällöt

- kaunokirjallisuuden lajit sekä niiden moninaisuus ja muuttuvuus
- monitulkintaisuus, kielen kuvallisuus ja tekstuaaliset keinot kaunokirjallisuudessa ja omissa teksteissä
- proosan, lyriikan ja draaman erittely ja tulkinta, erityisesti näytelmien ja runojen analyysi
- monimuotoisten tekstien kerronnan ja ilmaisun tarkastelua, esimerkiksi teatterin, elokuvan ja taidekuvien erittelyä ja tulkintaa
- kirjallisuuden pohjalta kirjoittaminen
- tavoitteellinen kirjallisuuskeskustelu sekä keskustelun erittelyä ja arviointia ryhmätaitojen näkökulmasta

Kurssi arvioidaan numeerisesti.

4. Tekstit ja vaikuttaminen (ÄI4)

Kurssilla opitaan tarkastelemaan monimuotoisia tekstejä ja niiden ilmaisutapoja sekä vuorovaikutusta erityisesti vaikuttamisen ja osallisuuden näkökulmista. Vaikuttamisen ja argumentoinnin keinoihin perehdytään ja syvennetään niihin liittyviä tietoja ja taitoja. Numeroarviointi.

Tavoitteet

Kurssin tavoitteena on, että opiskelija

- syventää kriittistä lukutaitoaan, erityisesti medialukutai-

toaan

- osaa perustella niin kirjoittajana kuin puhujanakin monipuolisesti näkemyksiään
- oppii tarkastelemaan ja arvioimaan tekstejä ja niiden välittämiä arvoja esimerkiksi ideologisista ja eettisistä lähtökohdista
- osaa tarkastella kirjallisuuden, muun taiteen ja median yhteiskunnallista vaikutusta ja kulttuurista merkitystä.

Keskeiset sisällöt

- vaikuttamisen ja argumentoinnin tavat sekä retoriset keinot
- vaikuttamisen kielelliset ja visuaaliset keinot
- tekstien ideologisuuden tunnistaminen, mielipiteen ja tutkimustiedon erot, tiedon- ja tieteenalojen puhetavat ja näkökulmat, tiedonhankinta ja -hallinta, viestinnän eettisyys
- sananvapaus, sensuuri, lähdekritiikki, tekijänoikeudet, mediakritiikki
- kantaa ottavan ja vaikuttavan kauno- ja tietokirjallisuuden keinoja ja lajeja
- argumentointitaidot, kantaa ottavien kirjoitusten ja puheenvuorojen harjoittelu

Kurssi arvioidaan numeerisesti.

5. Teksti ja konteksti (ÄI5)

Kurssilla opitaan tarkastelemaan tekstejä ja niiden konteksteja sekä harjaannutaan erittelemään, tulkitsemaan ja tuottamaan erityyppisiä ja -lajisia tekstejä. Numeroarviointi.

Tavoitteet

Kurssin tavoitteena on, että opiskelija

- oppii tarkastelemaan tekstejä niiden maantieteellisissä, kielellisissä, ajallisissa ja kulttuurisissa konteksteissa ja suhteessa muihin teksteihin
- oppii erittelemään tekstien tyylipiirteitä
- kehittää ja laajentaa omia suullisia ja kirjallisia ilmaisutapojaan
- tuntee suomalaisen kaunokirjallisuuden ja maailmankirjallisuuden keskeisiä teoksia sekä teemoja ja osaa sijoittaa ne kulttuurikontekstiinsa.

Keskeiset sisällöt

- tekstien tarkastelua ihmiskuvan, maailmankuvan, arvo- ja aatemaailman ilmentäjinä sekä tekstin ilmestymisajankohdan että nykyajan kontekstissa
- tyylin vaikutus tekstiin ja kielenhuoltoon tyylin näkökulmasta
- suomalaisen ja maailmankirjallisuuden keskeisiä teoksia
- kirjallisuusaiheisia kirjoitus- ja puhetehtäviä, esimerkiksi puheenvuoro, draama, esse

Kurssi arvioidaan numeerisesti.

Valtakunnalliset syventävät kurssit

6. Nykykulttuuri ja kertomukset (ÄI6)

Kurssilla opitaan tarkastelemaan nykykulttuurin ilmiötä erityisesti kertomusten ja kertomuksellisuuden näkökulmasta. Kurssilla syvennetään myös käsitystä suomalaisesta nykykulttuurista ja sen moninaisuudesta sekä tietoja vuorovaikutusetiikasta. Numeroarviointi.

Tavoitteet

Kurssin tavoitteena on, että opiskelija

- perehtyy ajankohtaisiin teksteihin ja ilmiöihin
- syventää käsitystään kielen ja tekstien merkityksestä kulttuurissa
- syventää käsitystään kertomuksista ja kertomuksellisuudesta kulttuurien keskeisenä ilmiönä sekä kerronnan ja ilmaisun keinoista
- tuntee Suomen ja muiden maiden nykykirjallisuuden ja -kulttuurin keskeisiä teoksia ja teemoja
- oppii toimimaan eettisesti ja rakentavasti vuorovaikutustilanteissa.

Keskeiset sisällöt

- ajankohtaisia kielen ja kulttuurin ilmiötä, esimerkiksi kielen ja tekstien muuttuminen digitaalisissa ympäristöissä, kieli ja identiteetti

- monimuotoisten tekstien ajankohtaiset lajit, esimerkiksi teatteri, mediatekstit, elokuva, kuvat
- kertomukset ja kertomuksellisuus kauno- ja tietokirjallisuudessa ja muussa kulttuurissa, intertekstuaalisuus, kuten myytit ja klassikot nykyculttuurissa
- nykyteosten käsittelyä, puhe- ja kirjoitustehtäviä kurssin teemoista sekä kielenhuoltoa
- dialoginen vuorovaikutus ja vuorovaikutusetiikka, myös verkossa

Kurssi arvioidaan numeerisesti.

7. Puhe- ja vuorovaikutustaitojen syventäminen (Ä17)

Kurssilla syvennetään ja monipuolistetaan puhe- ja vuorovaikutustaitoja ja niihin liittyviä tietoja sekä kehitetään kykyä ennakoida, mukauttaa ja arvioida omaa viestintää erilaisissa vuorovaikutustilanteissa. Lisäksi kurssilla opitaan arvioimaan puhe- ja vuorovaikutustaitojen merkitystä ihmissuhteissa, opiskelussa ja työelämässä. Opiskelijalle voidaan tarjota mahdollisuutta osallistua toisen asteen puheviestintätaitojen päätökokeeseen eli Puhvi-kokeeseen. Numeroarviointi.

Tavoitteet

Kurssin tavoitteena on, että opiskelija

- syventää tietojaan vuorovaikutuksen luonteesta, ominaispiirteistä ja puheyhteisöistä
- syventää käsitystään vuorovaikutussuhteiden rakentumisesta, ylläpitämisestä ja jännitteistä

- kehittää kykyään toimia erilaisissa vuorovaikutustilanteissa sekä rakentaa ja ylläpitää vuorovaikutussuhteita
- kehittää viestintärohkeuttaan sekä esiintymis- ja ryhmätaitojaan
- tunnistaa ja osaa analysoida sekä puhujan että sanoman luotettavuuteen vaikuttavia tekijöitä
- oppii tarkastelemaan vuorovaikutusta ja vuorovaikutustaitoja eri näkökulmista.

Keskeiset sisällöt

- vuorovaikutustilanteiden ja vuorovaikutussuhteiden osatekijät ja ominaispiirteet
- puhuttujen tekstien erittely, tulkinta, arviointi
- kielellinen ja ei-kielellinen viestintä
- arjen vuorovaikutustilanteet
- esiintymisen, neuvottelujen, kokousten ja erilaisten keskustelujen ominaispiirteet ja menettelytavat sekä argumentointitaidot niissä
- esiintymis- ja ryhmätaitojen harjoittelu
- puheviestinnän kulttuurisia piirteitä

vaihtelusta, kulttuurin merkityksestä ja vuorovaikutuksesta. Kurssi antaa yleiskuvan siitä, mikä merkitys kielellä ja kulttuurilla on yksilön identiteetille ja yhteiskunnalle.

Kurssi arvioidaan numeerisesti.

8. Kirjoittamistaitojen syventäminen (Ä18)

Kurssilla syvennetään taitoja tuottaa erilaisia tekstejä, erityisesti asiatyylisiä laajoja aineistopohjaisia tekstejä. Kurssilla perehdytään myös ajankohtaisiin kulttuurin, median ja yhteiskunnallisen keskustelun aiheisiin. Numeroarviointi.

Tavoitteet

Kurssin tavoitteena on, että opiskelija

- syventää taitojaan oman tekstinsä näkökulman valinnassa, aiheen käsittelyssä, lähteiden valinnassa, ajattelun itsenäisyydessä ja ilmaisun omaäänisyydessä
- varmentaa taitoaan valmistella sisällöltään, rakenteeltaan ja tyyliltään ehyttä ja johdonmukaista tekstiä
- kykenee keskustellen ja kirjoittaen käsittelemään ajankohtaisia teemoja
- löytää itseään kiinnostavia tekstejä ja osallistuu niistä käytävään keskusteluun tuottamalla omaa tekstiä.

Keskeiset sisällöt

- kirjoitusprosessi, erityisesti tekstin muokkaaminen ja viimeistely palautteen perusteella sekä yhdessä kirjoittaminen, tekstien jakaminen
- tekstien ymmärrettävyyden, havainnollisuuden ja eheyden harjoittelua sekä kielenhuoltoa
- kirjoittaminen monipuolisen aineiston pohjalta, kuten fiktiivisten ja faktatekstien sekä monimuotoisten teks-

tien pohjalta

- mediatekstien tuottamista ja analyysia

Kurssi arvioidaan numeerisesti.

9. Lukutaitojen syventäminen (ÄI9)

Kurssilla syvennetään ja monipuolistetaan taitoja eritellä, tulkita, tuottaa ja arvioida erilaisia tekstejä sekä myös syvennetään kriittistä ja kulttuurista lukutaitoa. Kurssilla harjaannutaan tuottamaan tekstien tulkintoja sekä puhuen että kirjoittaen. Numeroarviointi.

Tavoitteet

Kurssin tavoitteena on, että opiskelija

- vahvistaa taitoaan lukea analyttisesti, kriittisesti, eläytyvästi ja luovasti erilaisia tekstejä
- syventää käsitystään monilukutaidosta, tekstien piirteisistä, ominaisuuksista ja tekstilajeista
- varmentaa kriittistä ja kulttuurista lukutaitoaan sekä lukustrategioitaan
- syventää käsitystään tiedon- ja tieteenalojen kielistä ja puhutavoista.

Keskeiset sisällöt

- tekstitiedon ja -analyysin syventäminen, kielen, kirjallisuuden, kuvan ja median käsitteiden käyttö tekstien erittelyssä, tulkinnassa ja arvioinnissa
- fiktiivisten ja faktatekstien sekä monimuotoisten teks-

tien analysointia eri näkökulmista

- tekstikokonaisuuksien lukeminen, esimerkiksi esseiden, romaanien, novellien, tietokirjojen ja oppiaineen alaan kuuluvien tietotekstien lukeminen

Kurssi arvioidaan numeerisesti.

5.3.2. Suomi toisena kielenä ja kirjallisuus -oppimäärä

Oppiaineen kuvaus ja yleiset tavoitteet

Opiskelijoille, joiden äidinkieli ei ole suomi, ruotsi tai saame, voidaan opettaa äidinkieli ja kirjallisuus -oppiaine suomi toisena kielenä ja kirjallisuus -oppimäärän mukaan. Suomi toisena kielenä ja kirjallisuus -oppimäärä on opiskelijalle tarkoituksenmukainen, mikäli hänen suomen kielen peruskielitaidossaan on puutteita jollakin kielitaidon osa-alueella, jolloin opiskelijan suomen kielen taito ei anna edellytyksiä suomen kieli ja kirjallisuus -oppimäärän opiskeluun. Oppimäärän lähtökohtana on toisen kielen oppijan oppimistilanne: opiskelija oppii suomea suomenkielisessä ympäristössä, ja hänelle kehittyy vähitellen monipuolinen suomen kielen taito oman äidinkielen rinnalle. Lukion suomi toisena kielenä ja kirjallisuus -oppimäärän tavoitteet ja sisällöt perustuvat perusopetuksessa tai muualla hankittuun suomen kielen perusteiden hallintaan. Suomi toisena kielenä ja kirjallisuus -opetuksen keskeinen tavoite on saavuttaa sellainen suomen kielen taito ja suomalaisen kulttuurin tuntemus, jolla opiskelija selviää jatko-opinnoissa ja työelämässä. Yhdessä oman äidinkielen opetuksen kanssa suomi toisena kielenä -opetus vahvistaa opiskelijan kielellistä ja kulttuu-

rista identiteettiä.

Suomi toisena kielenä ja kirjallisuus -oppimäärän erityisenä tehtävänä on syventää suomen kielen moniluku- ja vuorovaikutustaitoja sekä kirjallisuuden ja kulttuurin tuntemusta. Opetuksessa otetaan huomioon suomen ja ruotsin kielen asema kansalliskielinä sekä suomen kielen asema ja velvoitteet Suomen enemmistökielenä ja pääasiallisena opetuksen kielenä. Opetus syventää opiskelijan käsitystä kielitaidon, kielitietoisuuden, omien kielten ja kulttuurien merkityksestä yksilön identiteetille ja yhteisöille. Opetus edistää kielenoppimista kaikissa vuorovaikutustilanteissa.

Suomen kieli on sekä opetuksen kohde että väline muiden oppiaineiden opiskelussa. Kielen ja vuorovaikutustaitojen hyvä hallinta on merkityksellistä jatko-opintojen, työelämän ja arjessa selviytymisen kannalta. Kursseilla toteutetaan oppimäärän sisäistä integraatiota: lukeminen, kirjoittaminen, puhuminen, vuorovaikutus, kieli, tekstit, kirjallisuus ja media kytkeytyvät jokaisen kurssin tavoitteisiin ja sisältöihin siten, että tietojen ja taitojen opiskelu on jatkuvassa vuorovaikutuksessa keskenään. Kaikilla kursseilla kehitetään kirjoitetun kielen hallintaa ja teksti-, puhe- ja vuorovaikutustaitoja sekä luetaan kaunokirjallisia ja muita tekstejä kunkin kurssin näkökulmasta. Opetuksessa ohjataan pohtimaan kieli- ja vuorovaikutustaitojen merkitystä jatko-opintojen kannalta sekä tutustutaan mahdollisuuksiin jatkaa suomen kielen opintoja korkea-asteella.

Suomi toisena kielenä ja kirjallisuuden opetuksen tavoitteena on, että opiskelija

- kehittää suomen kielen taitoaan sekä monipuolistaa teksti- ja vuorovaikutustaitojaan siten, että pystyy käyttämään niitä ajattelun, oppimisen, vuorovaikutuksen ja vaikuttamisen välineenä
- osaa ja rohkenee ilmaista itseään ymmärrettävästi erilaisissa arkielämän ja opiskelun vuorovaikutustilanteissa
- syventää monilukutaitoaan siten, että kykenee tuottamaan, tulkitsemaan ja arvioimaan kriittisesti eri tieteenalojen tekstejä sekä kehittää taitoaan etsiä, valita, muokata ja välittää tietoa erilaisista lähteistä
- havaitsee kielen vaihtelun puhujan, tilanteen ja alueen mukaan ja laajentaa tietojaan puhutun ja kirjoitetun kielen eroista ja työnjaosta
- vakiinnuttaa suomen kielen rakenteiden hallintaa ja tulee entistä tietoisemmaksi suomen kielen erityispiirteistä omaan kieleensä tai muihin kieliin verrattuna
- oppii ymmärtämään toisen kielen oppimisprosessia, pystyy tarkkailemaan omaa kielitaitoaan ja arvioimaan edistymistään, haluaa kehittää kielitaitoaan sekä itsenäisesti että yhdessä muiden kanssa ja osaa hyödyntää siinä erilaisia tapoja ja välineitä
- syventää kauno- ja tietokirjallisuuden tuntemusta ja kehittää siten ajatteluaan, laajentaa kirjallista yleissivistystään, mielikuvitustaan ja eläytymiskykyään sekä rakentaa maailmankuvaansa ja identiteettiään
- osaa hyödyntää tieto- ja viestintäteknologiaa kaikilla op-

pimäärän osa-alueilla

- nauttii kielestä, kirjallisuudesta ja kulttuurista ja arvostaa niiden monimuotoisuutta
- osaa pohtia monikielisyyttään, ymmärtää tiedon- ja tieteenalojen kielen merkityksen, ja hänen käsityksensä kielen merkityksestä oppimisessa syvenee.

Aihekokonaisuudet ja osaamiset

Oppiaineen arviointi

Jos opiskelija on opiskellut kursseja suomen kieli ja kirjallisuus -oppimäärästä, ne luetaan hyväksi täysmääräisesti suomi toisena kielenä ja kirjallisuus -kursseihin, ja niiltä saatu arvosana siirtyy suomi toisena kielenä ja kirjallisuus -kurssin arvosanaksi. Suomi toisena kielenä ja kirjallisuus -kurssit korvaavat suomen kielen ja kirjallisuuden kurssit siinä määrin, kuin niiden tavoitteet ja keskeiset sisällöt vastaavat toisiaan. Tällöin pakollisten kurssien osalta voidaan edellyttää lisänäyttöjä ja arvostana harkitaan uudelleen niiden yhteydessä.

Arviointi kohdistuu oppimäärän yleisistä tavoitteista johdettuihin kurssikohtaisiin tavoitteisiin. Kurssin tavoitteet kerrotaan opiskelijalle, jotta sekä opettaja että opiskelija voivat seurata kurssilla edistymistä. Oppimisprosessin aikainen arviointi, henkilökohtainen tavoitteenasettelu, itsearviointi, vertaisarviointi ja palaute tukevat opiskelijaa kehittämään osaamistaan. Kurs-siarvosanaan vaikuttavat monipuoliset näytöt, esimerkiksi kirjalliset, suulliset ja mahdolliset muut tuotokset sekä aktiivinen työskentely kurssin aikana. Arviointi on monipuolista, avointa,

oikeudenmukaista, osallistavaa, kannustavaa ja itsearviointiin ohjaavaa. Itsearviointitaitojen avulla opiskelija rakentaa myönteistä ja realistista käsitystä itsestään puhujana, kirjoittajana ja tekstien tulkitsijana.

Pakolliset kurssit

1. Tekstit ja vuorovaikutus (S21)

Kurssilla syvennetään käsitystä kielestä, teksteistä ja vuorovaikutuksesta sekä lisätään monilukutaitoa ja kykyä toimia vuorovaikutustilanteissa tavoitteellisesti ja tarkoituksenmukaisesti. Kurssilla harjaannutaan tarkkailemaan ja kehittämään omia taitoja kuuntelijana, puhujana, lukijana ja kirjoittajana erilaisissa viestintäympäristöissä. Kurssin tavoitteena on myös oppia käyttämään luontevasti ja monipuolisesti suomen kielen keskeisiä rakenteita. Numeroarviointi.

Tavoitteet

Kurssin tavoitteena on, että opiskelija

- harjaantuu erittelevään luku- ja kirjoitustaitoon
- kehittää taitoaan tulkita, tuottaa ja arvioida erilaisia tekstejä ja niiden ilmaisutapoja
- oppii lukio-opinnoissa tarvittavan yleiskielisen esitystavan sekä kirjallisesti että suullisesti sekä monipuolistaa käsitystään kirjoittamisesta ja puhumisesta vuorovaikutuksellisenä, yhteisöllisenä ja yksilöllisenä ilmiönä
- oppii ymmärtämään sanaston muodostumiskeinoja
- vahvistaa suomen kielen perusrakenteiden hallintaa

sekä oppii hahmottamaan tekstejä rakenteellisina kokonaisuuksina ja lähestymään niitä analyyttisesti

- syventää käsitystä itsestään tekstien tulkitsijana ja tuottajana sekä pystyy asettamaan tavoitteita suomen kielen opiskelulle ja rohkaistuu suomen kielen käyttäjänä
- harjaantuu käyttämään ja soveltamaan tieto- ja viestintäteknologiaa tiedonhaussa sekä ymmärtää tiedon- ja tieteenalojen kielten merkityksen.

Keskeiset sisällöt

- lukion opiskelukulttuuri ja suomen kielen opiskelutekniikka sekä lukiokoulutuksen edellyttämät viestintätaito- ja puhujana, kuuntelijana, kirjoittajana ja lukijana
- tekstin käsite ja tekstilajit (kertovat, kuvaavat, ohjaavat ja pohtivat tekstit) sekä erilaisten tekstien kielen ja sisällön havainnointia
- tekstikokonaisuuden rakentuminen, kirjoitusprosessi ja lukustrategiat
- erilaiset vuorovaikutustilanteet ja niissä kommunikointiin tarvittavaa sanastoa
- yleiskielen ja puhekielen eroavaisuuksia, kielen rekisterit ja erilaiset kielimuodot, suomen kielen sananmuodotuskeinot
- tiedonhankinnan ja arvioinnin taidot, verkkolukeminen, lähdekritiikki, lähdeviittaukset
- suomen kielen keskeisten rakenteiden kertaus

- virke, lause, sanaluokat, verbi, predikaatti, aikamuodot, tapaluokat

Kurssi arvioidaan numeerisesti.

2. Kieli, kulttuuri ja identiteetti (S22)

Kurssilla monipuolistetaan käsitystä suomen kielestä ja rakenteesta, kielen vaihtelusta ja vuorovaikutuksesta. Kurssilla saadaan yleiskuva kielen ja kulttuurin merkityksestä yksilön identiteetille ja yhteiskunnalle. Numeroarviointi.

Tavoitteet

Kurssin tavoitteena on, että opiskelija

- vahvistaa kielitaitoaan ja lisää kieli- ja tekstitietoisuuttaan
- ymmärtää suomen kielen rakenteellisen luonteen sekä syventää tietojaan kirjakielen perusnormeista ja osaa soveltaa niitä omia tekstejä tuottaessaan
- ymmärtää äidinkielen ja kielitaidon merkityksen ajattelun, vuorovaikutuksen ja identiteetin rakentamisen välineenä
- ymmärtää suomen kielen aseman maailman kielten joukossa
- vahvistaa käsitystään suomalaisuudesta
- oppii arvioimaan omaa kielitaitoaan ja erityisesti puhe- ja vuorovaikutustaitojaan, kehittää tiedon- ja tieteenalojen kielten hallintaa sekä oppii laatimaan suunnitellun

puhe-esityksen.

Keskeiset sisällöt

- kielen, vuorovaikutuksen, kirjallisuuden, kulttuurin ja median merkitys
- eri tekstilajien hallinnan syventäminen
- lauseen rakenne (subjekti, predikaatti, objekti, kongruenssi) ja lausetyypit sekä erilaisten lauseiden tehtävät
- suomen kielen vertailu omaan äidinkieleen ja muihin kielisiin, Suomen kielellinen ja kulttuurinen moninaisuus, kielen ja kulttuurin yhteys, monikielisyys
- suomen kielen ominaispiirteet, kielen vaihtelu ja kielen kuvallisuus
- kielen rakenteiden vakiinnuttaminen ja kielenhuoltoa: muun muassa rektio, lauseiden ja kappaleiden sidosteisuus
- aineiston pohjalta kirjoittaminen ja kirjoittaminen prosessina: ideointi, suunnittelu, aiheen rajaaminen ja näkökulman valinta, jäsentely, palautteen antaminen ja vastaanottaminen, muokkaaminen, tyylin hionta, otsikointi ja viimeistely
- kuullun ymmärtämisen ja oman viestimisen harjoittelua
- informatiivisen puheenvuoron rakentaminen, kohdentaminen, havainnollinen esittäminen ja arviointi sekä palautteen antamisen ja vastaanottamisen harjoittelua

Kurssi arvioidaan numeerisesti.

3. Kirjallisuuden keinoja ja tulkintaa (523)

Kurssilla monipuolistetaan käsitystä kaunokirjallisuudesta, kielen taiteellisesta tehtävästä ja sen kulttuurisesta merkityksestä. Tulkitaan kaunokirjallisia tekstejä sekä suullisesti että kirjallisesti ja nautitaan kaunokirjallisuuden eri muodoista. Numeroarviointi.

Tavoitteet

Kurssin tavoitteena on, että opiskelija

- syventää taitoaan eritellä ja tulkita fiktiivisiä ja digitaalisia tekstejä sekä kuvia ja liikkuvaa kuvaa
- oppii vertailemaan suomalaisia ja oman kulttuurin tekstejä
- harjaantuu lukemaan fiktiivisiä tekstejä
- ymmärtää kielikuvien, vertausten, monitulkintaisten ilmausten sekä idiomien merkityksen ja niiden kulttuurisidonnaisuuden
- oppii perustelemaan tulkintaansa teksteistä sekä suullisesti että kirjallisesti
- oppii ymmärtämään kielen poeettista käyttöä, esimerkiksi kuvallisuutta ja monitulkintaisuutta
- syventää ryhmäviestintätietojaan ja -taitojaan.

Keskeiset sisällöt

- yleiskuva suomalaisesta kirjallisuudesta ja muusta kult-

tuurista

- kaunokirjallisuuden lajit ja niiden ominaispiirteitä
- kielen kuvallisuus ja tekstuaaliset keinot kirjallisuudessa
- proosan, lyriikan ja draaman erittely ja tulkinta suullisesti ja kirjallisesti
- suomalaisen kirjallisuuden keskeinen teos
- tavoitteellinen kirjallisuuskeskustelu sekä keskustelun erittelyä ja arviointia ryhmätaitojen ja -ilmiöiden näkökulmasta
- viestien tulkitsemista ja tuottamista
- kielen rakenteiden vakiinnuttaminen ja kielenhuoltoa: muun muassa pronominit, konjunktiot

Kurssi arvioidaan numeerisesti

4. Tekstit ja vaikuttaminen (S24)

Kurssilla opitaan tarkastelemaan tekstejä, niiden kieltä ja vuorovaikutusta erityisesti vaikuttamisen ja osallisuuden näkökulmista. Kurssilla perehdytään myös vaikuttamisen ja argumentoinnin keinoihin sekä syvennetään niihin liittyviä tietoja ja taitoja. Numeroarviointi.

Tavoitteet

Kurssin tavoitteena on, että opiskelija

- ymmärtää erilaisia suullisia, kirjallisia ja multimodaalisia asiatekstejä, erityisesti mielipidetekstejä, syventää kriittistä lukutaitoaan ja oppii tarkastelemaan tekstien

välittämiä arvoja

- oppii tunnistamaan, miten kielellä vaikutetaan
- osaa tarkastella myös kaunokirjallisuutta mielipiteiden ja maailmankuvan muokkaajana
- osaa muodostaa ja ilmaista mielipiteitään perustellen
- syventää kielen perusrakenteiden hallintaa, erityisesti sijamuotojen merkitystehtäviä ja rektioita. *Keskeiset sisällöt*
- kantaa ottavat tekstit, argumentaatio ja retoriikka
- asiatekstin analysointi- ja tulkintaharjoituksia, tiedon- ja tieteenalojen puhettavat ja näkökulmat, esimerkiksi virallinen ja epävirallinen viestintä, käsitteellinen ja konkreettinen kielenkäyttö ja lukion eri oppiaineiden kielenkäyttötapoja
- vaikuttamisen kielelliset ja visuaaliset keinot
- argumentoinnin keinot ja retoriset keinot, huumori, vaikuttaminen arjen vuorovaikutussuhteissa
- kaunokirjallisuus ja media (myös sosiaalinen media) vaikuttajana
- perustelemisen harjoittelemista sekä suullisesti että kirjallisesti
- ryhmäkeskustelutehtäviä sekä muita kommunikointiharjoituksia
- sananvapaus, sensuuri, tekijänoikeudet

- nominaalimuotojen ja lauseenvastikkeiden tarkastelua, rektio

Kurssi arvioidaan numeerisesti.

5. Teksti ja konteksti (S25)

Kurssilla opitaan tarkastelemaan tekstejä, niiden piirteitä ja konteksteja. Kurssilla harjaannutaan myös erittelemään, tulkitsemaan ja tuottamaan erityylyisiä ja -lajisia tekstejä. Numeroarviointi.

Tavoitteet

Kurssin tavoitteena on, että opiskelija

- oppii tarkastelemaan tekstejä niiden konteksteissa ja jatkumoissa ja suhteessa muihin teksteihin, muun muassa erityisalojen tekstit
- oppii erittelemään tekstien tyylipiirteitä
- pystyy itsenäiseen tekstin tuottamiseen prosessiin ja kehittää omaa ilmaisutapaansa
- oppii valmistelemaan suullisen esityksen kirjallisuuden pohjalta yksin tai ryhmässä
- tuntee suomalaisen kaunokirjallisuuden keskeisiä teoksia sekä teemoja ja osaa arvioida niiden merkitystä oman kulttuurinsa näkökulmasta kulttuurisen ja yksilöllisen identiteetin rakentajana
- oppii tarkastelemaan vuorovaikutusta ja vuorovaikutustaitoja erilaisten kontekstien, vuorovaikutussuhteiden ja

puhekuulttuurien näkökulmasta

- vakiinnuttaa tieto- ja viestintäteknologista osaamistaan.

Keskeiset sisällöt

- tyylin aineksien vaikutus tekstiin
- abstraktin ja konkreettisen kielenkäytön sekä yleiskielen ja puhekielen erot
- tietokirjallisuus, etenkin essee, verkkotekstit ja multimedialiset tekstilajit
- eläytyvää kirjoittamista ja kirjoittamista kirjallisuuden pohjalta
- kielenhuoltoa erityisesti tyylin näkökulmasta
- suullinen esitys, esimerkiksi esitelmä, puheenvuoro, draama, paneeli, keskustelu
- kielitilanteiden vaihtelu ja puheen variaatio

Valtakunnalliset syventävät kurssit

6. Nykykulttuuri ja kertomukset (S26)

Kurssilla opitaan tarkastelemaan suomalaista nykykulttuuria ja ilmiöitä sekä syvennetään tietoja vuorovaikutuksesta ja vahvistetaan suomen kielen taitoja teksteillä ja tehtävillä. Numeroarviointi.

Tavoitteet

Kurssin tavoitteena on, että opiskelija

- tutustuu suomalaiseen kulttuuriin, erityisesti kirjallisuus-

teen sekä muihin taiteisiin ja mediakulttuuriin ja vertailee suomalaista kulttuuria tuntemiinsa muihin kulttuureihin

- perehtyy nykykulttuurin ilmiöihin ja ajankohtaisiin tekstilajeihin
- tutustuu suomalaisen kirjallisuuden keskeisiin teoksiin ja teemoihin sekä osaa arvioida niiden merkitystä
- oppii soveltamaan tietoaan suomen kielen normeista omia tekstejä tuottaessaan
- oppii toimimaan sujuvasti, eettisesti ja rakentavasti vuorovaikutustilanteissa.

Keskeiset sisällöt

- tekstien ajankohtaiset lajit ja mediatekstit
- kertomukset mediassa, elokuvissa ja tv-sarjoissa (myytit, klassikot, tarinallistaminen)
- kielenhuollon kertausta, sanaston laajentamista ja vaikeita kielen rakenteita
- luetun ymmärtämistä, tekstien selittämistä, kirjoitelmia
- erilaisten vuorovaikutustilanteiden harjoittelua
- suomalaista nykykirjallisuutta, kuten novelleja, lyhytproosaa, runoja, romaanikatkelmia sekä kokonaisteos

Kurssi arvioidaan numeerisesti.

7. Puhe- ja vuorovaikutustaitojen syventäminen (S27)

Kurssilla syvennetään ja monipuolistetaan puhe- ja vuorovai-

kutustaitoja ja niihin liittyviä tietoja sekä kehitetään kykyä ennakoida, muuttaa ja arvioida omaa viestintää erilaisissa vuorovaikutustilanteissa. Kurssilla opitaan myös arvioimaan puhe- ja vuorovaikutustaitojen merkitystä ihmissuhteissa, opiskelussa ja työelämässä. Numeroarviointi.

Tavoitteet

Kurssin tavoitteena on, että opiskelija

- syventää tietojaan vuorovaikutuksen ja vuorovaikutussuhteiden luonteesta, ominaispiirteistä ja puheyhteisöstä
- harjaantuu viestimään tilanteen mukaisesti ja tulee tietoiseksi toimintamahdollisuuksistaan vuorovaikutustilanteissa
- kehittää kykyään toimia erilaisissa vuorovaikutustilanteissa sekä rakentaa ja ylläpitää vuorovaikutussuhteita
- kehittää puhumisrohkeuttaan ja ilmaisuvarmuuttaan sekä esiintymis- ja ryhmätaitojaan
- oppii erottamaan eri tyylejä ja sävyjä kirjoitetussa ja puhutussa kielessä
- oppii erittelemään ja hallitsemaan kielen lauserakenteita.

Keskeiset sisällöt

- vuorovaikutustilanteiden ja vuorovaikutussuhteiden osatekijät ja ominaispiirteet

- puhuttujen tekstien erittely, tulkinta ja arviointi
- suomen puhekielen erityispiirteitä ja kielioppia
- esiintymisen, neuvottelujen, kokousten ja erilaisten keskustelujen ominaispiirteet ja käytänteet
- esiintymis- ja ryhmätaitojen harjoittelu erilaisissa vuorovaikutustilanteissa
- erilaiset asiointitilanteet
- puheviestinnän kulttuurisia piirteitä ja suomalaista ja kansainvälistä puhekulttuuria
- kielen lausetason perusrakenteet, peruslauseen jäsenet ja suomen kielelle ominaiset lausetyypit
- sananmuodostuskeinojen kertausta

Kurssi arvioidaan numeerisesti.

8. Kirjoittamistaitojen syventäminen (S28)

Kurssilla syvennetään taitoja tuottaa erilaisia tekstejä sekä perehdytään ajankohtaiseen kulttuuriin, median aiheisiin ja kulttuuri- ja yhteiskunnalliseen keskusteluun eri tavoin. Numeroarviointi.

Tavoitteet

Kurssin tavoitteena on, että opiskelija

- syventää taitojaan oman tekstinsä näkökulman valinnassa, aiheen käsittelyssä, lähteiden valinnassa, ajattelun itsenäisyydessä ja ilmaisun omaäänisyydessä

- harjaantuu erittelevään luku- ja kirjoitustaitoon sekä rohkaistuu persoonalliseen kielen tuottamiseen
- syventää ja monipuolistaa kirjallisen ilmaisun taitojaan
- kykenee keskustellen ja kirjoittaen käsittelemään, arvioimaan ja arvottamaan ajankohtaisia teemoja
- löytää itseään kiinnostavia tekstejä ja osallistuu niistä käytävään keskusteluun
- varmentuu kielen rakenteiden hallinnassa ja harjaantuu kirjoitusprosessiin ja yhdessä kirjoittamiseen.

Keskeiset sisällöt

- kirjoitusprosessi, erityisesti tekstin muokkaaminen, viimeistely ja palautteen antaminen
- kirjoittamista erilaisiin tarkoituksiin, muun muassa asia- ja asioimiskirjoittamista
- tekstin tuottamista erilaisista aineistoista ja luovaa kirjoittamista
- kirjoittamista materiaalin pohjalta sekä pohjatekstin tekstilajin ja kielen havainnointia, esimerkiksi tekstin kommentointia
- kielen rakenteita opiskelijoiden tarpeiden mukaan
- kielenhuollon kertaus: muun muassa sitaattivälimerkit, lähteiden lainaaminen
- suullinen tehtävä kurssin aiheista, esimerkiksi paneeli, keskustelu, alustus, puheenvuoro

Kurssi arvioidaan numeerisesti.

9. Lukutaitojen syventäminen (S29)

Kurssilla syvennetään ja monipuolistetaan taitoja eritellä, tulkit-
ta, tuottaa ja arvioida erilaisia tekstejä sekä syvennetään kriit-
tistä ja kulttuurista lukutaitoa. Numeroarviointi.

Tavoitteet

Kurssin tavoitteena on, että opiskelija

- vahvistaa taitoaan lukea analyttisesti, kriittisesti, eläy-
tyvästi ja luovasti erilaisia tekstejä
- syventää käsitystään monilukutaidosta, tekstien piirteis-
tä ja tekstilajeista
- syventää käsitystään tiedon- ja tieteenalojen kielistä ja
puhetavoista
- kehittää suomalaisen kirjallisuuden tuntemustaan.

Keskeiset sisällöt

- erilajisten kaunokirjallisten ja asiatekstien sekä eri tie-
don- ja tieteenalan tekstien lukemista
- kirjallisuudesta keskustelemista ja kirjoittamista, oman
lukukokemuksen jakamista
- kielen käsitteet tekstien erittelyssä, tulkinnassa ja ar-
vioinnissa
- tekstianalyysi, tekstin rakenne, tekstilajit, intertekstuaa-
lisuus

- vapaavalintainen kaunokirjallinen teos, esimerkiksi oman kulttuuri-identiteetin rakentumisen kannalta tärkeä teos
- kirjailija- tai teosesittely

Kurssi arvioidaan numeerisesti.

5.4. Toinen kotimainen kieli (ruotsi)

Oppiaineen kuvaus ja yleiset tavoitteet + taitotasoasteikko

Ruotsin kielen opetus tarjoaa aikuiselle opiskelijalle mahdollisuuden syventää perusopetuksessa aloitettua kielikasvatusta ja kielitietoisuuden kehittämistä. Opiskelijoita ohjataan kehittämään ruotsin kielen taitoaan ja laajentamaan monikielistä kompetenssiaan sekä kehittämään metakielellisiä taitojaan. Ruotsin kielen opetus perustuu laajaan tekstikäsitelmään, jossa tekstillä tarkoitetaan sekä puhuttua että kirjoitettua kieltä. Kieltenopetus edistää osaltaan opiskelijoiden monilukutaitoa.

Opetus vahvistaa opiskelijoiden luottamusta omiin kykyihinsä oppia ruotsia ja käyttää taitoaan rohkeasti sekä tarjoaa mahdollisuuksia kokea oppimisen iloa. Opetus vahvistaa opiskelijoiden halua ja taitoa toimia ruotsinkielisissä ympäristöissä sekä Suomessa että Ruotsissa kuin muuallakin, missä se on mahdollista. Kaikkea opiskelijoiden kielitaitoa hyödynnetään, ja opetuksessa luodaan siltoja myös eri kielten välille sekä opiskelijoiden kielenkäyttötarpeisiin eri elämäntilanteissa. Opiskelijoita ohjataan pohtimaan asenteiden ja arvojen merkitystä ja kehittämään taitoaan toimia rakentavasti eri yhteyksissä. Opetus an-

taa valmiuksia osallisuuteen ja aktiiviseen vaikuttamiseen kansainvälisessä maailmassa ja syventää opiskelijoissa maailmankansalaisen taitoja.

Opiskelijoita rohkaistaan kehittämään omia kielenopiskelutaitojaan tunnistamalla itselleen sopivia tapoja oppia ruotsin kieltä, arvioimalla oman oppimisensa edistymistä sekä näkemään kielitaito myös työelämätautona. Kielten opiskelussa ja kielivälinnoissa vahvistetaan sukupuolten tasa-arvoa kannustamalla ennakkoluulottomuuteen ja käsittelemällä monipuolisesti erilaisia aiheita.

Kieltenopetuksessa hyödynnetään tutkivaa oppimista käyttäen monipuolisia ja opiskelijalähtöisiä menetelmiä. Opiskelijoita ohjataan hakemaan, arvioimaan ja käsittelemään tietoa ruotsin kielellä, mahdollisesti myös muilla pohjoismaisilla kielillä. Tieto- ja viestintäteknologiaa käytetään luontevasti opiskeluympäristöjen osana.

Opetuksessa otetaan huomioon se, että opiskelijoiden eteneminen taitotasoilla tapahtuu eri tahdissa, mikä edellyttää tehtävien eriyttämistä tai muuta tukemista. Ohjattujen verkkokurssien hyödyntäminen mahdollistaa omatahtisen opiskelun niin hitaasti kuin nopeastikin eteneville opiskelijoille.

Ruotsin kielen opetuksen yhteiset tavoitteet

Ruotsin kielen eri oppimäärien opetuksen yhteisinä tavoitteina on, että opiskelija

- kehittyä ruotsin kielen käyttäjänä sekä toimijana kulttuurisesti moninaisessa maailmassa kansallisissa, pohjois-

maisissa, eurooppalaisissa sekä globaaleissa kohtaamisissa, joissa ruotsin kielen hyödyntäminen on mahdollista

- ymmärtää ruotsin kielen merkityksen Suomen toisena kansalliskielenä
- rohkaistuu hyödyntämään ruotsin kieltä luovasti opiskelussa, työssä ja vapaa-aikana
- vankentaa ruotsin kielen osaamistaan, kielitajuaan ja taitoaan soveltaa kielitietoa myös kielirajat ylittäen
- kehittyy tavoitteellisena kielten oppijana ja osaa soveltaa kieltenopiskelustrategioita
- ymmärtää monipuolisen kielitaidon merkityksen ja kielitaidon myötä kasvavat toimintamahdollisuudet
- osaa arvioida oman osaamisensa riittävyyttä jatko-opintojen näkökulmasta
- osaa suunnitella kieliopintojaan tulevaisuuden tarpeita varten työelämän ja kansainvälistymisen näkökulmista.

Tavoitteena on, että opiskelija saavuttaa opiskelemassaan oppimäärässä kehittyvän kielitaidon kuvausasteikon (liite 1) tasot alla olevan taulukon mukaisesti ja osaa suhteuttaa omaa osaamistaan tavoitteeksi asetettuihin taitotasoihin. Opiskelija asettaa omia tavoitteitaan, arvioi taitojensa kehittymistä ja kehittää niitä edelleen.

Oppimäärä	Taito toimia vuorovaikutuksessa	Taito tulkita tekstejä	Taito tuottaa tekstejä
B1-oppimäärä	B1.1	B1.1	B1.1
B3-oppimäärä	A2.2	A2.2	A2.1

Aihekokonaisuudet

Kieltenopetuksessa käsitellään teemoja, joiden avulla kieltenoppiminen tuodaan osaksi lukio-opiskelun kokonaisuuksien hallintaa ja oppiainerajat ylittävää työskentelyä. Opiskelijoille tarjotaan merkityksellisiä, avoimia ja riittävän haastavia tehtäviä. Aihekokonaisuudet, teemaopinnot ja muu oppiainerajat ylittävä opiskelu kannustavat opiskelijoita hyödyntämään eri kielten vähäistäkin taitoaan ja monikielistä kompetenssiaan.

Oppiaineen arviointi

Ruotsin kielessä arviointi perustuu ruotsin kielen yhteisten tavoitteiden sekä oppimääräkohtaisten erityisten tavoitteiden saavuttamiseen. Kullakin kurssilla otetaan huomioon kurssi-kohtaiset painotukset sekä niihin läheisesti nivoutuvat ruotsin kielen yhteiset ja oppimääräkohtaiset tavoitteet. Kaikilla kursseilla annetaan monipuolisesti palautetta opiskelijan edistymisestä oppimisprosessin eri vaiheissa. Palautetta annetaan opiskelijan edistymisestä kielitaidon eri osa-alueilla sekä muissa tavoitteissa, kuten kielenopiskelutaidoissa ja valmiuksissa toimia kohdekielisissä ympäristöissä. Opiskelijoita ohjataan

hyödyntämään itse- ja vertaisarviointia. Kaikilla kursseilla voidaan hyödyntää mm. portfolio työskentelyä, myös oppiainerajat ylittäen.

Arvioinnin tukena, opettajan työvälineenä sekä opiskelijan itse- ja vertaisarvioinnin välineenä käytetään Eurooppalaiseen viitekehykseen perustuvaa kehittyvän kielitaidon kuvausasteikkoa (Liite 2). Opintojen alkuvaiheessa palautteenannossa painottuu opiskelijan taito kehittää kielenopiskelutaitojaan. Opintojen edetessä kielitaidon kuvausasteikkoa voidaan hyödyntää enenevästi opiskelijan vuorovaikutus-, tulkinta- ja tuottamistaitojen tasoa määriteltäessä.

Valtakunnalliset kurssit arvioidaan numeroin käyttäen asteikkoa 4–10. *Arvioinnin apuna* käytetään *kurssikohtaisia arviointikriteerejä*. *Koulukohtaiset kurssit arvioidaan suoritusmerkinnällä* (*S = suoritettu, H = hylätty*). B1-oppimäärän syventävän kurssin 6 arviointi perustuu Opetushallituksen tuottamasta suullisen kielitaidon kokeesta saatuun arvosanaan ja muihin kurssin aikaisiin näyttöihin. Myös kurssiin kuuluva suullisen kielitaidon koe arvioidaan numeroin käyttäen asteikkoa 4–10. Suullisen kielitaidon kokeesta annetaan erillinen todistus lukion päättötodistuksen liitteenä. Kurssikohtaiset arviointikriteerit kuvataan lukuvuosisuunnitelmassa.

Oppimäärän vaihtaminen

Opiskelijan on tarkoituksenmukaista jatkaa aloittamansa oppimäärän opintoja pitkäjänteisesti. Oppimäärää vaihdettaessa ruotsin kielessä pidemmästä oppimäärästä lyhyempään kurssiin luetaan hyväksi seuraavasti:

Kurssit	Äidinkielen- omainen oppimäärä		A-oppimäärä		B1- oppimäärä
Kurssi	1	→	1	→	1
Kurssi	2	→	2	→	2
Kurssi	3	→	3	→	3
Kurssi	4	→	4	→	4
Kurssi	5	→	5		
Kurssi	6	→	6	→	5
Kurssi	7	→	7	→	7
Kurssi	8	→	8	→	6

Muut pidemmän oppimäärän mukaiset opinnot voivat olla lyhyemmän oppimäärän syventäviä tai muita lukion tehtävään kuuluvia kursseja. Jos opiskelija pyytää, hänelle tulee järjestää mahdollisuus lisänäyttöihin osaamistason toteamiseksi. Siirtäessä lyhyemmästä pitempään oppimäärään voidaan opiskelijalta edellyttää lisänäyttöjä, ja tässä yhteydessä myös arvonsa harkitaan uudelleen. Opiskelija voi opiskella myös toisen oppimäärän kursseja oppimäärää vaihtamatta. Tällöin kyseessä olevat kurssit voidaan lukea opiskelijan varsinaisen oppimäärän syventäviksi koulukohtaisiksi kursseiksi tai muiksi lukion tehtävään kuuluviksi kursseiksi.

5.4.1. Ruotsi, B1-oppimäärä

Opetuksen tavoitteet

Ruotsin kielen B1-oppimäärän opetuksen erityisenä tavoitteena on, että opiskelija

- osaa suhteuttaa omaa osaamistaan kehittyvän kielitai-

don kuvausasteikon tasoon B1.1 ja arvioida omien taitojensa kehittymistä sekä kehittää taitojaan edelleen.

Pakolliset kurssit

Pakollisilla kursseilla 1–2 painotetaan opiskelutaitojen vankentamista, oman osaamisen kehittämistä yksin ja yhdessä muiden kanssa sekä erilaisissa vuorovaikutustilanteissa toimimista. Kurssista 3 lähtien kiinnitetään enenevässä määrin huomiota eri tekstilajien edellyttämään kieleen. Kursseilla 4–5 painotetaan kieltä tiedonhankinnan, olennaisen tiedon tiivistämisen ja tiedon jakamisen välineenä. Jokaiselle kurssille varataan tilaa käsitellä ajankohtaisia tai paikallisia asioita, joista voidaan sopia yhdessä. Oppiainerajat ylittävää tai aihekokonaisuuksia avaavaa opetusta voidaan toteuttaa kaikilla kursseilla. Kursseilla harjoitellaan monipuolisesti sekä suullista että kirjallista vuorovaikutusta, joskin painotukset voivat vaihdella kurssittain.

1. Minun ruotsini (RUB11)

Kurssilla kartoitetaan opiskelijan ruotsin kielen taidon eri osa-alueiden osaamista ja kehittämisen kohteita sekä analysoidaan ja arvioidaan omia kielenopiskelutaitoja. Asetetaan tavoitteita omalle oppimiselle ja etsitään keinoja oman ja yhteisen osaamisen kehittämiseksi. Pohditaan ruotsin kielen merkitystä omassa elämässä nyt ja tulevaisuudessa. Syvennetään vapaa-muotoisia ja tuttavallisia matkailuun ja arkeen liittyviä vuorovaikutustaitoja. Käsiteltävät aihepiirit liittyvät opiskelijan kiinnostuksen kohteisiin sekä tarpeisiin käyttää kieltä erityisesti suullisissa viestintätilanteissa. Numeroarviointi.

2. Hyvinvointi ja ihmissuhteet (RUB12)

Kurssilla harjoitellaan erilaisia vuorovaikutustilanteita eri viestintäkanavia käyttäen ja niistä suoriutumiseen tarvittavia strategioita. Harjoitellaan taitoa toimia aktiivisena keskustelijana ja toista kuuntelevana kielenkäyttäjänä. Harjaannutetaan taitoa muotoilla mielipiteitä ja käydä merkitysneuvotteluja arkipäiväiseen elämään liittyvistä asioista. Kurssilla pohditaan eri näkökulmista, mitä on hyvä elämä ja mikä merkitys hyvinvoinnilla ja ihmissuhteilla on ihmisen elämässä. Pohditaan myös teknologian ja digitalisaation tuomia muutoksia vuorovaikutukselle ja hyvinvoinnille. Numeroarviointi.

3. Kulttuuri ja mediat (RUB13)

Kurssilla vahvistetaan monilukutaitoa ja erilaisten tekstilajien tulkittamis- ja tuottamistaitoa eri medioita hyödyntäen. Tutustutaan suomenruotsalaisiin ja muihin pohjoismaisiin kulttuuri-ilmiöihin ja medioihin ajankohtaisista ja opiskelijoita kiinnostavista näkökulmista. Numeroarviointi.

4. Monenlaiset elinympäristömme (RUB14)

Kurssilla kehitetään erilaisten tekstilajien tulkintaa ja tuottamista. Aihepiireinä ovat kulttuurisesti moninainen elinympäristö sekä yhteiskunnan ajankohtaiset ilmiöt, joita tarkastellaan ensisijaisesti opiskelijoiden eri elämäntilaisiin liittyvistä näkökulmista. Numeroarviointi.

5. Opiskelu- ja työelämää ruotsiksi (RUB15)

Kurssilla harjoitellaan työelämässä tarvittavia vuorovaikutustaitoja sekä pohditaan jatko-opintoja ja tulevaisuudensuunni-

telmia. Tutkitaan mahdollisuuksia opiskella ja tehdä töitä ruotsin kielellä. Tutustutaan mahdollisuuksiin osallistua pohjoismaiseen ja muuhun kansainväliseen yhteistyöhön. Numeroarviointi.

Valtakunnalliset syventävät kurssit

Kursseilla syvennetään opiskelijan taitoa käyttää ruotsin kieltä eri tarkoituksiin. Kursseilla harjoitellaan tekstien tulkitsemista ja tuottamista yksin ja yhdessä sekä kerrataan kielitietoa opiskelijoiden tarpeiden mukaan. Kursseihin voidaan integroida muihin opintoihin liittyvä kirjallinen tai suullinen ruotsinkielinen osuus tai kokonaisuus.

6. Viesti ja vaikuta puhuen (RUB16)

Kurssilla syvennetään taitoa tuottaa kieltä suullisesti, taitoa ymmärtää puhuttua kieltä ja rakentaa dialogia. Vankennetaan puhumisen sujuvuutta sekä harjoitellaan valmistelua edellyttävää suullista tuottamista. Kurssilla kerrataan oppimäärän pakollisilla kursseilla käsitellyjä aihepiirejä tai niitä täydennetään opiskelijoiden tarpeiden mukaan. Numeroarviointi. Lisäksi suullisen kielitaidon kokeesta annetaan erillinen todistus lukion päättötodistuksen liitteenä.

7. Kestävä elämäntapa (RUB17)

Kurssilla syvennetään taitoa tulkita ja tuottaa ruotsin kieltä erilaisissa kirjallisissa vuorovaikutustilanteissa ja erilaisille yleisöille. Kurssilla käsitellään eri tekstilajien tekstejä, kuten fiktivisiä tai ei-fiktivisiä, kertovia, kuvaavia, pohtivia, ohjaavia tai kantaa ottavia tekstejä. Kurssilla jatketaan oppimäärän pakol-

listen kurssien teemojen käsittelyä ekologisen, taloudellisen sekä sosiaalisesti ja kulttuurisesti kestävästä elämäntavan näkökulmasta ottaen huomioon opiskelijoiden tarpeet tai kiinnostuksen kohteet. Numeroarviointi.

Koulukohtaiset kurssit

8. Ruotsin nollakurssi (RUB18)

Kurssin tarkoituksena on rakentaa siltaa peruskouluruotsin ja lukioruotsin välille. Kurssilla pohditaan vieraan kielen oppimista ja kokeillaan erilaisia työskentelytapoja. Kurssilla harjoitellaan sekä ruotsin kielen suullista että kirjallista ymmärtämistä ja tuottamista. Samalla kerrataan joitakin perusrakenteita. Arviointi suoritusmerkinnällä.

9. Ruotsin abikurssi (RUB19)

Kurssilla kerrataan lukion oppimäärää ja valmistaudutaan ylioppilaskokeeseen opiskelijan omat lähtökohdat huomioiden. Kurssilla harjoitellaan erilaisia tehtävätyyppejä sekä keskustellaan ruotsin kielen opiskelusta ja yo-kokeeseen valmistautumisesta. Arviointi suoritusmerkinnällä.

5.4.2. Ruotsi, B3-oppimäärä

”...Opiskelijalle, joka on vapautettu lukiolain 13 §:n perusteella toisen kotimaisen kielen opiskelusta, voidaan järjestää toisen kotimaisen kielen opetusta lukiossa alkavan B-oppimäärän mukaisesti.” (Valtioneuvoston asetus 942/2014, 10 § 4 mom.)

Opetuksen tavoitteet

Ruotsin kielen B3-oppimäärän opetuksen erityisenä tavoitteena

na on, että opiskelija

- syventää oman kieli- ja kulttuuritaustansa arvostusta ja jäsentää käsitystään kaikkien osaamiensa kielten keskinäisestä suhteesta
- kokee kielellisen repertuaarinsa kasvattamisen mielekkääksi
- tutustuu suomen ja ruotsin asemaan kansalliskielinä
- tutustuu siihen, miten suomen ja ruotsin kielet ovat vaikuttaneet toisiinsa Suomessa
- osaa suhteuttaa omaa osaamistaan kehittyvän kielitaidon kuvausasteikon tasoon A2.2 vuorovaikutuksen ja tulkinnan taidoissa, A2.1 tuottamisen taidoissa ja arvioida omien taitojensa kehittymistä sekä kehittää taitojaan edelleen.

Valtakunnalliset syventävät kurssit

Ensimmäisillä kursseilla painottuvat suulliset ja niihin luontevasti liittyvät pienet kirjalliset vuorovaikutustilanteet. Myös kuuntelemista harjoitellaan. Kirjallisen viestinnän osuus kasvaa vähitellen, mutta suullista viestintää harjoitellaan edelleen kaikilla kursseilla. Kursseilla harjoitetaan monipuolisesti kaikkia kielitaidon alueita. Keskeistä on kehittää jokapäiväisen viestinnän perusvalmiuksia. Luontevaan ruotsin kielen ääntämiseen kiinnitetään huomiota alusta pitäen. Kursseille varataan tarpeen mukaan tilaa yhdessä sovittujen tai ajankohtaisten aiheiden käsittelyyn. Kaikilla kursseilla voidaan edistää monilukutaitoa käsittelemällä kirjallisuutta, elokuvia, musiikkia, teatteria,

kuvataidetta tai mediaa. Kursseilla tutustutaan eri tekstilajeihin. Oppiainerajat ylittävää opetusta voidaan toteuttaa eri kursseilla. Rakenteita opetellaan, harjoitellaan ja kerrataan joustavasti sopivien aihepiirien yhteydessä.

1. Tutustutaan toisiimme ja ruotsinkieliseen kulttuuriympäristöön (RUB31)

Kurssilla hahmotetaan ruotsin kielen suhdetta niihin kieliin, joita opiskelija jo osaa. Harjoitellaan vuorovaikutusta arkeen liittyvissä tilanteissa ja niissä tarvittavia viestintästrategioita sekä opetellaan tärkeimpiä kohteliaisuuteen liittyviä ilmaisuja. Tutustutaan ruotsinkieliseen kulttuuriympäristöön Suomessa ja Pohjoismaissa. Numeroarviointi.

2. Matkalla Pohjoismaissa (RUB32)

Kurssilla harjoitellaan vapaamuotoisia ja tuttavallisia matkailuun sekä asioimiseen liittyviä vuorovaikutustaitoja ja kartoitetaan pohjoismaista kulttuuri- ja yleistietoutta. Opetellaan lisää kompensatiokeinojen ja muiden viestintästrategioiden käyttöä. Numeroarviointi.

3. Elämän tärkeitä asioita (RUB33)

Kurssilla harjoitellaan vuorovaikutustaitoja eri viestintäkanavia käyttäen. Käsitellään aihepiirejä ja tilanteita, jotka liittyvät opiskelijoiden jokapäiväiseen elämään, ihmissuhteisiin ja verkostoihin, kiinnostuksen kohteisiin, vapaa-ajan viettoon ja harrastuksiin. Numeroarviointi.

4. Monenlaista elämää (RUB34)

Kurssilla kiinnitetään huomiota sosiaalisten koodien mahdollisiin eroavuuksiin vuorovaikutuksessa. Tutustutaan erilaisiin elämäntilanteisiin Pohjoismaissa. Harjoitellaan viestintää erilaisissa ruotsinkielisissä kohtaamistilanteissa Suomessa, Pohjoismaissa ja muuallakin, missä se on mahdollista. Numeroarviointi.

5. Hyvinvointi ja huolenpito (RUB35)

Kurssilla opetellaan eri viestintäkanavia käyttäen toimimista keskustelijana ja toista kuuntelevana kielenkäyttäjänä erilaisissa vuorovaikutustilanteissa. Harjoitellaan taitoa muotoilla mielipiteitä ja käydä merkitysneuvotteluja arkipäiväiseen elämään liittyvistä asioista. Tutustutaan erilaisiin hyvinvointiin, ihmissuhteisiin ja elämänvaiheisiin liittyviin teksteihin ja harjoitellaan keskustelemaan niihin liittyvistä asioista. Pohditaan myös teknologian ja digitalisaation tuomia muutoksia vuorovaikutukselle ja hyvinvoinnille. Numeroarviointi.

6. Kulttuuri ja mediat (RUB36)

Kurssilla vahvistetaan monilukutaitoa. Tutustutaan pohjoismaisiin kulttuuri-ilmiöihin sekä medioihin ajankohtaisista ja opiskelijoita kiinnostavista näkökulmista. Numeroarviointi.

7. Opiskelu- ja työelämää ruotsiksi (RUB37)

Kurssilla harjoitellaan opiskelu- ja työelämässä tarvittavia vuorovaikutustaitoja. Selvitetään, minkälaista kielitaitoa mahdollisissa jatko-opinnoissa tarvitaan. Tutustutaan työpaikkoihin ja kesätyömahdollisuuksiin, joissa voi käyttää ruotsin kielen tai-

toa. Aihepiirit liittyvät kouluun, jatko-opintoihin ja työelämään sekä opiskelijoiden tulevaisuudensuunnitelmiin. Numeroarviointi.

8. Yhteinen maapallomme (RUB38)

Kurssilla jatketaan keskusteluharjoituksia ja kerrataan kielitietoa opiskelijoiden tarpeiden mukaan. Tutustutaan mahdollisiin osallistua pohjoismaiseen ja kansainväliseen yhteistyöhön. Aihepiirit nousevat luonnosta, erilaisista asuinympäristöistä sekä kestävästä elämäntavasta. Numeroarviointi.

5.5. Vieraat kielet

Aineen yleiskuvaus ja yleiset tavoitteet

Kieltenopetus tarjoaa aikuiselle opiskelijalle mahdollisuuden syventää perusopetuksessa aloitettua kielikasvatusta ja kielitietoisuuden kehittämistä. Opiskelijoita ohjataan kehittämään eri kielten taitoaan ja laajentamaan monikielistä kompetenssiaan sekä kehittämään metakielellisiä taitojaan. Kielten opetus perustuu laajaan tekstikäsitelmään, jossa tekstillä tarkoitetaan sekä puhuttua että kirjoitettua kieltä. Kieltenopetus edistää osaltaan opiskelijoiden monilukutaitoa.

Opetus vahvistaa opiskelijoiden luottamusta omiin kykyihinsä oppia kieliä ja käyttää niitä rohkeasti sekä tarjoaa mahdollisuuksia kokea oppimisen iloa. Opetus vahvistaa opiskelijoiden halua ja taitoa toimia kulttuurisesti, kansainvälisesti ja kielellisesti moninaisissa ympäristöissä ja yhteyksissä. Kaikkea opiskelijoiden kielitaitoa hyödynnetään, ja opetuksessa luodaan sil-

toja myös eri kielten välille sekä opiskelijoiden kielenkäyttötarpeisiin eri elämäntilanteissa.

Opiskelijoita ohjataan pohtimaan asenteiden ja arvojen merkitystä ja kehittämään taitoaan toimia rakentavasti eri yhteyksissä. Opetus antaa valmiuksia osallisuuteen ja aktiiviseen vaikuttamiseen kansainvälisessä maailmassa ja syventää opiskelijoiden maailmankansalaisen taitoja.

Opiskelijoita rohkaistaan kehittämään omia kielenopiskelutaitojaan tunnistamalla itselleen sopivia tapoja oppia kieliä, arvioimalla oman oppimisensa edistymistä sekä näkemään kielitaito myös työelämätautona. Kielten opiskelussa ja kielivalinnoissa vahvistetaan tasa-arvoa kannustamalla ennakkoluulottomuuteen ja käsittelemällä monipuolisesti erilaisia aiheita.

Kieltenopetuksessa hyödynnetään tutkivaa oppimista käyttäen monipuolisia ja opiskelijalähtöisiä menetelmiä. Opiskelijoita ohjataan hakemaan, arvioimaan ja käsittelemään tietoa osaamilaan kielillä. Tieto- ja viestintäteknologiaa käytetään luontevasti opiskeluympäristöjen osana.

Kieltenopetuksessa käsitellään teemoja, joiden avulla kieltenoppiminen tuodaan osaksi lukio-opiskelun kokonaisuuksien hallintaa ja oppiainerajat ylittävää työskentelyä. Opiskelijoille tarjotaan merkityksellisiä, ja riittävän haastavia tehtäviä. Aihekokonaisuudet, teemaopinnot ja muu oppiainerajat ylittävä opiskelu kannustavat opiskelijoita hyödyntämään eri kielten taitoaan ja monikielistä kompetenssiaan heti opintojen alkuvaiheista lähtien.

Opetuksessa otetaan huomioon se, että opiskelijoiden eteneminen taitotasoilla tapahtuu eri tahdissa, mikä edellyttää tehtävien eriyttämistä tai muuta tukemista. Ohjattujen verkkokurssien hyödyntäminen mahdollistaa omatahtisen opiskelun niin hitaasti kuin nopeastikin eteneville opiskelijoille.

Vieraiden kielten opetuksen yhteiset tavoitteet

Vieraiden kielten eri oppimäärien opetuksen yhteisenä tavoitteena on, että opiskelija

- rohkaistuu hyödyntämään kielitaitoaan luovasti opiskelussa, työssä ja vapaa-aikana
- vankentaa kohdekielen osaamistaan, kielitajuaan ja taitoaan soveltaa kielitietoa myös kielirajat ylittäen
- kehittyy tavoitteellisena kielten oppijana ja osaa soveltaa kieltenopiskelustrategioita
- ymmärtää monipuolisen kielitaidon merkityksen ja kielitaidon myötä kasvavat toimintamahdollisuudet
- osaa arvioida omaa osaamistaan sekä suunnitella kieliohjelmaansa tulevaisuuden tarpeitaan varten jatko-opintojen, työelämän ja kansainvälistymisen näkökulmasta.
- Tavoitteena on, että opiskelija saavuttaa eri kielissä tai oppimäärissä kehittyvän kielitaidon kuvausasteikon (liite 2) tasot alla olevan taulukon mukaisesti ja osaa suhteuttaa omaa osaamistaan tavoitteeksi asetettuihin taitotasoihin. Opiskelija asettaa omia tavoitteitaan, arvioitaito-

jensa kehittymistä ja kehittää niitä edelleen.

Kieli ja oppimäärä	Taito toimia vuorovaikutuksessa	Taito tulkita tekstiä	Taito tuottaa tekstiä
Englanti A	B2.1	B2.1	B2.1
Muut kielet B3	A2.1	A2.1	A2.1

Aihekokonaisuudet

Kieltenopetuksessa käsitellään teemoja, joiden avulla kieltenoppiminen tuodaan osaksi lukio-opiskelun kokonaisuuksien hallintaa ja oppiainerajat ylittävää työskentelyä. Opiskelijoille tarjotaan merkityksellisiä ja riittävän haastavia tehtäviä. Aihekokonaisuudet, teemaopinnot ja muu oppiainerajat ylittävä opiskelu kannustavat opiskelijoita hyödyntämään eri kielten taitoaan ja monikielistä kompetenssiaan heti opintojen alkuvaiheista lähtien.

Oppiaineen arviointi

Vieraisissa kielissä arviointi perustuu vieraiden kielten yhteisten tavoitteiden sekä kieli- ja oppimääräkohtaisten erityisten tavoitteiden saavuttamiseen. Kullakin kurssilla otetaan huomioon kurssikohtaiset painotukset sekä niihin läheisesti nivoutuvat vieraiden kielten yhteiset ja oppimääräkohtaiset tavoitteet. Kaikilla kursseilla annetaan monipuolisesti palautetta opiskelijan edistymisestä oppimisprosessin eri vaiheissa. Palautetta annetaan opiskelijan edistymisestä kielitaidon eri osa-alueilla sekä muissa tavoitteissa, kuten kielenopiskelutaidoissa ja valmiuk-

sisä toimia kohdekielisissä ympäristöissä. Opiskelijoita ohjataan hyödyntämään itse- ja vertaisarviointia. Kaikilla kursseilla voidaan hyödyntää porfoliotyöskentelyä, myös oppiainerajat ylittäen.

Arvioinnin tukena, opettajan työvälineenä sekä opiskelijan itse- ja vertaisarvioinnin välineenä käytetään soveltuvin osin Eurooppalaiseen viitekehukseen perustuvaa kehittyvän kielitaidon kuvausasteikkoa (Liite 2). Opintojen alkuvaiheessa palautteenannossa painottuu opiskelijan taito kehittää kielenopiskelutaitojaan. Opintojen edetessä kielitaidon kuvausasteikkoa voidaan hyödyntää enenevästi opiskelijan vuorovaikutus-, tulkinta- ja tuottamistaitojen tasoa määriteltäessä.

Valtakunnalliset kurssit arvioidaan numeroin käyttäen asteikkoa 4–10. Arvioinnin apuna käytetään kurssikohtaisia arviointikriteerejä, jotka kuvataan lukuvuosisuunnitelmassa. Koulukohdaiset kurssit arvioidaan suoritusmerkinnällä (S = suoritettu, H = hylätty). A-oppimäärän syventävän kurssin 8 suorituksen arviointi perustuu Opetushallituksen tuottamasta suullisen kielitaidon kokeesta saatuun arvosanaan ja muihin kurssin aikaisiin näyttöihin. Kurssit arvioidaan numeroin käyttäen asteikkoa 4–10. Myös kurssiin kuuluva suullisen kielitaidon koe arvioidaan numeroin käyttäen asteikkoa 4–10. Suullisen kielitaidon kokeesta annetaan erillinen todistus lukion päättötodistuksen liitteenä.

Oppimäärän vaihtaminen

Opiskelijan on tarkoituksenmukaista jatkaa aloittamansa oppimäärän opintoja pitkäjänteisesti. Oppimäärää vaihdettaessa

vieraassa kielessä pidemmästä oppimäärästä lyhyempään kurssija luetaan hyväksi seuraavasti:

Kurssit	A-oppimäärä		B1-oppimäärä		B2-oppimäärä		B3-oppimäärä
Kurssi	1	→	1	→	1	→	3
Kurssi	2	→	2	→	3	→	5
Kurssi	3	→	3	→	4	→	6
Kurssi	4	→	4	→	2	→	4
Kurssi	6	→	5	→	5	→	7
Kurssi	7	→	7	→	6	→	8
Kurssi	8	→	6				

Kurssilyhenteet

Vieraiden kielten kurssikoodit muodostuvat kielten kirjaintunnusten, oppimäärien tasotunnusten ja kurssinumeroiden mukaan. Esimerkiksi RAB32 tarkoittaa ranskan kielen B3-oppimäärän kurssia numero 2. Vieraista kielistä käytetään seuraavia koodeja:

EN = englannin kieli

EA = espanjan kieli

RA = ranskan kieli

SA = saksan kieli

IA = italian kieli

5.5.1. Vieraat kielet, englanti, A-oppimäärä

Oppiaineen kuvaus ja yleiset tavoitteet

Englannin kielen A-oppimäärän opetuksen erityisenä tavoitteena on, että opiskelija

- kehitty englannin kielen käyttäjänä sekä toimijana kulttuurisesti moninaisessa maailmassa niin paikallisissa, kansallisissa, eurooppalaisissa kuin globaaleissa yhteisöissä
- ymmärtää englannin kielen merkityksen ja roolin kansainvälisen kommunikaation kielenä
- osaa arvioida oman osaamisensa riittävyyttä jatko-opintojen näkökulmasta
- osaa suunnitella kieliopintojaan tulevaisuuden tarpeita varten työelämän ja kansainvälistymisen näkökulmista
- saa kokemuksia laajempien englanninkielisten tekstien lukemisesta, tulkitsemisesta ja käsittelystä
- osaa suhteuttaa omaa osaamistaan kehittyvän kielitaidon kuvausasteikon tasoon B2.1 ja arvioida omien taitojensa kehittymistä sekä kehittää taitojaan edelleen.

Pakolliset kurssit

Pakollisilla kursseilla 1–2 painotetaan opiskelutaitojen vankentamista, oman osaamisen kehittämistä yksin ja yhdessä muiden kanssa sekä erilaisissa vuorovaikutustilanteissa toimimista.

Kurssista 3 lähtien kiinnitetään enenevässä määrin huomiota

eri tekstilajien edellyttämään kieleen. Kursseilla 4–6 painotetaan kieltä tiedonhankinnan, olennaisen tiedon tiivistämisen ja tiedon jakamisen välineenä. Oppiainerajat ylittävää tai aihekonaisuuksia avaavaa opetusta voidaan toteuttaa kaikilla kursseilla. Kursseilla harjoitellaan monipuolisesti sekä suullista että kirjallista vuorovaikutusta, joskin painotukset voivat vaihdella kursseittain.

Kurssien arvioinnissa huomioidaan lukuvuosisuunnitelmassa kuvatut kurssikohtaiset arviointikriteerit sekä kurssien edessä enenevässä määrin kehittyvän kielitaidon kuvausasteikko (tavoite B2.1).

1. Englannin kieli ja maailmani (ENA1)

Kurssilla kartoitetaan opiskelijan kielitaidon eri osa-alueiden osaamista ja kehittämisen kohteita, analysoidaan ja arvioidaan omia kielenopiskelutaitoja, asetetaan tavoitteita englannin opiskelulle ja etsitään keinoja oman ja yhteisen osaamisen kehittämiseksi. Kurssilla pohditaan maailman kielellistä monimuotoisuutta, englannin kieltä globaalina ilmiönä sekä kielitaitoa välineenä kasvattaa kulttuurista osaamista. Aihepiirit ja tilanteet liittyvät opiskeluun, opiskelijan elämänpiiriin ja kielenkäyttötarpeisiin. Kielioppiasioina kerrataan ja syvennetään aikamuotojen käyttöä, persoonapronomineja, muodolliset subjektit, substantiiveista artikkelin käyttöä ja monikoita. Opiskellaan myös apuverbejä ja sanajärjestystä. Numeroarviointi.

2. Ihminen verkostoissa (ENA2)

Kurssilla harjoitellaan toimintaa kielelliseltä ja kulttuuriselta

vaativuudeltaan erilaisissa vuorovaikutustilanteissa eri viestintäkanavia käyttäen, myös kansainvälisessä kontekstissa. Syvennetään taitoa toimia aktiivisena keskustelijana ja toista kuuntelevana kielenkäyttäjänä. Harjaannutetaan taitoa muotoilla mielipiteitä sekä käydä merkitysneuvotteluja. Monipuolistetaan erilaisissa vuorovaikutustilanteissa tarvittavien strategioiden valikoimaa. Kurssilla käsitellään ihmissuhteisiin liittyviä teemoja ja niiden yhteydessä psyykkistä, fyysistä ja sosiaalista hyvinvointia. Pohditaan myös teknologian ja digitalisaation merkitystä vuorovaikutukselle ja hyvinvoinnille. Samalla tutustutaan seuraaviin rakenteisiin: passiivi, pronomineja (indefiniitti-, relatiivi- ja refleksiivipronominit) epäsuora kysymys ja liitekysymykset. Numeroarviointi.

3. Kulttuuri-ilmiöitä (ENA3)

Kurssilla laajennetaan ja syvennetään opiskelijoiden monilukutaitoa. Kurssilla tehdään eri tekstilajien tuotoksia painottaen tekstilajille ominaista kielellistä tarkkuutta. Aihepiireinä ovat erilaiset kulttuuriset ilmiöt, englanninkieliset mediat sekä luova toiminta. Kielioppiasioina käsitellään numeraalit, genetiivi, adjektiivit sekä substantiivien erikoistapaukset. Numeroarviointi.

4. Yhteiskunta ja ympäröivä maailma (ENA4)

Kurssilla kehitetään tiedonhankintataitoja ja kriittistä lukutaitoa sekä harjoitellaan aktiivista toimijuutta englannin kielellä. Tutustutaan erilaisiin yhteiskunnallisista ilmiöistä käytäviin keskusteluihin erityisesti aktiivisen kansalaisuuden näkökulmasta. Pohditaan yksilöiden ja yhteisöjen vastuita ja toimintamahdollisuuksia, kuten ihmisoikeuskysymyksiä ja vai-

kuttamismahdollisuuksia kansalaisyhteiskunnassa. Kielioppiasioina käsitellään epäsuoraa esitystä, modaaliapuverbejä ja artikkeleita. Numeroarviointi.

5. Tiede ja tulevaisuus (ENA5)

Kurssilla syvennetään tekstin tulkinnan ja tuottamisen sekä tiedonhankinnan taitoja hakemalla tietoa opiskelijoita kiinnostavista tiedon- ja tieteenaloista. Harjaannutaan jakamaan omia tietoon tai mielipiteeseen perustuvia näkökantoja. Pohditaan erilaisia tulevaisuudenvisioita erityisesti teknologian ja digitalisaation näkökulmista sekä englannin kielen asemaa kansainvälisenä tieteen ja teknologian kielenä. Aihepiirit nousevat eri tiedon- ja tieteenaloista. Kurssilla perehdytään seuraaviin kielioppiasioihin: infinitiivi ja ing-muoto, artikkelit, muodolliset subjektit, ehtovirkkeet sekä relatiivipronominit. Numeroarviointi.

6. Opiskelu, työ ja toimeentulo (ENA6)

Kurssilla syvennetään käsitystä kielitaidosta työelämätaidona ja sosiaalisena pääomana. Tutustutaan tekstilajeihin, joita opiskelijat kohtaavat mahdollisissa jatko-opinnoissa tai työelämässään. Pohditaan jatko-opinto- tai urasuunnitelmia ja työntekoa myös kansainvälisessä kontekstissa. Käsitellään talousasioita, jotka liittyvät opiskelijan elämänpiiriin, sekä laajempia talouden ilmiöitä. Kurssilla opiskellaan prepositiofraaseja, verbi + prepositio -ilmauksia sekä syvennyttään sananmuodostukseen. Numeroarviointi.

Valtakunnalliset syventävät kurssit

7. Kestävä elämäntapa (ENA7)

Kurssilla syvennetään taitoa tulkita ja tuottaa englantia erilaisissa kirjallisissa vuorovaikutustilanteissa ja erilaisille yleisöille. Kurssilla analysoidaan tai tuotetaan eri tekstilajien tekstejä, kuten fiktiivisiä tai ei-fiktiivisiä, kertovia, kuvaavia, pohtivia, ohjaavia tai kantaa ottavia tekstejä. Kurssilla jatketaan oppimäärän pakollisten kurssien teemojen käsittelyä ekologisesti, taloudellisesti sekä sosiaalisesti ja kulttuurisesti kestävästä elämäntavan näkökulmasta ottaen huomioon opiskelijoiden tarpeet tai kiinnostuksen kohteet. Kurssilla opiskellaan sanajärjestystä, konjunktioita sekä fraasiverbejä. Numeroarviointi.

8. Viesti ja vaikuta puhuen (ENAB)

Kurssilla syvennetään taitoa tuottaa kieltä suullisesti, taitoa ymmärtää puhuttua kieltä ja rakentaa dialogia. Lisäksi kurssilla vankennetaan puhumisen sujuvuutta sekä harjoitellaan valmistelua edellyttävää suullista tuottamista. Kurssilla kerrataan oppimäärän pakollisilla kursseilla käsitellyjä aihepiirejä tai niitä täydennetään opiskelijoiden tarpeiden mukaan. Numeroarviointi. Lisäksi suullisen kielitaidon kokeesta annetaan erillinen todistus lukion päättötodistuksen liitteenä.

Koulukohtaiset kurssit

9. Johdanto lukion englantiin (ENA9)

Kurssilla kerrataan ja harjoitellaan englannin kielen peruskenteitä ja sanastoa. Kurssi on erityisesti tarkoitettu niille, joiden edellisistä englannin opinnoista on aikaa. Kurssia suositellaan ensimmäisen vuoden opiskelijoille, mutta sen voi suorittaa missä vaiheessa lukio-opintoja tahansa. Arviointi suoritusmer-

kinnällä.

11. Englannin abikurssi (ENA11)

Kurssilla kerrataan oppiaineen keskeiset sisällöt ja valmistaudutaan ylioppilaskirjoitukseen opiskelijan omat lähtökohdat huomioiden. Mikäli opiskelija haluaa korottaa englannin päättöarvosanaa, tätä kurssia voi käyttää näyttönä arvosanan korottamiseen. Korotuksesta on sovittava etukäteen opettajan kanssa. Arviointi suoritusmerkinnällä.

2. Tukikurssi (ENA12)

Kurssilla kerrataan englannin perus- ja syventävää kielioppia opiskelijoiden toiveiden mukaisesti. Lisäksi kurssilla käsitellään englanninkielisen maailman kulttuuriin liittyviä perinteitä sekä ajankohtaisia tapahtumia. Kurssin tavoitteena on vahvistaa ja tukea opiskelijan kaikkia kielitaidon osa-alueita hänen omista lähtökohdistaan sekä vahvistaa englanninkielisen maailman kulttuurintuntemusta. Arviointi suoritusmerkinnällä.

5.5.2. Vieraat kielet, B3

Oppiaineen kuvaus ja yleiset tavoitteet

Vieraan kielen B3-oppimäärän opetuksen erityisenä tavoitteena on, että opiskelija

- kokee kielellisen repertuaarinsa kasvattamisen mielekkääksi
- kehittyi kohdekielen käyttäjänä ja toimijana kulttuurisesti moninaisessa maailmassa

- niin kansallisissa, eurooppalaisissa kuin globaaleissa yhteisöissä
- osaa suhteuttaa omaa osaamistaan kehittyvän kielitaidon kuvausasteikon tasoon A2.1 (muut kielet) ja arvioida omien taitojensa kehittymistä sekä kehittää taitojaan edelleen.

Valtakunnalliset syventävät kurssit

Ensimmäisillä kursseilla painottuvat suulliset ja niihin luontevasti liittyvät pienet kirjalliset vuorovaikutustilanteet. Myös kuuntelemista harjoitellaan. Kirjallisen viestinnän osuus kasvaa vähitellen, mutta suullista viestintää harjoitellaan edelleen kaikilla kursseilla. Keskeistä on kehittää jokapäiväisen viestinnän perusvalmiuksia. Kursseille varataan tarpeen mukaan tilaa yhdessä sovittujen tai ajankohtaisten aiheiden käsittelyyn. Kaikilla kursseilla voidaan edistää monilukutaitoa käsittelemällä kirjallisuutta, elokuvia, musiikkia, teatteria, kuvataidetta tai mediaa. Kursseilla tutustutaan eri tekstilajeihin. Oppiainerajat ylittävää opetusta voidaan toteuttaa eri kursseilla. Rakenteita opetellaan, harjoitellaan ja kerrataan joustavasti sopivien aihepiirien yhteydessä. Hyvien ääntämistottumusten vakiinnuttamiseen kiinnitetään huomiota alusta pitäen.

1. Tutustutaan toisiimme ja uuteen kieleen (B3.1)

Kurssilla tutustutaan opiskeltavan kielen asemaan maailmassa ja hahmotetaan uuden kielen suhdetta niihin kieliin, joita opiskelija jo osaa. Harjoitellaan vuorovaikutusta arkeen liittyvissä tilanteissa ja niissä tarvittavia viestintästrategioita sekä ope-

tellaan tärkeimpiä kohteliaisuuteen liittyviä ilmauksia. Numeroarviointi.

2. Matkalla maailmassa (B3.2)

Kurssilla harjoitellaan selviytymistä erilaisissa matkustamiseen liittyvissä sosiaalisen kohtaamisen tilanteissa ja tavanomaisissa asiointitilanteissa. Opetellaan lisää kompensatiokeinojen ja muiden viestintästrategioiden käyttöä. Numeroarviointi.

3. Elämän tärkeitä asioita (B3.3.)

Kurssilla harjoitellaan vuorovaikutustaitoja eri viestintäkanavia käyttäen. Aihepiirit ja tilanteet liittyvät opiskelijoiden jokapäiväiseen elämään, ihmissuhteisiin ja verkostoihin, kiinnostuksen kohteisiin, vapaa-ajan viettoon ja harrastuksiin. Numeroarviointi.

4. Monenlaista elämää (B3.4)

Kurssilla kiinnitetään huomiota sosiaalisten koodien mahdollisiin eroavuuksiin vuorovaikutuksessa. Harjoitellaan pienimuotoista kirjallista viestintää. Kurssin aihepiirit käsittelevät viestintää kulttuurien välisissä kohtaamisissa Suomessa ja ulkomailla. Numeroarviointi.

5. Hyvinvointi ja huolenpito (B3.5)

Kurssilla opetellaan eri viestintäkanavia käyttäen toimimista keskustelijana ja toista kuuntelevana kielenkäyttäjänä erilaisissa vuorovaikutustilanteissa. Harjoitellaan taitoa muotoilla mielipiteitä ja käydä merkitysneuvotteluja arkipäiväiseen elämään

liittyvistä asioista. Tutustutaan erilaisiin hyvinvointiin, ihmis-suhteisiin ja elämänvaiheisiin liittyviin teksteihin ja harjoitellaan keskustelemaan niihin liittyvistä asioista. Pohditaan myös teknologian ja digitalisaation tuomia muutoksia vuorovaikutukselle ja hyvinvoinnille. Numeroarviointi.

6. Kulttuuri ja mediat (B3.6)

Kurssilla vahvistetaan monilukutaitoa. Tutustutaan kohdekielisen kielialueen tai -alueiden kulttuuri-ilmiöihin ja medioihin ajankohtaisista ja opiskelijoita kiinnostavista näkökulmista. Numeroarviointi.

7. Opiskelu, työ ja tulevaisuus (B3.7)

Kurssilla kiinnitetään huomiota viestinnän kulttuuriseen sopivuuteen. Aihepiirit liittyvät kouluun, myöhempään opiskeluun ja työelämään sekä opiskelijoiden tulevaisuudensuunnitelmiin. Numeroarviointi.

8. Yhteinen maapallomme (B3.8)

Kurssilla jatketaan keskusteluharjoituksia ja kerrataan kielitietoa opiskelijoiden tarpeidenmukaan. Tutustutaan mahdollisiin osallistua kansainväliseen yhteistyöhön. Aihepiirit nousevat luonnosta, erilaisista asuinympäristöistä sekä kestävästä elämäntavasta. Numeroarviointi.

5.6. Matematiikka

Oppiaineen kuvaus ja yleiset tavoitteet

Matematiikan asema aikamme kulttuurissa edellyttää valmiut-

ta ymmärtää, hyödyntää ja tuottaa matemaattisesti esitettyä tietoa. Sillä on merkittävä tai ratkaiseva rooli muun muassa tie- teissä, teknologiassa, taloudessa, yrittäjyydessä, terveyden- huollossa ja turvallisuudessa. Matematiikan opetuksen tehtä- vänä on tutustuttaa opiskelija matemaattisen ajattelun mallei- hin sekä matematiikan perusideoihin ja rakenteisiin, opettaa käyttämään puhuttua ja kirjoitettua matematiikan kieltä sekä kehittää laskemisen, ilmiöiden mallintamisen ja ongelmien rat- kaisemisen taitoja.

Opetuksen lähtökohdat valitaan opiskelijoita kiinnostavista ai- heista, ilmiöistä ja niihin liittyvistä ongelmista. Opetuksessa käytetään vaihtelevia työtapoja, joissa opiskelijat työskentele- vät yksin tai yhdessä. Opetustilanteet järjestetään siten, että ne herättävät opiskelijan tekemään havaintojensa pohjalta kysy- myksiä, oletuksia ja päätelmiä sekä perustelemaan niitä. Erityi- sesti opiskelijaa ohjataan hahmottamaan matemaattisten kä- sitteiden merkityksiä ja tunnistamaan, kuinka ne liittyvät laa- jempiin kokonaisuuksiin. Opiskelijaa rohkaistaan myös käyttä- mään ajattelua tukevia kuvia, piirroksia ja välineitä sekä tue- taan opiskelijan taitoa siirtyä toisesta matemaattisen tiedon esitysmuodosta toiseen.

Opiskelijaa kannustetaan kehittämään luovia ratkaisuja mate- maattisiin ongelmiin. Opetuksessa tutkitaan matematiikan ja arkielämän välisiä yhteyksiä sekä tietoisesti käytetään eteen tulevia mahdollisuuksia opiskelijan persoonallisuuden kehittä- miseen, mikä tarkoittaa muun muassa hänen kiinnostuksensa ohjaamista, kokeiluihin kannustamista sekä tiedonhankintapro-

sessien kehittämistä.

Opiskelija harjaannutetaan käyttämään tietokoneohjelmistoja matematiikan oppimisen ja tutkimisen sekä ongelmanratkaisun apuvälineinä. Matematiikan opiskelussa hyödynnetään muun muassa dynaamisen matematiikan ohjelmistoja, symbolisen laskennan ohjelmistoja, tilasto-ohjelmistoja, taulukkolaskentaa, tekstinkäsittelyä sekä mahdollisuuksien mukaan digitaalisia tiedonlähteitä. Tärkeää on myös arvioida apuvälineiden hyödyllisyyttä ja käytön rajallisuutta. Edellä mainituista apuvälineistä käytetään jatkossa nimitystä tekniset apuvälineet.

Aihekokonaisuudet ja osaamiset

Talousmatematiikan kurssilla korostuu yrittäjyyteen ja työelämään liittyvä aihekokonaisuus. Samalla kurssilla vahvistetaan taloudellisesti kestävä elämäntavan merkityksen ymmärtämistä. Tilastot ja todennäköisyyskurssin sisällöt tukevat monilukutaitoa ja median esittämien graafien ja kuvaajien tulkintaa. Matemaattisia malleja ja teorioita opiskeltaessa korostetaan niiden merkitystä teknologiassa ja sen kehittämisessä.

Arviointi

Monipuolisella arvioinnilla ja kannustavalla palautteella tuetaan opiskelijan matemaattisen ajattelun ja itseluottamuksen kehittymistä sekä ylläpidetään ja vahvistetaan opiskelumotivaatiota. Arviointi ohjaa opiskelijaa kehittämään matematiikan osaamistaan ja ymmärtämistään sekä pitkäjänteisen työskentelyn taitoja. Sillä autetaan opiskelijaa kehittämään matemaattisten ratkaisujen esittämistä, tuetaan häntä käsitteiden muo-

dostamisprosessissa ja ohjataan oman työn arvioimiseen. Onnistunut palaute auttaa opiskelijaa huomaamaan vahvuutensa sekä sen, mitä ja miten tietoja ja taitoja tulisi edelleen kehittää.

Arvioinnissa kiinnitetään huomiota laskutaitoon, menetelmien ja teknisten apuvälineiden valintaan ja käyttöön sekä päätelmien täsmälliseen ja johdonmukaiseen perustelemiseen.

Kurssiarviointi perustuu jokaisessa aineessa opetussuunnitelmaan mukaisiin tavoitteisiin sekä lukuovuosisuunnitelmassa määriteltyihin kriteereihin.

Oppimäärän vaihtaminen

Matematiikan oppimäärää vaihdettaessa pitkästä lyhyeen kursseja luetaan hyväksi seuraavasti: MAA2 → MAB2, MAA3 → MAB3, MAA6 → MAB7 ja MAA8 → MAB4 ja MAA10 → MAB5.

Muut pitkän oppimäärän mukaiset opinnot hyväksiluetaan lyhyen oppimäärän paikallisiksi syventäviksi kursseiksi. Jos opiskelija pyytää, hänelle tulee järjestää mahdollisuus lisänäyttöihin osaamistason toteamiseksi.

Siirryttäessä lyhyemmästä pitempään oppimäärään, opiskelijan on tehtävä lukuovuosisuunnitelmassa määritetyt lisänäytöt osaamisen tason määrittämiseksi.

Opiskelija voi opiskella myös toisen oppimäärän kursseja oppimäärää vaihtamatta. Tällöin kyseiset kurssit voidaan lukea hyväksi opiskelijan varsinaisen oppimäärän paikallisiksi syventäviksi tai muiksi lukion tehtävään kuuluviksi kursseiksi opetussuunnitelmassa päätettävällä tavalla.

5.6.1. Matematiikan yhteinen opintokokonaisuus

Oppiaineen yleiset tavoitteet

Matematiikan yhteisen opintokokonaisuuden tehtävänä on herättää opiskelijan kiinnostus matematiikkaa kohtaan muun muassa tutustuttamalla hänet matematiikan moninaiseen merkitykseen ihmiselle ja yhteiskunnalle sekä sen ainutlaatuisen ja kiehtovaan olemukseen tieteenalana. Tässä opintokokonaisuudessa opiskelijalla on tilaisuus vahvistaa pohjaa matematiikan opinnoilleen ja nähdä matematiikka hyödyllisenä ja käyttökelpoisena selitettäessä ja hallittaessa muun muassa yhteiskunnan, talouden ja luonnon tapahtumia ja tilanteita.

Pakollinen kurssi

1. Luvut ja lukujonot (MAY1)

Kurssilla kerrataan ja täydennetään lukualueet, peruslaskutoimitukset ja prosenttilaskennan periaatteet. Lisäksi syvennetään lukujonon ja funktion käsitteitä. Kurssin jälkeen opiskelija päättää, jatkaako hän opintojaan lyhyellä vai pitkällä matematiikalla. Tätä valintaa tuetaan ja ohjataan kurssin aikana. Numeroarviointi.

Tavoitteet

Kurssin tavoitteena on, että opiskelija

- pohtii matematiikan merkitystä yksilön ja yhteiskunnan näkökulmasta
- kertaa ja täydentää lukualueet, kertaa peruslaskutoimitukset ja prosenttilaskennan periaatteet

- vahvistaa ymmärrystään funktion käsitteestä
- ymmärtää lukujonon käsitteen
- osaa määrittää lukujonoja, kun annetaan alkuehdot ja tapa, jolla seuraavat termit muodostetaan
- saa havainnollisen käsityksen lukujonon summan määrittämisestä
- osaa ratkaista käytännön ongelmia aritmeettisen ja geometrisen jonon ja niistä muodostettujen summien avulla
- osaa käyttää teknisiä apuvälineitä funktion kuvaajan ja lukujonojen tutkimisessa sekä lukujonoihin liittyvien sovellusongelmien ratkaisussa.

Keskeiset sisällöt

- reaalityluvut, peruslaskutoimitukset ja prosenttilaskenta
- funktio, kuvaajan piirto ja tulkinta
- lukujono
- rekursiivinen lukujono
- aritmeettinen jono ja summa
- logaritmi ja potenssi sekä niiden välinen yhteys
- muotoa $a^x = b$, $x \in \mathbf{N}$ olevien yhtälöiden ratkaiseminen
- geometrinen jono ja summa

Koulukohtainen kurssi

2. Matematiikan nivelvaiheen kurssi (MAY15)

Kurssilla kerrataan peruskoulumatematiikan keskeisiä sisältöjä. Näitä ovat peruslaskutoimitukset, prosenttilaskennan perusteet, polynomit, yhtälönratkaisu, ensimmäisen asteen funktion ratkaisu sekä trigonometrian perusteet. Kurssin avulla on hyvä luoda vahvaa pohjaa koko lukiomatematiikan opiskelulle. Arviointi suoritusmerkinnällä.

5.6.2. Matematiikan pitkä oppimäärä

Matematiikan pitkän oppimäärän opetuksen tehtävänä on antaa opiskelijalle ammatillisten ja korkeakouluopintojen edellyttämät matemaattiset valmiudet sekä matemaattinen yleissivistys. Pitkän matematiikan opinnoissa opiskelijalla on tällaisuus omaksua matemaattisia käsitteitä ja menetelmiä sekä oppia ymmärtämään matemaattisen tiedon luonnetta. Opetus pyrkii myös antamaan opiskelijalle selkeän käsityksen matematiikan merkityksestä yhteiskunnan kehityksessä sekä sen soveltamismahdollisuuksista arkielämässä, tieteessä ja tekniikassa.

Opetuksen tavoitteet

Matematiikan pitkän oppimäärän opetuksen tavoitteena on, että opiskelija

- saa myönteisiä oppimiskokemuksia ja tottuu pitkäjänteiseen työskentelyyn sekä oppii niiden kautta luottamaan omiin matemaattisiin kykyihinsä, taitoihinsa ja ajatte-

luunsa

- rohkaistuu kokeilevaan ja tutkivaan toimintaan, ratkaisujen keksimiseen sekä niiden kriittiseen arviointiin
- ymmärtää ja osaa käyttää matematiikan kieltä, kuten seuraamaan matemaattisen tiedon esittämistä, lukemaan matemaattista tekstiä, keskustelemaan matematiikasta, ja oppii arvostamaan esityksen täsmällisyyttä ja perustelujen selkeyttä
- oppii näkemään matemaattisen tiedon loogisena rakenteena
- kehittää lausekkeiden käsittely-, päättely- ja ongelmanratkaisutaitojaan
- harjaantuu käsittelemään tietoa matematiikalle ominaisella tavalla, tottuu tekemään otaksumia, tutkimaan niiden oikeellisuutta ja laatimaan perusteluja sekä arvioimaan perustelujen pätevyyttä ja tulosten yleistettävyyttä
- harjaantuu mallintamaan käytännön ongelmatilanteita ja hyödyntämään erilaisia ratkaisustrategioita
- osaa käyttää tarkoituksenmukaisia matemaattisia menetelmiä, teknisiä apuvälineitä ja tietolähteitä.

Pakolliset kurssit

2. Polynomifunktiot ja -yhtälöt (MAA2)

Kurssilla tutustutaan polynomifunktioihin ja -yhtälöihin ja vahvistetaan polynomilausekkeiden käsittelytaitoa. Keskeisiä si-

sältöjä ovat toisen asteen yhtälön ratkaiseminen ja ratkaisujen lukumäärän tutkiminen, yksinkertaisten polynomiepäyhtälöiden ratkaiseminen, polynomien laskutoimitukset ja binomikaavat, sekä polynomifunktion käyttö matemaattisena mallina. Numeroarviointi.

Tavoitteet

Kurssin tavoitteena on, että opiskelija

- harjaantuu käsittelemään polynomifunktioita
- osaa ratkaista toisen asteen polynomiyhtälöitä ja tutkia ratkaisujen lukumäärää
- osaa ratkaista korkeamman asteen polynomiyhtälöitä, jotka voidaan ratkaista ilman polynomien jakolaskua
- osaa ratkaista yksinkertaisia polynomiepäyhtälöitä
- osaa käyttää teknisiä apuvälineitä polynomifunktion tutkimisessa ja polynomiyhtälöihin ja polynomiepäyhtälöihin sekä polynomifunktioihin liittyvien sovellusongelmien ratkaisussa.

Keskeiset sisällöt

- polynomien tulo ja muotoa $(a+b)^n, n \leq 3, n \in \mathbb{N}$ olevat binomikaavat
- 2. asteen yhtälö ja ratkaisukaava sekä juurten lukumäärän tutkiminen
- 2. asteen polynomien jakaminen tekijöihin
- polynomifunktio

- polynomiyhtälöitä
- polynomiepäyhtälön ratkaiseminen

3. Geometria (MAA3)

Kurssilla tutustutaan taso- ja avaruusgeometrian keskeisiin tuloksiin, sekä vahvistetaan kaksi- ja kolmiulotteisten tilojen ja kappaleiden hahmottamiskykyä. Kurssilla opitaan laskemaan monipuolisesti erilaisia kuvioihin ja kappaleisiin liittyviä pituuksia, kulmia, pinta-aloja ja tilavuuksia. Keskeisiä sisältöjä ovat Pythagoraan lauseen ja trigonometria, yhdenmuotoisuus, sini- ja kosinilause, sekä ympyrän, sen osien ja siihen liittyvien suorien geometria. Numeroarviointi.

Tavoitteet

Kurssin tavoitteena on, että opiskelija

- harjaantuu hahmottamaan ja kuvaamaan tilaa sekä muotoa koskevaa tietoa sekä kaksi- että kolmiulotteisissa tilanteissa
- harjaantuu muotoilemaan, perustelemaan ja käyttämään geometrista tietoa käsitteleviä lauseita
- osaa ratkaista geometrisia ongelmia käyttäen hyväksi kuvioiden ja kappaleiden ominaisuuksia, yhdenmuotoisuutta, Pythagoraan lausetta sekä suora- ja vinokulmaisen kolmion trigonometriaa
- osaa käyttää teknisiä apuvälineitä kuvioiden ja kappaleiden tutkimisessa ja geometriaan liittyvien sovellusongelmien ratkaisussa.

Keskeiset sisällöt

- kuvioiden ja kappaleiden yhdenmuotoisuus
- sini- ja kosinilause
- ympyrän, sen osien ja siihen liittyvien suorien geometria
- kuvioihin ja kappaleisiin liittyvien pituuksien, kulmien, pinta-alojen ja tilavuuksien laskeminen

4. Vektorit (MAA4)

Kurssilla perehdytään vektorikäsitteeseen sekä vektorilaskennan perusteisiin. Geometrisia kuvioita ja kappaleita, sekä kaksi- ja kolmiulotteisen koordinaatiston pisteitä, etäisyyksiä ja kulmia tutkitaan vektoreiden avulla. Keskeisiä sisältöjä ovat vektorien yhteen- ja vähennyslasku ja vektorin kertominen luvulla, koordinaatiston vektoreiden skalaaritulo, yhtälöryhmän ratkaiseminen sekä suorien ja tasojen tutkiminen avaruudessa. Numeroarviointi.

Tavoitteet

Kurssin tavoitteena on, että opiskelija

- ymmärtää vektorikäsitteen ja perehtyy vektorilaskennan perusteisiin
- osaa tutkia kuvioiden ominaisuuksia vektoreiden avulla
- ymmärtää yhtälöryhmän ratkaisemisen periaatteen
- osaa tutkia kaksi- ja kolmiulotteisen koordinaatiston pisteitä, etäisyyksiä ja kulmia vektoreiden avulla
- osaa käyttää teknisiä apuvälineitä vektoreiden tutkimiseen

sessä sekä suoriin ja tasoihin liittyvien sovellusongelmien ratkaisussa.

Keskeiset sisällöt

- vektoreiden perusominaisuudet
- vektoreiden yhteen- ja vähennyslasku ja vektorin kertominen luvulla
- koordinaatiston vektoreiden skalaaritulo
- yhtälöryhmän ratkaiseminen
- suorat ja tasot avaruudessa

5. Analyttinen geometria (MAA5)

Kurssilla tutustutaan analyttisen geometrian luomiin yhteyksiin geometrysten ja algebrallisten käsitteiden välille. Itseisarvokäsitteen ymmärrystä syvennetään. Keskeisiä sisältöjä ovat pistejoukon, suoran, ympyrän ja paraabelin yhtälöt, itseisarvoyhtälön ja epäyhtälön ratkaiseminen sekä pisteen ja suoran välisen etäisyyden määrittäminen. Numeroarviointi.

Tavoitteet

- Kurssin tavoitteena on, että opiskelija
- ymmärtää, kuinka analyttinen geometria luo yhteyksiä geometrysten ja algebrallisten käsitteiden välille
- ymmärtää pistejoukon yhtälön käsitteen ja oppii tutkimaan yhtälöiden avulla pisteitä, suoria, ympyröitä ja paraabeleja
- syventää itseisarvokäsitteen ymmärtämystään ja oppii

ratkaisemaan sellaisia yksinkertaisia itseisarvoyhtälöitä ja vastaavia epäyhtälöitä, jotka ovat tyyppiä $|f(x)| = a$ tai $|f(x)| = |g(x)|$

- osaa käyttää teknisiä apuvälineitä pistejoukon yhtälön tutkimisessa sekä yhtälöiden, yhtälöryhmien, itseisarvoyhtälöiden ja epäyhtälöiden ratkaisemisessa sovellusongelmissa.

Keskeiset sisällöt

- pistejoukon yhtälö
- suoran, ympyrän ja paraabelin yhtälöt
- itseisarvoyhtälön ja epäyhtälön ratkaiseminen
- pisteen etäisyys suorasta

6. Derivaatta (MAA6)

Kurssilla tutustutaan funktion raja-arvoihin, jatkuvuuteen ja derivaattaan. Derivoidaan polynomifunktioita, sekä opitaan tulo- ja osamäärän derivoimissäännöt. Derivaatan avulla tutkitaan polynomifunktioiden kulkua ja ääriarvoja. Lisäksi tutustutaan rationaaliyhtälöiden ja epäyhtälöiden ratkaisemiseen. Numeroarviointi.

Tavoitteet

Kurssin tavoitteena on, että opiskelija

- osaa määrittää rationaalifunktion nollakohdat ja ratkaista yksinkertaisia rationaaliepäyhtälöitä
- omaksuu havainnollisen käsityksen funktion raja-arvos-

ta, jatkuvuudesta ja derivaatasta

- osaa määrittää yksinkertaisten funktioiden derivaatat
- osaa tutkia derivaatan avulla polynomifunktion kulkua ja määrittää sen ääriarvot
- tietää, kuinka rationaalifunktion suurin ja pienin arvo määritetään
- osaa käyttää teknisiä apuvälineitä raja-arvon, jatkuvuuden ja derivaatan tutkimisessa ja rationaaliyhtälöiden ja -epäyhtälöiden ratkaisemisessa sekä polynomi- ja rationaalifunktion derivaatan määrittämisessä sovellusongelmissa.

Keskeiset sisällöt

- rationaaliyhtälö ja -epäyhtälö
- funktion raja-arvo, jatkuvuus ja derivaatta
- polynomifunktion, funktioiden tulon ja osamäärän derivoiminen
- polynomifunktion kulun tutkiminen ja ääriarvojen määrittäminen

7. Trigonometriset funktiot (MAA7)

Kurssilla tutustutaan trigonometriin funktioihin, niiden määrittelemiseen yksikköympyrän avulla sekä niiden symmetria- ja jaksollisuusominaisuuksiin. Mallinnetaan jaksollisia ilmiöitä trigonometrinen funktioiden avulla. Keskeisiä sisältöjä ovat suunnattu kulma ja radiaani, trigonometrinen yhtälöiden rat-

kaiseminen, trigonometrinen funktioiden derivaatat sekä yhdistetyn funktion derivaatta. Numeroarviointi.

Tavoitteet

Kurssin tavoitteena on, että opiskelija

- tutkii trigonometrisia funktioita yksikköympyrän symmetrioiden avulla
- osaa ratkaista sellaisia trigonometrisia yhtälöitä, jotka ovat tyyppiä $\sin f(x) = a$ tai $\sin f(x) = \sin g(x)$
- osaa trigonometrinen funktioiden yhteydet

$$\sin^2 x + \cos^2 x = 1 \quad \text{ja} \quad \tan x = \frac{\sin x}{\cos x}$$

- osaa derivoida yhdistettyjä funktioita
- osaa tutkia trigonometrisia funktioita derivaatan avulla
- osaa hyödyntää trigonometrisia funktioita mallintamisaan jaksollisia ilmiöitä
- osaa käyttää teknisiä apuvälineitä trigonometrinen funktioiden tutkimisessa ja trigonometrinen yhtälöiden ratkaisemisessa ja trigonometrinen funktioiden derivaattojen määrittämisessä sovellusongelmissa.

Keskeiset sisällöt

- suunnattu kulma ja radiaani
- trigonometriset funktiot symmetria- ja jaksollisuusominaisuuksineen
- trigonometrinen yhtälöiden ratkaiseminen

- yhdistetyn funktion derivaatta
- trigonometrinen funktioiden derivaatat

8. Juuri- ja logaritmfunktiot (MAA8)

Kurssilla kerrataan potenssien laskusäännöt sekä tutustutaan juuri-, eksponentti- ja logaritmfunktioiden ominaisuuksiin. Erilaisia kasvamisen ja vähenemisen ilmiöitä mallinnetaan eksponenttifunktion avulla. Keskeisiä sisältöjä ovat juurifunktiot ja -yhtälöt, eksponenttifunktiot ja -yhtälöt, logaritmfunktiot ja -yhtälöt, sekä juuri-, eksponentti- ja logaritmfunktioiden derivaatat. Numeroarviointi.

Tavoitteet

Kurssin tavoitteena on, että opiskelija

- kertaan potenssienlaskusäännöt mukaan lukien murtopotenssit
- tuntee juuri-, eksponentti- ja logaritmfunktioiden ominaisuudet ja osaa ratkaista niihin liittyviä yhtälöitä
- osaa tutkia juuri-, eksponentti- ja logaritmfunktioita derivaatan avulla
- osaa hyödyntää eksponenttifunktiota mallintaessaan erilaisia kasvamisen ja vähenemisen ilmiöitä
- osaa käyttää teknisiä apuvälineitä juuri-, eksponentti- ja logaritmfunktioiden tutkimisessa ja juuri-, eksponentti- ja logaritmiyhtälöiden ratkaisemisessa sekä juuri-, eksponentti- ja logaritmfunktion derivaattojen määrittämisessä sovellusongelmissa.

Keskeiset sisällöt

- potenssien laskusäännöt
- juurifunktiot ja -yhtälöt
- eksponenttifunktiot ja -yhtälöt
- logaritmifunktiot ja -yhtälöt
- juuri-, eksponentti- ja logaritmifunktioiden derivaatat

9. Integraalilaskenta (MAA9)

Kurssilla tutustutaan integraalifunktion käsitteeseen ja opitaan määrittämään alkeisfunktioiden integraalifunktioita. Opitaan laskemaan määrättyjä integraaleja sekä määrittämään pinta-aloja ja tilavuuksia niiden avulla. Tutustutaan myös integraalilaskennan sovelluksiin. Numeroarviointi.

Tavoitteet

Kurssin tavoitteena on, että opiskelija

- ymmärtää integraalifunktion käsitteen ja oppii määrittämään alkeisfunktioiden integraalifunktioita
- ymmärtää määrätyn integraalin käsitteen ja sen yhteyden pinta-alaan
- osaa määrittää pinta-aloja ja tilavuuksia määrätyn integraalin avulla
- perehtyy integraalilaskennan sovelluksiin
- osaa käyttää teknisiä apuvälineitä funktion ominaisuuksien tutkimisessa ja integraalifunktion määrittämisessä

sekä määrätyn integraalin laskemisessa sovellusongelmissa.

Keskeiset sisällöt

- integraalifunktio
- alkeisfunktioiden integraalifunktiot
- määrätty integraali
- pinta-alan ja tilavuuden laskeminen

10. Todennäköisyys ja tilastot (MAA10)

Kurssilla tutustutaan diskreetteihin ja jatkuviin tilastollisiin jakaumiin sekä määritetään ja tulkitaan jakaumien tunnuslukuja. Keskeisiä sisältöjä ovat diskreetti ja jatkuva tilastollinen jakauma, jakauman tunnusluvut, kombinatoriikka, klassinen ja tilastollinen todennäköisyys, diskreetti ja jatkuva todennäköisyysjakauma, diskreetin jakauman odotusarvo sekä normaalijakauma. Numeroarviointi.

Tavoitteet

Kurssin tavoitteena on, että opiskelija

- osaa havainnollistaa diskreettejä ja jatkuvia tilastollisia jakaumia sekä määrittää ja tulkita jakaumien tunnuslukuja
- perehtyy kombinatorisiin menetelmiin
- perehtyy todennäköisyyden käsitteeseen ja todennäköisyyksien laskusääntöihin
- ymmärtää diskreetin todennäköisyysjakauman käsitteen

ja oppii määrittämään jakauman odotusarvon ja soveltamaan sitä

- perehtyy jatkuvan todennäköisyysjakauman käsitteeseen ja oppii soveltamaan normaalijakaumaa
- osaa käyttää teknisiä apuvälineitä digitaalisessa muodossa olevan datan hakemisessa, käsittelyssä ja tutkimisessa sekä jakaumien tunnuslukujen määrittämisessä ja todennäköisyyksien laskemisessa annetun jakauman ja parametrien avulla.

Keskeiset sisällöt

- diskreetti ja jatkuva tilastollinen jakauma
- jakauman tunnusluvut
- klassinen ja tilastollinen todennäköisyys
- kombinatoriikka
- todennäköisyyksien laskusäännöt
- diskreetti ja jatkuva todennäköisyysjakauma
- diskreetin jakauman odotusarvo
- normaalijakauma

Valtakunnalliset syventävät kurssit

11. Lukuteoria ja todistaminen (MAA11)

Kurssilla perehdytään logiikan alkeisiin ja erilaisiin matemaattisiin todistusperiaatteisiin (geometrinen todistaminen, suora, käänteinen, ristiriita-, ja induktiotodistus) sekä harjoitellaan to-

distamista. Tutustutaan lukuteorian peruskäsitteisiin, alkulukujen ominaisuuksiin ja kokonaislukujen jaollisuuteen. Syvennetään ymmärrystä lukujonoista ja niiden summista. Numeroarviointi.

Tavoitteet

Kurssin tavoitteena on, että opiskelija

- perehtyy logiikan alkeisiin ja tutustuu todistusperiaatteisiin sekä harjoittelee todistamista
- hallitsee lukuteorian peruskäsitteet ja perehtyy alkulukujen ominaisuuksiin
- osaa tutkia kokonaislukujen jaollisuutta jakoyhtälön ja kokonaislukujen kongruenssin avulla
- syventää ymmärrystään lukujonoista ja niiden summista
- osaa käyttää teknisiä apuvälineitä lukujen ominaisuuksien tutkimisessa.

Keskeiset sisällöt

- konnektiivit ja totuusarvot
- geometrinen todistaminen
- suora, käänteinen ja ristiriitatodistus
- induktiotodistus
- kokonaislukujen jaollisuus ja jakoyhtälö
- Eukleideen algoritmi
- alkuluvut ja Eratostheneen seula

- aritmetiikan peruslause
- kokonaislukujen kongruenssi

12. Algoritmit matematiikassa (MAA12)

Kurssilla tutkitaan matemaattisia algoritmeja sekä syvennetään algoritmista ajattelua. Perehdytään iteroinnin käsitteeseen ja epälineaaristen yhtälöiden numeeriseen ratkaisemiseen sekä numeeriseen derivointiin ja integrointiin. Lisäksi opitaan tutkimaan polynomien jaollisuutta ja määrittämään polynomin tekijät. Numeroarviointi.

Tavoitteet

Kurssin tavoitteena on, että opiskelija

- syventää algoritmista ajatteluaan
- osaa tutkia ja selittää, kuinka algoritmit toimivat
- ymmärtää iteroinnin käsitteen ja oppii ratkaisemaan epälineaarisia yhtälöitä numeerisesti
- osaa tutkia polynomien jaollisuutta ja osaa määrittää polynomin tekijät
- osaa määrittää numeerisesti muutosnopeutta ja pinta-alaa
- osaa käyttää teknisiä apuvälineitä algoritmien tutkimisessa ja laskutoimituksissa.

Keskeiset sisällöt

- iterointi ja Newton-Raphsonin menetelmä

- polynomien jakoalgoritmi
- polynomien jakoyhtälö
- Newton-Cotes-kaavat: suorakaidesääntö, puolisuunnikassääntö ja Simpsonin sääntö

13. Differentiaali- ja integraalilaskennan jatkokurssi (MAA13)

Kurssilla syvennetään differentiaali- ja integraalilaskennan teoreettisten perusteiden tuntemusta. Keskeisiä sisältöjä ovat funktion jatkuvuuden ja derivoituvuuden tutkiminen, käänteisfunktion käsite, kahden muuttujan funktio ja osittaisderivaatta, funktioiden ja lukujonojen raja-arvot äärettömyydessä, epäoleelliset integraalit, lukujonon raja-arvo sekä sarjat ja niiden summat. Numeroarviointi.

Tavoitteet

Kurssin tavoitteena on, että opiskelija

- syventää differentiaali- ja integraalilaskennan teoreettisten perusteiden tuntemustaan
- osaa tutkia aidosti monotonisten funktioiden käänteisfunktioita
- täydentää integraalilaskennan taitojaan ja soveltaa niitä muun muassa jatkuvien todennäköisyysjakaumien tutkimiseen
- osaa tutkia lukujonon raja-arvoa, sarjoja ja niiden summia
- osaa käyttää teknisiä apuvälineitä funktion ominaisuuksien tutkimiseen

sien tutkimisessa ja derivaatan laskemisessa annetun muuttujan suhteen sekä epäoleellisten integraalien, lukujonon raja-arvon ja sarjan summan laskemisessa sovellustehtävissä.

Keskeiset sisällöt

- funktion jatkuvuuden ja derivoituvuuden tutkiminen
- jatkuvien ja derivoituvien funktioiden yleisiä ominaisuuksia
- käänteisfunktio
- kahden muuttujan funktio ja osittaisderivaatta
- funktioiden ja lukujonojen raja-arvot äärettömyydessä
- epäoleelliset integraalit
- lukujonon raja-arvo, sarjat ja niiden summa

5.6.3. Matematiikan lyhyt oppimäärä

Matematiikan lyhyen oppimäärän opetuksen tehtävänä on tarjota valmiuksia hankkia, käsitellä ja ymmärtää matemaattista tietoa ja käyttää matematiikkaa elämän eri tilanteissa ja jatkoopinnoissa. Opetus pyrkii myös antamaan opiskelijalle selkeän käsityksen matematiikan merkityksestä yhteiskunnan kehityksessä sekä sen soveltamismahdollisuuksista arkielämässä ja monissa eri tieteissä.

Opetuksen tavoitteet

Matematiikan lyhyen oppimäärän opetuksen tavoitteena on,

että opiskelija

- osaa käyttää matematiikkaa jokapäiväisen elämän ja yhteiskunnallisen toiminnan apuvälineenä
- saa myönteisiä oppimiskokemuksia matematiikan parissa työskennellessään, oppii luottamaan omiin kykyihinsä, taitoihinsa ja ajatteluunsa ja rohkaistuu kokeilevaan, tutkivaan ja keksivään oppimiseen
- hankkii sellaisia matemaattisia tietoja, taitoja ja valmiuksia, jotka antavat riittävän pohjan jatko-opinnoille
- sisäistää matematiikan merkityksen välineenä, jolla ilmiöitä voidaan kuvata, selittää ja mallintaa ja jota voidaan käyttää johtopäätösten tekemisessä
- kehittää käsitystään matemaattisen tiedon luonteesta ja sen loogisesta rakenteesta
- harjaantuu vastaanottamaan ja analysoimaan viestimien matemaattisessa muodossa tarjoamaa informaatiota ja arvioimaan sen luotettavuutta
- tutustuu matematiikan merkitykseen kulttuurin kehityksessä
- osaa käyttää kuvioita, kaavioita ja malleja ajattelun apuna
- osaa käyttää tarkoituksenmukaisia matemaattisia menetelmiä, teknisiä apuvälineitä ja tietolähteitä.

Pakolliset kurssit

2. Lausekkeet ja yhtälöt (MAB2)

Kurssilla perehdytään matemaattiseen ongelmanratkaisuun. Keskeisinä sisältöinä ovat ongelmien muotoileminen yhtälöiksi sekä näiden yhtälöiden ratkaiseminen. Ratkaisuja opitaan tulkitsemaan sekä arvioimaan. Käsiteltävät yhtälöt ovat toisen ja ensimmäisen asteen polynomifunktiota. Numeroarviointi.

Tavoitteet

Kurssin tavoitteena on, että opiskelija

- harjaantuu käyttämään matematiikkaa jokapäiväisen elämän ongelmien ratkaisemisessa ja oppii luottamaan omiin matemaattisiin kykyihinsä
- ymmärtää lineaarisen riippuvuuden, verrannollisuuden ja toisen asteen polynomifunktion käsitteet
- vahvistaa yhtälöiden ratkaisemisen taitojaan ja oppii ratkaisemaan toisen asteen yhtälöitä
- osaa käyttää teknisiä apuvälineitä polynomifunktion tutkimisessa ja polynomiyhtälöihin sekä polynomifunktioihin liittyvien sovellusongelmien ratkaisussa.

Keskeiset sisällöt

- suureiden välinen lineaarinen riippuvuus ja verrannollisuus
- ongelmien muotoileminen yhtälöiksi
- yhtälöiden ja yhtälöparien graafinen ja algebrallinen rat-

kaiseminen

- ratkaisujen tulkinta ja arvioiminen
- toisen asteen polynomifunktio ja toisen asteen yhtälön ratkaiseminen

3. Geometria (MAB3)

Kurssilla perehdytään tekemään havaintoja ja päätelmiä kuvioiden ja kappaleiden geometrisista ominaisuuksista. Näitä taitoja sovelletaan käytännön ongelmien ratkaisemiseen. Keskeisinä sisältöinä ovat kuvioiden yhdenmuotoisuus, suorakulmaisen kolmion trigonometria sekä Pythagoraan lause. Kolmiulotteisessa geometriassa perehdytään pinta-alojen ja tilavuuksien laskemiseen. Numeroarviointi.

Tavoitteet

Kurssin tavoitteena on, että opiskelija

- harjaantuu tekemään havaintoja ja päätelmiä kuvioiden ja kappaleiden geometrisista ominaisuuksista
- vahvistaa tasokuvioiden ja kolmiulotteisten kappaleiden kuvien piirtämisen taitojaan
- osaa ratkaista käytännön ongelmia geometriaa hyväksi käyttäen
- osaa käyttää teknisiä apuvälineitä kuvioiden ja kappaleiden tutkimisessa ja geometriaan liittyvien sovellusongelmien ratkaisussa.

Keskeiset sisällöt

- kuvioiden yhdenmuotoisuus
- suorakulmaisen kolmion trigonometria
- Pythagoraan lause ja Pythagoraan lauseen käänteislause
- kuvioiden ja kappaleiden pinta-alan ja tilavuuden määrittäminen
- geometrian menetelmien käyttö koordinaatistossa

4. Matemaattisia malleja (MAB4)

Kurssilla perehdytään matemaattisiin malleihin, joiden avulla voidaan mallintaa sekä ennustaa reaalimaailman ilmiöitä. Lisäksi pohditaan mallien hyvyttä sekä käyttökelpoisuutta. Keskeisinä sisältöinä ovat lukujonot ja lineaariset sekä eksponentiaaliset mallit. Numeroarviointi.

Tavoitteet

Kurssin tavoitteena on, että opiskelija

- näkee reaalimaailman ilmiöissä säännönmukaisuuksia ja riippuvuuksia ja kuvaa niitä matemaattisilla malleilla
- tottuu arvioimaan mallien hyvyttä ja käyttökelpoisuutta
- tutustuu ennusteiden tekemiseen mallien pohjalta
- osaa käyttää teknisiä apuvälineitä polynomi- ja eksponenttifunktion ominaisuuksien tutkimisessa sekä polynomi- ja eksponenttiyhtälöiden ratkaisussa sovellusongelmien yhteydessä.

Keskeiset sisällöt

- lineaarisen ja eksponentiaalisen mallin soveltaminen
- potenssiyhtälön ratkaiseminen
- eksponenttiyhtälön ratkaiseminen logaritmin avulla
- lukujonot matemaattisina malleina

5. Tilastot ja todennäköisyys (MAB5)

Kurssilla tutustutaan tilasto- ja todennäköisyyslaskennan perusteisiin. Kurssin keskeisinä sisältöinä on diskreettien tilastollisten jakaumien tunnuslukujen määrittäminen, regression ja korrelaation käsitteet. Opitaan määrittelemään havainnot ja tunnistamaan poikkeavat havainnot. Opetellaan tekemään ennusteita tilastojen avulla. Todennäköisyyslaskennassa tutustutaan todennäköisyyden käsitteeseen, perehdytään kombinatoriikkaan sekä opetellaan todennäköisyyden laskulakien ja niitä havainnollistavien mallien käyttöön. Numeroarviointi.

Tavoitteet

Kurssin tavoitteena on, että opiskelija

- harjaantuu käsittelemään ja tulkitsemaan tilastollisia aineistoja
- arvioi erilaisia regressiomalleja mm. taulukkolaskentaohjelman avulla ja tekee ennusteita mallien avulla
- perehtyy todennäköisyyslaskennan perusteisiin
- osaa käyttää teknisiä apuvälineitä digitaalisessa muodossa olevan datan hakemisessa, käsittelyssä ja tutkimis-

sessä sekä diskreettien jakaumien tunnuslukujen määrittämisessä ja todennäköisyyslaskennassa.

Keskeiset sisällöt

- diskreettien tilastollisten jakaumien tunnuslukujen määrittäminen
- regression ja korrelaation käsitteet
- havainto ja poikkeava havainto
- ennusteiden tekeminen
- kombinatoriikkaa
- todennäköisyyden käsite
- todennäköisyyden laskulakien ja niitä havainnollistavien mallien käyttöä

6. Talousmatematiikka (MAB6)

Kurssilla syvennetään prosenttilaskennan taitoja. Kurssin tavoitteena on ymmärtää talouselämässä käytettyjä käsitteitä. Keskeisiä sisältöjä ovat indeksi-, kustannus-, rahaliikenne-, laina-, verotus- ja muita laskelmat. Kurssilla sovelletaan myös taloudellisiin tilanteisiin soveltuvia matemaattisia malleja lukujen ja summien avulla. Numeroarviointi.

Tavoitteet

Kurssin tavoitteena on, että opiskelija

- syventää prosenttilaskennan taitojaan
- ymmärtää talouselämässä käytettyjä käsitteitä

- kehittää matemaattisia valmiuksiaan oman taloutensa suunnitteluun
- vahvistaa laskennallista pohjaansa yrittäjyyden ja taloustiedon opiskeluun
- soveltaa tilastollisia menetelmiä aineistojen käsittelyyn
- osaa käyttää teknisiä apuvälineitä laskelmien tekemisessä ja yhtälöiden ratkaisemisessa sovellusongelmissa.

Keskeiset sisällöt

- indeksi-, kustannus-, rahaliikenne-, laina-, verotus- ja muita laskelmia
- taloudellisiin tilanteisiin soveltuvia matemaattisia malleja lukujonojen ja summien avulla

Valtakunnalliset syventävät kurssit

7. Matemaattinen analyysi (MAB7)

Kurssilla keskitytään funktion muutosnopeuden sekä ääriarvojen määrittämisen oppimiseen. Kurssilla opitaan määrittämään polynomifunktion derivaatta, tutkimaan polynomifunktion merkkiä ja kulkua sekä määrittämään polynomifunktion suurin ja pienin arvo suljetulla välillä. Numeroarviointi.

Tavoitteet

Kurssin tavoitteena on, että opiskelija

- tutkii funktion muutosnopeutta graafisin ja numeerisin menetelmin
- ymmärtää derivaatan käsitteen muutosnopeuden mitta-

na

- osaa tutkia polynomifunktion kulkua derivaatan avulla
- osaa määrittää sovellusten yhteydessä polynomifunktion suurimman ja pienimmän arvon
- osaa käyttää teknisiä apuvälineitä funktion kulun tutkimisessa ja funktion derivaatan sekä suljetun välin ääriarvojen määrittämisessä sovellustehtävissä.

Keskeiset sisällöt

- graafisia ja numeerisia menetelmiä
- polynomifunktion derivaatta
- polynomifunktion merkin ja kulun tutkiminen
- polynomifunktion suurimman ja pienimmän arvon määrittäminen suljetulla välillä

8. Tilastot ja todennäköisyys II (MAB8)

Kurssilla vahvistetaan ja monipuolistetaan tilastojen käsittelytaitoja. Kurssilla opitaan määrittämään tunnuslukuja ja todennäköisyyksiä jatkuvien jakaumien avulla. Kurssin keskeisiä sisältöjä ovat normaalijakauma ja jakauman normittamisen käsitteet, binomijakauma ja luottamusvälin käsite. Numeroarviointi.

Tavoitteet

Kurssin tavoitteena on, että opiskelija

- vahvistaa ja monipuolistaa tilastojen käsittelytaitojaan
- osaa määrittää tilastollisia tunnuslukuja ja todennäköisyyksiä jatkuvien jakaumien avulla hyödyntäen teknisiä apuvälineitä
- osaa käyttää teknisiä apuvälineitä digitaalisessa muodossa olevan datan hakemisessa, käsittelyssä ja tutkimisessa, todennäköisyysjakauman odotusarvon ja keskihajonnan määrittämisessä, todennäköisyyksien laskemisessa annetun jakauman ja parametrien avulla sekä luottamusvälin laskemisessa.

Keskeiset sisällöt

- normaalijakauma ja jakauman normittamisen käsitteet
- toistokoe
- binomijakauma
- luottamusvälin käsite

Koulukohtaiset kurssit

9. Matemaattisia malleja III (MAB9)

Kurssilla laajennetaan trigonometrian osaamista ja opitaan määrittämään trigonometriset funktiot yksikköympyrän avulla. Opitaan ratkaisemaan tyyppiä $f(x) = a$ olevia trigonometrisia yhtälöitä sekä sovelletaan muotoa $f(x) = A \sin(bx)$ olevien funktioiden kuvaajat jaksollisten ilmiöiden mallintajina. Kurssilla perehdytään vektorilaskennan perusteisiin sekä kolmiulotteiseen koordinaatistoon: pisteiden ja kulmien tutkimiseen vektoreiden avulla. Arviointi suoritusmerkinnällä.

Tavoitteet

- Kurssin tavoitteena on, että opiskelija
- laajentaa käsitystään teknologisoituvassa yhteiskunnassa tarvittavasta matematiikasta
- saa apuneuvoja jaksollisten ilmiöiden matemaattiseen käsittelyyn.

Keskeiset sisällöt

- trigonometrinen funktioiden määrittely yksikköympyrän avulla
- radiaani
- tyyppiä $f(x) = a$ olevien trigonometrinen yhtälöiden ratkaiseminen
- muotoa $f(x) = A \sin(bx)$ olevien funktioiden kuvaajat jaksollisten ilmiöiden mallintajina
- vektorin käsite ja vektoreiden peruslaskutoimitusten periaatteet
- koordinaatiston vektoreiden komponenttiesitys ja skalaaritulo
- kaksi- ja kolmiulotteisen koordinaatiston pisteiden ja kulmien tutkiminen vektoreiden avulla

Kurssi arvioidaan suoritusmerkinnällä.

10. Matematiikan abi-kurssi (MAB11)

Kurssilla kerrataan lyhyen matematiikan pakollisten ja valta-

kunnallisten syventävien kurssien keskeiset sisällöt. Abikurssin avulla voidaan oppimäärän arvosanaa korottaa ja/tai sillä voidaan korvata lyhyen matematiikan suullinen kuulustelu. Kurssin tehtävät arvioidaan pistein ja tehtävien yhteispisteiden perusteella lasketaan arvosana. Abikurssin tehtävistä saatu arvosana voidaan huomioida lopullisessa oppimäärän arvosanan määrittämisessä. Arviointi suoritusmerkinnällä.

5.7. Biologia

Oppiaineen kuvaus ja yleiset tavoitteet

Biologian opetuksen tehtävänä on tukea opiskelijan luonnontieteellisen ajattelun kehittymistä. Opetus lisää ymmärrystä biologian merkityksestä osana luonnontieteellisen maailman kuvan rakentumista. Biologian opetuksen tarkoituksena on lisäksi herättää kiinnostusta bio- ja ympäristötieteisiin. Biologian opetus auttaa opiskelijaa ymmärtämään biotieteiden tarjoamia mahdollisuuksia edistää ihmiskunnan, muun eliökunnan ja elinympäristöjen hyvinvointia.

Biologian opetuksessa opiskelijalle välittyy kuva kestävän elämäntavan välttämättömyydestä ja luonnonvaroja säästävän kiertotalouden merkityksestä. Biologian opetus auttaa opiskelijaa ymmärtämään elollisen luonnon rakennetta, toimintaa ja vuorovaikutussuhteita molekyyli- ja solutasolta biosfääriin. Opetuksen tuella opiskelija myös ymmärtää evoluution merkityksen eliökunnan kehittämisessä.

Biologian opetuksessa opiskelijalle välittyy kuva siitä, että bio-

tieteet ovat nopeasti kehittyviä tiedonaloja, joiden sovelluksia, kuten geeniteknologiaa, hyödynnetään monin tavoin maataloudessa, teollisuudessa ja lääketieteessä. Opetus myös ohjaa opiskelijaa ymmärtämään, miten biologista tietoa voidaan hyödyntää arkielämässä, jatko-opinnoissa ja työelämässä. Biologian opetukselle on ominaista havainnointiin, kokeellisuuteen ja tutkimuksellisuuteen perustuva tiedonhankinta sekä aktivoivat ja vuorovaikutteiset työ- ja toimintatavat. Biologian opetuksessa tutustutaan laborointiin ja työskennellään myös digitaalisissa opiskeluympäristöissä. Opetuksessa tehdään yhteistyötä erityisesti terveystiedon, mutta myös muiden oppiaineiden kanssa.

Aihekokonaisuudet ja osaamiset

Biologian opetuksen tavoitteena on, että opiskelija

- kiinnostuu biologisesta tiedosta ja motivoituu biologiaa koskevien uutisten seuraamiseen
- saa ohjausta omien tavoitteiden asettamisessa sekä tukea ja kannustusta oppimisprosessin eri vaiheissa
- ymmärtää, mikä on biologialle tieteenalana ominaista, tuntee biologisia rakenteita ja prosesseja, perinnöllisyyttä sekä ymmärtää evoluution merkityksen
- perehtyy biologisen tiedonhankinnan ja tutkimuksen menetelmiin
- osaa asettaa kysymyksiä ja tutkimusongelmia tarkasteltavista ilmiöistä

- suunnittelee ja toteuttaa kokeellisia tutkimuksia itsenäisesti tai yhteistyössä muiden kanssa
- osaa hankkia, käsitellä, analysoida ja tulkita tutkimusaineistoa sekä arvioida ja esittää tutkimustuloksia
- osaa työskennellä digitaalisissa opiskeluympäristöissä ja laboratoriossa
- arvioi kriittisesti median kautta välittyvää biologista tietoa
- käyttää tieto- ja viestintäteknologiaa monipuolisesti biologian opiskelun tukena
- perehtyy biologian soveltamiseen eri aloilla
- osaa soveltaa ja käyttää biologisia tietoja ja taitoja arkielämässä
- arvostaa eliökunnan monimuotoisuutta, tiedostaa kestävä kehityksen välttämättömyyden ja ymmärtää oman vastuunsa ekosysteemien tulevaisuudesta.

Oppiaineen arviointi

Biologiassa arvioidaan opetuksen tavoitteiden saavuttamista kurssikohtaisia tavoitteita ja sisältöjä painottaen. Arviointi ohjaa opiskelijaa tulemaan tietoisiksi omista työskentelytavoistaan ja kehittämään omaa osaamistaan. Arvioinnissa keskeisiä kohteita ovat opiskelijan tiedot, kuten biologian peruskäsitteiden hallinta, ja taidot, kuten ajattelu-, argumentointi- ja tutkimustaidot. Arvioinnissa otetaan huomioon opiskelijan kyky ymmärtää, soveltaa, analysoida, yhdistellä, ar-

vioida, havainnollistaa ja esittää biologista tietoa erilaisissa tilanteissa.

Arvioinnissa kiinnitetään huomiota luonnontieteellisten lainalaisuuksien sekä syy- ja seuraussuhteiden ymmärtämiseen, vuorovaikutussuhteiden merkityksen oivaltamiseen sekä kokonaisuuksien hahmottamiseen. Arvioinnissa otetaan huomioon myös opiskelijan kyky arvioida tietoa kriittisesti. Biologian tieto- ja taitoja opiskelija voi osoittaa paitsi kirjallisissa arvioinneissa myös suullisesti erilaisissa vuorovaikutustilanteissa, kokeellisessa työskentelyssä sekä laatimalla yksin tai yhteisöllisesti biologisen tutkielman tai projektituotoksen, kuten videon, pelin, vastamainoksen tai verkkosivut.

Kurssien suoritusjärjestys

Suoritusjärjestys on vapaa. Suositus kuitenkin on, että BI1-kurssi käydään ensimmäiseksi.

Pakolliset kurssit

1. Elämä ja evoluutio (BI1)

Kurssilla perehdytään elämän edellytyksiin ja kaikille eliöille tunnusomaisiin piirteisiin. Kurssilla tutustutaan myös biologian tapaan hankkia ja kuvata tietoa sekä biologiaan osana luonnontieteellistä ajattelua. Keskeinen näkökulma kurssilla on evoluutio ja sen merkityksen ymmärtäminen. Numeroarviointi.

Tavoitteet

Kurssin tavoitteena on, että opiskelija

- saa kokemuksia, jotka syventävät kiinnostusta biologiaa

ja sen opiskelua kohtaan

- käyttää ja arvioi kriittisesti biologisia tietolähteitä sekä ilmaisee ja perustelee erilaisia näkemyksiä biologialle ominaisella tavalla
- tuntee elämän tunnusmerkit ja perusedellytykset sekä tietää, miten elämän ilmiöitä tutkitaan
- ymmärtää evoluution jatkuvuuden, prosessit ja merkityksen
- osaa jäsentää nykyisen eliökunnan rakenteen ja tulkita sen kehitystä
- työskentelee kokeellisesti tai toteuttaa pienimuotoisen tutkimuksen tai projektin yksin tai yhdessä muiden kanssa.

Keskeiset sisällöt

Biologia tieteenä

- elämän ominaisuudet, perusedellytykset ja organisatiotasot
- biologiset tieteenalat ja tutkimusmenetelmät
- biologisen tiedon esittäminen mallien avulla

Solu elämän perusyksikkönä

- elämän syntyvaiheet
- solujen rakenne ja energiatalous
- DNA ja geenien ilmeneminen

Eliön elinkaari

- suvullinen ja suvuton lisääntyminen
- muuntelu
- kasvu, kehittyminen ja kuolema

Evoluutio

- luonnonvalinta ja sopeutuminen
- lajien syntyminen ja häviäminen
- eliökunnan sukupuu

Kurssilla suoritetaan biologian kokeellisuuteen liittyvä pieni-
muotoinen tutkimus tai projekti.

Esitiedot

Kurssi ei vaadi esitietoja

2. Ekologia ja ympäristö (BI2)

Kurssilla tarkastellaan ekologian perusteita ja elämän moni-
muotoisuutta sekä sen uhkia Suomessa ja muualla maailmassa.
Keskeisinä teemoina ovat luonnon monimuotoisuutta uhkaavat
tekijät ja mahdollisuudet suojella monimuotoisuutta. Kurssilla
perehdytään myös muihin ekologiin ympäristöongelmiin.
Kurssilla tehdään itsenäisesti tai yhteistyössä muiden kanssa
pienimuotoinen ekologiaa tai ympäristön tilaa koskeva tutki-
mus tai kehittämisprojekti. Numeroarviointi.

Tavoitteet

Kurssin tavoitteena on, että opiskelija

- ymmärtää populaatioiden, eliöyhteisöjen ja ekosysteemien rakenteiden, vuorovaikutusten ja toimintojen periaatteet
- osaa vertailla, analysoida ja arvioida ihmisen toiminnan vaikutuksia ekosysteemeissä
- ymmärtää luonnon monimuotoisuuden merkityksen ihmiskunnan tulevaisuudelle
- hahmottaa ympäristöongelmien syitä ja niiden seurauksia ekosysteemeissä sekä tuntee menetelmiä, joilla voidaan tarkkailla ympäristön tilaa ja ratkaista syntyneitä ongelmia
- ymmärtää ekososiaalisen sivistyksen ja kestävän elämäntavan välttämättömyyden sekä oppii toimimaan niiden mukaisesti
- osaa suunnitella ja toteuttaa itsenäisesti tai yhteistyössä muiden kanssa pienimuotoisen ekologiaa tai ympäristön tilaa koskevan tutkimuksen tai ympäristön tilaa koskevan yhteisen kehittämisprojektin.

Keskeiset sisällöt

Ekologian perusteet

- elollisen ja elottoman luonnon vuorovaikutukset
- ekosysteemien rakenne ja palautuvuus
- aineiden kierto ja energian virtaus ekosysteemeissä
- luonnon monimuotoisuus

- populaatioiden ominaisuudet
- lajien väliset suhteet
- eliöiden sopeutuminen ympäristöönsä ja eliöiden levinneisyys

Ympäristöongelmat, niiden syyt ja ratkaisumahdollisuudet

- ilmastonmuutoksen ekologiset vaikutukset
- luonnon monimuotoisuuteen ja ekosysteemeihin kohdistuvat uhkat
- aineiden kiertoon ja energian virtaukseen liittyvät ongelmat
- paikalliset ympäristöongelmat

Kohti kestävää tulevaisuutta

- ekosysteemipalveluiden merkitys
- ekologisesti kestävä kehitys, kiertotalous ja ekososiaalinen sivistys
- toiminta kestäväen elämäntavan edistämiseksi omassa lähiympäristössä

Esitiedot

Kurssi ei vaadi esitietoja

Valtakunnalliset syventävät kurssit

3. Solu ja perinnöllisyys (BI3)

Kurssin tarkoituksena on auttaa opiskelijaa syventämään ymmärrystä solun rakenteesta ja toiminnasta. Kurssilla tarkastel-

laan myös solun toiminnan ohjaamista, solujen lisääntymistä ja periytymisen perusteita. Kurssin työtavoille on keskeistä korkeellisuus ja opiskelijan oma solubiologinen tutkimustyö, joka suoritetaan laboratoriossa tai sähköisten aineistojen avulla. Numeroarviointi.

Tavoitteet

Kurssin tavoitteena on, että opiskelija

- käyttää käsitteitä, malleja ja teorioita tarkastellessaan soluihin ja perinnöllisyyteen
- liittyviä ilmiöitä
- syventää osaamistaan solun eri osien toiminnasta ja ymmärtää eliöiden rakenteiden ja toimintojen pohjautuvan solutason prosesseihin
- tutkii erilaisia soluja, solukoita ja kudoksia ja tulkitsee niiden rakenteita
- arvioi solujen ja geenien toimintaa koskevan tiedon merkitystä yksilön ja yhteiskunnan näkökulmasta
- suunnittelee ja toteuttaa tutkimuksen yksin tai yhteistyössä muiden kanssa

Keskeiset sisällöt

Solu tutkimuskohteena

- miten soluja tutkitaan
- solubiologisen tiedon ja genomitiedon tarve ja käyttö

Eliöt rakentuvat soluista

- biomolekyylit
- tumallisen ja tumattoman solun rakenne ja toiminta
- DNA:n ja RNA:n rakenne
- proteiinisynteesi ja epigeneettinen säätely

Solujen lisääntyminen

- mitoosi ja sen merkitys
- solujen jakautuminen, kasvu ja erilaistuminen

Periytyminen perusteet

- geenit ja alleelit
- sukusolut ja niiden synty meioosissa
- geenien periytyminen ja ominaisuuksien siirtyminen sukupolvelta toiselle
- mutaatiot ja mutageenit

Esitiedot

BI1-kurssi

4. Ihmisen biologia (BI4)

Kurssilla perehdytään ihmisen anatomiaan ja fysiologiaan. Keskeisiä tarkastelun kohteita ovat ihmisen elintoiminnot, lisääntyminen sekä perimän ja ympäristön merkitys ihmisen terveyteen. Kurssilla tarkastellaan ihmiselimistön kykyä sopeutua muutoksiin ja puolustautua ulkoisia uhkia vastaan. Kurssilla tehdään ihmiselimistön toimintaa mittaava tutkimus. Numeroarviointi.

Tavoitteet

Kurssin tavoitteena on, että opiskelija

- osaa analysoida kudosten ja elinten rakenteiden toimintaperiaatteita
- ymmärtää ihmisen kemiallisen tasapainon säätelyä sekä ulkoisten ja sisäisten tekijöiden vaikutuksia siihen
- ymmärtää hermoston toiminnan ja hormonaalisen viestinnän merkityksen yksilön toimintojen ohjaajana
- ymmärtää lisääntymiseen ja ihmisen elinkaareen liittyviä fysiologisia muutoksia
- osaa selittää elimistön kykyä sopeutua muutokseen ja puolustautua ulkoisia uhkia vastaan
- ymmärtää perimän ja ympäristön yhteisvaikutuksen ihmisen terveyteen
- osaa toteuttaa pienimuotoisen ihmisen elimistön toimintaa mittaavan tutkimuksen ja esittää sen tulokset.

Keskeiset sisällöt

Energia, aineenvaihdunta ja sen säätely

- ravintoaineet ja ruoansulatus
- verenkiertoelimistö
- hengityselimistö ja hengityksen säätely

Liikkuminen

- tuki- ja liikuntaelimistö

Elintoimintojen säätely

- hermosto ja aistit
- umpirauhaset ja hormonit
- lämmönsäätely
- kemiallinen tasapaino
- elimistöjen sopeutuminen ja puolustusmekanismit

Lisääntyminen

- hedelmöitys, raskaus ja synnytys
- sukupuolinen kehitys ja seksuaalisuus
- perimän ja ympäristön merkitys

Esitiedot

BI1, BI3- kurssien solubiologian aiheiden osalta

5. Biologian sovellukset (BI5)

Kurssilla pyritään ymmärtämään biologisen tutkimuksen merkitystä tulevaisuuden ongelmien ratkaisemisessa. Kurssilla perehdytään biologian erilaisiin sovelluksiin lääketieteessä, teollisuudessa, elintarviketuotannossa ja luonnonvarojen kestävä kehityksen mukaisessa käytössä. Keskeisiä tarkastelun kohteita ovat geeniteknologian ja mikrobiologian erilaiset sovellukset. Kurssilla opiskelija suunnittelee ja toteuttaa biologian soveltamiseen liittyvän kokeen tai tutkimuksen. Numeroarviointi.

Tavoitteet

Kurssin tavoitteena on, että opiskelija

- ymmärtää biologian innovaatioiden ja sovellutusten merkityksen yhteiskunnassa
- tutustuu bioteknologian menetelmiin, tuotteisiin ja mahdollisuuksiin edistää kestävää tulevaisuutta
- ymmärtää geeniteknologian mahdollisuudet lääketieteessä ja teollisuudessa
- ymmärtää mikrobien merkityksen luonnossa ja erilaisissa bioteknologian prosesseissa
- ymmärtää kasvien ja eläinten jalostuksen merkityksen ravinnontuotannossa
- osaa arvioida bioteknologian ja genetiikan sovellusten mahdollisuuksia, uhkia ja eettisiä kysymyksiä
- osaa suunnitella ja toteuttaa biologian soveltamiseen liittyvän kokeen tai tutkimuksen yksin tai yhdessä muiden kanssa.

Keskeiset sisällöt

Bioteknologian sovellukset ja merkitys

- ravinnon, energian, tuotteiden ja palvelujen tuottaminen uusiutuvien luonnonvarojen avulla
- bioteknologian sovellukset teollisuudessa ja ympäristönsuojelussa

Mikrobiologian sovellukset ja merkitys

- bakteerien ja virusten rakenne ja toiminta

- bakteerien viljely, käsittely ja tunnistaminen
- mikrobit luonnossa ja ihmisen taloudessa

Geenitekniikan sovellukset ja merkitys

- geenitekniikan menetelmät
- genomitieto
- mikrobit geenitekniikassa
- Kasvi- ja eläinjalostus

Esitiedot

BI3

5.8. Maantiede

Maantieteen opetuksen tehtävänä on kehittää opiskelijan maantieteellistä maailmankuvaa ja antaa hänelle valmiuksia ymmärtää maailmanlaajuisia, alueellisia ja paikallisia ilmiöitä ja ongelmia sekä niiden ratkaisumahdollisuuksia. Maantieteen opetus ohjaa opiskelijaa havaitsemaan muuttuvaan maailmaan vaikuttavia tekijöitä, muodostamaan perusteltuja näkemyksiä, ottamaan kantaa omassa ympäristössä, lähialueilla ja koko maailmassa tapahtuviin muutoksiin sekä toimimaan aktiivisesti luonnon ja ihmisen hyvinvoinnin edistämiseksi. Opetus harjaantuttaa opiskelijan osallistumis- ja vaikuttamistaitoja sekä tukee opiskelijaa kestävästä tulevaisuudesta rakentamisessa.

Maantieteen opetus ohjaa opiskelijaa tiedostamaan luonnon ja ihmistoiminnan vuorovaikutussuhteita sekä tarkastelemaan maailmaa muuttavana ja kulttuurisesti monimuotoisena elin-

ympäristönä. Maantieteen opetuksessa integroituvat luonnon-tieteelliset ja yhteiskuntatieteelliset aiheet. Opetus antaa opiskelijalle valmiuksia ympäristö- ja ihmisoikeuskysymysten tarkasteluun sekä tukee opiskelijan kasvua ekososiaalisesti sivistyneeksi kansalaiseksi.

Opiskelijoiden elämismaailma sekä heidän arkiset kokemuksensa ja havaintonsa ovat maantieteen opetuksen lähtökohta. Tutkiva lähestymistapa auttaa opiskelijaa syventämään maantieteellistä ajattelua sekä ymmärtämään arkiympäristössä, paikallisella, alueellisella ja globaalilla tasolla tapahtuvia muutoksia. Geomedian monipuolinen käyttö tukee opiskelijaa maantieteellisen tiedon hankinnassa, analysoinnissa, tulkinnaissa ja visuaalisessa esittämisessä. Geomedialla tarkoitetaan karttojen, paikkatiedon, diagrammien, kuvien, videoiden, kirjallisten lähteiden, median, suullisten esitysten sekä muiden maantieteellisten tiedonhankinta- ja esitystapojen monipuolista käyttöä. Ajankohtaisten uutisten käsittely opetuksessa kehittää opiskelijan maailmankuvan rakentumista ja kriittistä ajattelua sekä auttaa häntä ymmärtämään lähiympäristössä ja muualla maailmassa tapahtuvia muutoksia. Opetuksessa voidaan hyödyntää myös koulun ulkopuolisia opiskeluympäristöjä sekä verkkoympäristöjä.

Opetuksen tavoitteet

Maantieteen opetuksen tavoitteena on, että opiskelija

- ymmärtää, mikä on ominaista maantieteelle tieteenalana

- kehittää maantieteellistä ajattelutaitoaan sekä hahmottaa maailmaa ja sen monimuotoisuutta
- ymmärtää, tulkitsee, soveltaa ja arvioi maantieteellistä tietoa sekä hyödyntää monipuolisesti geomediala tiedon hankinnassa, analysoinnissa ja esittämisessä
- osaa havainnoida arkiympäristöjä sekä kuvata luonnon ja ihmistoiminnan alueellisia ilmiöitä, rakenteita ja vuorovaikutussuhteita
- osaa kriittisesti pohtia ajankohtaisia maailman tapahtumia ja niihin vaikuttavia tekijöitä
- osaa havainnoida ja arvioida luonnonympäristön ja rakennetun ympäristön tilaa, niissä tapahtuvia muutoksia sekä ihmisten hyvinvointia paikallisesti, alueellisesti ja maailmanlaajuisesti
- ymmärtää, mitä alueellinen kehittyneisyys merkitsee, ja osaa pohtia mahdollisia ratkaisuja eriarvoisuusongelmiin
- ymmärtää, mitä ihmisoikeudet tarkoittavat, ja arvostaa kulttuurien moninaisuutta
- tuntee aluesuunnittelun keinoja sekä osaa osallistua ja vaikuttaa oman lähiympäristönsä kehittämiseen
- kiinnostuu maantieteellisestä tiedosta ja motivoituu seuraamaan ajankohtaisia tapahtumia eri puolilla maailmaa
- osaa käyttää maantieteellisiä tietoja ja taitoja arkielä-

mässä

- tietää, millaisissa ammateissa ja työtehtävissä maantieteellistä osaamista tarvitaan
- toimii paikallisiin, alueellisiin ja globaaleihin kysymyksiin kantaaottavana ja kestävästä kehityksestä edistävänä aktiivisena maailmankansalaisena.

Arviointi

Maantieteessä arvioidaan opetuksen tavoitteiden saavuttamista kurssikohtaisia tavoitteita ja sisältöjä painottaen. Arviointi ohjaa opiskelijaa kehittämään omaa osaamistaan. Arvioinnissa keskeisiä kohteita ovat paitsi opiskelijan tiedot ja peruskäsitteiden hallinta myös maantieteellinen ajattelu- ja argumentointitaito sekä tiedonprosessointitaidot. Arvioinnissa otetaan huomioon opiskelijan kyky ymmärtää, soveltaa, analysoida, yhdistellä, arvioida, havainnollistaa ja esittää maantieteellistä tietoa erilaisissa tilanteissa. Keskeisiä arvioitavia taitoja maantieteessä ovat karttojen luku- ja tulkintataito, graafiset esittämistaidot sekä muut geomediataidot.

Maantieteen tietoja ja taitoja opiskelija voi osoittaa paitsi kirjallisissa arvioinneissa myös suullisesti erilaisissa vuorovaikutustilanteissa sekä laatimalla maantieteellisen tutkielman tai projektituotoksen, kuten videon, pelin, vastamainoksen tai verkkosivut, yksin tai yhdessä toisten kanssa. Arvioinnissa voidaan ottaa huomioon myös opiskelijan osoittamat tiedot ja taidot koulussa toteutetussa osallistumis- ja vaikuttamisprojektissa.

Pakolliset kurssit

1. Maailma muutoksessa (GE1)

Kurssilla perehdytään opiskelijan muuttuvan maailman ja sen alueellisten ongelmien tarkasteluun. Kurssin aikana seurataan ajankohtaisuutisointia eri puolilta maailmaa ja hahmotetaan globaaleja riskialueita sekä luonnonriskien, ympäristöriskien että ihmiskunnan riskien kannalta. Kurssilla käsitellään myös eri puolilla maailmaa tapahtuvaa myönteistä kehitystä ja mahdollisuuksia hillitä, varautua, ennakoida sekä sopeutua riskeihin. Keskeisiä näkökulmia ovat ekososiaalinen kestävyys, kiertotalous ja globaalit kehityskysymykset. Numeroarviointi.

Tavoitteet

Kurssin tavoitteena on, että opiskelija

- saa elämyksiä ja kokemuksia, jotka syventävät hänen kiinnostustaan maantieteeseen ja maantieteen tapaan hahmottaa ja tutkia maailmaa
- tunnistaa luonnon toimintaan, ihmisen toimintaan sekä ihmisen ja luonnon vuorovaikutukseen liittyviä riskialueita maapallolla
- ymmärtää, millaisia riskejä maapallon eri alueilla ilmenee ja mitkä tekijät vaikuttavat niihin
- osaa vertailla ja arvioida alueiden riskiherkkyyttä ja riskien vaikuttavuutta alueiden luonnonvarojen ja kehittyneisyyden näkökulmasta
- tietää, millaisten ratkaisujen avulla riskejä voidaan hillitä

tai niiden vaikutuksia lieventää, sekä tuntee mahdollisuudet ennakoida ja varautua riskeihin sekä toimia kestävän kehityksen mukaisesti

- osaa analysoida maailman eri alueiden myönteistä kehitystä ja siihen vaikuttavia tekijöitä
- ymmärtää, että ihminen vaikuttaa omalla toiminnallaan maapallon elinkelpoisuuteen sekä ihmisten hyvinvointiin
- osaa käyttää tieto- ja viestintäteknologiaa globaaleja kysymyksiä koskevan tiedon hankinnassa, analysoinnissa ja esittämisessä sekä osaa seurata ja kriittisesti arvioida ajankohtaisia alueellisia uutisia eri medioissa.

Keskeiset sisällöt

Maantiede tieteenalana

- miten maantieteessä tarkastellaan ympäristöä ja maailmaa
- opiskelijan arkiset kokemukset ja havainnot omasta lähiympäristöstä ja muuttuvasta maailmasta
- maantieteelliset tutkimustaidot ja geomedia
- miten maantiedettä hyödynnetään työelämässä ja arjessa
- alueellisia riskejä, myönteistä kehitystä ja innovaatioita koskevat ajankohtaiset uutiset maapallon eri alueilla
- maailman karttakuvan ja paikannimistön syventäminen

Luonnon järjestelmään liittyvät keskeiset globaalit riskialueet,

riskien ennakointi ja niihin varautuminen

Luonnonvaroihin ja ympäristöön liittyvät keskeiset globaalit riskialueet, riskien hillintä, niihin varautuminen ja sopeutuminen

- ilmastonmuutos ja muut globaalit ympäristöriskit
- resurssien viisas käyttö sekä kierto- ja biotalous
- maapallon eri alueiden mahdollisuudet ja vahvuudet

Ihmiskunnan globaalit riskialueet ja keskeiset kehityskysymykset

- inhimillisen kehityksen globaalit ongelmat, hyvinvoinnin jakautuminen, eriarvoisuus, haavoittuvuus, nälkä ja pakolaisuus

Esitiedot

Kurssi ei vaadi esitietoja

2. Sininen planeetta (GE2)

Kurssilla tarkastellaan luonnonmaantieteen ilmiöitä ja syvennetään ilma-, vesi- ja kivikehän rakenteen ja toiminnan tuntemusta. Keskeisenä näkökulmana ovat luonnossa tapahtuvat prosessit ja niihin liittyvät syy-seuraussuhteet. Kurssilla tutustutaan luonnonmaantieteen tutkimusmenetelmiin ja harjoitellaan geomedialla hyväksi käyttäen tulkitsemaan luonnonmismia ja niiden syntyä. Kurssilla perehdytään luonnonmaantieteellisen tiedon käyttöön yhteiskunnassa ja arkielämässä. Numeroarviointi.

Tavoitteet

Kurssin tavoitteena on, että opiskelija

- osaa käyttää luonnonmaantieteen peruskäsitteitä
- osaa hankkia, analysoida, tulkita, arvioida ja esittää luonnonmaantieteellistä tietoa geomeediaa hyväksi käyttäen
- ymmärtää maapallon planetaarisuudesta johtuvia ilmiöitä
- ymmärtää elottoman ja elollisen luonnon vyöhykkeisyyden maapallolla
- ymmärtää, miten ja miksi luonnonmaisemat muuttuvat, ja osaa tulkita kuvista ja kartoilta luonnonmaisemien rakennetta, syntyä ja kehitystä
- ymmärtää luonnonmaantieteellisen tiedon merkityksen yhteiskunnassa ja ihmisten arkielämässä.

Keskeiset sisällöt

Maantieteellinen ajattelu

- luonnonmaantieteellisten kysymysten asettaminen, tiedon hankinta, analysointi, arviointi ja esittäminen
- geomeedia ja muut luonnonmaantieteen tietolähteet ja niiden käyttö sekä luonnonmaantieteen tutkimusmenetelmät

Maan planetaariset liikkeet ja niistä johtuvat ilmiöt Ilmakehä ja vesikehä liikkeessä sekä vyöhykkeisyys

- ilmakehän rakenne ja tuulet
- sateet
- meriveden liikkeet
- sää ja sen ennustaminen
- ilmasto- ja kasvillisuusvyöhykkeet

Maapallon rakenne ja muuttuvat pinnanmuodot

- endogeeniset ja eksogeeniset tapahtumat maanpinnan muokkaajina
- luonnonmaisemien tulkinta karttojen ja kuvien avulla
- arvokkaat luonnonmaisemat

Luonnonmaantieteellisen tiedon käyttö yhteiskunnassa ja arkielämässä

Esitiedot

Kurssi ei vaadi esitietoja

Valtakunnalliset syventävät kurssit

3. Yhteinen maailma (GE3)

Kurssilla tarkastellaan ihmismaantieteen ilmiöitä ja syvennetään ihmistoiminnan alueellisten piirteiden tuntemusta. Keskeisenä näkökulmana on luonnonvarojen ja ympäristön tarjoamien mahdollisuuksien arviointi ihmistoiminnan kannalta.

Kurssilla tutustutaan ihmismaantieteen tutkimusmenetelmiin ja harjoitellaan geomedialla hyväksi käyttäen tulkitsemaan ihmistoiminnan jäsentymistä maapallolla. Kurssilla perehdytään

ihmismaantieteellisen tiedon käyttöön yhteiskunnassa ja arkielämässä. Numeroarviointi.

Tavoitteet

Kurssin tavoitteena on, että opiskelija

- osaa käyttää ihmismaantieteen peruskäsitteitä
- osaa hankkia, analysoida, tulkita, arvioida ja esittää ihmismaantieteellistä tietoa geomeediaa hyväksi käyttäen
- osaa analysoida ihmistoiminnan alueellisia piirteitä ja arvioida luonnonvarojen ja ympäristön tarjoamien mahdollisuuksien vaikutusta niihin
- tuntee eri kulttuureja ja arvostaa niiden moninaisuutta sekä kunnioittaa ihmisoikeuksia
- osaa arvioida ihmisten hyvinvointia ja ympäristön tilaa maapallon eri alueilla
- ymmärtää ekologisesti, taloudellisesti, kulttuurisesti ja sosiaalisesti kestäväen kehityksen merkityksen maailman tulevaisuudelle
- ymmärtää ihmismaantieteellisen tiedon merkityksen yhteiskunnassa ja ihmisten arkielämässä.

Keskeiset sisällöt

Maantieteellinen ajattelu

- ihmismaantieteellisten kysymysten asettaminen, tiedon hankinta, analysointi, arviointi ja esittäminen
- ihmismaantieteen peruskäsitteet

- geomedia ja muut ihmismaantieteen tietolähteet sekä tutkimusmenetelmät
- miellekartat, paikkojen kokeminen ja alueellinen identiteetti

Väestö ja asutus

- väestönkasvu, asutus, muuttoliikkeet, kaupungistuminen
- kulttuurien moninaisuus ja ihmisoikeuksien toteutuminen

Alkutuotanto ja ympäristö

- kestävä maa-, kala- ja metsätalous

Teollisuus ja energia

- raaka-aineet, energialähteet, biotalous ja teollisuuden sijainti

Palvelut, liikkuminen ja vuorovaikutus

- liikenne, matkailu, globaali talous ja informaatioteknologian kehitys

Ihmistoiminnan alueellinen rakenne

- maankäyttö, keskuksset ja periferiat
- kulttuurimaisemien tulkinta karttojen, kuvien ja muun geomedian avulla

Ihmismaantieteellisen tiedon käyttö yhteiskunnassa ja arkielämässä

Esitiedot

GE1

4. Geomedia - tutki, osallistu ja vaikuta (GE4)

Kurssilla perehdytään aiemmilla kursseilla hankittujen maantieteellisten tietojen ja taitojen soveltamiseen tutkielman laatimisessa tai osallistumis- ja vaikuttamisprojektin toteuttamisessa. Keskeisiä näkökulmia kurssilla ovat osallistuva suunnittelu, maailmanlaajuiset kehitystrendit ja geomedian käyttö tutkimuksessa ja vaikuttamisessa. Numeroarviointi.

Tavoitteet

Kurssin tavoitteena on, että opiskelija

- osaa asettaa maantieteellisiä kysymyksiä ja käyttää geomediaa maantieteellisten ongelmien ratkaisemisessa
- kehittää taitojaan hankkia, käsitellä, analysoida, tulkita, arvioida ja esittää maantieteellistä tietoa
- osaa käyttää paikkatietosovelluksia
- ymmärtää geomedian merkityksen omassa arjessa ja yhteiskunnan eri aloilla
- tuntee maailmanlaajuisia kehitystrendejä ja Suomen kehitysyhteistyön tavoitteet
- ymmärtää kestävä kehityksen merkityksen aluesuunnittelun lähtökohtana ja tuntee kansalaisten mahdollisuudet vaikuttaa oman ympäristönsä suunnitteluun ja kehittämiseen

- osaa käyttää geomediala maantieteellisen tutkielman laatimisessa tai osallistumis- ja vaikuttamisprojektissa, jossa on paikallinen, alueellinen tai globaali ulottuvuus.

Keskeiset sisällöt

Geomedian käyttö arjessa, työelämässä ja kestävän kehityksen edistämässä

Geomedia ja maantieteelliset tutkimustaidot

- kartografian ja paikkatiedon perusteet sekä muu geomedian käyttö maantieteen tutkimuksissa
- ongelmien asettaminen, tutkimusaineiston hankinta, käsittely, analysointi, tulkinta, arviointi, havainnollistaminen ja esittäminen

Kehityksen ohjailu ja kestävä kehitys

- aluesuunnittelu ja osallistuvan suunnittelun periaatteet
- kehittyneisyserot eri aluetasoilla sekä kansainvälinen yhteistyö, maailmanlaajuiset kehitystrendit ja kestävän kehityksen sitoumukset

Maantieteellinen tutkielma tai osallistumis- ja vaikuttamisprojekti

- maantieteellisen pienimuotoisen tutkielman laatiminen geomediala hyväksi käyttäen tai paikallisen, alueellisen tai globaalin tason osallistumis- ja vaikuttamisprojektin toteuttaminen itsenäisesti tai yhteistyössä muiden kanssa geomediala hyväksi käyttäen

Esitiedot

GE1, GE2

5.9. Fysiikka

Oppiaineen kuvaus ja yleiset tavoitteet

Fysiikan opetus tukee opiskelijoiden luonnontieteellisen ajattelun sekä maailmankuvan kehittymistä osana monipuolista yleissivistystä. Opetus ohjaa opiskelijaa ymmärtämään fysiikan merkitystä jokapäiväisessä elämässä, ympäristössä, yhteiskunnassa ja teknologiassa. Opiskelijat kehittävät valmiuksiaan opiskella luonnontieteellisillä ja luonnontieteitä soveltavilla aloilla. Opetuksessa sovelletaan fysiikkaa monipuolisissa tilanteissa, mikä edistää myös opiskelijoiden koulutuksellista yhdenvertaisuutta ja tasa-arvoa. Opetus välittää kuvaa fysiikan merkityksestä kestäväen tulevaisuuden rakentamisessa: fysiikkaa tarvitaan uusien teknologisten ratkaisujen kehittämisessä sekä ympäristön ja ihmisten hyvinvoinnin turvaamisessa. Opetus ohjaa opiskelijoita ottamaan vastuuta omasta toiminnastaan sekä ympäristöstä. Fysiikan opetuksen tuella opiskelijan käsitykset fysiikan käsitteistä rakentuvat, ja opiskelija ymmärtää niitä kvalitatiivisella ja kvantitatiivisella tasolla. Opiskelijoiden aikaisemmat kokemukset, uudet havainnot ja näkökulmat muokkautuvat opiskelijoiden ja opettajien vuorovaikutuksessa johdonmukaiseksi kokonaisuudeksi kohti fysiikan teorioiden mukaista käsitystä ympäröivästä todellisuudesta. Opetus ohjaa luonnontieteille ominaiseen ajatteluun, tiedonhankintaan, tietojen käyttämiseen, ideointiin, vuorovaikutuk-

seen sekä tiedon luotettavuuden ja merkityksen arviointiin. Tieto- ja viestintäteknologiaa käytetään muun muassa mallintamisen välineenä, tutkimusten tekemisessä ja tuotosten laatimisessa. Fysiikan opetuksen lähtökohtana ovat ympäristöstä tehdyt havainnot. Kokeellisuus eri muodoissaan tukee käsitteiden omaksumista ja ymmärtämistä, tutkimisen taitojen oppimista ja luonnontieteiden luonteen hahmottamista. Opiskelijoiden oma kokeellinen työskentely kehittää työskentelyn ja yhteistyön taitoja, luovaa ja kriittistä ajattelua sekä innostaa opiskelijoita fysiikan opiskeluun. Opiskelun edetessä tutkimisen taidot kehittyvät sekä kokonaisvaltaisesti että kunkin kurssin keskeisten sisältöjen osalta. Kokeellisessa työskentelyssä toimitaan työ-
turvallisuuslainsäädännön mukaisesti.

Opetuksen tavoitteet

Fysiikan opetuksen tavoitteena on, että opiskelija

- saa ohjausta fysiikan osaamisensa tunnistamisessa, omien tavoitteiden asettamisessa, oppimishaasteiden kohtaamisessa ja fysiikan opiskelustrategioiden soveltamisessa
- saa mahdollisuuksia perehtyä fysiikan soveltamiseen monipuolisissa tilanteissa, kuten luonnossa, elinkeinoelämässä, järjestöissä tai tiedeyhteisöissä
- osaa muodostaa kysymyksiä tarkasteltavista ilmiöistä ja kehittää kysymyksiä edelleen tutkimusten, ongelmanratkaisun tai muun toiminnan lähtökohdiksi
- osaa suunnitella ja toteuttaa kokeellisia tutkimuksia yh-

teistyössä muiden kanssa

- osaa käsitellä, tulkita ja esittää tutkimusten tuloksia sekä arvioida niitä ja koko tutkimusprosessia
- osaa muodostaa, tulkita ja arvioida erilaisia malleja sekä käyttää niitä ilmiöiden kuvaamiseen ja ennusteiden tekemiseen
- osaa käyttää monipuolisia tietolähteitä ja arvioida niitä kriittisesti fysiikan tietojensa avulla
- osaa ilmaista johtopäätöksiä ja näkökulmia fysiikalle ominaisilla tavoilla
- jäsentää käsitystään luonnon rakenteista ja ilmiöistä fysiikan käsitteiden ja periaatteiden avulla
- ymmärtää luonnontieteellisen tiedon luonnetta ja kehittymistä sekä tieteellisiä tapoja tuottaa tietoa
- osaa arvioida fysiikan ja teknologian merkitystä yksilön ja yhteiskunnan kannalta.

Oppiaineen arviointi

Kurssiarviointi perustuu jokaisessa aineessa opetussuunnitelmaan mukaisiin tavoitteisiin sekä lukuvuosisuunnitelmassa määritettyihin kriteereihin.

Pakolliset kurssit

1. Fysiikka luonnontieteenä (FY1)

Kurssilla tutustutaan fysiikan muovaamaan maailmankuvaan. Keskeiset sisällöt ovat fysiikan merkitys nykyaikana, jatko-

opinnoissa ja työelämässä, tutustuminen perusvuorovaikutuksiin, maailmankaikkeuden rakenteisiin ja syntyyn sekä aineen rakenteeseen, voima liikkeen muutoksen aiheuttajana ja liikeilmiöt, tutkimukset ja mallintaminen fysikaalisen tiedon rakentamisessa sekä tulosten kerääminen, esittäminen graafisesti ja luotettavuuden arviointi. Numerarviointi.

Tavoitteet

Kurssin tavoitteena on, että opiskelija

- saa kokemuksia, jotka herättävät ja syventävät kiinnostusta fysiikkaa ja sen opiskelua kohtaan
- ymmärtää, kuinka luonnontieteellinen tieto rakentuu kokeellisen toiminnan ja siihen kytkeytyvän mallintamisen kautta
- osaa suunnitella ja toteuttaa yksinkertaisia luonnontieteellisiä kokeita
- tutustuu aineen ja maailmankaikkeuden rakenteeseen liittyviin peruskäsitteisiin ja jäsentää käsitystään luonnon perusrakenteista
- osaa käyttää ja soveltaa liikeilmiöiden käsitteitä jokapäiväisen elämän ilmiöissä
- osaa käyttää tieto- ja viestintäteknologiaa opiskelun tukena.

Keskeiset sisällöt

- fysiikan merkitys nykyaikana, jatko-opinnoissa ja työelämässä

- tutustuminen perusvuorovaikutuksiin, maailmankaikkeuden rakenteisiin ja syntyyn sekä aineen rakenteeseen
- voima liikkeen muutoksen aiheuttajana ja liikeilmiöt
- tutkimukset ja mallintaminen fysikaalisen tiedon rakentumisessa
- tulosten kerääminen, esittäminen graafisesti ja luotettavuuden arviointi

Esitiedot

Kurssi ei vaadi esitietoja

2. Lämpö (FY2)

Kurssilla perehdytään lämpöilmiöiden fysiikkaan. Keskeisinä sisältöinä ovat fysiikan merkitys energiantuotannon ratkaisuisissa ja kestäväen tulevaisuuden rakentamisessa, lämpö ja lämpötila, kaasujen tilanmuutokset, lämpölaajeneminen ja paine, kappaleiden lämpeneminen, jäähtyminen, olomuodon muutokset ja lämpöenergia, mekaaninen työ, teho ja hyötysuhde, energian säilyminen lämpöopissa ja lämmön siirtymissuunta sekä tutkimuksen tai ongelmanratkaisun ideointi ja suunnittelu. Numeroarviointi.

Tavoitteet

Kurssin tavoitteena on, että opiskelija

- osaa käyttää ja soveltaa lämpöilmiöiden käsitteitä jokapäiväisen elämän, ympäristön, yhteiskunnan ja teknologian ilmiöissä

- osaa tutkia aineen termodynaamiseen tilaan ja olomuodon muutoksiin liittyviä ilmiöitä
- syventää ymmärrystään energiasta fysiikan keskeisenä käsitteenä
- kehittää valmiuksia osallistua ympäristöä ja teknologiaa koskevaan päätöksentekoon.

Keskeiset sisällöt

- fysiikan merkitys energiantuotannon ratkaisuisissa ja kestävän tulevaisuuden rakentamisessa
- lämpö ja lämpötila
- kaasujen tilanmuutokset, lämpölaajeneminen ja paine
- kappaleiden lämpeneminen, jäähtyminen, olomuodon muutokset ja lämpöenergia
- mekaaninen työ, teho ja hyötysuhde
- energian säilyminen lämpöopissa ja lämmön siirtymissuunta
- tutkimuksen tai ongelmanratkaisun ideointia ja suunnittelua

Esitiedot:

MAY1

Valtakunnalliset syventävät kurssit

3. Sähkö (FY3)

Kurssilla perehdytään sähköopin sekä tasasähköelektroniikan

perusteisiin. Keskeisinä sisältöinä ovat fysiikan ja teknologian merkitys jokapäiväisessä elämässä ja yhteiskunnassa, sähkövirta ja jännite sekä resistanssi ja Ohmin laki, yksinkertaiset tasavirtapiirit ja Kirchhoffin lait, sähköteho ja Joulen laki, kondensaattori, diodi ja LED komponentteina, sähköstaattinen vuorovaikutus, Coulombin laki ja sähkökenttä sekä sähköturvallisuus, kytkentöjen tekeminen ja virtapiirien tutkiminen. Numeroarviointi.

Tavoitteet

Kurssin tavoitteena on, että opiskelija

- osaa käyttää ja soveltaa sähköön liittyviä käsitteitä jokapäiväisen elämän, ympäristön, yhteiskunnan ja teknologian ilmiöissä
- harjaantuu matemaattisessa mallintamisessa ja suureyhtälöiden käyttämisessä
- osaa tutkia kokeellisesti sähköön liittyviä ilmiöitä ja osaa tehdä sähköopin perusmittauksia
- osaa käyttää tieto- ja viestintäteknologiaa tutkimusten tekemisessä

Keskeiset sisällöt

- fysiikan ja teknologian merkitys jokapäiväisessä elämässä ja yhteiskunnassa
- sähkövirta ja jännite sekä resistanssi ja Ohmin laki
- yksinkertaiset tasavirtapiirit ja Kirchhoffin lait

- sähköteho ja Joulen laki
- kondensaattori, diodi ja LED komponentteina
- sähköstaattinen vuorovaikutus, Coulombin laki ja sähkökenttä
- sähköturvallisuus, kytkentöjen tekeminen ja virtapiirien tutkiminen

Esitiedot

MAB2 tai MAA2, suosituksena MAA4

4. Voima ja liike (FY4)

Kurssilla perehdytään fysiikan vuorovaikutuksiin sekä säilymislakeihin. Keskeisinä sisältöinä ovat fysiikan merkitys yksilön ja yhteiskunnan turvallisuudelle, vuorovaikutus liikkeen muutoksen syynä, tasainen ja tasaisesti kiihtyvä suoraviivainen liike, Newtonin lait, voimakuvio ja voimien yhteisvaikutus, etä- ja kosketusvoimia: paino, kitka, noste ja kvalitatiivisesti väliaineen vastus, liikeyhtälö, momentti ja tasapaino pyörimisen suhteen yksinkertaisissa tilanteissa, liikemäärän säilymislaki, impulssi-periaate ja yksiulotteiset törmäykset, liike- ja potentiaalienergia sekä mekaanisen energian säilymislaki sekä mallien käyttäminen ja muodostaminen sekä niiden rajoitukset ja puutteet. Numeroarviointi.

Tavoitteet

Kurssin tavoitteena on, että opiskelija

- osaa käyttää ja soveltaa voiman ja liikkeen käsitteitä jokapäiväisen elämän, ympäristön, yhteiskunnan ja tekno-

logian ilmiöissä

- ymmärtää säilymlakien merkityksen fysiikassa
- osaa tutkia kokeellisesti voimaan ja liikkeeseen liittyviä ilmiöitä
- harjaantuu graafisten esitysten käyttämisessä ja tuottamisessa.

Keskeiset sisällöt

- fysiikan merkitys yksilön ja yhteiskunnan turvallisuudelle
- vuorovaikutus liikkeen muutoksen syynä, tasainen ja tasaisesti kiihtyvä suoraviivainen liike
- Newtonin lait, voimakuvio ja voimien yhteisvaikutus
- etä- ja kosketusvoimia: paino, kitka, noste ja kvalitatiivisesti väliaineen vastus
- liikeyhtälö
- momentti ja tasapaino pyörimisen suhteen yksinkertaisissa tilanteissa
- liikemäärän säilymlaki, impulssiperiaate ja yksiulotteiset törmäykset
- liike- ja potentiaalienergia sekä mekaanisen energian säilymlaki
- mallien käyttäminen ja muodostaminen sekä niiden rajoitukset ja puutteet

Esitiedot

MAB2 tai MAA2, suosituksena MAA4

5. Jaksollinen liike ja aallot (FY5)

Kurssilla perehdytään jaksollisten ilmiöiden periaatteisiin. Keskeisinä sisältöinä ovat fysiikan merkitys lääketieteessä ja musiikissa, tasainen ympyräliike, gravitaatiovuorovaikutus, harmoninen voima ja värähdysliike, aaltoliikkeen synty ja aaltojen eteneminen, aaltoliikkeen heijastuminen, taittuminen, diffraktio, interferenssi ja seisovat aallot, ääni aaltoliikeilmiönä sekä mallien ja simulaatioiden suhde todellisuuteen. Numeroarviointi.

Tavoitteet

Kurssin tavoitteena on, että opiskelija

- osaa käyttää ja soveltaa jaksollisen liikkeen ja aaltojen käsitteitä jokapäiväisen elämän, ympäristön, yhteiskunnan ja teknologian ilmiöissä
- perehtyy värähdys- ja aaltoliikkeen perusteisiin tutkimalla mekaanista värähtelyä ja ääntä
- osaa käyttää tieto- ja viestintäteknologiaa mallintamisen välineenä.

Keskeiset sisällöt

- fysiikan merkitys lääketieteessä ja musiikissa
- tasainen ympyräliike
- gravitaatiovuorovaikutus

- harmoninen voima ja värähdysliike
- aaltoliikkeen synty ja aaltojen eteneminen
- aaltoliikkeen heijastuminen, taittuminen, diffraktio, interferenssi ja seisovat aallot
- ääni aaltoliikeilmiönä
- mallien ja simulaatioiden suhde todellisuuteen

Esitiedot

MAB2 tai MAA2, suosituksena MAB3 tai MAA7

6. Sähkömagnetismi (FY6)

Kurssilla tutustutaan sähkömagnetismin sekä vaihtosähkön perusteisiin. Keskeisiä sisältöjä ovat fysiikan merkitys energia- ja viestintäteknologiassa, magnetismi, magneettinen vuorovaikutus ja magneettikenttä, varatun hiukkasen liike sähkö- ja magneettikentässä, sähkömagneettinen induktio, magneettivuo, induktiolaki ja Lenzin laki, generaattori, muuntaja, vaihtovirran synty ja energian siirto sähkövirran avulla, sähkömagneettisen säteilyn spektri, valon heijastuminen, taittuminen, interferenssi ja diffraktio sekä tutkimuksen tai ongelmanratkaisuprosessin jäsenetty kuvaaminen. Numeroarviointi.

Tavoitteet

Kurssin tavoitteena on, että opiskelija

- osaa käyttää ja soveltaa sähkömagnetismiin ja valoon liittyviä käsitteitä jokapäiväisen elämän, ympäristön, yhteiskunnan ja teknologian ilmiöissä

- osaa käyttää tieto- ja viestintäteknologiaa tuotosten muodostamisessa
- harjaantuu ilmaisemaan itseään fysiikalle ominaisilla tavoilla ja analysoimaan eri tietolähteiden argumentointia.

Keskeiset sisällöt

- fysiikan merkitys energia- ja viestintäteknologiassa
- magnetismi, magneettinen vuorovaikutus ja magneettikenttä
- varatun hiukkasen liike sähkö- ja magneettikentässä
- sähkömagneettinen induktio, magneettivuo, induktiolaki ja Lenzin laki
- generaattori, muuntaja, vaihtovirran synty ja energian siirto sähkövirran avulla
- sähkömagneettisen säteilyn spektri, valon heijastuminen, taittuminen, interferenssi ja diffraktio
- tutkimuksen tai ongelmanratkaisuprosessin jäsenetty kuvaaminen

Esitiedot

MAB2 tai MAA2, suosituksena MAB3 tai MAA7

7. Aine ja säteily (FY7)

Kurssilla tutustutaan modernin fysiikan perusteisiin. Keskeisinä sisältöinä ovat näkökulmat fysiikan ja kosmologian kehittymiseen, energian kvantittuminen, sähkömagneettisen säteilyn kvantittuminen ja fotonit, aaltohiukkasdualismi, atomiytimen

rakenne, ydinreaktiot, ydinenergia, ytimen sidosenergia sekä energian ja massan ekvivalenssi, radioaktiivisuus ja hajoamislaki, säteilyturvallisuus ja säteilyn hyötykäyttö sekä tiedonhankinta, esittäminen ja arviointi. Numeroarviointi.

Tavoitteet

Kurssin tavoitteena on, että opiskelija

- osaa käyttää ja soveltaa aineen ja säteilyn käsitteitä jokapäiväisen elämän, ympäristön, yhteiskunnan ja teknologian ilmiöissä
- syventää kokonaiskuvaa fysiikasta aineen ja maailman-kaikkeuden rakennetta selittävänä tieteenä.

Keskeiset sisällöt

- näkökulmia fysiikan ja kosmologian kehittymiseen
- energian kvantittuminen
- sähkömagneettisen säteilyn kvantittuminen ja fotonit
- aaltohiukkasdualismi
- atomiytimen rakenne
- ydinreaktiot, ydinenergia, ytimen sidosenergia sekä energian ja massan ekvivalenssi
- radioaktiivisuus ja hajoamislaki
- säteilyturvallisuus ja säteilyn hyötykäyttö
- tiedonhankinta, esittäminen ja arviointi

Esitiedot

MAB2 tai MAA2, suosituksena MAB4 tai MAA8

5.10. Kemia

Oppiaineen kuvaus ja yleiset tavoitteet

Kemian opetus tukee opiskelijan luonnontieteellisen ajattelun ja nykyaikaisen maailmankuvan kehittymistä osana monipuolista yleissivistystä. Opetus ohjaa ymmärtämään kemian ja sen sovellusten merkitystä jokapäiväisessä elämässä, ympäristössä, yhteiskunnassa ja teknologiassa. Opiskelijat kehittävät valmiuksiaan opiskella luonnontieteellisillä ja luonnontieteitä soveltavilla aloilla. Opetuksessa sovelletaan kemiaa monipuolissa tilanteissa, mikä edistää myös opiskelijoiden koulutuksellista yhdenvertaisuutta ja tasa-arvoa. Opetus välittää kuvaa kemian merkityksestä kestäväen tulevaisuuden rakentamisessa: kemiaa tarvitaan uusien ratkaisujen kehittämisessä sekä ympäristön ja ihmisten hyvinvoinnin turvaamisessa. Opetus ohjaa opiskelijoita ottamaan vastuuta omasta toiminnastaan sekä ympäristöstä.

Kemian opetus tukee opiskelijoiden käsitteiden rakentumista sekä ilmiöiden ymmärtämistä siten, että niiden makroskooppinen, mikroskooppinen ja symbolinen taso muodostavat loogisen kokonaisuuden. Opiskelijoiden aikaisemmista kokemuksista ja havainnoista edetään ilmiöiden kuvaamiseen ja selittämiseen sekä aineen rakenteen ja kemiallisten reaktioiden mallintamiseen kemian merkkikielellä ja matemaattisesti. Opetus ohjaa

luonnontieteille ominaiseen ajatteluun, tiedonhankintaan, tietojen käyttämiseen, ideointiin, vuorovaikutukseen sekä tiedon luotettavuuden ja merkityksen arviointiin. Tieto- ja viestintäteknologiaa käytetään muun muassa mallintamisen välineenä, tutkimusten tekemisessä ja tuotosten laatimisessa.

Kemian opetuksen lähtökohtana on elinympäristöön liittyvien aineiden ja ilmiöiden havainnointi ja tutkiminen. Kokeellisuus eri muodoissaan tukee käsitteiden omaksumista ja ymmärtämistä, tutkimisen taitojen oppimista ja luonnontieteiden luonteen hahmottamista. Kokeellinen tai muu tutkimuksellinen työskentely kehittää työskentelyn ja yhteistyön taitoja, luovaa ja kriittistä ajattelua sekä innostaa opiskelijoita kemian opiskeluun. Opiskelun edetessä tutkimisen taidot kehittyvät sekä kokonaisvaltaisesti että kunkin kurssin keskeisten sisältöjen osalta. Kokeellisessa työskentelyssä toimitaan kemikaali-, jäte- ja työturvallisuuslainsäädännön mukaisesti.

Opetuksen tavoitteet

Kemian opetuksen tavoitteena on, että opiskelija

- saa ohjausta kemian osaamisensa tunnistamisessa, omien tavoitteiden asettamisessa, oppimishaasteiden kohtaamisessa ja kemian opiskelustrategioiden soveltamisessa
- saa mahdollisuuksia perehtyä kemian soveltamiseen monipuolisissa tilanteissa, kuten luonnossa, elinkeinoelämässä, järjestöissä tai tiedeyhteisöissä
- osaa muodostaa kysymyksiä tarkasteltavista ilmiöistä ja

kehittää kysymyksiä edelleen tutkimusten, ongelmanratkaisun tai muun toiminnan lähtökohdiksi

- osaa suunnitella ja toteuttaa yksinkertaisia tutkimuksia turvallisesti ja yhteistyössä muiden kanssa
- osaa käsitellä, tulkita ja esittää tutkimusten tuloksia sekä arvioida niitä ja koko tutkimusprosessia
- osaa käyttää erilaisia malleja ilmiöiden kuvaamisessa ja selittämisessä sekä ennusteiden tekemisessä
- osaa käyttää monipuolisia tietolähteitä ja arvioida niitä kriittisesti kemian tietojensa avulla
- osaa ilmaista johtopäätöksiä ja näkökulmia kemialle ominaisilla tavoilla
- jäsentää käsitystään jokapäiväisen elämän, ympäristön, yhteiskunnan ja teknologian ilmiöistä kemian käsitteiden avulla
- ymmärtää luonnontieteellisen tiedon luonnetta ja kehittymistä sekä tieteellisiä tapoja tuottaa tietoa
- osaa arvioida kemian ja siihen liittyvän teknologian merkitystä yksilön ja yhteiskunnan kannalta.

Arviointi

Arviointi kohdistuu kemian yleisten tavoitteiden saavuttamiseen kurssikohtaisia tavoitteita ja keskeisiä sisältöjä painottaen. Oppimisprosessin aikana annettu arviointi ja palaute tukevat opiskelijaa kehittämään ja tiedostamaan kemian osaamistaan. Kurssin arvosanan antaminen perustuu monipuoli-

seen näyttöön ja opiskelijan käsitteellisten ja menetelmällisten tietojen ja taitojen havainnointiin. Kemiallisen tiedon ymmärtämistä ja soveltamista voidaan osoittaa eri tavoin. Erilaisten tuotosten lisäksi voidaan arvioida työskentelyn eri vaiheita, kuten kysymysten muodostamista ja tutkimisen taitoja. Arvioinnissa otetaan huomioon kokeellisen työskentelyn taidot sekä tiedon hankinnan ja käsittelyn taidot.

Kurssiarviointit perustuvat jokaisessa aineessa opetussuunnitelmaan mukaisiin tavoitteisiin sekä lukuvuosisuunnitelmassa määriteltyihin kriteereihin.

Pakolliset kurssit

1. Kemiaa kaikkialla (KE1)

Kurssilla tutustutaan kemian merkitykseen nykyaikana sekä jatko-opinto ja työmahdollisuuksiin. Kurssilla käydään läpi kemian keskeisimmät käsitteet ja opitaan havainnoimaan ympäröivästä maailmasta kemiaan liittyviä aihekokonaisuuksia. Kurssilla tutustutaan atomin rakenteeseen, jaksolliseen järjestelmään ja alkuaineiden ja yhdisteiden ominaisuuksiin. Opetellaan selittämään aineen ominaisuuksia aineen rakenteen, kemiallisten sidosten ja poolisuuden avulla. Kurssin keskeisiin sisältöihin kuuluu myös aineen erotusmenetelmät. Opiskelussa kiinnitetään huomiota myös kemiallisten aineiden käytössä vaadittavaan työturvallisuuteen. Kurssilla opiskellaan myös aineen ominaisuuksien tutkimista, havainnointia ja johtopäätösten tekemistä. Numeroarviointi.

Tavoitteet

Kurssin tavoitteena on, että opiskelija

- saa kokemuksia, jotka herättävät ja syventävät kiinnostusta kemiaa ja sen opiskelua kohtaan
- kehittää valmiuksia osallistua kemiaan liittyvään yhteiskunnalliseen keskusteluun
- osaa käyttää ja soveltaa tietoa aineiden ominaisuuksista jokapäiväisen elämän ja ympäristön ilmiöissä
- osaa tutkia kokeellisesti ja erilaisia malleja käyttäen erilaisia kemian ilmiöitä sekä ottaa huomioon työturvallisuusnäkökohdat
- osaa käyttää aineen ominaisuuksien päättelyssä aineen rakenteen malleja, jaksollista järjestelmää ja tietolähteitä.

Keskeiset sisällöt

- kemian merkitys nykyaikana, jatko-opinnoissa ja työelämässä
- atomin rakenne ja jaksollinen järjestelmä pääpiirteissään
- alkuaineiden ja yhdisteiden ominaisuuksia
- aineiden ominaisuuksien selittäminen aineen rakenteen, kemiallisten sidosten ja poolisuuden avulla
- kysymykset tiedonhankinnan lähtökohtana
- turvallinen työskentely, aineen erotusmenetelmät, aineiden ominaisuuksien tutkiminen, havainnointi ja johtopäätösten tekeminen

2. Ihmisen ja elinympäristön kemiaa (KE2)

Kurssilla keskitytään kemian merkitykseen hyvinvoinnin ja terveyden kannalta. Kurssin keskeisenä sisältönä on orgaanisten yhdisteiden, kuten hiilivetyjen ja happi- ja typpiyhdisteiden, rakenteiden mallintaminen ja kuvaaminen erilaisilla malleilla. Kurssilla perehdytään orgaanisten yhdisteiden avaruusrakenteeseen ja isomeriaan sekä selitetään orgaanisten yhdisteiden ominaisuuksia rakenteiden avulla. Kurssilla tutustutaan aineen rakenteen analysointimenetelmiin, kuten spektroskopiaan, ja opiskellaan kemiassa käytettäviä suureita kuten ainemäärä ja pitoisuus. Kurssilla tutustutaan myös kemian työvälineiden käyttöön. Numeroarviointi.

Tavoitteet

Kurssin tavoitteena on, että opiskelija

- osaa käyttää ja soveltaa orgaanisiin yhdisteisiin ja ainemäärään liittyviä käsitteitä jokapäiväisen elämän, ympäristön, yhteiskunnan ja teknologian ilmiöissä
- osaa tutkia kokeellisesti tai erilaisia malleja käyttäen orgaanisiin yhdisteisiin, ainemäärään ja pitoisuuteen liittyviä ilmiöitä
- ymmärtää, kuinka kemiallinen tieto rakentuu kokeellisen toiminnan ja siihen kytkeytyvän mallintamisen kautta
- osaa käyttää tieto- ja viestintäteknologiaa mallintamisen välineenä.

Keskeiset sisällöt

- kemian merkitys hyvinvoinnin ja terveyden kannalta
- orgaanisten yhdisteiden, kuten hiilivetyjen, happi- ja typ-
piyhdisteiden, rakenteiden mallintaminen ja kuvaaminen
erilaisilla malleilla
- avaruusrakenne ja isomeria
- orgaanisten yhdisteiden ominaisuuksien selittäminen
rakenteen avulla
- ainemäärä ja pitoisuus
- työvälineiden ja reagenssien käyttö sekä liuosten val-
mistus
- aineen rakenteen analyysimenetelmät, kuten spektros-
kopia

Valtakunnalliset syventävät kurssit

3. Reaktiot ja energia (KE3)

Kurssilla perehdytään epäorgaanisten ja orgaanisten yhdistei-
den reaktioihin sekä niiden sovelluksiin. Opitaan ymmärtämään
energian häviämättömyyden merkitys ja sen yksinkertaista
laskennallista käsittelyä. Perehdytään kaasujen ominaisuuksiin
ja yleiseen tilanyhtälöön. Opitaan tutkimustulosten käsittelyä,
tulkittamista ja esittämistä. Numeroarviointi.

Tavoitteet

Kurssin tavoitteena on, että opiskelija

- osaa käyttää ja soveltaa reaktioihin liittyviä käsitteitä jo-
kapäiväisen elämän, ympäristön, yhteiskunnan ja tekno-

logian ilmiöissä

- osaa tutkia kokeellisesti tai erilaisia malleja käyttäen reaktioihin liittyviä ilmiöitä
- ymmärtää aineen ja energian häviämättömyyden merkityksen kemiassa.

Keskeiset sisällöt

- kemian merkitys energiaratkaisujen ja ympäristön kannalta
- kemiallisen reaktion symbolinen ilmaisu ja tasapainottaminen
- epäorgaanisten ja orgaanisten yhdisteiden reaktioita sekä niiden sovelluksia
- aineen häviämättömyys kemiallisessa reaktiossa ja sen yksinkertainen laskennallinen käsittely
- energian häviämättömyys kemiallisessa reaktiossa, sidosenergia ja Hessin laki
- kaasujen ominaisuudet ja yleinen tilanyhtälö
- reaktioiden tutkiminen kokeellisesti, titrausanalyysimenetelmänä, tutkimustulosten käsitteleminen, tulkitseminen ja esittäminen

4. Materiaalit ja teknologia (KE4)

Kurssilla keskitytään kemian merkitykseen teknologiassa ja yhteiskunnassa. Kurssin keskeisinä sisältöinä ovat metallien ja polymeerien ominaisuudet, käyttö ja elinkaari. Kurssilla pereh-

dytään myös atomin ulkoelektronirakenteeseen ja jaksolliseen järjestelmään alkuaineiden jaksollisten ominaisuuksien selittäjänä. Perehdytään myös hapetus-pelkistysreaktioihin, sähkökemian keskisiin periaatteisiin sekä kemiallisten reaktioiden laskennalliseen soveltamiseen. Numeroarviointi.

Tavoitteet

Kurssin tavoitteena on, että opiskelija

- osaa käyttää ja soveltaa materiaaleihin ja teknologiaan liittyviä kemian käsitteitä jokapäiväisen elämän, ympäristön ja yhteiskunnan ilmiöissä
- osaa tutkia kokeellisesti tai malleja käyttäen materiaaleihin ja sähkökemian liittyviä ilmiöitä
- harjaantuu ilmaisemaan itseään kemialle ominaisilla tavoilla ja analysoimaan eri tietolähteiden argumentointia
- osaa käyttää tieto- ja viestintäteknologiaa tuotosten muodostamisessa.

Keskeiset sisällöt

- kemian merkitys teknologiassa ja yhteiskunnassa
- metallien ja polymeerien ominaisuudet, käyttö ja elinkaari
- atomin ulkoelektronirakenne ja jaksollinen järjestelmä alkuaineiden jaksollisten ominaisuuksien selittäjänä
- hapetusluvut ja hapetus-pelkistysreaktiot
- sähkökemian keskeiset periaatteet: jännitesarja, nor-

maalipotentiali, kemiallinen pari ja elektrolyysi

- kemiallisten reaktioiden laskennallinen soveltaminen
- tutkimuksen tai ongelmanratkaisun ideointi ja suunnittelu
- yhteistyön rooli kemiallisen tiedon tuottamisessa

5. Reaktiot ja tasapaino (KE5)

Kurssilla perehdytään kemiallisen reaktion nopeuteen ja siihen vaikuttaviin tekijöihin. Tutkitaan homogeenista ja heterogeenistä tasapainoa sekä tasapainotilaan vaikuttamista. Kurssilla syvennytään happo-emästasapainoon, vahvoihin ja heikkoihin protolyytteihin ja puskuriliuoksiin. Opetellaan tekemään ja tulkitsemaan tasapainoon liittyviä graafisia esityksiä sekä homogeenisen ja happo-emästasapainon laskennallista käsittelyä. Numeroarviointi.

Tavoitteet

Kurssin tavoitteena on, että opiskelija

- osaa käyttää ja soveltaa reaktioiden ja kemiallisen tasapainon käsitteitä jokapäiväisen elämän, ympäristön, yhteiskunnan ja teknologian ilmiöissä
- osaa tutkia kokeellisesti tai malleja käyttäen reaktioihin ja kemialliseen tasapainoon liittyviä ilmiöitä
- osaa käyttää laskennallisia ja graafisia malleja reaktionopeuden ja kemiallisen tasapainon kuvaamisessa, selittämisessä ja ennusteiden tekemisessä.

Keskeiset sisällöt

- kemian merkitys kestävän tulevaisuuden rakentamisessa
- kemiallisen reaktion nopeus ja siihen vaikuttavia tekijöitä
- homogeeninen ja heterogeeninen tasapaino sekä tasapainotilaan vaikuttaminen
- happo-emästasapaino, vahvat ja heikot protolyytit ja puskuriliuokset
- tasapainoon liittyvät graafiset esitykset
- homogeenisen ja happo-emästasapainon laskennallinen käsittely
- tutkimustulosten ja -prosessin arviointi

5.11. Filosofia

Oppiaineen kuvaus ja yleiset tavoitteet

Filosofinen ajattelu tarkastelee koko todellisuutta ja eri tapoja hahmottaa sitä. Sen kysymyksenasettelujen tunteminen on olennainen osa yleissivistystä. Filosofissa ongelmia jäsenetään käsitteellisesti ja keskustellen. Filosofisen ajattelun opiskeleminen harjaannuttaa punnitsemaan käsitysten perusteluja järkiperaisesti. Kyseenalaistavan ja perusteita etsivän luonteensa ansiosta filosofia auttaa hahmottamaan ja jäsentämään nykypäivän jatkuvasti kasvavaa informaatiotulvaa. Tällä tavoin filosofian opiskelu edistää opiskelijoiden yleisiä oppimisen ja ajattelun valmiuksia.

Filosofiassa opiskelija oppii jäsentämään käsitteellisesti arvoja, normeja ja merkityksiä koskevia kysymyksiä. Tämä edistää opiskelijan kykyä eettiseen pohdintaan ja sen ymmärtämiseen, mitä merkitystä erilaisilla tiedoilla ja taidoilla on yksilölle ja yhteiskunnalle. Filosofian opiskelu opettaa hahmottamaan laajoja käsitteellisiä kokonaisuuksia ja yhteyksiä. Se auttaa näkemään, miten eri tieteenalojen ja ajatteluperinteiden käsitykset rakentuvat ja eroavat toisistaan.

Filosofian opiskelu kehittää arvostelukykyä sekä edistää luovan ja itsenäisen ajattelun kehitystä. Filosofিয়া tuetaan opiskelijoiden perusteltujen yksilöllisten näkemysten muodostamista ja kykyä osallistua järkiperäiseen keskusteluun. Kun opiskelijat paneutuvat filosofisiin kysymyksiin, joihin ei ole yksinkertaisia ratkaisuja, he oppivat muodostamaan ja perustelemaan omia näkemyksiään sekä samalla kunnioittamaan toisenlaisia perusteltuja näkemyksiä. Mutkikkaiden kysymysten pohdiskelu ryhmässä kasvattaa opiskelijoissa kykyä luottaa omiin ajattelutaitoihinsa ja yksilöllisiin mahdollisuuksiinsa selvittää vaikeitakin ongelmia. Filosofian opiskelu tukee opiskelijoiden kasvua aktiiviseksi ja vastuulliseksi sekä toisia ja yhdenvertaisuutta kunnioittaviksi kansalaisiksi. Otavan Opistossa filosofiaa opiskelemaan verkko-oppimisympäristössä ja opiskelussa hyödynnetään verkon monia mahdollisuuksia. Filosofian kursseilla opiskelija harjoittaa filosofista keskustelua paitsi kirjallisesti, myös opiskelijan oman lähipiirin kanssa suullisesti.

Aihekokonaisuudet ja osaamiset

Filosofia tutkii koko todellisuutta ja ihmisen aseitoimista

maailmassa. Filosofian avulla oppii kriittistä ajattelua, jota voi soveltaa kaikilla lukion kursseilla sekä muilla oman elämän alueilla. Filosofian opinnot auttavat opiskelijaa jäsentämään ja käsittelemään tietotulvaa ja tukevat eettisten ja perusteltujen ratkaisujen tekemisessä oman elämän ja ajattelun suhteen.

Opetuksen tavoitteet

Filosofian opetuksen tavoitteena on, että opiskelija

- osaa hahmottaa filosofisia ongelmia ja niiden erilaisia mahdollisia ratkaisuja filosofian perinteessä ja ajankoh-
tasiin kysymyksiin sovellettuina
- osaa käsitteellisesti eritellä, jäsentää ja arvioida infor-
maatiota, erityisesti erilaisia väitteitä, niiden merkityksiä
ja perusteluja
- hallitsee johdonmukaisen argumentaation perustaidot ja
oppii sitä kautta luottamaan omaan ajatteluunsa sekä
arvioimaan sitä kriittisesti ja pohtimaan sen rajoja eri tie-
teenaloilla ja arkielämässä
- oppii pohtimaan ja jäsentämään käsitteellisesti laajoja
kokonaisuuksia sekä ajattelemaan ja toimimaan arvoste-
lukykyisesti niin eettisissä kysymyksissä kuin muillakin
elämänalueilla myös informaation ollessa epävarmaa ja
ristiriitaista.

Oppiaineen arviointi

Filosofiassa arviointi kohdistuu ajattelun taitojen ja keskeisten käsitteiden hallintaan sekä kykyyn ilmaista filosofista ajattelua.

Tämä tarkoittaa kykyä kriittisesti eritellä ja problematisoida informaatiota, hahmottaa ja täsmentää sen käsitteellistä rakennetta sekä esittää asiasta perusteltu arvostelma. Arvioinnin tulee tukea ja kehittää opiskelijan taitoa arvioida omaa ajatteluaan ja rohkaista opiskelijoita oman opiskelunsa suunnitteluun ja kehittämiseen. Kurssien arvioinnissa käytetään monipuolisia menetelmiä, ja filosofian yleisten tavoitteiden saavuttamista arvioidaan kurssikohtaisten tavoitteiden ja keskeisten sisältöjen kautta. Kurssiarvosanassa huomioidaan myös oppimispäiväkirjatyöskentely, itsearviointi sekä muu aktiivisuus kurssiympäristöissä. Kaikki filosofian kurssit arvioidaan numeroin asteikolla 4-10.

Kurssien suoritusjärjestys

Kurssi FI1 Johdatus filosofiseen ajatteluun on pakollinen ja se suoritettava hyväksytysti ensin. Ensimmäisen kurssin suorittamisen jälkeen muiden kurssien suoritusjärjestys on vapaa.

Pakolliset kurssit

1. Johdatus filosofiseen ajatteluun (FI1)

Kurssilla tutustutaan länsimaisen filosofian perinteeseen, filosofisen ajattelun luonteeseen, filosofisiin kysymyksiin ja filosofian tapaan käsitellä ajankohtaisia ongelmia. Kurssilla perehdytään tieteenfilosofiaan, tieteellisen tiedon kriteereihin sekä tieteen ja argumentaation luonteeseen eri tiedonaloilla ja lukion eri oppiaineissa. Kurssilla harjoitellaan filosofista argumentaatiota sekä suullisesti että kirjallisesti. Numeroarviointi.

Tavoitteet

Kurssin tavoitteena on, että opiskelija

- muodostaa perustellun käsityksen filosofian luonteesta ja menetelmistä tutustumalla filosofisiin ongelmiin ja niiden mahdollisiin ratkaisuihin
- oppii arvioimaan väitteiden totuutta sekä harjaantuu esittämään ja vaatimaan erilaisille mielipiteille ja väitteille perusteluja sekä hahmottamaan esitettyjen perustelujen rakennetta ja arvioimaan niiden pätevyyttä
- tuntee ja oppii erilaisten harjoitusten kautta sovelta-
maan filosofian työtapoja, kuten oletusten kyseenalais-
tamista, käsitteiden luokittelua ja määrittelemistä sekä
ajatuskokeiden ja vastaesimerkkien käyttöä
- perehtyy joihinkin keskeisiin filosofisiin kysymyksiin ja
niihin liittyviin käsitteellisiin erotteluihin
- tuntee perustavia tieto-opillisia erotteluita, osaa eritellä
ja arvioida kriittisesti erilaisia tiedollisia uskomuksia ja
tutustuu tietämiseen joissain lukion oppiaineissa.

Keskeiset sisällöt

- mitä filosofia on, filosofisten kysymysten ja filosofisen
ajattelun luonne filosofian perinteessä ja ajankohtaisiin
ongelmiin sovellettuna
- johdonmukaisen argumentaation ja pätevän päättelyn
perusteet ja niiden harjoittelu suullisesti ja kirjalli-
sesti
- keskeisiä filosofisia peruskysymyksiä ja -erotteluita: hen-

ki ja aine, vapaus ja välttämättömyys, käsitteellinen ja empiirinen, objektiivinen ja subjektiivinen

- tiedon ja informaation, arkitiedon ja tieteellisen tiedon sekä tieteen ja pseudotieteen ero
- tiedon ja argumentaation luonne eri tiedonaloilla: miten väitteitä muodostetaan, koetellaan ja perustellaan joissain lukion oppiaineissa

Valtakunnalliset syventävät kurssit

2. Etiikka (FI2)

Kurssilla perehdytään moraalien sekä normatiivisen ja sovelta-
van etiikan käsitteisiin ja tutustutaan hyve-, seuraus-,
sopimus-, oikeus- ja velvollisuusetiikkaan. Kursilla käsitellään
moraalia normijärjestelmänä ja sen eroa juridisiin ja tapanor-
meihin sekä tutustutaan moraaliseen relativismiin. Myös filo-
sofiset teoriat elämän hyvyydestä ja merkityksellisyydestä
sekä hyvästä elämäntavasta kuuluvat kurssin aihepiiriin. Ennen
etiikan kurssin suorittamista tulee olla hyväksytysti suoritettu-
na kurssi FI1 Johdatus filosofiseen ajatteluun. Numeroarviointi.

Tavoitteet

Kurssin tavoitteena on, että opiskelija

- perehtyy filosofisen etiikan keskeisiin käsitteisiin, kysy-
myksiin ja teorioihin sekä ympäristöfilosofian perustei-
siin
- hahmottaa normatiivisten väitteiden luonteen ja suhteen
kuvaileviin väitteisiin sekä osaa perustella käsityksiä hy-

västä ja oikeasta

- osaa jäsentää oman elämänsä merkityksellisyyttä ja elämänvalintojaan filosofisen käsitteistön avulla
- osaa perustella moraalin velvoittavuuden ja soveltaa moraaliiin filosofisia käsite-erotteluja ja johdonmukaista argumentaatiota
- osaa eritellä ja arvioida toimintaa eettisesti sekä kykenee jäsentämään omia moraalisia ratkaisujaan ja arviotaan filosofisen etiikan välinein.

Keskeiset sisällöt

- moraalii ja sitä pohtiva normatiivinen ja soveltava etiikka; hyve-, seuraus-, sopimus-, oikeus- ja velvollisuusetiikan perusteet
- moraalin luonne normijärjestelmänä ja sen ero juridisiin ja tapanormeihin perustuviin järjestelmiin, moraalinen relativismi
- filosofisia teorioita elämän hyvyydestä ja merkityksellisyydestä sekä hyvästä elämäntavasta
- etiikka ja yksilön moraaliset ratkaisut: ihmissuhteet ja elämänvalinnat
- eläimiä ja ympäristöä koskevia eettisiä kysymyksiä

3. Yhteiskuntafilosofia (F13)

Kurssilla pohditaan yhteiskuntajärjestyksen ja yhteiskunnallisten instituutioiden ja vallan oikeuttamiseen liittyviä kysymyksiä

sekä yksilö- ja yhteisökeskeisiä teorioita yhteiskunnista. Kurs-
sin keskeisiä aiheita ovat demokratia, poliittiset ihanteet kuten
vapaus, tasa-arvo ja solidaarisuus sekä konservatismi, libera-
lismi, sosialismi ja globaali näkökulma. Kurssilla käsitellään
ajankohtaisia yhteiskuntafilosofisia kysymyksiä kuten suku-
puolen rakentuminen, informaatioteknologia, kulttuurien koh-
taaminen ja kestävän tulevaisuuden rakentaminen. Ennen yh-
teiskuntafilosofian kurssin suorittamista tulee olla hyväksytys-
ti suoritettuna kurssi FI1 Johdatus filosofiseen ajatteluun. Nu-
meroarviointi.

Tavoitteet

Kurssin tavoitteena on, että opiskelija

- perehtyy yhteiskuntafilosofian keskeisiin käsitteisiin ja suuntauksiin sekä perusnäkemysiin yksilön suhteesta yhteisöihin, yhteiskuntaan ja valtioon
- oppii käyttämään keskeisiä filosofisia käsitteitä yhteiskunnallisen ja poliittisen toiminnan jäsentämiseen sekä omien yhteiskunnallisten ratkaisujensa perustelemiseen
- oppii erittelemään oikeudenmukaisuutta, vallankäyttöä ja työnjakoa yksilöiden, yhteisöjen ja instituutioiden toiminnassa
- oppii arvioimaan käsitteellisesti yhteiskunnallisen järjestyksen rakentumista, perustelemista ja oikeutusta
- osaa soveltaa oppimaansa ajankohtaisiin yhteiskunnallisiin kysymyksiin

Keskeiset sisällöt

- yhteiskuntajärjestyksen ja yhteiskunnallisten instituutioiden olemassaolo ja oikeuttaminen: yksilö- ja yhteisökeskeiset teoriat yhteiskunnasta, yhteiskuntasopimus-teoriat
- oikeudenmukaisuuden eri muodot, niiden perusteleminen ja soveltaminen
- vallan käsite ja muodot, vallan oikeuttaminen, demokration muodot ja kilpailijat, anarkismi
- työnjako, talous ja hyvinvointi, talouden toimintaperiaatteiden ja omistamisen oikeuttaminen
- poliittiset ihanteet ja niiden toteuttaminen: vapaus, tasa-arvo ja solidaarisuus; konservatismi, liberalismi ja sosialismi; kansallisvaltiot ja globaali näkökulma
- yhteiskunnalliset jännitteet ja ristiriidat sekä niiden ratkaiseminen: oikeusvaltio ja sen vaihtoehdot, yhteiskuntajärjestyksen luhistuminen – sodat, sisällissodat, terrori sekä holokausti ja muut kansanvainot yhteiskuntafilosofisina ongelmina
- ajankohtaisia yhteiskuntafilosofisia kysymyksiä: sukupuolen rakentuminen, informaatioteknologia, kulttuurien kohtaaminen, kestävän tulevaisuuden rakentaminen

4. Tieto, tiede ja todellisuus (FI4)

Kurssilla perehdytään metafysiikkaan ja kysymyksiin todellisuuden luonteesta, ilmenemisestä ja olemassaolosta. Kurssin

keskeisenä aiheena on totuus ja totuusteoriat sekä tieteellisen tutkimuksen luonne ja menetelmät, selittäminen luonnon- ja ihmistieteissä. Kurssilla tarkastellaan tietämistä ja ennustamista sekä ymmärtämistä ja tulkintaa. Ennen FI4- kurssin suorittamista tulee olla hyväksytysti suoritettuna kurssi FI1 Johdatus filosofiseen ajatteluun. Numeroarviointi.

Tavoitteet

Kurssin tavoitteena on, että opiskelija

- hahmottaa filosofisia, eri tieteisiin ja arkielämään perustuvia käsityksiä todellisuuden rakenteesta
- osaa eritellä ja arvioida filosofisia teorioita todellisuudesta, totuudesta, tiedosta ja tieteestä
- osaa jäsentää ja eritellä tieteellisen tutkimuksen, päätelyn ja selittämisen luonnetta
- osaa jäsentää havainnon ja tiedon sekä tieteellisten teorioiden ja mallien suhdetta todellisuuteen
- oppii hahmottamaan erityistieteiden tieteenfilosofisia kysymyksiä joissain lukion oppiaineissa.

Keskeiset sisällöt

- metafysiikan keskeiset kysymykset ja käsitteet, erilaisia käsityksiä metafysiikan luonteesta ja todellisuuden perusrakenteesta
- olemassaolon kysymyksiä: muutos ja pysyvyys, oliot ja ominaisuudet, mahdollinen ja välttämätön, reaalin ja virtuaalinen

- todellisuuden ilmeneminen ja hahmottaminen
- totuuden luonne ja totuusteoriat
- tiedon mahdollisuus ja rajat, tiedon oikeuttaminen
- tieteellisen tutkimuksen luonne ja menetelmät, tieteellinen päättely; ilmiön, tutkimusaineiston, mallin ja teorian käsitteet sekä niiden keskinäinen suhde
- selittäminen ja tieto luonnon- ja ihmistieteissä sekä formaaleissa tieteissä: tietäminen ja ennustaminen, ymmärtäminen ja tulkinta

5.12. Psykologia

Oppiaineen kuvaus ja yleiset tavoitteet

Ihmisen toimintaa tutkivana tieteenä psykologia antaa opiskelijalle valmiuksia havainnoida ja ymmärtää monipuolisesti ihmistä ja tämän toimintaan vaikuttavia tekijöitä. Psykologisen tiedon ja käsitteiden avulla opiskelija voi omakohtaisesti tunnistaa, tiedostaa ja käsitellä psyykkisiä ilmiöitä. Psykologian yhtäältä empiirinen ja toisaalta pohdiskeleva ote luo opiskelijalle mahdollisuuden kehittää omaa kriittistä ajatteluaan. Opiskelussa hyödynnetään monipuolisesti tieto- ja viestintäteknologian antamia mahdollisuuksia.

Opetuksessa luodaan edellytykset psykologisen tiedon ymmärtämiseen ja soveltamiseen. Opiskelijaa autetaan oivaltamaan psykologisen tiedon yhteys sosiaaliin, kulttuuriin ja ajankohdaksiin kysymyksiin sekä ymmärtämään psyykkisten, biologis-

ten ja sosiaalisten tekijöiden välistä vuorovaikutusta ja vastavuoroista riippuvuutta.

Psykologian opetus on luonteeltaan tutkimusperustaista. Tässä tarkoituksessa opetuksessa käsitellään psykologisen tiedon luonnetta ja tiedonmuodostuksen menetelmiä painottaen ajan-kohtaisen tutkimuksen ja tutkimusperinteen keskeisiä aiheisältöjä. Opetuksessa tämä tutkimusperustaisuus ja aiheisällöt kytketään ihmisen jokapäiväisen toiminnan ja arjen ymmärtämiseen, eli tuodaan tutkimustieto lähelle opiskelijaa.

Psykologian oppimisen tavoitteena on, että opiskelija

- hahmottaa tutkimustiedon pohjalta ihmisen toiminnan kokonaisuutena, joka perustuu psyykkisten, biologisten, sosiaalisten ja kulttuuristen tekijöiden vuorovaikutukseen
- hallitsee psykologian keskeisiä käsitteitä, kysymyksenasetteluja ja tiedonhankintakeinoja sekä tuntee psykologian tutkimustuloksia ja pystyy niiden pohjalta arvioimaan tieteellisen tiedon ja tutkimusmenetelmien mahdollisuuksia ja rajoituksia
- ymmärtää psykologiaan ja psykologiseen tutkimukseen liittyviä eettisiä kysymyksiä ja osaa soveltaa tietojaan myös psykologisten tutkimusten arviointiin
- ymmärtää psykologista tietoa siten, että pystyy sovelta-
maan tietojaan arkielämään, elämäntilanteidensa ja mahdollisuuksiensa tunnistamiseen, oman psyykkisen kasvunsa ja hyvinvointinsa edistämiseen, opiskeluunsa

sekä ajattelunsa, ihmissuhteidensa ja vuorovaikutustaitojensa kehittämiseen

- osaa hankkia psykologista tietoa eri tietolähteistä ja kykenee arvioimaan tiedon luotettavuutta ja pätevyyttä
- osaa hyödyntää psykologista tietoa oppiainerajat ylittävien aiheiden ja ilmiöiden erittelyyn
- osaa soveltaa psykologista tietoa tasa-arvon, yhdenvertaisuuden ja kestävän kehityksen edistämiseen.

Aihekokonaisuudet ja osaamiset

Psykologiassa ihmisen toimintaa pyritään tarkastelemaan moninäkökulmaisesti ja kokonaisvaltaisesti. Psykologian tiedot ja taidot tukevat itsetuntemusta, itsensä kehittämistä, muiden ihmisten ymmärtämistä ja psyykkisen hyvinvoinnin ylläpitämistä. Opiskelun tavoitteena on aine- ja kurssikohtaisten tavoitteiden ohessa kehittää ajattelun ja oppimaan oppimisen taitoja (korostuvat kursseilla PS1, PS3 ja PS4). Ihmisen toiminnan vaikutuksen ymmärtäminen suhteessa muihin ihmisiin, yhteiskuntaan ja kulttuuriin tukee aktiivisen ja kantaa ottavan kansalaisuuden kehittymistä, kestävästä elämäntapaa, kulttuurien tuntemusta ja yhteiskunnallista osaamista (korostuvat kursseilla PS1, PS5 ja PS6). Hyvinvointiin ja turvallisuuteen liittyvät näkökulmat korostuvat kursseilla PS2 ja PS4 ja mediaosaaminen kurssilla PS6. Psykologian kaikilla kursseilla painotetaan teknologiaosaamista ja monilukutaitoa.

Oppiaineen arviointi

Arvioinnissa kiinnitetään huomiota opiskelijoiden sekä tiedolli-

seen osaamiseen että kykyyn soveltaa psykologista tietoa arkipäivän tilanteisiin ja elämään. Arvioinnissa painotetaan tiedon muokkaamistaitoa ja kokonaisuuksien hallintaa yksittäisten tietojen toistamisen sijasta. Opiskelija osoittaa monipuolisilla tavoilla, että hän on ymmärtänyt keskeiset sisällöt ja pystyy arvioimaan ja soveltamaan oppimaansa tietoa. Itsearviointi on mukana kaikilla kursseilla. Vertaisarviointi soveltuviissa kurssimuodoissa.

Kurssien suoritusjärjestys

Suoritusjärjestys on vapaa. Suositus kuitenkin on, että PS1-kurssi käydään ensimmäiseksi.

Valtakunnalliset syventävät kurssit

1. Psykykinen toiminta ja oppiminen (PS1)

Kurssilla tutustutaan psykologiaan tieteenalana ja psykologiseen tiedonmuodostukseen. Keskeisinä aihealueina ovat ihminen psyykinen toiminta, oppimisen psykologia sekä sosiaaliset ja kulttuuriset tekijät. Opiskelija perehtyy kurssilla yhteen vaapaavalintaiseen ajankohtaiseen aihepiiriin kurssin sisältöjä ja muita materiaaleja soveltaen. Kurssi tukee opiskelijan oppimaan oppimisen ja kriittisen ajattelun taitojen kehittymistä. Numeroarviointi. Arvioinnissa huomioidaan opiskelijan itsearviointi.

Tavoitteet

Kurssin tavoitteena on, että opiskelija

- ymmärtää biologisten, psyykkisten, sosiaalisten ja kult-

tuuristen tekijöiden merkityksen ihmisen toiminnan selittämisessä ja ymmärtämisessä

- tuntee psykologian keskeisiä aihepiirejä, kuten tunteet, motivaatio ja kognitiiviset toiminnot, sekä osaa havainnoida ja pohtia ihmisen toimintaa ja omaa psyykkistä hyvinvointiaan näitä kuvaavien käsitteiden avulla
- perehtyy oppimisen prosesseihin liittyvään psykologiseen tietoon ja osaa pohtia omaa opiskeluaan sen pohjalta
- osaa esittää esimerkkejä psykologisen tutkimuksen aihepiireistä ja niihin liittyvistä tutkimuksista sekä analysoida ja arvioida tiedon tutkimusperusteita
- ymmärtää psykologisen tiedon perustuvan tutkimukseen ja tunnistaa tieteellisen ajattelun peruspiirteitä.

Keskeiset sisällöt

Tietoinen ja tiedostamaton psyykkinen toiminta

- ihmisen toimintaan vaikuttavat biologiset tekijät sekä perustieto hermoston toiminnasta
- perustietoa tunteista ja motivaatiosta
- kognitiivisten tulkintojen merkitys ihmisen toiminnassa

Sosiaalisten ja kulttuuristen tekijöiden vaikutus ihmisen toimintaan

- perustietoa sosiaalistumisesta ja normien omaksumisesta

- esimerkkejä yksilön toimintaan vaikuttavista tilannetekijöistä

Perehtyminen johonkin valinnaiseen ilmiöön, kuten aggressiivisuus, jännittäminen, riippuvuudet, syömiskäyttäytyminen, sosiaalinen vuorovaikutus, onnellisuus tai rakkaus

Opiskelu ja oppiminen psykologian näkökulmista

- oppimisen biologinen, kognitiivinen ja sosiokulttuurinen perusta
- tehokkaat opiskelumenetelmät
- motivaatio ja oppiminen

Psykologisen tiedon muodostuminen

- psykologian tutkimuskohteet
- arkitiedon ja tieteellisen tiedon ero
- esimerkkejä psykologian tutkimusmenetelmistä

2. Kehittyvä ihminen (PS2)

Kurssilla tutustutaan ihmisen kehitykseen ja sen jatkuvuuteen elämänkaaren aikana. Pääpaino on lapsuuden ja nuoruuden aikaisessa kehityksessä. Tarkasteltavia kehityksen osa-alueita ovat fyysis-motorinen, kognitiivinen, emotionaalinen, psykososiaalinen ja minän ja minuuden kehitys sekä näiden keskinäinen vuorovaikutus. Kurssin aikana hahmotetaan, miten hermoston kehitys, perimän ja ympäristön vuorovaikutus, varhainen vuorovaikutus, sosialisatio ja kulttuurierot vaikuttavat yksilön kehitykseen. Suositeltavina edeltävinä opintoina PS1. Numeroar-

viointi. Arvioinnissa huomioidaan opiskelijan itsearviointi.

Tavoitteet

Kurssin tavoitteena on, että opiskelija

- tietää, miten ihmisen kehitystä tutkitaan, ja osaa arvioida tiedon perusteita
- osaa eritellä ihmisen kehitykseen vaikuttavia tekijöitä ja niiden vuorovaikutusta
- perehtyy kehityksen osa-alueisiin ja osaa eritellä niiden keskinäistä vuorovaikutusta sekä osaa selittää kehityksen jatkuvuutta yksilön elämänkaaren aikana
- perehtyy erityisesti lapsuus- ja nuoruusiän psykologiaan ja niihin liittyvään teoria- ja tutkimustietoon
- tuntee hermoston toiminnan periaatteita sekä ymmärtää niiden yhteyden yksilön psyykkiseen kehitykseen
- osaa arvioida kehityspsykologista tietoa ja soveltaa sitä itsensä ja muiden ihmisten ymmärtämiseen.

Keskeiset sisällöt

Kehityksen tutkiminen

Kehityksen osa-alueet ja niihin vaikuttavat tekijät lapsuudessa ja nuoruudessa

- fyysis-motorinen kehitys
- kognitiivinen kehitys
- emotionaalinen kehitys

- psykososiaalinen kehitys
- minuuden ja minäkäsityksen kehitys

Nuoruusiän psyykinen kehitys ja sen erityiset haasteet

- ajattelun kehitys
- identiteetin kehitys: henkilökohtainen, sosiaalinen ja kulttuurinen identiteetti
- sukupuoli-identiteetti ja seksuaalisuuden kehittyminen
- toiminnanohjauksen kehitys ja sen hermostollinen tausta

Kehityksen jatkuvuus elämänkaaren aikana

- elämänkaaren käsite
- kehitykseen vaikuttavien tekijöiden vuorovaikutus
- jokin kehityksen jatkuvuutta selittävä teoria

Kehitykseen vaikuttavat biologiset ja sosiokulttuuriset tekijät

- hermoston kypsyminen
- aivojen muovautuminen elämänkulun aikana
- perimän ja ympäristön vuorovaikutus
- varhainen vuorovaikutus ja kiintymyssuhteet
- sosialisatio ja kulttuurierot kehityksessä

3. Tietoa käsittelevä ihminen (PS3)

Kurssilla perehdytään kognitiivisiin perustoimintoihin ja niihin liittyvään tutkimukseen sekä toimintojen neuropsykologisen

perustaan. Tarkasteltavia perustoimintoja ovat havaitseminen, tarkkaavaisuus ja muisti. Kurssilla opitaan soveltamaan kognitiivista toimintaa ohjaavia periaatteita kognitiivisten ilmiöiden tarkasteluun ja arvioimiseen. Opiskelija valitsee lisäksi tarkasteltavakseen yhden korkeampitasoisen kognitiivisen toiminnon, kuten kieli, ongelmanratkaisu, asiantuntijuus ja päätöksenteko. Kurssi tukee opiskelijan ajattelun taitojen kehittymistä. Numeroarviointi. Arvioinnissa huomioidaan opiskelijan itsearviointi.

Tavoitteet

Kurssin tavoitteena on, että opiskelija

- tunnistaa kognitiivista toimintaa ohjaavia yleisiä periaatteita ja osaa soveltaa niitä kognitiivisten ilmiöiden tarkastelemiseen
- perehtyy kognitiivisiin perustoimintoihin eli havaitsemiseen, tarkkaavaisuuteen ja muistiin sekä yhteen korkeamman kognitiivisen toiminnan ilmiöön, kuten päätöksenteko, ongelmanratkaisu, asiantuntijuus tai kielelliset toiminnot
- perehtyy kognitiivisten toimintojen tutkimukseen ja pysyy arvioimaan sitä
- ymmärtää kognitiivisen toiminnan hermostollista perustaa ja yhteyksiä psyykkisiin toimintoihin.

Keskeiset sisällöt

- kognitiivisen toiminnan periaatteita, kuten sisäiset mallit ja havaintokehä

- kognitiivisten toimintojen neuropsykologinen perusta
- kognitiivisen psykologian ja aivotutkimuksen tutkimusmenetelmiä
- havaitseminen, tarkkaavaisuus ja muisti kognitiivisina perustoimintoina sekä niiden biologinen perusta
- jonkin valinnaisen korkeampitasoisen kognitiivisen toiminnon tarkasteleminen, esimerkiksi kieli, ongelmanratkaisu, päätöksenteko tai asiantuntijuus

4. Tunteet, psyykinen hyvinvointi ja mielenterveys (PS4)

Kurssilla tutustutaan tunteita ja psyykkistä hyvinvointia koskevaan tutkimukseen sekä mielenterveyteen vaikuttaviin psykologisiin, biologisiin, sosiaalisiin ja kulttuurisiin tekijöihin. Kurssilla hankitaan perustiedot tunteiden biologisesta perustasta, opitaan ymmärtämään niiden universaalien ja kulttuurisidonnaisen luonnetta ja osataan eritellä niiden vaikutusta yksilön toimintaan, vuorovaikutukseen ja psyykkiseen hyvinvointiin. Kurssilla opitaan myös tunnistamaan yleisimpiä mielenterveyden häiriöitä ja niiden määrittelyn haasteita. Kurssi tukee opiskelijan itseymmärryksen kehittymistä ja auttaa omaa psyykkistä hyvinvointia tukevien ratkaisujen tekemisessä. Opiskelija perehtyy tarkemmin valitsemansa mielenterveyden häiriön syihin, oireisiin ja hoitoon. Suositeltavina edeltävinä opintoihin PS1. Numeroarviointi. Arvioinnissa huomioidaan opiskelijan itsearviointi.

Tavoitteet

Kurssin tavoitteena on, että opiskelija

- tutustuu tunteita ja mielenterveyttä koskevaan tutkimukseen ja ymmärtää, miten näitä aiheita voidaan tutkia, ja osaa arvioida tutkimuksia kriittisesti
- osaa kuvata, miten emootiot syntyvät biologisten ja kognitiivisten tekijöiden vuorovaikutuksessa, ja pohtia niiden kulttuurisidonnaisuutta
- osaa eritellä tunteiden merkitystä vuorovaikutukselle ja hyvinvoinnille
- tuntee psyykkiseen hyvinvointiin vaikuttavia tekijöitä ja psyykkisen tasapainon ylläpitämisen keinoja
- osaa tarkastella omaa psyykkistä hyvinvointiaan psykologisen tiedon valossa ja saa perusteita tehdä omaa hyvinvointiaan tukevia ratkaisuja
- ymmärtää mielenterveyteen vaikuttavia psykologisia, biologisia, sosiaalisia ja kulttuurisia tekijöitä
- tunnistaa yleisimmät mielenterveyden häiriöt ja ongelmat sekä ymmärtää mielenterveyden ja sen ongelmien määrittelyn haasteellisuuden
- syventyy vähintään yhden mielenterveyden häiriön syihin, oireisiin ja hoitoon.

Keskeiset sisällöt

- tunteiden muodostuminen ja vähintään yhden tunteen biologinen perusta
- tunteet psykologisen tutkimuksen kohteena

- tunteiden universaalisuus ja kulttuurisidonnaisuus
- tunteiden merkitys itseymmärryksen välineenä
- psyykinen hyvinvointi ja psyykkisen tasapainon ylläpitäminen
- uni ja nukkuminen hyvinvoinnin osatekijöinä
- stressi, kriisit ja niistä selviytymisen keinot
- keskeiset mielenterveyden ongelmat ja niiden hoito
- mielenterveyden ongelmien syntyä selittäviä tekijöitä
- sosiaalisen ympäristön merkitys yksilön hyvinvoinnille

5. Yksilöllinen ja yhteisöllinen ihminen (PS5)

Kurssilla perehdytään laaja-alaisesti persoonallisuus-käsitteeseen ja tutustutaan persoonallisuutta ja sosiaalipsykologiaa koskevaan tutkimustietoon. Opitaan tuntemaan yksilöllisten erojen biologinen perusta ja selittämään keskeisiä yksilöllisiä eroja, kuten temperamentti, piirteet, älykkyys ja tulkintatyylit. Kurssilla syvennetään ymmärrystä psykologian tutkimusmenetelmistä – erityisesti yksilöiden välisten erojen ja persoonallisuuspsykologian tutkimuksen osalta. Kurssi auttaa opiskelijaa ymmärtämään erilaisuutta ja kehittämään monikulttuurista ja vuorovaikutusosaamistaan. Suositeltavina edeltävinä opintoihin PS1. Numeroarviointi. Arvioinnissa huomioidaan opiskelijan itsearviointi.

Tavoitteet

Kurssin tavoitteena on, että opiskelija

- ymmärtää persoonallisuus-käsitteen laaja-alaisuuden
- tunnistaa ja osaa selittää keskeisiä yksilöiden välisiä eroja, kuten temperamentti, persoonallisuuden piirteet, älykkyys, lahjakkuus ja tulkintatyylit
- tuntee yksilöllisten erojen biologista perustaa
- tutustuu persoonallisuutta ja sosiaalipsykologiaa koskevaan tutkimukseen
- syventää ymmärrystään psykologian tutkimusmenetelmistä yksilöllisten erojen ja persoonallisuuspsykologian tutkimuksen osalta
- osaa tarkastella yksilön toimintaa persoonallisuuden, tilannetekijöiden ja kulttuurin vuorovaikutuksen tuloksena
- osaa soveltaa persoonallisuuspsykologista ja sosiaalipsykologista tietoa erilaisuuden ymmärtämiseen.

Keskeiset sisällöt

- persoonallisuuden määrittely
- persoonallisuuden pysyvyys ja muuttuvuus
- vähintään kaksi persoonallisuusteoriaa, persoonallisuuden selittämisen mallia tai näkökulmaa, kuten sosiokognitiivinen, psykodynaaminen tai humanistinen psykologia, temperamenttiteoria tai piirreteoria
- yksilöllisten erojen tutkiminen
- tilannetekijöiden ja ryhmäilmiöiden vaikutus yksilön toimintaan yhteisöissä ja sosiaalisissa verkostoissa

- kulttuurin vaikutus persoonallisuuteen, vuorovaikutukseen ja yhteisölliseen toimintaan

Koulukohtaiset kurssit

6. Sosiaali- ja mediapsykologia (PS6)

Kurssilla syvennetään ja laajennetaan sosiaalipsykologian osaamista ja perehdytään mediapsykologian peruskäsitteisiin ja tutkimukseen. Kurssilla tarkastellaan sosiaali- ja mediapsykologian ilmiöitä niin yksilön ja yhteisöjen kuin yhteiskuntienkin näkökulmasta. Kurssilla opitaan hahmottamaan erilaisia kulttuurisia ja yhteiskunnallisia ilmiöitä suhteessa psykologian tutkimustietoon ja opitaan arvioimaan omaa toimintaa suhteessa muihin ihmisiin ja kulttuuriin. Suositeltavina edeltävinä opintoina PS1- ja PS5-kurssit. Numeroarviointi tai arviointi suoritusmerkinnällä. Arvioinnissa huomioidaan opiskelijan itsearviointi.

5.13. Historia

Oppiaineen kuvaus ja yleiset tavoitteet

Historian opetus vahvistaa opiskelijan yleissivistystä ja edellytyksiä ymmärtää oman aikansa maailmaa sekä sen muutosprosesseja. Se antaa välineitä nykyisyyden ymmärtämiseen ja avaa näkökulmia tulevaisuuden kehityksen pohtimiseen. Kulttuurien tuntemusta edistävänä oppiaineena historia syventää yksilöllistä, kansallista, eurooppalaista ja globaalia identiteettiä sekä tukee opiskelijan valmiuksia toimia aktiivisena ja moninaisuutta ymmärtävänä yhteiskunnan jäsenenä.

Opetuksen lähtökohtana on historian luonne tieteenalana. Huo-

miota kiinnitetään historiallisen tiedon rakentumisen perusteisiin ja tiedon luotettavuuden kriittiseen arviointiin sekä ilmiöiden moniperspektiiviseen selittämiseen. Historian opiskelu kehittää kykyä hankkia tietoa, erottaa oleellinen tieto epäolennaisesta ja käsitellä laajoja tietokokonaisuuksia. Erityisenä tarkastelun kohteena ovat menneisyyden, nykyisyyden ja tulevaisuuden väliset riippuvuussuhteet sekä historian tiedon tulkinnallisuus ja sen käyttö yhteiskunnassa. Historian keskeisiä käsitteitä ovat aika, muutos, jatkuvuus, syy- ja seuraussuhteet sekä historiallinen empatia.

Historian opetuksessa tarkastellaan nykyisyyteen johtanutta kehitystä, ihmisen ja ympäristön välistä suhdetta sekä kulttuurin, vallankäytön ja talouden vuorovaikutusta. Perehdytään yksilön merkitykseen ja mahdollisuuksiin toimijana sekä pohditaan yksilöiden ja väestöryhmien toiminnan taustatekijöitä ja motiiveja historiallisissa konteksteissaan. Opetuksessa korostetaan ihmisoikeuksien, tasa-arvon ja yhdenvertaisuuden merkitystä sekä demokratian ja kansainvälisen yhteistyön mahdollisuuksia oman aikamme ja tulevaisuuden haasteiden ratkaisemisessa. Suomen historiaa tarkastellaan maailmanhistorian taustaa vasten.

Aihekokonaisuudet ja osaamiset

Historia kokoaa yhteen maailman ja yhteiskunnan kehitystä ja antaa perspektiiviä ymmärtää tämän päivän tilannetta sekä luo valmiuksia tulevaisuuseen orientoitumiseen. Historian tuntemus syventää ymmärrystä eri lukioaineista kuten kielten ja kulttuurien sekä luonnontieteiden kehityksestä ja merkitykses-

tä ihmisen toiminnalle tänä päivänä. Täten historia toimii luontevasti eheyttävänä ja kokoavana eri oppiaineiden välillä ja historian avulla monet aihekokonaisuudet voidaan ottaa luontevasti käsittelyyn.

Oppiaineen arviointi

Oppimisen arvioinnin perusteina ovat historian tiedonalalle ominaisten tietojen ja taitojen hallinta sekä oppiaineen yleisten tavoitteiden saavuttaminen. Oppimisprosessin aikana annettu arviointi ja palaute tukevat ja edistävät opiskelijan valmiuksia rakentaa tiedoistaan jäsenyntyneitä kokonaisuuksia, erotella olennaista ja epäolennaista tietoa, hallita aikasuhteita ja syyhyhteyksiä sekä arvioida historian ilmiöitä ja historian tiedon käyttöä kriittisesti.

Kurssin arviointi perustuu jatkuvaan ja monipuoliseen osaamisen näyttöön sekä opiskelijan kykyyn soveltaa opittua käytännössä, kuten taitoon käyttää historiallista tietoa perustellun mielipiteen muodostamisen välineenä ja valmiuksiin arvioida kriittisesti historian tulkintoja ja käyttöä.

Pakolliset kurssit

1. Ihminen ympäristön ja yhteiskuntien muutoksessa (HI1)

Kurssilla tarkastellaan yksilön, yhteiskunnan ja luonnon välistä vuorovaikutusta eurooppalaisessa ja globaalissa kulttuuriympäristössä. Opetuksen näkökulma on nykyisyyden selittämisessä sekä historiallisten ilmiöiden pitkän aikavälin tarkastelussa. Kurssilla tutustutaan yhteiskunnallis-taloudellisten rakenteiden keskeisiin muutoksiin sekä sosiaali- ja ympäristöhistoriaan

maanviljelyksen alusta nykyaikaan. Kurssilla harjoitellaan monipuolisen historiallisen lähdeaineiston hyödyntämistä. Numeroarviointi.

Tavoitteet

Kurssin tavoitteena on, että opiskelija

- ymmärtää ihmisen, luonnon ja yhteiskunnan välisen riippuvuussuhteen ja haasteet osana kestäväää tulevaisuutta
- ymmärtää eurooppalaisten kulttuuripiirien ja yhteiskuntien sekä globaalin talouden järjestelmän muodostumisen keskeiset prosessit
- osaa analysoida väestökehityksen, talouden ja yhteiskuntarakenteiden välisiä riippuvuussuhteita ja haasteita
- osaa arvioida kriittisesti tekniikan, tieteen ja muuttuvan informaation merkitystä ihmisten elinolojen muokkaajana
- osaa tuottaa yksin tai ryhmässä historiallista tietoa ja käyttää tiedon tuottamiseen monipuolista, kriittisesti arvioitua lähdeaineistoa.

Keskeiset sisällöt

Historia tieteenalana

- historian tutkimus, tutkimusmenetelmät ja lähteiden käyttö

Pyyntikulttuureista korkeakulttuureihin ja kauppavaltioihin

- maanviljely, työnjako ja kulttuurin synty
- suurten jokilaaksojen kulttuurit
- Välimeren talousalue ja yhteiskunnat antiikin aikana

Keskiajan talous ja yhteiskunta

- feodaaliyhteiskunta
- keskiajan väestö, kauppa ja kaupunki

Maailmantalouden syntyminen

- löytöretkien edellytykset ja seuraukset yhteiskunnille
- kolonialismi ja globaalin talouden ensiaskeleet

Teollistumisen edellytykset sekä taloudelliset ja yhteiskunnalliset seuraukset

- modernin tieteen ja teknologian kehitys, tuottavuuden kasvu ja elintason nousu
- muutokset sukupuolten asemassa ja työjaossa
- muuttoliikkeet ja ympäristövaikutukset

Modernin kulutusyhteiskunnan kehitys ja talouskasvun rajat

- laajeneva hyvinvointi ja palveluyhteiskunnan synty
- väestöllinen muuntuminen ja sen yhteiskunnalliset edellytykset ja vaikutukset
- 2000-luvun verkottuva maailma

Kurssi arvioidaan numeerisesti.

2. Itsenäisen Suomen historia (HI2)

Kurssilla analysoidaan Suomen historian keskeisiä muutosprosesseja ja kehityslinjoja taustoineen autonomian ajan loppupuolelta nykyaikaan. Keskeisiä tarkastelun kohteita ovat Suomen valtiollisen ja kansainvälisen aseman kehittyminen, muutoksiin liittyvät kriisit, siirtyminen sääty-yhteiskunnasta kansalaisyhteiskuntaan sekä poliittiset, taloudelliset ja kulttuuriset murrokset. Kurssilla perehdytään Suomen historian erilaisiin lähteisiin, muuttuviin tulkintoihin ja historian tiedon käyttöön. Numeroarviointi.

Tavoitteet

Kurssin tavoitteena on, että opiskelija

- tuntee suomalaisen kulttuurin ja yhteiskunnan muotoutumisen kehityskulkuja sekä osaa pohtia tulevaisuuden mahdollisuuksia
- hallitsee suomalaisen yhteiskunnan keskeiset yhteiskunnalliset ja taloudelliset muutokset ja niiden merkityksen 1860-luvulta nykypäivään
- osaa suhteuttaa Suomen valtiollisen kehityksen yleiseurooppalaiseen ja maailmanpoliittiseen taustaan
- ymmärtää talouden, yhteiskunnan, kulttuurielämän sekä aatteellisen ja valtiollisen elämän ilmiöiden keskinäisen riippuvuuden ennen ja nykyään
- pystyy arvioimaan Suomen historiasta tehtyjä tulkintoja ja niiden taustalla olevia vaikuttimia historiallisessa kon-

tekstissään

- osaa eritellä suomalaisuuteen ja suomalaiseen kulttuuriin eri aikoina kuuluneita ihanteita ja niihin liitettyjä mielikuvia sekä niiden vaikutusta nykypäivän Suomeen.

Keskeiset sisällöt

Miten Suomesta tuli Suomi?

- Ruotsin ajan perintö ja autonomian merkitys sekä 1860-luvun murroskausi
- kulttuuriset, yhteiskunnalliset ja sosiaaliset muutokset 1800- ja 1900-lukujen taitteessa

Suomen itsenäistymisprosessi ja itsenäisyyden alkuvuodet

- itsenäistyminen kansainvälisessä kontekstissa
- sisällissodan syyt ja seuraukset sekä eheyttämisen aika

Suomi kansainvälisissä konflikteissa

- turvallisuuspoliittiset vaihtoehdot ennen toista maailmansotaa
- Suomi toisessa maailmansodassa
- Suomen sisäpolitiikka ja asema kansainvälisessä politiikassa kylmän sodan aikana ja sen jälkeen

Kohti nykyistä Suomea

- yhteiskunnan ja talouden rakennemuutokset ja hyvinvointivaltio
- kulttuuri, tiede ja osaaminen

- kulttuurisesti monimuotoistuva ja kansainvälistyvä Suomi

Kurssi arvioidaan numeerisesti.

Valtakunnalliset syventävät kurssit

3. Kansainväliset suhteet (HI3)

Kurssilla tarkastellaan kansainvälisen politiikan keskeisiä ilmiöitä ja valtasuhteiden muutoksia 1900-luvun alusta nykypäivään. Analysoidaan kansainvälistä politiikkaa erilaisten taloudellisten ja ideologisten mallien näkökulmista. Keskeisiä teemoja ovat kilpailun ja yhteistyön välinen jännite, tasapainon ja turvallisuuden tavoittelu sekä erilaisten poliittisten järjestelmien kilpailu. Kurssilla syvennetään tiedon hakemisen, analysoinnin ja tuottamisen taitoja sekä perehdytään kansainvälisiin suhteisiin liittyvien erityyppisten lähteiden tulkintaan ja arviointiin. Numeroarviointi.

Tavoitteet

Kurssin tavoitteena on, että opiskelija

- hallitsee kansainvälisen politiikan peruskäsitteistön ja keskeisimmät teoreettiset selitysmallit
- osaa hyödyntää monipuolisia tietolähteitä ja tunnistaa tiedonvälitykseen liittyvää propagandaa eri aikoina
- osaa eritellä aatteiden ja taloudellisten eturistiriitojen merkityksen kansainvälisten suhteiden historiassa sekä pystyy arvioimaan niiden vaikutusta nykypäivään ja tulevaisuuteen

- osaa analysoida kansainvälisten yhteistyörakennelmien sekä vastakkainasettelujen syitä ja vaikutuksia
- seuraa aktiivisesti mediaa, osaa tarkastella kriittisesti ajankohtaisia kansainvälisiä kysymyksiä sekä pystyy arvioimaan konfliktien syitä ja ratkaisumahdollisuuksia.

Keskeiset sisällöt

Kansainvälisen politiikan perusteet

- historian käyttö politiikan välineenä

Kansallisvaltioiden huippukausi ja maailmansotien aika

- imperialismin, nationalismin ja muiden aatteiden vaikutukset kansainväliseen politiikkaan ja yhteiskuntiin
- ensimmäisen maailmansodan seuraukset
- demokraattiset ja totalitaariset valtiot kansainvälisessä politiikassa
- ihmisoikeuskysymykset, holokausti ja muut kansanmurhat
- toinen maailmansota seurauksineen

Jakautunut maailma

- kylmän sodan supervaltakilpailun ideologiset, taloudelliset ja sotilaalliset muodot
- dekolonisaation merkitys ja vaikutukset
- kylmän sodan päättyminen ja sen seuraukset

Keskinäisriippuvuuden maailma

- Lähi-itä ja muut konfliktialueet sekä vastakkainasettelujen monet muodot
- maailman uudet valtakeskittymät ja niiden vuorovaikutussuhteet
- YK ja muut kansainväliset rauhanrakentajat

4. Eurooppalaisen maailmankuvan kehitys (HI4)

Kurssilla tarkastellaan yhteiskunnallisen ajattelun, aatteiden ja ihmisoikeuksien kehittymistä sekä myyttisiä, uskonnollisia ja tieteellisiä maailmanselityksiä antiikista nykypäivään. Kurssilla perehdytään kulttuuriperintöön, taiteeseen ja tieteeseen oman aikansa ilmentäjinä Euroopassa. Tarkastelun kohteena on eurooppalainen ihminen, yksilön ja yhteiskunnan suhde, sukupuoli ja arkielämä. Numeroarviointi.

Tavoitteet

Kurssin tavoitteena on, että opiskelija

- tuntee Euroopan keskeisen kulttuuriperinnön ja ymmärtää Euroopan kulttuuriin vaikuttaneita tekijöitä
- osaa eritellä tieteen saavutusten merkitystä ja eri aikakausien maailmankuvia
- osaa arvioida erilaisten aatteiden kehitystä sekä niiden vaikutuksia ympäröivään maailmaan
- kykenee analysoimaan kulttuuria sen historiallisessa kontekstissa sekä ymmärtämään kulttuurin ja politiikan keskinäisen vuorovaikutuksen

- osaa tarkastella eurooppalaista kulttuuria osana kulttuurin globalisaatiota.

Keskeiset sisällöt

Antiikin kulttuuripiiri

- kulttuurit ja elämäntavat
- tieteen ensiaskeleet ja demokratian synty

Keskiajan kulttuuri

- keskiaikainen maailmankuva
- uskonto, kulttuuri ja kulttuuripiirien vuorovaikutus

Uuden ajan murros

- renessanssi ja tiedon vallankumous
- reformaation merkitys
- itsevaltiuden ajan kulttuuri

Valistuksen aikakausi

- luonnontieteellisen maailmankuvan kehitys
- valistuksen aatepohja ja sen vaikutukset
- ihmisoikeuksien ja tasa-arvoajattelun syntyminen

Aatteiden ja teollistumisen aika

- keskeiset aatesuuntaukset ja taidevirtaukset
- tiede uskonnon haastajana
- porvariston vuosisata ja yhteiskunnalliset muutokset

Monimuotoinen nykyaika

- massojen aika, populaarikulttuurin synty ja sen kaupallistuminen
- kulttuurin globalisoituminen
- sukupuoliroolien murros
- tieteen kehitys ja median kasvava merkitys

5. Ruotsin itämaasta Suomeksi (HI5)

Kurssilla tarkastellaan Suomen kehitystä osana Itämeren alueen historiaa autonomian ajalle asti. Kurssilla perehdytään yhteiskunnan, talouden ja ympäristön lisäksi yhteisöjen ja yksilöiden väliseen vuorovaikutukseen, arjen historiaan ja ihmisten elämäntapaan sekä elinkeinoihin historian eri vaiheissa. Kurssilla syvennyttään erityisesti lähiympäristön historian lähteisiin ja erilaisiin tutkimusmenetelmiin. Numeroarviointi.

Tavoitteet

Kurssin tavoitteena on, että opiskelija

- tuntee suomalaista kulttuuriperintöä
- hahmottaa Suomen historialliset kehityslinjat ja niiden yhteydet Itämeren alueeseen
- kykenee yhdistämään historialliset kehityslinjat oman kotiseutunsa historiaan ja näkee kehityksen myös yksittäisen ihmisen kannalta
- tuntee Suomen väestö-, sosiaali- ja taloushistoriallisen kehityksen

- osaa arvioida suomalaisen sivistyksen yhteydet länsimaiseen kulttuuriin.

Keskeiset sisällöt

Suomen alue ennen ristiretkiä

- tutkimusmenetelmät ja käsitykset Suomen väestöryhmien alkuperästä
- rautakautinen heimoyhteiskuntien Suomi

Keskiaika

- Itämeren alueen valtiollinen kehittyminen
- kirkollisen ja maallisen vallan muotoutuminen
- yhteiskunta, elinkeinot, elämäntapa ja kulttuuri

Uusi aika

- reformaatio ja vahvistuva hallitusvalta
- Ruotsin suurvaltapyrkimysten vaikutus Suomeen
- sääty- ja maatalousyhteiskunta
- kehittyvä talous

Ruotsista Venäjän osaksi

- Suomen aseman muutos ja yhteiskunnalliset uudistukset Ruotsin ajan lopulla
- Suomen liittäminen Venäjään ja autonomian synty
- kansallinen herääminen, sivistys, tiede ja taide

6. Maailman kulttuurit kohtaavat (HI6)

Kurssilla perehdytään kulttuurin käsitteeseen ja kulttuurieroja koskevan ajattelun muutokseen sekä tarkastellaan, miten suhtautuminen eri kulttuureihin on vaihdellut ajattelun ja yhteiskuntien rakenteen muuttuessa. Kulttuuri ymmärretään kokonaisvaltaisena käsitteenä. Kurssilla tarkastellaan eurooppalaisten ja Euroopan ulkopuolisten kulttuurien kohtaamista ja vuorovaikutusta historian eri aikoina. Numeroarvointi.

Tavoitteet

Kurssin tavoitteena on, että opiskelija

- hallitsee kulttuurintutkimuksen peruskäsitteitä ja erilaisia tapoja jakaa maailma kulttuurialueisiin
- tunnistaa kulttuuristen arvojen ja maailmankuvien ilmenemisen arkielämässä ja sosiaalisissa suhteissa
- ymmärtää tarkastelemansa kulttuuripiirin historiallisen kehityksen sekä sen arvojen ja elämäntapojen moninaisuuden ja osaa eritellä siihen vuorovaikutuksessa muiden kulttuurien kanssa syntyneitä kulttuurisia eroja ja yhtäläisyyksiä
- osaa analysoida esimerkiksi taiteissa, uskonnossa ja sosiaalisissa rakenteissa esiintyviä kulttuurisia arvoja ja käytäntöjä
- osaa arvioida monikulttuurisuutta historiallisena osana eurooppalaista kulttuuria ja pystyy erittelemään sille annettuja merkityksiä

- osaa kriittisesti eritellä ja arvioida kulttuurisia eroja koskevia väitteitä sekä eri kulttuureihin liitettyjä stereotyyppioita.

Keskeiset sisällöt

Kulttuurintutkimuksen perusteet ja käsitteet

Kurssilla tarkasteltavaksi kohteeksi valitaan yksi tai useampi seuraavista:

- Amerikan alkuperäiskulttuurit
- Australian ja Oseanian alkuperäiskulttuurit
- Aasian kulttuurit
- Afrikan kulttuurit
- arktiset kulttuurit
- Latalaisen Amerikan kulttuurit
- Lähi-idän kulttuurit

5.14. Yhteiskuntaoppi

Oppiaineen kuvaus ja yleiset tavoitteet

Yhteiskuntaopin opetus syventää opiskelijan käsitystä ympäröivästä yhteiskunnasta ja vahvistaa hänen valmiuksiaan toimia yhteiskunnallisista asioista kiinnostuneena aktiivisena kansalaisena. Kansalaisyhteiskuntaa, yhteiskunnan rakenteita ja keskeisiä ilmiöitä, valtaa, taloutta ja vaikuttamista tarkastellaan suomalaisesta, eurooppalaisesta ja globaalista näkökulmasta. Yhteiskuntaoppi rakentuu eri yhteiskuntatieteiden ja oi-

keustieteen sisällöistä.

Yhteiskuntaoppi luo opiskelijalle edellytyksiä kriittiseen ajankohtaisten ilmiöiden tutkimiseen, arviointiin sekä tulevien kehityssuuntien ja vaihtoehtojen pohdintaan. Lisäksi se vahvistaa talousosaamista, oikeudellista ymmärrystä ja kannustaa aktiiviseen yhteiskunnalliseen osallistumiseen. Lähtökohtana on elävän kiinnostuksen herättäminen yhteiskunnallisiin asioihin ja maailman tapahtumiin. Erityistä huomiota kiinnitetään yhteiskunnallisen ajattelun taitoihin, kuten monipuoliseen tiedon hankintaan, tiedon ja tilastollisten aineistojen kriittiseen tulkintaan sekä keskustelu- ja argumentointitaitoihin.

Yhteiskuntaopin opetuksen arvopohjassa korostuvat demokration peruslähtökohdat, kuten tasa-arvo, sosiaalinen vastuu, ihmisoikeuksien kunnioittaminen, mielipiteen vapaus ja aktiivinen kansalaisuus sekä työn ja yrittäjyyden arvostaminen.

Yhteiskuntaopin opetuksen tavoitteena on, että opiskelija

- ymmärtää yhteiskunnan olemuksen ja muutoksen historiallisen kehityksen tuloksena
- tuntee yhteiskuntaa koskevan tiedon muodostumisen perusteet sekä hallitsee keskeisen yhteiskunnallisen ja taloudellisen käsitteistön
- hallitsee Suomen yhteiskuntajärjestelmän, oikeusjärjestelmän ja talouselämän perusteet ja toimintatavat sekä osaa suhteuttaa ne eurooppalaisiin ja kansainvälisiin yhteyksiin
- pystyy rakentamaan vastuuntuntoisen, demokraattisen,

tasa-arvoa kunnioittavan ja erilaisuutta ymmärtävän yhteiskuntakäsityksen

- tuntee vaikutusmahdollisuutensa demokraattisen yhteiskunnan jäsenenä paikallisella, valtakunnallisella ja kansainvälisellä tasolla ja on motivoitunut toimimaan aktiivisena ja vastuullisena kansalaisena
- pystyy hankkimaan monipuolista yhteiskunnallista ja ajankohtaista aineistoa eri lähteistä myös tieto- ja viestintäteknologiaa hyödyntäen sekä tulkitsemaan ja arvioimaan kriittisesti sanallista, kuvallista ja tilastollista informaatiota
- osaa muodostaa perusteltuja näkemyksiä arvosidonnaisista ja kiistanalaisista yhteiskunnallisista ja taloudellisista kysymyksistä
- osaa eritellä moniulotteisten yhteiskunnallisten ilmiöiden välisiä yhteyksiä, vertailla yhteiskunnallisen ja taloudellisen kehityksen vaihtoehtoja sekä arvioida yhteiskunnallisten päätös- ja toimintavaihtoehtojen erilaisia motiiveja ja vaikutuksia eri väestöryhmien kannalta.

Aihekokonaisuudet ja osaaminen

Yhteiskuntaopissa käsitellään aihekokonaisuuksia etenkin talouden ja yhteiskunnallisen osallistumisen tai vaikuttamisen näkökulmasta. Yhteiskuntaoppi tukee aktiivista kansalaisuutta monin tavoin. Aineen sisällöt käsittelevät mm. yrittäjyyttä, työelämää, kestävästä kehitystä, hyvinvointia, turvallisuutta, vaikuttamista. Vapaaehtoistyö, työharjoittelu tai jokin muu lukion ul-

kopuolinen toiminta voivat olla osa aihekokonaisuuden toteutusta.

Oppiaineen arviointi

Oppimisen arvioinnin lähtökohtana ovat yhteiskuntaopin tiedonaloille ominaisten tietojen, taitojen ja toimintatapojen hallinta sekä oppiaineen yleisten tavoitteiden saavuttaminen. Oppimisprosessin aikana annettu arviointi ja palaute tukevat ja edistävät opiskelijan kykyä hallita keskeisiä käsitteitä ja suuria kokonaisuuksia sekä arvioida asioiden välisiä yhteyksiä, syyseuraussuhteita ja niiden merkitystä.

Arviointi perustuu jatkuvaan ja monipuoliseen osaamisen näyttöön. Huomiota kiinnitetään opiskelijan tiedonhankintataitoihin, kykyyn ilmaista tietojaan ja argumentoida jäsentyneesti sekä taitoa arvioida ja tulkita kriittisesti yhteiskunnallisia ilmiöitä ja eri tavoin esitettyä sanallista, numeerista ja graafista informaatiota.

Pakolliset kurssit

1. Suomalainen yhteiskunta (YH1)

Kurssilla perehdytään valtiollisiin ja yhteiskunnallisiin järjestelmiin ja niissä vaikuttamiseen. Keskitytään suomalaisen yhteiskunnan analyysiin valtio-opin, sosiaalipolitiikan ja sosiologian käsitteistöä ja teorioita hyödyntäen. Keskeisiä näkökulmia ovat demokratia, yhteiskunnan perusrakenteiden kehitys, valta ja vaikuttaminen aktiivista ja osallistuvaa kansalaisuutta korostaen. Numeroarviointi.

Tavoitteet

Kurssin tavoitteena on, että opiskelija

- ymmärtää suomalaisen yhteiskunnan perusrakenteet paikallisella ja valtiollisella tasolla
- tuntee kansalaisen perusoikeudet, vaikuttamiskeinot ja -mahdollisuudet sekä kiinnostuu yhteiskunnallisesta osallistumisesta
- pystyy tarkastelemaan yhteiskuntaa ja sen kehitystä analyyttisesti erilaisista näkökulmista
- tuntee hyvinvointivaltion ja oikeusvaltion perusteet ja pystyy vertailemaan erilaisia hyvinvointimalleja Pohjoismaissa, Euroopassa ja muualla maailmassa
- osaa arvioida kriittisesti yhteiskunnallista tietoa ja yhteiskunnallisten päätösten perusteita paikallisella ja valtiollisella tasolla sekä niiden vaikutuksia eri väestöryhmien ja yhteiskunnallisten toimijoiden kannalta.

Keskeiset sisällöt

Suomalaisen yhteiskunnan rakenne

- Suomen väestön demografinen ja sosiaalinen rakenne
- väestörakenteen muutoksiin vaikuttavat tekijät

Oikeusvaltio ja sisäinen turvallisuus

- kansalaisen perusoikeudet ja velvollisuudet
- oikeuslaitos sekä tuomio- ja järjestysvalta

Hyvinvointi ja tasa-arvo

- hyvinvointivaltion tehtävät ja voimavarat
- pohjoismaisen hyvinvointivaltion rahoitus, edut ja haasteet
- yhteiskunnallinen tasa-arvo ja oikeudenmukaisuus

Valta, vaikuttaminen ja päätöksenteko

- yhteiskunnallisen vallankäytön muodot
- demokratia ja muut poliittiset järjestelmät
- Suomen kunnallinen ja valtiollinen päätöksentekojärjestelmä
- kansalaisyhteiskunnan vaikuttamiskeinot: vaalit, puolueet, järjestötoiminta ja aktiivisen kansalaisuuden merkitys
- muuttuva mediakenttä

Kurssi arvioidaan numeerisesti.

2. Taloustieto (YH2)

Kurssilla perehdytään talouden toimintaperiaatteisiin ja ajan-kohtaiseen talouspoliittiseen keskusteluun. Kurssilla käsitellään mikro- ja makrotalouden kysymyksiä kansalaisten, yritysten ja valtioiden näkökulmista sekä perehdytään talouden ja politiikan kytköksiin sekä työnteon ja yrittämisen merkitykseen hyvinvointivaltion rahoittamisessa. Lisäksi tarkastellaan talouden ja ympäristön suhdetta kestäväen kehityksen näkökulmasta. Numeroarviointi.

Tavoitteet

Kurssin tavoitteena on, että opiskelija

- osaa tehdä taloudellisia päätöksiä, hallita omaa talouttaan ja tarkastella taloudellisia kysymyksiä myös eettiseltä kannalta ymmärtäen Suomen kytkeytymisen globaaliin talouteen
- ymmärtää työnteon ja yrittäjyyden merkityksen taloudessa ja yhteiskunnassa
- tuntee kansantalouden perusteet, keskeiset käsitteet ja teoriat sekä ymmärtää talouselämän rakenteita ja toimintaperiaatteita
- osaa arvioida kriittisesti taloutta koskevassa keskustelussa esitettyjä argumentteja
- osaa tarkastella talouspoliittisten ratkaisujen erilaisia vaihtoehtoja ja analysoida niiden taustoja ja vaikutuksia.

Keskeiset sisällöt

Kansantalous ja yksilön talous

- talouden peruskäsitteet ja taloutta koskevan tiedon muodostaminen
- oman talouden hoito
- työnteko, yrittäjyys ja yritykset sekä niiden rooli kansantaloudessa
- kansantalouden kiertokulku sekä kotitalouksien ja kansantalouden vuorovaikutus

Markkinat, suhdanteet ja talouselämä

- vapaa kilpailu ja hinnanmuodostus
- rahoituslaitokset, sijoittaminen ja riskien hallinta
- talouden suhdannevaihtelut
- työttömyys ja työvoimapula

Talouspolitiikka

- talouskasvun lähtökohdat, edut ja ongelmat
- verotuksen merkitys veronmaksajille sekä valtion ja kuntien taloudelle
- talouspolitiikan keinot
- politiikan ja markkinavoimien merkitys taloudellisessa päätöksenteossa

Kansainvälinen talous ja Suomi

- globaalitalous
- Suomen ulkomaankauppa ja sen merkitys
- talouden tulevaisuudennäkymät

Kurssi arvioidaan numeerisesti.

Valtakunnalliset syventävät kurssit

3. Suomi, Eurooppa ja muuttuva maailma (YH3)

Kurssilla perehdytään Euroopan taloudelliseen ja poliittiseen yhdentymiseen ja yksittäisen kansalaisen asemaan yhdentävässä Euroopassa ja globalisoituvassa maailmassa. Kurssin ai-

kana opitaan seuraamaan ajankohtaisia maailman tapahtumia. Kurssilla kannustetaan osallistumaan erilaisia kansainvälisen politiikan ilmiöitä koskevaan keskusteluun. Kurssin toteuttamisessa painotetaan tutkivaa oppimista, jossa hyödynnetään mediaa ja muita monipuolisia informaatiolähteitä. Numeroarviointi.

Tavoitteet

Kurssin tavoitteena on, että opiskelija

- hahmottaa laaja-alaisesti Euroopan unionin toimintaa sekä osaa hankkia sitä koskevaa vertailevaa tietoa
- ymmärtää vaikuttamismahdollisuutensa ja osaa toimia globaalikansalaisena
- osaa eritellä Euroopan yhdentymisen tarjoamia etuja ja haittoja, mahdollisuuksia ja haasteita
- osaa arvioida maailman globalisoitumisen vaikutuksia oman elämänsä ja Suomen taloudellisen ja poliittisen järjestelmän kannalta
- osaa eritellä kansalaisten turvallisuuteen ja kansainväliseen turvallisuus-ympäristöön liittyviä uusia uhkia ja niiden ratkaisumahdollisuuksia.

Keskeiset sisällöt

Eurooppalaisuus ja eurooppalainen identiteetti

- arvot, poliittiset kulttuurit ja kulttuurinen moninaisuus
- perusvapaudet ja kansalaisuus

- Suomi ja Pohjoismaat Euroopassa
- Euroopan yhdentymisen tavoitteet ja toiminta

EU:n päätöksenteko ja yhteinen talous- ja rahapolitiikka sekä niiden haasteet

- Suomi osana eurojärjestelmää
- EU:n ja lähialueiden haasteet ja mahdollisuudet

Turvallisuus ja tulevaisuuden muuttuvat haasteet

- Suomen turvallisuusympäristö ja turvallisuuspolitiikka sekä uudet turvallisuusuhat
- kansainvälisen yhteisymmärryksen edistäminen ja Suomi
- globalisaatio, ympäristö, väestö ja kestävä tulevaisuus

Kurssi arvioidaan numeerisesti.

4. Kansalaisen lakitieto (YH4)

Kurssilla perehdytään Suomen oikeusjärjestyksen ja oikeuden käytön perusasioihin. Tutustutaan tärkeimpiin oikeudellisiin sopimuksiin ja tiedon lähteisiin sekä paneudutaan tavanomaisten oikeusasioiden hoitamiseen. Numeroarviointi

Tavoitteet

Kurssin tavoitteena on, että opiskelija

- hallitsee perustiedot Suomen oikeusjärjestyksestä ja sen keskeisistä periaatteista
- tuntee Suomen tuomioistuinlaitoksen ja kansalaisen

kannalta merkittävät kansainväliset tuomioistuimet

- osaa arvioida oikeutensa, etunsa ja velvollisuutensa kansalaisena, työntekijänä ja kuluttajana sekä pystyy hoitamaan itse tavanomaisimmat oikeusasiat
- osaa etsiä ja käyttää keskeisiä oikeudellisen tiedon lähteitä
- osaa toimia oikein ja lainmukaisesti sekä osaa soveltaa lakitiedossa hankittuja tietoja ja taitoja.

Keskeiset sisällöt

Lakitiedon perusteet

- peruskäsitteet ja oikeudellisen tiedon hankkiminen

Kansalaisen yleisimmät oikeustoimet

- perheoikeus
- työoikeus
- kuluttajansuoja
- velka, vakuudet ja maksukyvyttömyys
- asuminen
- muutoksenhaku viranomaisten päätöksiin
- tekijänoikeudet
- ympäristöoikeus

Rikos- ja prosessioikeus

- rikostutkinta ja syyteharkinta

- oikeudenkäynti ja sen vaihtoehdot
- rangaistukset
- kansainvälinen oikeus ja siihen vetoaminen

Kurssi arvioidaan numeerisesti.

5.15. Uskonto

Oppiaineen kuvaus ja yleiset tavoitteet

Uskonnonopetuksen tehtävänä on tukea opiskelijan uskontoihin ja katsomuksiin liittyvän yleissivistyksen muodostumista. Uskonnonopetuksessa tutustutaan uskontoihin ja uskonnollisuuden ilmenemismuotoihin sekä uskonnottomuuteen. Opetuksessa uskontoja tarkastellaan osana kulttuuria, kulttuuriperintöä ja yhteiskuntaa sekä yksilön ja yhteisön elämää.

Opetus antaa monipuolista tietoa uskonnoista ja katsomuksista sekä auttaa ymmärtämään niistä käytävää keskustelua. Opiskelijoita ohjataan tarkastelemaan uskontoja ja katsomuksia analyyttisesti eri näkökulmista. Uskonnonopetus antaa valmiuksia oman maailmankatsomuksen rakentamiseen ja arvioimiseen sekä uskontojen ja katsomusten väliseen dialogiin. Oppiaine tukee opiskelijan kasvua demokraattisen yhteiskunnan vastuulliseksi jäseneksi. Uskonnonopetus ottaa erilaiset näkemykset huomioon ja kunnioittaa yksilöllisiä vakaumuksia.

Oppiaineessa hyödynnetään teologista ja uskontotieteellistä tutkimusta sekä kulttuurin, yhteiskunnan ja taiteen tutkimusta.

Lisäksi opetuksessa käytetään eri uskontojen omia lähteitä ja median välittämää ajankohtaista materiaalia. Opetuksessa hyödynnetään monipuolisesti erilaisia opiskeluympäristöjä, tieto- ja viestintäteknologian antamia mahdollisuuksia sekä aktiivisia työtapoja.

Opetuksen tavoitteet

Uskonnon opetuksen tavoitteena on, että opiskelija

- kehittää uskontoihin ja katsomuksiin liittyvää kulttuurista lukutaitoaan
- tunnistaa uskontoihin ja kulttuureihin liittyvän pyhän ja sen vaikutukset ihmisen toimintaan
- perehtyy uskontojen historialliseen ja ajankohtaiseen merkitykseen eri puolilla maailmaa
- perehtyy oman uskonnon erityispiirteisiin ja kulttuurivaikutuksiin
- ymmärtää uskontojen sisäistä moninaisuutta
- tuntee uskonnollisen kielen ja symboliikan erityispiirteitä
- ymmärtää uskon ja tieteellisen tiedon suhdetta sekä tuntee uskontojen tutkimuksen keskeisiä näkökulmia ja menetelmiä
- kykenee rakentamaan, jäsentämään ja arvioimaan omaa maailmankatsomustaan ja kulttuuri-identiteettiään
- kehittää valmiuksia ymmärtää ihmisiä, joilla on erilainen vakaumus ja toimia eri kulttuureista tulevien ja eri tavoin

ajattelevien ihmisten kanssa

- kunnioittaa ihmisoikeuksia ja osaa tarkastella uskontoja ja katsomuksia ihmisoikeusnäkökulmasta
- kehittää valmiuksia toimia vastuullisena ja aktiivisena kansalaisena
- hallitsee uskonnollisiin ja eettisiin kysymyksiin liittyviä ajattelu- ja keskustelutaitoja sekä uskontoihin liittyvän tiedon itsenäistä hankintaa ja kriittistä arviointia.

Arviointi

Arviointi ohjaa ja kannustaa opiskelijoita oman oppimisprosessin pitkäjänteiseen suunnitteluun, arviointiin ja kehittämiseen. Uskonnon opetuksessa arviointi kohdistuu uskontoihin liittyvään tiedon hallintaan, soveltamiseen ja arvioimiseen sekä katsomuksellisten dialogitaitojen hallintaan. Arvioinnissa korostuvat katsomukselliseen yleissivistykseen ja vuorovaikutukseen liittyvät taidot. Kurssit arvioidaan numeroin asteikolla 4-10. Kurssiarvosanassa huomioidaan myös oppimispäiväkirjatyökentely, itsearviointi sekä muu aktiivisuus kurssiympäristöissä. Valtakunnallisessa nuorten ja aikuisten opetussuunnitelmassa mainittuja muiden uskontojen oppimääriä voidaan hyväksilukea aikuislukion opetussuunnitelman mukaiseksi uskonto-oppiaineeksi.

Kurssien suoritusjärjestys on vapaa.

Aihekokonaisuudet ja osaamiset

Uskonnonopetus tukee opiskelijan katsomuksellisen yleissivist-

tyksen kehittymistä, lisää valmiuksia rakentavaan vuorovaikutukseen ja toimimiseen monikulttuurissa ympäristöissä sekä auttaa ymmärtämään uskonnoista ja katsomuksista käytävää keskustelua niin mediassa kuin osana arkisiakin kohtaamisia. Uskontoja tarkastellaan osana kulttuuria ja yhteiskuntaa niin yksilön kuin yhteisönkin näkökulmasta, ja ilmiön tarkastelu ulottuu koko maapalloa ja ihmiskuntaa koskeviin kysymyksiin.

Oppiaineessa hyödynnetään teologista ja uskontotieteellistä tutkimustam kulttuurin, yhteiskunnan ja taiteen tutkimusta sekä eri uskontojen omia lähteitä ja median välittämää ajan-kohtaista materiaalia. Monipuolisen lähdeaineiston lisäksi opetuksessa hyödynnetään monipuolisesti tieto- ja viestintäteknologian antamia mahdollisuuksia.

5.15.1. Evankelis-luterilainen uskonto

Pakollinen kurssi

1. Uskonto ilmiönä - kristinuskon, juutalaisuuden ja islamin jäljillä (UE1)

Kurssilla perehdytään uskontoon ilmiönä, sen määrittelyyn ja tutkimukseen sekä katsomusten sisäiseen monimuotoisuuteen. Tutustutaan maailman ja Suomen uskontotilanteeseen sekä opitaan ymmärtämään uskonottomuuteen ja uskonnonvapau-teen liittyviä kysymyksiä. Nykyajan uskonnollisuuteen liittyvien ilmiöiden tuntemus kehittää opiskelijan valmiuksia toimia moniuskontoisessa ja monikulttuurisessa ympäristössä. Kurssilla syvennyttään Lähi-idän monoteististen uskontojen – juutalaisuuden, kristinuskon ja islamin – syntyyn ja taustaan sekä nii-

den yhteisiin ja erottaviin piirteisiin, pyhiin kirjoihin ja niiden erilaisiin tulkintatapoihin. Kurssilla opitaan ymmärtämään uskontojen merkityksen ja vaikutukset kulttuuriin ja yhteiskuntaan ja keskustelemaan niitä koskevista ajankohtaisista aiheista. Numeroarviointi.

Valtakunnalliset syventävät kurssit

2. Maailmanlaajuinen kristinusko (UE2)

Kurssilla tutustutaan kristinuskon asemaan eri puolilla maailmaa. Opitaan ymmärtämään kristinuskon merkitystä niin yhteiskunnan kuin yksilön näkökulmasta, samoin kuin uskonnon vuorovaikutusta ympäröivän kulttuurin kanssa. Kurssilla tutustutaan kristinuskon erilaisiin ilmenemismuotoihin ja tulkintatapoihin sekä katsomusten dialogiin, ja osaa analysoida ja arvioida ajankohtaisia kristinuskoon liittyviä kysymyksiä ja niiden taustoja. Kurssilla tutustutaan kristinuskon eri suuntauksiin ja opitaan vertailemaan niiden keskeisiä piirteitä. Katolisen, ortodoksisen ja protestanttisten kirkkokuntien erityispiirteiden, eettisen ajattelun ja yhteiskunnallista vaikutusten lisäksi tutustutaan karismaattiseen ja kontekstuaaliseen teologiaan sekä kristillisperäisiin liikkeisiin. Numeroarviointi.

3. Maailman uskontoja ja uskonnollisia liikkeitä (UE3)

Kurssilla tarkastellaan Aasian uskonnollista nykytilannetta, ja perehdytään Intiassa, Kiinassa ja Japanissa syntyneisiin uskontoihin osana yksilön ja yhteisön elämää, niiden vaikutuksiin yhteiskuntaan ja kulttuuriin sekä vaikutuksiin länsimaissa. Kurssilla tarkastellaan myös luonnonuskontojen ja vodoun keskei-

siä piirteitä sekä uusien uskonnollisten liikkeiden taustaa ja keskeisiä piirteitä. Kurssilla opitaan tuntemaan hindulaisuuden, buddhalaisuuden, kungfutselaisuuden ja taolaisuuden monimuotoisuus, keskeiset opetukset ja suuntaukset sekä niiden vaikutukset niin Aasian kulttuureihin ja yhteiskuntiin kuin ihmisten elämäntapaankin. Kurssilla tutustutaan myös jainalaisuuden ja sikhiläisyyden keskeisiin piirteisiin sekä Kiinan vanhan kansanuskon ja Japanin sintolaisuuden vaikutuksiin Kiinan ja Japanin yhteiskuntiin ja ajatteluun. Maailman uskontojen tunteminen kehittää valmiuksia toimia työelämässä ja kansainvälisissä toimintaympäristöissä. Numeroarviointi.

Tavoitteet

Kurssin tavoitteena on, että opiskelija

- tuntee Intiassa, Kiinassa ja Japanissa syntyneitä uskontoja osana yksilön ja yhteisön elämää sekä niiden vaikutuksia kulttuuriin ja yhteiskuntaan
- tuntee Intiassa ja Kiinassa syntyneiden uskontojen ilmenemistä ja vaikutuksia länsimaissa
- tietää luonnonuskontojen levinneisyyden ja keskeiset piirteet
- perehtyy uusien uskonnollisten liikkeiden taustaan ja keskeisiin piirteisiin
- kehittää valmiuksia toimia työelämässä ja kansainvälisissä toimintaympäristöissä.

Keskeiset sisällöt

- hindulainen maailmankuva ja elämäntapa sekä hindulaisuuden monimuotoisuus ja vaikutukset Intian kulttuuriin, yhteiskuntaan ja politiikkaan
- Intian nykypäivän uskontotilanne
- jainalaisuuden ja sikhiläisyyden keskeiset piirteet
- buddhalainen elämäntapa sekä buddhalaisuuden opetukset, suuntauksat ja keskeiset vaikutukset Aasian kulttuureihin
- Kiinan vanhan kansanuskon, kungfutselaisuuden ja taoalaisuuden keskeiset piirteet ja vaikutus kiinalaiseen ajatteluun ja yhteiskuntaan
- Kiinan nykypäivän uskontotilanne
- shintolaisuus Japanin etnisenä uskontona sekä uskontojen vaikutuksia yhteiskuntaan ja politiikkaan Japanissa
- Aasian uskontojen vaikutus länsimaissa
- luonnonuskontojen ja vodoun keskeiset piirteet ja levinneisyys
- uusien uskonnollisten liikkeiden taustaa ja keskeisiä piirteitä

4. Uskonto suomalaisessa yhteiskunnassa (UE4)

Kurssilla tutustutaan Suomen uskontotilanteeseen, suomalaiseen uskonnollisuuteen eri aikoina sekä uskonnon ja yhteiskunnan vuorovaikutukseen nyky-Suomessa. Uskontoja tarkastel-

laan niin lainsäädännön kuin uskonnonvapaudenkin näkökulmasta. Kurssi tukee opiskelijan valmiuksia toimia aktiivisena kansalaisena ja osallistua uskontojen ja katsomusten väliseen dialogiin. Numeroarviointi.

Tavoitteet

Kurssin tavoitteena on, että opiskelija

- tutustuu monipuolisesti uskonnon ja yhteiskunnan vuorovaikutukseen nyky-Suomessa
- perehtyy uskontojen vaikutukseen ja merkitykseen julkisella, yksityisellä, kolmannella ja neljännellä sektorilla
- ymmärtää, että tietoa uskonnoista tarvitaan yhteiskuntaelämän eri osa-alueilla
- osaa analysoida uskonnonvapautteen ja uskonnon ja yhteiskunnan vuorovaikutukseen liittyvää ajankohtaista keskustelua
- osaa toimia aktiivisena kansalaisena ja yhteiskunnan jäsenenä
- kehittää valmiuksia osallistua uskontojen ja katsomusten väliseen dialogiin.

Keskeiset sisällöt

- Suomen uskontotilanne, suomalainen uskonnollisuus ja sekularisaatio
- uskonnollisten yhteisöjen muodot ja niiden suhde yhteiskuntaan

- uskonnot yhteiskunnan muokkaajina Suomessa eri aikoina
- uskontojen ja katsomusten välinen dialogi tämän päivän Suomessa
- uskonto ja uskonnolliset yhteisöt suomalaisessa ja yleiseurooppalaisessa lainsäädännössä, uskonnon- ja katsomuksenvapaus sekä yhdenvertaisuuteen ja syrjintään liittyvät kysymykset
- uskonnon merkitys ja näkyvyys julkisella sektorilla, politiikassa, työelämässä ja taloudessa
- uskonnolliset yhteisöt kolmannen sektorin toimijoina

5. Uskonnot tieteessä, taiteessa ja populaarikulttuurissa (UE5)

Kurssilla käsitellään uskonnon tutkimuksen ajankohtaisia näkökulmia ja menetelmiä eri tieteenaloilla ja opitaan hahmottamaan uskonnon ja taiteen suhdetta. Numeroarviointi.

Tavoitteet

Kurssin tavoitteena on, että opiskelija

- tuntee uskonnon tutkimuksen näkökulmia ja menetelmiä eri tieteenaloilla sekä ajankohtaista tutkimusta
- hahmottaa uskonnon ja taiteen suhdetta: uskonnollisen taiteen ja arkkitehtuurin merkitystä uskonnoissa ja uskontojen vaikutusta taiteen kehitykseen
- perehtyy siihen, miten uskonnollisen taiteen kautta ilmaistaan uskonnon, erityisesti kristinuskon, keskeisiä

oppeja

- tutustuu uskonnolliseen symboliikkaan ja siihen, miten taiteessa ja populaarikulttuurissa käsitellään uskonnollisia teemoja
- tuntee muinaissuomalaisen uskonnon ja kristinuskon vaikutuksia suomalaisessa kulttuuriperinnössä.

Keskeiset sisällöt

- uskonnon tutkimuksen ajankohtaisia näkökulmia ja menetelmiä eri tieteenaloilla: uskontotieteen ja teologian eri tutkimusalat sekä taiteentutkimus, kulttuurintutkimus ja yhteiskuntatieteet
- uskonnon, taiteen ja populaarikulttuurin eri muotojen vuorovaikutus
- uskonnollisten tilojen arkkitehtuuri uskonnon ja sen erityispiirteiden kuvaajana
- uskonnollisia teemoja, symboliikkaa ja myyttejä eri taidemuodoissa ja populaarikulttuurissa
- Raamatun kertomusten ja kristillisen opin erilaisten tulkintojen tarkastelu taiteen eri muotojen avulla
- muinaissuomalainen uskonto ja kristinusko suomalaisessa kulttuuriperinnössä

6. Uskonnot ja media (UE6)

Kurssilla käsitellään uskontoihin liittyviä ajankohtaisia teemoja mediassa. Tutustutaan myös uskonnolliseen mediaan sekä me-

dian käyttöön ja vaikutukseen uskonnoissa. Numeroarviointi.

Tavoitteet

Kurssin tavoitteena on, että opiskelija

- tutustuu uskontoon liittyviin ajankohtaisiin teemoihin mediassa
- osaa analysoida ja arvioida uskonnon ja median välisiä suhteita
- osaa arvioida kriittisesti uskontoon liittyvää informaatiota ja sen lähteitä
- osallistuu uskontoon liittyvän mediasisällön tuottamiseen tai laatii media-analyysin.

Keskeiset sisällöt

- uskonnollinen media ja median käyttö uskonnoissa
- uskonnollisen kielen ja kuvaston käyttö eri medioissa
- uskontojen mediajulkisuus
- uskonnollinen media ja median hyödyntäminen uskonnoissa
- median vaikutus uskontoilmiöihin, kuten asenteet ja uskontoihin liittyvät mielikuvat, uskonnot ja konfliktit, uskonnot ja rauhan rakentaminen, uskontokritiikki
- uskontoon liittyvän mediasisällön tuottaminen tai media-analyysi

5.15.2. Ortodoksinen uskonto

Pakolliset kurssit

1. Uskonto ilmiönä - ortodoksisuus, juutalaisuus ja islam (U01)

Kurssilla perehdytään uskonnon määrittelyyn ja uskontoon ilmiönä, ja tarkastellaan maailman ja Suomen uskontoja sekä uskonottomuutta ja uskonnonvapautta. Kurssilla tutustutaan Lähi-idän monoteististen uskontojen kulttuuritaustaan ja syntyyn sekä pyhien kirjojen syntyyn. Numeroarviointi.

Tavoitteet

Kurssin tavoitteena on, että opiskelija

- osaa jäsentää uskontoa ilmiönä ja tuntee uskontojen tutkimusta
- tutustuu juutalaisuuden, kristinuskon ja islamin syntyyn ja niiden luonteeseen
- ymmärtää juutalaisuuden, kristinuskon ja islamin keskinäiset suhteet historiassa ja nykypäivänä
- tuntee kolmen monoteistisen uskonnon keskeiset piirteet, niiden kulttuuriperintöä ja vaikutusta erityisesti idän kristillisyyteen ja yhteiskuntaan
- tietää kristinuskon synnyn ja kehittymisen keskeiset vaiheet
- ymmärtää kristillisen kirkon jakaantumiseen ja vapaiden suuntien syntyyn vaikuttaneet syyt sekä tunnistaa niiden tunnuspiirteitä

- osaa keskustella Lähi-idän ja Euroopan ajankohtaisista asioista uskontojen näkökulmasta
- tunnistaa eri katsomusten merkityksen yksilön tämän päivän arjessa ja työelämässä.

Keskeiset sisällöt

- uskonto ilmiönä, uskonnon määrittely ja tutkiminen
- nykyajan uskonnollisuus, sekularisaatio, uskonnottoisuus ja uskonnonvapaus
- Lähi-idän monoteististen uskontojen yhteiset juuret, kulttuuritausta ja yhteiset piirteet
- pyhien kirjojen asema, merkitys ja tulkinta juutalaisuudessa, kristinuskossa ja islamissa
- Lähi-idän uskontojen vaikutus kulttuuriin ja arkeen Euroopassa
- apostoli Paavalin lähetystyö Jerusalemissa Eurooppaan
- ensimmäiset kristilliset synodit
- kristillisen kirkon jakaantuminen
- katolinen kirkko ja protestantismin synty
- Luther ja Pohjoismaat
- vapaat kristilliset suunnat
- uskonnottomuus

Valtakunnalliset syventävät kurssit

2. Ortodoksisuus maailmassa (U02)

Tavoitteet

Kurssin tavoitteena on, että opiskelija

- tietää ortodoksisen kirkon apostolisen perinteen
- tunnistaa kirkon opettajien merkityksen kirkon perinteessä
- tuntee ortodoksisuuden keskeiset opilliset painotukset ja eettisen ajattelun perustan
- osaa tarkastella ortodoksisen kirkon merkitystä yksilöllisestä ja yhteisöllisestä näkökulmasta
- perehtyy ortodoksisuuden ja sen käytänteiden erityispiirteisiin
- tuntee askeesin ja luostarilaitoksen syntyyn vaikuttaneet historialliset tekijät
- tuntee ortodoksisia paikalliskirkkoja ja idän kirkon eri suuntauksia
- ymmärtää ortodoksisen kirkon hallintorakenteen kehittymistä ja nykyistä toimintaa
- perehtyy Suomen ortodoksisen kirkon tunnuspiirteisiin
- tutustuu kirkkojen välisiin yhteyksiin.

Keskeiset sisällöt

- kristillisen kirkon laajeneminen

- patriarkaattit ja paikalliskirkot
- orientaaliset kirkot
- askeesin ja luostarilaitoksen synty ja niiden
- yhteiskunnallinen merkitys
- ortodoksinen oppi, etiikka ja antropologia synodien ja kirkon suurien opettajien kautta
- ihmisen elämänkaari ja ortodoksisuus
- ortodoksinen tapakulttuuri
- Itä-Euroopan ortodoksisuus ja uusortodoksinen maailma
- Suomen ortodoksinen kirkko ennen ja nyt
- ekumenia ja uskontojen välinen vuorovaikutus

3. Maailman uskontoja ja uskonnollisia liikkeitä (U03)

Tavoitteet

Kurssin tavoitteena on, että opiskelija

- tuntee Intiassa, Kiinassa ja Japanissa syntyneitä uskontoja osana yksilön ja yhteisön elämää sekä niiden vaikutuksia kulttuuriin ja yhteiskuntaan
- tuntee Intiassa ja Kiinassa syntyneiden uskontojen ilmenemistä ja vaikutuksia länsimaissa
- tietää luonnonuskontojen levinneisyyden ja keskeiset piirteet
- perehtyy uusien uskonnollisten liikkeiden taustaan ja

keskeisiin piirteisiin

- kehittää valmiuksia toimia työelämässä ja kansainvälisissä toimintaympäristöissä
- osaa tarkastella uskontojen piirteitä myös oman uskonnon näkökulmasta.

Keskeiset sisällöt

- hindulaisuuden monimuotoisuus, maailmankuva ja elämäntapa sekä vaikutuksia Intian kulttuuriin, yhteiskuntaan ja politiikkaan
- Intian nykypäivän uskontotilanne
- jainalaisuuden ja sikhiläisyyden keskeiset piirteet
- buddhalaisuuden opetukset, elämäntapa, suuntaukset ja vaikutuksia Aasian kulttuureihin ja yhteiskuntaan
- Kiinan vanha kansanusko, kungfutselaisuus ja taolaisuus ja näiden vaikutuksia kiinalaiseen ajatteluun ja yhteiskuntaan
- Kiinan nykypäivän uskontotilanne
- shintolaisuus Japanin etnisenä uskontona sekä uskontojen vaikutuksia yhteiskuntaan ja politiikkaan Japanissa
- Aasian uskontojen vaikutus länsimaissa
- luonnonuskontojen ja vodoun keskeiset piirteet
- uusien uskonnollisten liikkeiden taustaa ja keskeisiä piirteitä

4. Uskonto suomalaisessa yhteiskunnassa (U04)

Tavoitteet

Kurssin tavoitteena on, että opiskelija

- perehtyy suomalaiseen uskonnollisuuteen ja sen vaiheisiin ennen ja nyt
- tutustuu uskonnon ja yhteiskunnan vuorovaikutukseen nyky-yhteiskunnassa
- perehtyy uskontojen vaikutukseen ja merkitykseen julkisella, yksityisellä, kolmannella ja neljännellä sektorilla
- tunnistaa kirkon toiminnan ihmisen arjen tukena osana tämän ajan yhteiskuntaa
- ymmärtää, että tietoa uskonnoista tarvitaan yhteiskuntaelämän eri osa-alueilla
- osaa analysoida uskonnonvapautteen sekä uskonnon ja yhteiskunnan vuorovaikutukseen liittyvää ajankohtaista keskustelua ja siihen vaikuttavaa lainsäädäntöä
- kehittää valmiuksia toimia aktiivisena kansalaisena ja yhteiskunnan jäsenenä oman uskonnon lähtökohdista käsin
- kehittää valmiuksia osallistua uskontojen ja katsomusten väliseen dialogiin.

Keskeiset sisällöt

- suomalainen uskonnollisuus ennen ja nyt, uskonto ja uskonnolliset yhteisöt Suomessa, sekularisaatio

- uskonnollisten yhteisöjen muodot ja niiden suhde yhteiskuntaan
- uskonnot yhteiskunnan muokkaajina Suomessa eri aikoina
- uskontojen ja katsomusten välinen dialogi tämän päivän Suomessa
- uskonto ja lainsäädäntö, uskonnon- ja katsomuksenvapaus sekä yhdenvertaisuuteen ja syrjintään liittyvät kysymykset
- uskonnon merkitys, näkyvyys ja oikeudet julkisella sektorilla, politiikassa, työelämässä ja taloudessa
- ortodoksiset järjestöt kolmannen sektorin toimijoina
- uskonnot yksilöiden ja perheiden elämässä ja tapakulttuurissa Suomessa
- uskonnottomuus, uskontokritiikki ja uskonnoton tapakulttuuri Suomessa

5. Taide ortodoksisuudessa ja muissa uskonnoissa (U05)

Tavoitteet

Kurssin tavoitteena on, että opiskelija

- tutustuu taidemuotoihin uskonnon ilmentäjänä
- tunnistaa ja tietää ortodoksisen taiteen erityispiirteet
- perehtyy sekä ortodoksisen että muiden uskontojen taiteen ilmaisumuotoihin opillisten asioiden välittäjinä

- tunnistaa eri uskontojen opin ilmenemismuotoja taiteessa
- ymmärtää sakraalin ja uskonnollisen taiteen eron
- tunnistaa uskonnon vaikutuksen nyky- ja populaaritai- teeseen.

Keskeiset sisällöt

- uskonnot, taide ja kulttuurin eri muodot
- sakraalin ja uskonnollisen taiteen ero
- ortodoksisen taiteen erityispiirteet: jumalanpalvelus, kirkkomusiikki, arkkitehtuuri, ikonitaide
- uskontojen oppi taiteen keinoin: kuvataide, musiikki, rakennustaide ja draama

6. Ortodoksisuus ja uskonnot mediassa (U06)

Tavoitteet

Kurssin tavoitteena on, että opiskelija

- tutustuu mediassa esiintyviin ajankohtaisiin teemoihin, jotka kytkeytyvät uskontoon
- osaa analysoida ja arvioida uskonnon ja median välisiä suhteita
- osaa arvioida kriittisesti uskontoon liittyvää informaatio- ta ja sen lähteitä
- perehtyy mediakuvaan ortodoksisuudesta ja eri uskon- noista kansallisesti ja kansainvälisesti

- osallistuu uskontoon liittyvän mediasisällön tuottamiseen tai laatii media-analyysin.

Keskeiset sisällöt

- uskonnollinen media ja median käyttö uskonnoissa
- uskonnollisen kielen ja kuvaston käyttö eri medioissa
- uskontojen mediajulkisuus
- ortodoksisen kirkon mediamaailma
- median vaikutus uskontoilmiöihin, esimerkiksi asenteet ja uskontoihin liittyvät
- mielikuvat, uskonnot ja konfliktit, uskonnot ja rauhan rakentaminen, uskontokritiikki
- uskuntoon liittyvän mediasisällön tuottaminen tai media-analyysi

5.16. Elämäkatsomustieto

Oppiaineen kuvaus ja yleiset tavoitteet

Elämäkatsomustieto on perustaltaan monitieteinen oppiaine. Sen tiedeperustaan kuuluu ihmis-, kulttuuri- ja yhteiskuntatieteitä sekä filosofia. Elämäkatsomustiedon opetuksessa ihmisiä tarkastellaan luonnollisina toimijoina, jotka luovat ja uusintavat merkityksiä keskinäisessä kanssakäymisessään. Inhimilliset katsomukset ja käytännöt nähdään yksilöiden, yhteisöjen ja traditioiden vuorovaikutuksen tuloksena syntyneinä. Elämäkatsomustiedon opetus rakentuu ihmiskäsitykselle, joka koros-

taa ihmisten mahdollisuutta elää vapaina ja keskenään tasa-vertaisina, aktiivisina ja tavoitteellisina. Oppiaineessa painotetaan ihmisten kykyä tutkia maailmaansa ja laajentaa sitä koskevaa tietämystään sekä yhteisellä toiminnallaan tietoisesti ohjata elämäänsä. Näistä lähtökohdista oppiaine tukee opiskelijoiden elämäntietämisen ja identiteetin muotoutumista sekä heidän yhteisöllisten hyvän elämän ihanteidensa ja käytäntöjensä rakentumista. Opiskelussa hyödynnetään monipuolisesti tieto- ja viestintäteknologian antamia mahdollisuuksia.

Elämäntietämistieto kartuttaa pohdiskelevasti ja keskustellen opiskelijoiden kulttuurista ja katsomuksellista yleissivistystä, arvostelukykystä ja tilannetta, toisten ja yhdenvertaisuuden kunnioittamista sekä keskustelun, kuuntelun ja itseilmaisun taitoja.

Opetuksen tavoitteet

Elämäntietämistiedon opetuksen tavoitteena on, että opiskelija

- saa tukea ja perusteita identiteettinsä ja elämäntietämiskäytäntöjensä rakentamiseen
- hallitsee keskustelu- ja vuorovaikutustaitoja ja osaa soveltaa niitä sellaisten kysymysten käsittelyyn, joissa pyritään yhteisen kestävän toimintalinjan löytämiseen erilaisista näkemyksistä huolimatta
- laajentaa ja syventää katsomuksellista ja kulttuurista yleissivistystään
- kehittää arvostelu-, harkinta- ja toimintakykyään oppi-

malla refleктоimaan omaa ja muiden ajattelua ja toimintaa

- kunnioittaa ja osaa perustella periaatteita ja käytäntöjä, jotka edistävät ihmisoikeuksia, kulttuurien välistä myönteistä kohtaamista, yhteiskunnallista ja globaalia oikeudenmukaisuutta sekä kestävän tulevaisuuden rakentamista.

Arviointi

Elämänkatsomustiedossa arvioidaan sekä opiskelijan kykyä tarkastella ja ilmaista katsomuksellisia aiheita monipuolisesti ja taitavasti että hänen laaja-alaista katsomuksellista ymmärrystään. Katsomukselliset kysymykset ovat usein henkilökohtaisia, mutta niiden pohdiskelun perustana ovat ajattelun tiedolliset hyveet: kriittisyys, johdonmukaisuus, ristiriidattomuus ja systemaattisuus. Katsomusten, arvostusten ja uskomusten arviointi- ja ilmaisutavoissa arvostetaan eri näkökulmien ja vaihtoehtoisten katsomustapojen huomioimista pelkkien mielihiteiden esittämistä monipuolisemmin.

Arviointi tukee ja kehittää opiskelijan kykyä arvioida oman elämänkatsomuksensa ja identiteettinsä rakentumista sekä rohkaisee opiskelijaa oman opiskelunsa suunnitteluun ja kehittämiseen. Elämänkatsomustiedossa korostuvat erilaiset katsomukselliseen yleissivistykseen ja vuorovaikutukseen liittyvät taidot, ja kurssien arvioinnissa ne otetaan monipuolisesti huomioon. Kurssit arvioidaan numeroarvosanoin asteikolla 4-10 ja kurssien suoritusjärjestys on vapaa. Kurssiarvosanassa huomioidaan myös oppimispäiväkirjatyöskentely, itsearviointi sekä

muu aktiivisuus kurssiympäristöissä.

Aihekokonaisuudet ja osaamiset

Elämäkatsomustieto on oppiaineena monitieteinen ja tällaisena se tukee opiskelijan oman elämäkatsomuksen ja maailmankuvan rakentumista ja auttaa ymmärtämään myös muita oppiaineita syvällisemmin. Elämäkatsomustieto vahvistaa asiakokonaisuuksien ja -yhteyksien ymmärtämistä yli oppiainerajojen.

Pakolliset kurssit

1. Maailmankatsomus ja kriittinen ajattelu (ET1)

Kurssilla selvitetään maailmankatsomuksen, maailmankuvan ja elämäkatsomuksen käsitteet sekä niiden keskinäinen suhde ja asema omassa elämäkatsomuksessa. Kurssilla tutustutaan erilaisiin sekulaareihin ja uskonnollisiin maailmankatsomuksiin ja miten niitä tutkitaan eri tieteiden avulla. Kurssilla paneudutaan koulun, median, politiikan, tieteen, taiteen, viihdeteollisuuden sekä uskonnollisten ja kulttuuristen yhteisöjen vaikutukseen maailmankuviin ja -katsomuksiin sekä jokaisen omaan elämäkatsomukseen. Numeroarviointi.

Tavoitteet

Kurssin tavoitteena on, että opiskelija

- ymmärtää ja osaa soveltaa maailmankatsomuksellisia käsitteitä ja hahmottaa niiden välisiä yhteyksiä sekä osaa eritellä erilaisten maailmankatsomusten piirteitä ja lähtökohtia

- ymmärtää, miten yksilölliset ja yhteiskunnalliset tekijät vaikuttavat maailmankatsomuksen muotoutumiseen, ja osaa eritellä oman katsomuksensa ja siihen liittyvien uskomusten muotoutumista
- osaa tarkastella kriittisesti niin omia kuin muiden uskomuksia sekä erilaisten medioiden tarjoamaa informaatiota
- osaa hyödyntää eri oppiaineissa oppimaansa elämäntieteellisen katsomuksensa muodostamisessa ja erottaa tieteellisen, ei-tieteellisen ja epätieteellisen maailmankuvan.

Keskeiset sisällöt

- maailmankatsomuksen, maailmankuvan ja elämäntieteellisen katsomuksen käsitteet sekä niiden keskinäinen suhde ja asema omassa elämäntieteellisessä
- erilaisia maailmankatsomuksia – esimerkiksi sekulaareja, uskonnollisia, poliittisia ja elämäntapaan liittyviä – sekä niiden piirteiden ja perusoletusten tutkimista eri tieteiden tarjoamin välinein
- tyypillisiin informaation käsittelyyn ja ympäröivän todellisuuden jäsentämiseen liittyvien kognitiivisten vääristymien tarkastelu sekä omassa että muiden ajattelussa
- koulun, median, politiikan, tieteen, taiteen, viihdeteollisuuden sekä uskonnollisten ja kulttuuristen yhteisöjen vaikutus maailmankuviin ja -katsomuksiin sekä omaan elämäntieteelliseen

- median ja muiden informaation lähteiden toimintalogiikka sekä niihin kohdistuva kriittinen katsomuksellinen ajattelu sekä katsomuksellisen argumentaation erittely erilaisista näkökulmista

Valtakunnalliset syventävät kurssit

2. Ihminen, identiteetti ja hyvä elämä (ET2)

Kurssilla selvitetään maailmankatsomuksen, maailmankuvan ja elämäkatsomuksen käsitteet sekä niiden keskinäinen suhde ja asema omassa elämäkatsomuksessa. Kurssilla tutustutaan erilaisiin sekulaareihin ja uskonnollisiin maailmankatsomuksiin ja miten niitä tutkitaan eri tieteiden avulla. Kurssilla paneudutaan koulun, median, politiikan, tieteen, taiteen, viihdeteollisuuden sekä uskonnollisten ja kulttuuristen yhteisöjen vaikutukseen maailmankuviin ja -katsomuksiin sekä jokaisen omaan elämäkatsomukseen. Numeroarviointi.

Tavoitteet

Kurssin tavoitteena on, että opiskelija

- tuntee erilaisia ihmiskäsityksiä ja osaa eritellä ja arvioida, miten erilaiset ihmiskäsitykset ja -ihanteet johtavat erilaisiin ja joskus keskenään ristiriitaisiin vastauksiin ihmiselämän keskeisistä kysymyksistä
- osaa pohtia oman identiteettinsä osatekijöitä sekä soveltaa erilaisia ihmiskuvallisia ja katsomuksellisia vaihtoehtoja keskeisiin omaa hyvää elämäänsä koskeviin kysymyksiin

- ymmärtää ihmisarvon perustavan eettisen merkityksen, tuntee keskeisimmät ihmisoikeusasiakirjat ja osaa soveltaa ihmisoikeusajattelua erilaisissa yhteyksissä, kuten uskonnon- ja sanavapautta koskevissa kysymyksissä
- tutustuu erilaisiin käsityksiin hyvästä elämästä ja osaa eritellä ja arvioida niiden taustalla olevia maailmankatsomuksellisia perusteita
- kehittää taitojaan ilmaista identiteettiään ja elämäntätömustaan sekä niihin liittyviä näkemyksiään ja tunteuksiaan toisia ja yhdenvertaisuutta kunnioittaen, johdonmukaisesti ja luovasti.

Keskeiset sisällöt

- luonnon- ja ihmistieteellisiä, sekulaareja ja uskonnollisia, filosofisia ja populaarikulttuuriin kuuluvia ihmiskäsityksiä ja -ihanteita
- ihmisen olemassaolon peruskysymyksiä: ihmissuhteet, sukupuolisuus ja seksuaalisuus; opiskelu ja työ, vanhemminen ja kuolema
- identiteetti, elämänvalinnat ja elämäntätöhallinnan keinot: yksilön mahdollisuudet vaikuttaa omaan elämäänsä, perimän ja ympäristön merkitys
- ihmisarvo, ihmisen arvokkuus ja ihmisoikeudet, ihmisoikeusasiakirjoja: YK:n yleismaailmallisen ihmisoikeuksien julistus, Lapsen oikeuksien sopimus sekä Euroopan ihmisoikeussopimus

- erilaisia käsityksiä hyvästä elämästä sekä toisten ihmisten, eläinten ja ympäristön asemasta siinä

3. Yksilö ja yhteisö (ET3)

Kurssilla tarkastellaan ihmistä sosiaalisena olentoja ja länsimaisen yhteiskunnan erityispiirteitä. Keskiössä ovat ihmisoikeudet, globaali oikeudenmukaisuus ja vapaudet sekä kestävä tulevaisuuden rakentaminen. Tarkastellaan myös yhteiskunnallisia utopioita ja dystopioita. Numeroarviointi.

Tavoitteet

Kurssin tavoitteena on, että opiskelija

- hahmottaa yhteisöllisyyden merkityksen ihmisyydelle ja omalle yksilölliselle identiteetilleen ja saa välineitä myönteisen yhteisöllisyyden hyödyntämiseen oman identiteettinsä rakentamisessa
- ymmärtää, että sosiaalisia ilmiöitä sekä yhteiskunnallisia rakenteita ja muutoksia voidaan tarkastella tieteellisesti ja että näillä on suuri merkitys yksilön elämänvalinnoille
- osaa jäsentää omaa asemaansa yksilönä yhteisöissä, kansalaisena valtiossa ja toimijana talousjärjestelmässä sekä arvioida yksilön vaikutusmahdollisuuksia ja vastuuta eri alueilla ja kasvattaa valmiuttaan rakentavaan yhteiskunnalliseen osallistumiseen
- ymmärtää ja osaa perustella ihmisoikeuksien, uskonnon- ja omantunnon vapauden, yhdenvertaisuuden, demokratian, rauhan, yhteiskunnallisen ja globaalin oikeu-

denmukaisuuden sekä kestäväen tulevaisuuden rakentamisen lähtökohtia ja periaatteita

- osaa tarkastella kriittisesti yhteiskuntaa ja sen rakenteita sekä kasvattaa yhteiskunnallista kuvittelukykyään ja aktiivisuuttaan siten, että hahmottaa tulevaisuuden mahdollisuuksina ja vaihtoehtoisina tapahtumakulkuina, joihin pystyy myös omalla toiminnallaan vaikuttamaan.

Keskeiset sisällöt

- ihminen sosiaalisena olentona, yksilöiden vuorovaikutus ja yhteisöllisyys: yksityinen ja julkinen, tunnustussuhteet ja merkitykselliset toiset, roolit ja yhteisölliset normit
- yhteiskuntatutkimuksen perusteita, kuten sosiaaliset tosiasiat, yhteiskunnalliset rakenteet ja modernin länsimaisen yhteiskunnan erityispiirteet sekä näiden vaikutus yksilön elämään
- taloudellisen ja poliittisen vallan suhde nyky-Suomessa sekä globaalissa markkinataloudessa, yksilön kuluttajana ja kansalaisena tekemien valintojen vaikutukset yhteiskunnan eri tasoilla
- ihmisoikeudet, uskonnon- ja omantunnon vapaus, globaali oikeudenmukaisuus ja kestäväen tulevaisuuden rakentaminen moraalisina ja poliittisina vaatimuksina sekä näitä vaatimuksia vastustavat näkemykset ja toimet mukaan lukien ihmisoikeusloukkaukset sekä holokausti
- yhteiskunnalliset utopiat ja dystopiat sekä niiden kriittinen potentiaali: ihanteet ja kauhukuvat nykyisyyden suu-

rennuslaseina ja toiminnan motivoijina

4. Kulttuurit katsomuksen muovaajina (ET4)

Kurssilla paneudutaan kulttuurin käsitteeseen ja kulttuurin merkitykseen ihmisyydelle ja oman elämäkatsomuksen muodostumiselle. Kurssilla tutkitaan eri kulttuurien vuorovaikutusta ja etenkin suomalaisen kulttuurin ilmenemismuotoja sekä monikulttuurisuutta. Numeroarviointi.

Tavoitteet

Kurssin tavoitteena on, että opiskelija

- ymmärtää kulttuurin merkityksen ihmisyydelle ja omalle elämäkatsomukselleen sekä saa välineitä myönteisen kulttuurisen identiteetin rakentamisessa
- osaa käyttää kulttuuritutkimuksen käsitteistöä ja muodostaa kulttuureja koskeviin kysymyksiin oman perustellun kantansa sekä tunnistaa vihapuheen ja erottaa sen sanavapauden vastuullisesta käytöstä
- hahmottaa suomalaisuuden historiallisesti rakentuvana ja muuttuvana jatkumona, johon kuuluvat niin ulkoiset vaikutteet kuin sisäinen moninaisuus sekä vähemmistö-kulttuurit
- ymmärtää, että kulttuurit ovat vuorovaikutuksessa keskenään eikä mikään kulttuuri ole kehittynyt ilman ulkoisia vaikutteita kulttuurin ydinpiirteisiin, kuten elämäntapoihin, kieleen, teknologiaan ja uskomuksiin
- osaa hahmottaa erilaiset elämäkatsomukselliset rat-

kaisut ja identiteettivalinnat sekä maailman kulttuurisen moninaisuuden rikkautena ja perustella niiden yhdenvertaisen kohtelun.

Keskeiset sisällöt

- kulttuurin käsite ja merkitys sekä sen erilaiset luokittelut ja käyttötavat, kulttuuri merkityksiin perustuvana inhimillisenä toimintana, erilaisia teorioita kulttuurien kehityksestä ja suhteesta toisiinsa
- kulttuuriperintö: tapakulttuurin monet muodot, kulttuurinen itseilmaisuus, kulttuurin vaikutus yksilön maailmankuvaan ja elämäkatsomukseen, Unescon maailmanperintöohjelma
- suomalaisen kulttuurin ja identiteetin historiallinen rakentuminen, suomalaisuuden monimuotoisuus ja suomalaiset vähemmistökulttuurit
- kulttuurien ja sivilisaatioiden vuorovaikutus sekä monokulttuurisuuden mahdottomuus: monikulttuurisuus ja globaali kulttuuri sekä niiden erilaiset katsomukselliset ja yhteiskunnalliset vaikutukset

5. Katsomusten maailma (ET5)

Kurssilla tutustutaan eri uskonnollisten ja ei-uskonnollisten katsomusten perinteisiin, historiaan ja tutkimukseen sekä tutkimuksessa käytettyihin käsitteisiin, kuten myytti, pyhä, riitti, symboli, teismi. Keskiössä ovat tämän päivän merkittävimmät maailmankatsomukselliset järjestelmät kuten sekulaari humanismi ja suuret uskonnot. Numeroarviointi.

Tavoitteet

Kurssin tavoitteena on, että opiskelija

- kehittää kykyään lukea, tulkita ja ymmärtää erilaisia uskonnollisia ja uskonottomia maailmankatsomuksia ja verrata niiden lähtökohtia ja elämäntapaa omaan elämänkatsomukseensa
- ymmärtää, että maailmankatsomukset, uskonto ja uskonnollisuus ovat historiallisesti rakentuneita, erittäin monimuotoisia ja muuttuvia ilmiöitä, joilla on merkittävä kulttuurinen ja yhteiskunnallinen merkitys
- tutustuu uskontojen, uskonnollisuuden ja uskonottomuuden tieteelliseen tutkimukseen, määrittelyyn ja selittämiseen hahmottaen sen lähtökohtia ja tavoitteenasetteluja
- hallitsee käsitteitä, tietoa ja taitoja, joiden avulla hän osaa pohtia ja analysoida maailmankatsomuksellisiin järjestelmiin, kuten sekulaariin humanismiin ja uskontoihin, liittyviä kysymyksiä sekä muodostaa niihin oman perustellun kantansa
- perehtyy uskontokritiikin keskeisiin argumentteihin, tutustuu humanismiin ja vapaa-ajattelun historiaan
- perehtyy Lähi-idän uskontoihin sekä joihinkin muihin uskontoihin ja maailmankatsomuksellisiin järjestelmiin hahmottaen niiden keskeisiä piirteitä, sisäistä monimuotoisuutta sekä vaikutusta kulttuuriin ja yhteiskuntaan erityisesti suomalaisesta näkökulmasta.

Keskeiset sisällöt

- katsomuksen ja uskonnon sekä uskonnollisuuden ja uskonnottomuuden tutkiminen, määrittelemine ja selittäminen, käsityksiä uskontojen alkuperästä
- uskonnollisten ilmiöiden tulkinnassa käytettyjä käsitteitä, kuten myytti, pyhä, riitti, symboli ja teismi
- uskontokritiikki, ateismi, agnostismi ja sekulaarin humanismin maailmankatsomukselliset perusteet
- kristinuskon, islamin ja juutalaisuuden sekä joidenkin muiden uskontojen ja maailmankatsomuksellisten järjestelmien historiallinen ja maantieteellinen levinneisyys ja jakautuminen, pyhät kirjat, oppi, elämäntapa ja suhde yhteiskuntaan
- tämän päivän merkittävien maailmankatsomuksellisten järjestelmien, kuten sekulaarin humanismin ja suurten uskontojen, suhde yhteiskuntaan, tapakulttuuriin, moraaliin, politiikkaan ja tieteeseen; liberaali ja fundamentalistinen uskonnollisuus, sekularisaatio ja uskonnottomuus

6. Teknologia, maailmankatsomukset ja ihmiskunnan tulevaisuus (ET6)

Kurssilla paneudutaan ihmiskunnan suurten maailmankuvallisten -katsomuksellisten ja teknologisten murroksien vaikutukseen ihmisten käsitykseen maailmasta ja itsestään. Kurssilla arvioidaan teknologian ja teknisen muutoksen roolia kestävän

tulevaisuuden rakentamisen osana ja saadaan valmiuksia osallistua ihmiskunnan ja maapallon tulevaisuutta koskevaan keskusteluun. Numeroarviointi.

Tavoitteet

Kurssin tavoitteena on, että opiskelija

- tunnistaa nykyaikaisten maailmankatsomusten kannalta historiallisesti, kulttuurisesti ja katsomuksellisesti merkittäviä historiallisia käännteitä ihmiskunnan tavassa elää
- ymmärtää kulttuurien ja yhteiskuntamuotojen kontingentin ja rakentuneen luonteen
- osaa arvioida evoluution, abstraktien eettisten järjestelmien, valistuksen ja tieteellis-teknologisen vallankumouksen merkitystä nykyaikaisille maailmankatsomuksille ja oman elämänsä rakentumiselle
- hahmottaa erilaisia suhtautumistapoja teknologiaan ja sen kehitykseen sekä ymmärtää teknologian ja teknisen muutoksen yhteydet ympäristössä, yhteiskunnassa ja kulttuurissa tapahtuviin muutoksiin
- osaa arvioida teknologian ja teknisen muutoksen roolia kestävässä tulevaisuuden rakentamisessa osana sekä pystyy osallistumaan ihmiskunnan ja maapallon tulevaisuutta koskevaan keskusteluun.

Keskeiset sisällöt

- ihmislajin evoluutio ja kulttuurievoluutio: kielen rooli ihmisten kulttuurien ja innovatiivisuuden synnyssä

- suurten filosofioiden ja maailmankatsomuksellisten järjestelmien ja uskontojen eettisten ja aatteellisten perustojen kehittyminen abstrakteiksi ja yleisinhimillisiksi
- ihmiskunnan suuret maailmankuvalliset, -katsomukselliset ja teknologiset murrokset sekä niiden vaikutukset ihmisten käsitykseen maailmasta ja itsestään: ihminen ympäristönsä ja itsensä muokkaajana
- Prometheus-myytistä teknoutopioihin ja -dystopioihin, ihmisen suhde valistuksen ideaaleihin ja teknologiseen kehitykseen
- tulevaisuuden tutkimus, tekoäly, humanismi, transhumanismi ja niiden kritiikit tieteen uusimpien tulosten valossa

5.17. Terveystieto

”Opiskelijan, joka on aloittanut lukio-opintonsa alle 18-vuotiaana, tulee opiskella ...vähintään... yksi kurssi terveystietoa...”
(Valtioneuvoston asetus 942/2014, 10 § 8 mom.)

Oppiaineen kuvaus ja yleiset tavoitteet

Terveystieto on monitieteiseen tietoperustaan nojautuva oppiaine, jonka tarkoituksena on edistää terveyttä, hyvinvointia ja turvallisuutta tukevaa osaamista. Lähtökohtana on elämän kunnioittaminen ja ihmisoikeuksien mukainen arvokas elämä. Terveys ymmärretään fyysisenä, psyykkisenä ja sosiaalisena hyvinvointina sekä toiminta- ja työkyynä. Terveystieteen ja turvallisuuteen liittyviä ilmiöitä tarkastellaan terveystieteen

sen eri osa-alueiden kautta. Näitä ovat terveyteen liittyvät tiedot, taidot, itsetuntemus, kriittinen ajattelu sekä eettinen vastuullisuus.

Lukion terveystiedon opetuksessa terveyttä ja sairauksia sekä terveyden edistämistä ja sairauksien ehkäisyä ja hoitoa tarkastellaan tutkimus- ja kokemustiedon avulla sekä yksilön, perheen, yhteisön että yhteiskunnan ja globaalista näkökulmasta. Terveysosaamiseen sisältyy terveyteen ja sairauteen liittyvän sisältötiedon ja toiminnallisten taitojen ohella terveystiedon hankinta, kriittinen arviointi, tulkinta ja soveltaminen sekä ymmärrys ympäristön ja perimän vaikutuksista terveyteen. Osaamiseen kuuluu myös terveyteen liittyvien arvojen pohdinta ja näkemys eri terveystieteistä ja terveyden ja sairauksien historiasta kansainvälistyvässä maailmassa.

Terveystiedon opetuksessa tehdään yhteistyötä muiden oppiaineiden kanssa sekä tuetaan opiskelijoiden osallisuutta ja terveystieteiden hyödyntämistä.

Opetuksen tavoitteet

Terveystiedon opetuksen tavoitteena on, että opiskelija

- osaa tarkastella ja perustella terveyteen ja sairauteen liittyviä ilmiöitä moniulotteisina kokonaisuuksina yksilön, yhteisön ja yhteiskunnan sekä globaalista näkökulmista
- ymmärtää tieteellisen tiedon ja kokemustiedon merkityksen eron terveyden ja sairauden riskien, syiden, vaikutusmekanismien ja seurausten selittämisessä
- osaa edistää omaa ja ympäristönsä terveyttä ja turvallisuutta

suutta, ymmärtää yleisimpien sairauksien ehkäisyn ja hoidon periaatteita sekä itsehoitoon ja mielenterveyden suojaamiseen liittyviä toimintatapoja

- perehtyy terveyttä koskevan tiedon hankintamenetelmiin, käyttää terveystiedon käsitteitä asianmukaisesti ja osaa kriittisesti arvioida ja tulkita terveyttä ja sairauksia koskevaa tietoa, terveystiedotusta ja sekä erilaisia terveyskulttuureihin liittyviä ilmiöitä
- pohtii terveyteen liittyviä eettisiä kysymyksiä ja osaa perustella niihin liittyvä näkemyksiään
- ymmärtää yhteiskunnan olosuhteiden ja terveys- ja muiden yhteiskuntapoliittisten päätösten vaikutuksia kansanterveyteen, väestöryhmien välisiin eroihin, terveydenhuollon rakenteisiin ja ihmisten terveyskäyttäytymiseen.

Oppiaineen arviointi

Arviointi kohdistuu terveystiedon tavoitteiden saavuttamiseen terveysosaamisen eri osa-alueilla kurssikohtaisia tavoitteita ja keskeisiä sisältöjä painottaen. Arvioinnissa kiinnitetään huomiota terveyttä ja sairautta koskevan tiedon ja syy- ja seuraussuhteiden ymmärtämiseen sekä siihen, miten opiskelija osaa soveltaa, analysoida, arvioida ja yhdistää erilaisiin lähteisiin perustuvaa tietoa. Oppimisprosessin aikana annettu arviointi ja palaute tukevat opiskelijaa kehittämään terveyttä ja sairautta koskevaa eettisestä arvopohdintaa ja taitoja perustella terveysvalintoja sekä arvioida yhteisössä tehtyjä terveyttä ja sai-

rautta koskevia ratkaisuja. Kurssin arvosana perustuu jatkuvaan ja monipuoliseen näyttöön terveystieteiden eri osa-alueilla.

Arviointi ei kohdistu opiskelijan arvoihin, asenteisiin, terveyskäyttäytymiseen tai muihin henkilökohtaisiin ominaisuuksiin.

Pakolliset kurssit

1. Terveystieteiden perusteet (TE1)

Kurssilla syvennetään perusopetuksen aikana opittua terveystietämystä ja ymmärrystä terveyden ja hyvinvoinnin edistämisestä. Lisäksi opitaan tunnistamaan ja arvioimaan terveyden edellytysten toteutumista omassa elämässä, lähiyhteisöissä ja ympäristöissä sekä yhteiskunnallisessa päätöksenteossa. Keskeistä on myös itsehoitovalmiuksien ja arjen terveystietämisen kehittäminen, mielenterveyden suojaaminen sekä ajankohtaisten ja opiskelijoiden esille nostamien asioiden käsittely. Numeroarviointi.

Tavoitteet

Kurssin tavoitteena on, että opiskelija

- syventää arjen terveystietämystään, ymmärtää fyysisen, psyykkiseen ja sosiaaliseen työ- ja toimintakykyyn vaikuttavia tekijöitä ja osaa arvioida niiden toteutumista ja merkitystä omassa elämäntavassaan ja ympäristössään
- osaa hankkia, käyttää ja arvioida terveyttä ja sairauksia koskevaa tietoa sekä pohtia terveystietämistä, mediaa

ja teknologiseen kehitykseen liittyviä ilmiöitä eettisestä ja terveystieteiden näkökulmasta

- tunnistaa ja ymmärtää terveyttä ja sairauksia sekä terveystottumuksia selittäviä teorioita, malleja ja ilmiöitä tutkimus- ja kokemustiedon näkökulmasta
- soveltaa itsehoitoon liittyviä toimintamalleja ja toimintatapoja
- tietää kansantautien ja yleisimpien tartuntatautien merkityksen yksilön ja yhteiskunnan näkökulmasta ja pohtii niiden ehkäisyyn liittyviä ratkaisuja sekä terveystieteen syntyyn vaikuttavia tekijöitä yhteiskunnassa.

Keskeiset sisällöt

- fyysinen, psyykinen ja sosiaalinen toiminta-, opiskelu- ja työkyky: terveyttä edistävä liikunta ja ravinto, painonhallinta, uni ja lepo, seksuaaliterveys, opiskeluhuvinvointi
- omasta terveydestä huolehtiminen ja muut itsehoitovalmiudet sekä hätäensiapu
- riippuvuuden eri muodot, tupakka, alkoholi ja huumeet, peli- ja nettiriippuvuus
- kansantaudit ja keskeiset tartuntataudit
- terveyttä, terveystottumuksia ja -ongelmia selittäviä keskeisiä biologisia, psykologisia ja kulttuurisia ilmiöitä, teorioita ja malleja

Esitiedot

Kurssi ei vaadi esitietoja

Valtakunnalliset syventävät kurssit

2. Ihminen, ympäristö ja terveys (TE2)

Kurssilla tarkastellaan terveyttä, hyvinvointia ja turvallisuutta voimavarana ja perehdytään sosiaaliseen kestävyteen osana kestäväen tulevaisuuden tavoitteita. Keskeistä on myös tarkastella perimän ja ympäristöön liittyvien tekijöiden yhteyksiä ja vaikutuksia terveyteen ja toimintakykyyn. Numeroarviointi.

Tavoitteet

Kurssin tavoitteena on, että opiskelija

- hahmottaa ja arvioi perimän ja ympäristöön liittyvien tekijöiden, kuten psykososiaalisen, rakennetun ja luonnonympäristön, yhteyksiä ja vaikutuksia terveyteen ja toimintakykyyn
- tunnistaa elämäntapaan ja kehitykseen liittyviä tapahtumia ja osaa esitellä erilaisia toimintatapoja ja selviytymisen keinoja
- osaa soveltaa terveysosaamistaan terveyttä, sairautta ja turvallisuutta koskevissa kysymyksissä ja niihin liittyvien arvojen pohdinnassa
- osaa arvioida sosiaalisen tuen ja vuorovaikutuksen merkitystä terveydelle, esitellä mielenterveyteen vaikuttavia keskeisiä tekijöitä ja mekanismeja sekä esittää vaihtoehtoisia ratkaisuja kriisien käsittelyyn
- osaa tulkita ja arvioida kriittisesti terveysviestintään liit-

tyviä ilmiöitä

- osaa perustella ja arvioida elämäntapaan, kulttuuriin ja ympäristöön liittyvien valintojen merkitystä terveydelle ja hyvinvoinnille
- osaa analysoida turvallisuuden ja väkivallan ehkäisyyn liittyviä tekijöitä ja ymmärtää henkilökohtaisten rajojen kunnioittamisen ja suojelemisen merkityksen erilaisissa vuorovaikutustilanteissa, yhteisöissä ja ympäristöissä.

Keskeiset sisällöt

- perimän, luonnonympäristöjen ja rakennetun ympäristön sekä psykososiaalisen ympäristön ja yhteisöjen terveysvaikutukset
- terveys ja elämäntapa, kuolema osana elämäntapaa
- ihmissuhteet ja sosiaalinen tuki
- seksuaalisuus ja seksuaalioikeudet sekä seksuaali- ja lisääntymisterveys
- mielenterveyttä suojaavat ja kuormittavat tekijät
- erilaiset kriisit ja niiden kohtaaminen
- työhyvinvointi ja ergonomia
- turvallisuus ja väkivallan ehkäisy
- media- ja kulttuuriympäristön ja terveysviestinnän merkitys ja kriittinen tulkinta

Esitiedot

Kurssi ei vaadi esitietoja

3. Terveyttä tutkimassa (TE3)

Kurssilla luodaan kokonaiskuvaa terveyden edistämisen ja sairauksien ehkäisyn historiallisista kehityslinjoista ja tulevaisuuden haasteista pääpiirteissään. Kurssilla vahvistetaan opiskelijan valmiuksia hankkia ja arvioida terveyteen liittyvää tutkimus- ja arkitietoa ja soveltaa terveystietoaan aktiivisena kansalaisena. Kurssilla perehdytään terveyteen vaikuttavien tekijöiden kriittiseen arviointiin ja pohditaan tutkimuksen ja päätöksenteon mahdollisuuksia terveyden edistämässä lähiyhteisöissä, yhteiskunnassa ja globaalisti. Numeroarviointi.

Tavoitteet

Kurssin tavoitteena on, että opiskelija

- osaa kuvata ja analysoida yhteiskunnallisten olosuhteiden, terveys- ja muun yhteiskuntapolitiikan, teknologian ja terveyspalvelujen muutoksia, kehitystä sekä yhteyksiä väestön terveyteen
- osaa arvioida terveyteen ja terveyden eriarvoisuuteen vaikuttavia tekijöitä Suomessa ja globaalisti sekä osaa kuvata terveystutkimusten kaventamiseen vaikuttavia tekijöitä
- osaa hankkia ja arvioida terveyteen liittyvää tutkimus- ja arkitietoa ja suunnitella pienimuotoisia terveystutkimuksia tai toimintakyvyn mittauksia
- perehtyy tieteellisen tutkimuksen mahdollisuuksiin terveyden edistämässä sekä sairauksien ehkäisyssä ja

hoidossa

- osaa pohtia terveyteen ja sairauteen liittyviä eettisiä kysymyksiä
- tunnistaa keskeisiä globaaleja terveystkysymyksiä ja niiden parissa toimivien järjestöjen roolia ja tehtäviä terveyden edistämässä.

Keskeiset sisällöt

- yhteiskunnallisten olosuhteiden, terveys- ja muun yhteiskuntapolitiikan, tieteellisen tutkimuksen, terveystkäsitysten ja teknologian kehitys, muutos ja yhteydet väestön terveyteen
- terveys- ja sosiaalipalvelujen kehitys, muutos ja yhteydet väestön terveyteen sekä keskeiset terveys- ja sosiaalipalvelujen toimijat
- terveyserot ja niihin vaikuttavat tekijät Suomessa ja maailmalla, terveyserojen kaventaminen
- terveyden ja terveystkäyttämisen tutkiminen
- keskeiset terveyteen ja sairauteen liittyvät eettiset ja oikeudelliset kysymykset, potilaan oikeudet
- globaalit terveystkysymykset ja niihin vaikuttaminen

Esitiedot

TE1, TE2

5.18. Liikunta

”Opiskelijan, joka on aloittanut lukio-opintonsa alle 18-vuotiaana, tulee opiskella...vähintään yksi kurssi liikuntaa...” (Valtioneuvoston asetus 942/2014, 10 § 8 mom.)

Liikunnanopetuksen tehtävänä on opettaa aikuisopiskelijalle sellaisia taitoja ja tietoja, joiden avulla hän pystyy ylläpitämään ja kehittämään fyysistä, sosiaalista ja psyykkistä toimintakykyään sekä hyvinvointiaan. Liikunnanopetuksella tuetaan opiskelijaa vastuulliseen omasta fyysisestä aktiivisuudesta ja toiminta- ja opiskelukyvystä huolehtimiseen sekä istuvan elämäntavan vähentämiseen. Opetuksessa korostetaan terveyttä ja hyvinvointia edistävän liikunnan merkitystä osana liikunnallista elämäntapaa. Liikunnassa opiskelija kokee iloa, onnistumista ja liikunnallista pätevyyttä sekä oppii keinoja oman jaksamisen ylläpitämiseen ja kehittämiseen. Liikunnassa edistetään kaikkien opiskelijoiden tasa-arvoa, yhdenvertaisuutta, osallisuutta, kestäväää elämäntapaa, yhdessä toimimisen taitoja, toisten huomioon ottamista ja yhteisöllisyyttä.

Liikunnan tehtävää ja tavoitteita toteutetaan opettamalla kesä- ja talviliikuntaa sekä sisä- ja ulkoliikuntaa turvallisesti ottaen monipuolisesti huomioon opiskeluympäristöjen tarjoamat mahdollisuudet. Toimintakykyä koskevien sisältöjen osalta tehdään yhteistyötä terveystiedon kanssa. Opetuksessa ja ryhmiä muodostettaessa otetaan huomioon henkinen ja fyysinen turvallisuus. Opiskelijat osallistuvat toiminnan suunnitteluun ja ottavat vastuuta omasta ja ryhmän toiminnasta. Liikuntateknologian avulla voidaan tukea opetuksen tavoitteiden saavutta-

mista. Opetuksen eriyttämisessä otetaan huomioon opiskelijoiden yksilöllisiä lähtökohtia ja kehitystarpeita.

Opetuksen tavoitteet

Oppiaineen opetuksen tavoitteena on fyysisen, sosiaalisen ja psyykkisen toimintakyvyn edistäminen. Opiskelija oppii liikumaan aktiivisesti ja turvallisesti sekä pitämään huolta fyysisestä aktiivisuudestaan ja toimintakyvystään. Fyysisen toimintakyvyn osalta tavoitteena on oppia soveltamaan liikunnallisia perustaitoja ja -tietoja erilaisissa liikuntatehtävissä, -muodoissa ja -lajeissa eri vuodenaikoina ja eri olosuhteissa. Opiskelija oppii arvioimaan ja sen pohjalta harjoittamaan fyysisiä ominaisuuksiaan (voima, kestävyys, liikkuvuus ja nopeus).

Liikunnanopetuksen sosiaalisen ja psyykkisen toimintakyvyn tavoitteisiin kuuluvat parhaansa yrittäminen, aktiivinen työskenteleminen, pitkäjänteinen itsensä kehittäminen sekä toisia kunnioittava vuorovaikutus. Opiskelija ottaa vastuuta omasta ja yhteisestä toiminnasta, ottaa toiset huomioon sekä oppii auttamaan ja avustamaan muita liikuntatunneilla.

Arviointi

Liikunnan arvioinnin tehtävänä on antaa opiskelijalle palautetta opetuksen tavoitteiden saavuttamisesta, oppiaineen opiskelun etenemisestä ja edistää opiskelijan oppimista. Liikunnan arviointi koostuu sekä fyysisen toimintakyvyn että sosiaalisen ja psyykkisen toimintakyvyn opetuksen tavoitteiden saavuttamisesta. Fyysisten kunto-ominaisuuksien tasoa ei käytetä arvioinnin perusteena. Opetuksessa ja arvioinnissa tulee ottaa

huomioon opiskelijan terveydentila ja erityistarpeet.

Valtakunnallinen pakollinen kurssi

Energiaa liikunnasta (LI1)

Kurssilla opitaan ymmärtämään fyysisen aktiivisuuden ja toimintakyvyn terveyden ja hyvinvoinnin perusedellytyksenä. Kurssilla harjaannutaan liikuntataidoissa ja kehollisessa ilmaisussa sekä saadaan tietoja ja kokemuksia fyysisten ominaisuuksien harjoittamisesta monipuolisesti. Saadaan kokemuksia yhdessä liikkumisesta reilun pelin hengessä. Koettu liikunnallinen pätevyys vahvistuu uuden oppimisen, liikunnan tuoman ilon ja virkistyksen myötä. Kurssin keskeisiä sisältöjä ovat liikunnallisten perustaitojen soveltaminen ja fyysisten ominaisuuksien harjoittaminen eri liikuntatehtävissä, -muodoissa ja -lajeissa opiskeluympäristön mahdollisuuksia monipuolisesti käyttäen. Numeroarviointi. Arvioinnissa huomioidaan opiskelijan itsearviointi.

5.19. Musiikki

”Opiskelijan, joka on aloittanut lukio-opintonsa alle 18-vuotiaana, tulee opiskella... kaksi kurssia kuvataidetta tai musiikkia tai yksi kurssi kumpaakin viimeksi mainittua ainetta.” (Valtioneuvoston asetus 942/2014, 10 § 8 mom.)

Oppiaineen kuvaus ja yleiset tavoitteet

Musiikinopetuksen lähtökohtana on, että musiikki on olennainen osa kulttuuria ja inhimillistä toimintaa. Musiikin opiskelu auttaa aikuisopiskelijaa ymmärtämään ja arvostamaan kulttuu-

rien monimuotoisuutta sekä kulttuurien- ja taiteidenvälistä vuorovaikutusta. Musiikin opiskelu myös syventää henkilökohtaista musiikkisuhdetta. Olennaista opiskelussa tuottaa myönteisiä kokemuksia opiskelijoiden omista lähtökohdista. Musiikillinen osaaminen sekä luovan ja kriittisen ajattelun taidot kehittyvät vuorovaikutuksessa muiden toimijoiden ja ympäristön kanssa.

Musiikin opiskelu tarjoaa elämyksiä, kokemuksia, taitoja ja tietoja sekä tilaisuuksia mielikuvituksen käyttöön. Ne kaikki lisäävät aikuisopiskelijan musiikillista sivistystä ja rohkaisevat häntä luovaan taiteelliseen ajatteluun ja elinikäiseen musiikin harrastamiseen. Sisältöjen valinnassa ja tehtävänannoissa otetaan huomioon opiskelijoiden erilaiset valmiudet ja kiinnostuksen kohteet siten, että musiikin opiskelu tarjoaa jokaiselle aikuisopiskelijalle mielekkäitä musiikillisia tehtäviä.

Musiikinopetuksen tavoitteena on, että opiskelija

Kulttuurinen osaaminen ja monilukutaito

- ymmärtää ja arvostaa musiikkikulttuurien monimuotoisuutta ja osaa toimia kulttuurien välisessä vuorovaikutuksessa
- oppii tulkitsemaan äänen ja musiikin käyttöä ja vaikutuksia arjen toimintaympäristöissä ja mediassa

Musiikin merkitys ja hyvinvointi

- tiedostaa oman suhteensa musiikkiin ja oppii käyttämään musiikkia hyvinvointinsa edistämiseen

Musiikillinen osaaminen

- oppii ilmaisemaan itseään musiikillisesti sekä kehittää taitoaan kuunnella ja tulkita musiikkia
- syventää musiikin eri tyyleihin, lajeihin ja historiaan liittyvää osaamistaan

Oppimaan oppiminen

- asettaa musiikinopiskelulle tavoitteita sekä osaa ohjata ja arvioida työskentelyään niiden suuntaisesti.

Aihekokonaisuudet ja osaamiset

Musiikin kursseilla opiskelijan musiikkisuhdetta pyritään tarkastelemaan moninäkökulmaisesti ja kokonaisvaltaisesti. Musiikin sisällöt ja tavoitteet tukevat erityisesti seuraavia lukion aihekokonaisuuksissa mainittuja teemoja:

- aktiivinen kansalaisuus
- hyvinvointi ja turvallisuus
- kulttuurien tuntemus
- monilukutaito ja mediat
- teknologia ja yhteiskunta

Arviointi

Musiikin opetuksessa arviointi tukee myönteisesti jokaisen opiskelijan musiikillisen osaamisen kehittymistä ja musiikkisuhteen syventymistä. Oppimisprosessin aikana opiskelijat saavat ja antavat monipuolista palautetta, mikä ohjaa opiskelijaa arvioimaan ja edistämään omaa oppimistaan. Oppimispäiväkirja

ja oman musiikkisuhteen jatkuva itsearviointi on keskeinen osa opiskelua.

Oppimistavoitteet ja opetuksen keskeiset sisällöt

Luottamuksellisessa ja turvallisessa ilmapiirissä tapahtuva arviointi kohdistuu koko musiikinopiskelun prosessiin ja opiskelulle asetettujen tavoitteiden toteutumiseen. Arvioinnissa otetaan huomioon opiskelijan lähtötaso sekä se, että opiskelijan osaaminen voi ilmetä millä tahansa musiikin osa-alueella. Musiikissa arvioidaan opiskelijan musiikillista toimintaa opiskelun aikana, ei hänen musikaalisuuttaan.

Pakolliset kurssit

1. Musiikki ja minä (MU1)

Kurssilla pyritään löytämään omat tavat toimia musiikin alueella. Musiikilliseen toimintaan osallistumisen avulla kurssilla saadaan kokemuksia musisoinnista, syvennetään omaa osaamista ja pohditaan omaa asemaa musiikin kuuntelijana, tulkitsijana, tekijänä ja kulttuuripalvelujen käyttäjänä. Kurssilla saadaan tilaisuuksia taiteellisen ajattelun ja ilmaisutaitojen kehittämiseen. Omakohtaisen musiikkisuhteen kautta opitaan ymmärtämään musiikin merkityksiä elämässä ja ihmisten välisessä vuorovaikutuksessa. Kurssilla tutustutaan opiskelijoiden omaan ja muuhun paikalliseen musiikkitoimintaan sekä opitaan tarkkailemaan omaa ääniympäristöä ja perehdytään kuolonhuoltoon. Numeroarviointi. Kurssin suorittaminen ei edellytä aikaisempia opintoja.

2. Moniääninen Suomi (MU2)

Kurssilla opitaan tuntemaan suomalaista musiikkia ja vahvistetaan omaa kulttuurista identiteettiä. Tutkitaan erilaisia Suomessa esiintyviä musiikkikulttuureja ja niiden sisäisiä osakulttuureja sekä opitaan ymmärtämään kulttuurien taustatekijöitä, kehitystä ja olennaisia piirteitä. Kurssin toteuttamisessa otetaan myös huomioon, että suomalaiset musiikkikulttuurit ovat osa eurooppalaista ja globaalia musiikkimaailmaa. Musiikossa kiinnitetään huomiota taiteellisen ilmaisun sekä kuuntelu- ja vuorovaikutustaitojen kehittämiseen. Numeroarviointi. Kurssin suorittaminen ei edellytä aikaisempia opintoja.

5.20. Kuvataide

”Opiskelijan, joka on aloittanut lukio-opintonsa alle 18-vuotiaana, tulee opiskella...kaksi kurssia kuvataidetta tai musiikkia tai yksi kurssi kumpaakin viimeksi mainittua ainetta.” (Valtioneuvoston asetus 942/2014, 10 § 8 mom.)

Oppiaineen kuvaus ja yleiset tavoitteet

Kuvataideopetuksen lähtökohtana on kulttuurisesti monimuotoinen todellisuus, jota tutkitaan kuvia tuottamalla ja tulkitsemalla. Aikuisopiskelijoiden kokemukset, mielikuvitus, luova ajattelu ja tavoitteellinen työskentely luovat perustan moniaistiselle taideoppimiselle. Opetuksen keskeisenä tavoitteena on, että opiskelija ymmärtää kuvataiteen ja muun visuaalisen kulttuurin ilmiöitä omassa elämässään ja yhteiskunnassa. Kulttuuriperinnön tuntemusta vahvistetaan oppimalla vastaanotta-

maan, ymmärtämään ja uudistamaan traditioita. Opiskelijat tarkastelevat taiteessa ja muussa visuaalisessa kulttuurissa ilmeneviä esteettisiä, ekologisia ja eettisiä arvoja. Opetus luo edellytyksiä kriittisen ajattelun kehittämiseksi, elinympäristöön vaikuttamiselle ja kestävän elämäntavan edistämiseksi. Kuvataideopetuksessa havainnoidaan, tuotetaan, tulkitaan ja arvotetaan kuvia visuaalisuutta ja muita tiedon tuottamisen tapoja hyödyntämällä. Opetuksessa syvennetään opiskelijan monilukutaitoa. Aikuisopiskelijat tutkivat kuvataiteen ja muun visuaalisen kulttuurin henkilökohtaisia, yhteiskunnallisia ja globaaleja merkityksiä. Opetuksessa perehdytään erilaisiin taidekäsitteisiin. Keskeisiä sisältöjä ovat opiskelijoiden omat kuvakulttuurit, ympäristön kuvakulttuurit ja taiteen maailmat, joita tutkitaan rakentamalla yhteyksiä niiden välille. Opiskelijat osallistuvat sisältöjen ja ilmaisun keinojen valintaan. Opetuksessa perehdytään ajankohtaisiin visuaalisen kulttuurin ilmiöihin, toimintatapoihin ja osallistumisen muotoihin. Opetuksessa luodaan edellytyksiä työtapojen ja opiskeluympäristöjen monipuoliselle käytölle. Aikuisopiskelijoita kannustetaan kuvailmaisun keinojen monipuoliseen kokeilemiseen sekä niiden luovaan soveltamiseen. Uudet teknologiat ja mediaympäristöt ovat sekä tutkittavia ilmiöitä että kuvallisen tuottamisen välineitä. Opiskelijoiden kulttuurista osaamista syvennetään yhdessä museoiden ja muiden paikallisten toimijoiden kanssa.

Opetuksen tavoitteet

Kuvataiteen opetuksen tavoitteena on, että opiskelija

- ymmärtää taiteen, ympäristön ja muun visuaalisen kult-

tuurin merkityksen omassa elämässään, yhteiskunnassa ja globaalissa maailmassa

- rakentaa kulttuuri-identiteettiään erilaisia kuvia tuottamalla ja tulkitsemalla
- syventää monilukutaitoaan ja kulttuurista osaamistaan kuvanlukutaitoa, medialukutaitoa ja ympäristönlukutaitoa kehittämällä
- ilmaisee havaintojaan, mielikuviaan ja ajatuksiaan kuvallisesti ja muita tiedon tuottamisen tapoja käyttäen
- syventää kuvallisen tuottamisen taitojaan materiaaleja, tekniikoita ja ilmaisun keinoja tarkoituksenmukaisesti käyttäen
- harjaantuu tavoitteelliseen, teemalliseen ja prosessinomaiseen työskentelyyn, itsearviointiin ja yhteistyöhön
- ymmärtää työskentelyyn sisältyvien aistinautintojen, tunteiden, kauneuden elämyksien ja luovan ajattelun merkityksen omalle oppimiselle
- käyttää tutkivaa lähestymistapaa itsenäisessä tai yhteistoiminnallisessa kuvallisessa työskentelyssä
- soveltaa kuvallisen viestinnän keinoja osallistuessaan ja vaikuttaessaan kuvien avulla
- tulkitsee kuvataidetta ja muuta visuaalista kulttuuria erilaisia kuvatulkinnan menetelmiä ja käsitteistöjä käyttäen
- tarkastelee taiteen ja muun visuaalisen kulttuurin merkitystä yksilölle, yhteisölle ja yhteiskunnalle eri aikoina ja

eri kulttuureissa

- tutkii kuvailmaisussaan nykyisyyttä ja tulevaisuutta kulttuurisen moninaisuuden ja kestävän kehityksen näkökulmista.

Oppiaineen arviointi

Kuvataiteen arviointi on kannustavaa, pitkäkestoista, vuorovai-
kutteista ja aikuisopiskelijan kuvataiteellista osaamista kehittä-
vää. Arviointi tukee opiskelijan omakohtaista suhdetta kuvatai-
teeseen ja muuhun visuaaliseen kulttuuriin. Monipuolinen ar-
viointi edistää opiskelulle asetettujen tavoitteiden toteutumista
kaikissa oppimisprosessin vaiheissa. Näin arvioinnilla tuetaan
opiskelijan oppimaan oppimisen taitojen syventämistä. Arvioin-
nin kokonaisuuteen kuuluu myös itsearviointia ja
mahdollisuuksien mukaan vertaisarviointia. Arviointi kohdistuu
visuaaliseen havaitsemiseen ja ajatteluun, kuvalliseen tuotta-
miseen, visuaalisen kulttuurin tulkintaan sekä esteettiseen,
ekologiseen ja eettiseen arvottamiseen. Kurssien arvioinnissa
otetaan huomioon opiskelijan kuvataiteellisen osaamisen ke-
hittyminen, erilaiset työskentelyprosessit ja työskentelyn tu-
loket. Arvioinnilla ohjataan työtapojen ja opiskeluympäristöjen
tarkoituksenmukaiseen käyttöön yksin tai ryhmässä.

Pakolliset kurssit

1. Kuvat ja kulttuurit (KU1)

Kurssilla tutkitaan kuvataiteen ja muun visuaalisen kulttuurin
sisältöjä, ilmiöitä, prosesseja ja toimintatapoja. Lisäksi tavoit-
teena on, että opiskelija oppii käyttämään kuvataiteen ja muun

visuaalisen kulttuurin keinoja kuvailmaisussaan sekä tekemään omakohtaisia ratkaisuja. Kurssilla tarkastellaan omia ja muiden kuvakulttuureja sekä taiteen, median ja muun visuaalisen kulttuurin ajankohtaisia ilmiöitä. Lisäksi tutkitaan kuvataidetta ja muuta visuaalista kulttuuria yksilön, yhteisön ja yhteiskunnan näkökulmista sekä tarkastellaan erilaisia kuvia teoksen, tekijän ja katsojan näkökulmista kuvatulkinnan menetelmiä käyttäen. Tavoitteena on, että opiskelija ymmärtää kuvataiteen ja muun visuaalisen kulttuurin merkityksen omassa elämässään, yhteiskunnassa ja globaalissa maailmassa. Numeroarviointi.

Keskeiset sisällöt

- omat kuvat identiteettien rakentajina, kulttuurisen moninaisuuden ilmentäjinä ja kulttuuriperinnön uudistajina
- vaikuttaminen omissa ja muiden kuvissa, taiteessa, mediassa ja muissa ympäristöissä
- erilaiset käsitykset taiteesta ja muusta visuaalisesta kulttuurista kuvataiteen käsitteistö, kuvatyypit ja kuvatot kuvalliset, sanalliset ja muut kuvatulkinnan keinot
- taiteen, median ja muun visuaalisen kulttuurin ajankohtaiset ilmiöt

2. Muotoillut ja rakennetut ympäristöt (KU2)

Kurssilla tutkitaan ympäristön kuvakulttuurien yhteyksiä omiin kuviin, taiteeseen ja kulttuuriperintöön kuvailmaisun taitojaan syventäen. Tarkastellaan myös rakennettuja ja luonnonympäristöjä kulttuurisen moninaisuuden ja kestävän kehityksen kannalta. Kurssilla käytetään arkkitehtuurin, muotoilun ja tuotteis-

tamisen sisältöjä, prosesseja ja toimintatapoja kuvallisen tuottamisen lähtökohtana sekä osallistutaan ja vaikutetaan erilaisiin ympäristöihin visuaalisuutta ja muita tiedon tuottamisen tapoja käyttäen. Lisäksi kurssilla tarkastellaan luonnon, arkkitehtuurin ja muotoilun henkilökohtaisia, yhteisöllisiä, yhteiskunnallisia ja globaaleja merkityksiä ja harjaannutaan ymmärtämään taiteen merkityksen erilaisissa ympäristöissä ja niiden suunnittelussa sekä ajankohtaisissa yhteiskunnallisissa kysymyksissä. Numeroarviointi.

Keskeiset sisällöt

- ympäristön kuvakulttuurit identiteettien rakentajina ja kulttuuriperinnön uudistajina
- luonto, rakennettu ympäristö, muotoilu, tuotteistaminen, palvelut, mediaympäristöt ja virtuaalimaailmat kuvallisen tuottamisen lähtökohtana
- ympäristön suunnittelun ja muotoilun käsitteistö ja kuvastot
- ympäristön kuvakulttuurien tulkinnan keinot
- luonnon, arkkitehtuurin ja muotoilun ajankohtaiset ilmiöt

5.21. Käsityö

Oppiaineen kuvaus ja yleiset tavoitteet

Lukiokäsityö pyrkii tukemaan opiskelijan henkilökohtaista kasvua ja itsetuntemusta syventämällä kokonaisen käsityöprosessin hallintaa. Lukiotasolla käsityöprosessissa painottuu

oman työskentelyn suunnittelu ja omien ratkaisujen perustelu. Tavoitteena on monipuolista opiskelijan käsitystä ja kokemusta käsityöstä sekä auttaa itseilmaisun kehittymisessä.

Aihekokonaisuudet ja osaamiset

Tekstiilityön kautta voidaan tukea kaikkien aihekokonaisuuksien sisältöjen omaksumista, riippuen opiskelijan omista mielenkiinnon kohteista tai ilmiöstä, jonka osana kurssi suoritetaan. Aktiivinen kansalaisuus, yrittäjäyys ja työelämä -kokonaisuutta voi lähestyä esimerkiksi suunnittelemalla sarjatuotettavan ja kustannustehokkaan kurssityön myytäväksi. Hyvinvointi ja turvallisuus -teemaa voi avata käsityön meditatiivista luonnetta tutkimalla esimerkiksi omassa prosessipäiväkirjassa. Kestävä elämäntapa ja globaalivastuu on kokonaisuudessaan Tekstiilityö ja kestävä kehitys kurssin sisältöä. Oman innostuksen ja mielenkiinnon puitteissa opiskelija voi kurssityötään suunnitellessaan tutustua ja hakea tietoa kotimaansa ja muiden maiden käsityökulttuurista, jolloin tulee kulttuurin tuntemus ja kansainvälisyys aihekokonaisuutta käsityön näkökulmasta avattua. Käsityön opiskelu varsinkin Nettilukiossa on vahvasti Monilukutaitoa ja medioiden hallintaa, sillä usein paras apu ja tuki omaan käsityön tekemiseen löytyy netistä, videoina, kuvina, tekstitiedostoina tai reaaliaikaisena vertaistukena. Käsityö on myös luovaa ongelmanratkaisua parhaimmillaan sekä jatkuvaa rajanvetoa teknologian ja manuaalisen käsin tekemisen välillä, jotka tukevat Teknologia ja yhteiskunta -aihekokonaisuuden tavoitteita.

Oppiaineen arviointi

Kurssit arvioidaan suoritettu -merkinnällä.

Koulukohtaiset kurssit

1. Tekstiilityö ja kestävä kehitys (KÄ1)

Kurssilla tutustutaan tekstiilityöhön kestävän kehityksen näkökulmasta ja suunnitellaan myös oma kurssityö tästä näkökulmasta. Työtä valmistettaessa pidetään päiväkirjaa, johon dokumentoidaan työn vaiheita, ajatuksia sekä mahdollisia muutoksia suunnitelmaan perusteluineen. Valmiista työstä ja valmistusprosessista tehdään erillinen arviointi, jossa vielä pohditaan työn onnistumista sekä merkitystä eri näkökulmista. Opiskelijalta odotetaan tekstiilityön peruskäsitteiden ja valitsemiensa tekniikoiden hallintaa sekä mahdollisuutta ja kykyä käyttää kameraa työskentelyn dokumentointiin. Arviointi suorituserkinnällä.

2. Lankatekniikat (KÄ2)

Kurssilla syvennetään tietoja ja taitoja lankatekniikoista (neulonta, neulakinnastekniikka ja virkkaus sekä niihin liittyvät alatekniikat kuten haarukkavirkkaus, koukkuaminen, kirjoneule jne.) sekä opitaan ymmärtämään kulttuuri ja perinne voimavarana suunnittelussa. Tavoitteena on myös kehittää ja laajentaa omaa käsityöprosessin hallintaa käyttämällä tietolähteitä (mm. Käspaikka-nettisivusto), tehden kokeiluja ja reflektoiden omaa työskentelyä oppimispäiväkirjaan. Kurssi suoritetaan tekemällä hyväksyttävästi essee, oppimispäiväkirja ja lankatyö, joka lähetetään postitse opettajalle arvioitavaksi. Kurssin suorittamiseen tarvitaan mahdollisuus ja kykyä käyttää kameraa työskentelyn dokumentointiin. Arviointi suorituserkinnällä.

5.22. Mediaopinnot

Oppiaineen kuvaus ja yleiset tavoitteet

Mediaopinnoissa analysoidaan mediatekstejä sekä luodaan omia mediasisältöjä. Lisäksi opinnoissa on mahdollisuus luoda yleissilmäys niin joukkoviestinnän kuin sen tutkimuksenkin kehitykseen.

Aihekokonaisuudet ja osaamiset

Mediaopintojen keskeisin kurssi on ME1 (Median maailma), joka on osa lukiodiplomia. Lisäksi tarjolla on ympäri vuoden erilaisia vapaavalintaisia aihekokonaisuuksia ilmiöpohjaisen oppimiseen liittyen, kuten elokuvapiirejä sekä tiedottajaopintoja.

Oppiaineen arviointi

Median lukiodiplomiin liittyvät kurssit (ME1) arvioidaan numeerisesti. Muut mahdolliset vapaavalintaiset kurssit arvioidaan suoritetuiksi.

Koulukohtaiset kurssit

1. Median maailma (ME1)

Median maailma on verkkokurssi median lukiodiplomia suorittaville lukiolaisille. Kurssilla käsitellään joukkoviestinnän kehitystä, erilaisten mediatekstien analysoinnin mahdollisuuksista ja tapauskuvauksia eri ikäisten median käytöstä. Numeroarviointi.

2. Median tulkinta (ME2)

Kurssilla syvennetään ME1-kurssilla opittuja tietoja ja taitoja mediaympäristöstä, mediasuhteesta ja medialukutaidosta. Keskeiset sisällöt: erilaisten mediatekstien analysointi, omien mediakokemusten sekä oman mediasuhteen pohtiminen, mediakulttuurin ilmiöt ja peruskäsitteet ja tuotannon taustat. Arviointi suoritusmerkinnällä.

5.23. Tietotekniikka

Tietotekniikan opiskelun tavoitteena on, että opiskelija kehittää taitojaan käyttää yleisimpiä käyttöjärjestelmiä sekä toimisto-ohjelmia. Opiskelu tutustuttaa oppilaan tietojenkäsittelyn keskeisiin osa-alueisiin ja niihin liittyvään ajattelutapaan.

Oppiaineen arviointi

Numeroarvioinnin tarkoitus on kannustaa opiskelijaa pyrkimään laadullisesti korkeatasoiseen lopputulokseen. Arviointi perustuu tehtyjen tuotosten (tehty jollakin ohjelmalla tai sovelluksella) laatuun.

Koulukohtaiset kurssit

1. Laitteen käyttö ja tiedonhallinta (AT1)

Kurssilla opetellaan laitteiston peruskäyttö ja opitaan ymmärtämään tietokonelaitteiston perusrakenne ja -toiminta. Lisäksi opitaan käyttämään hyväkseen keskeisiä käyttöjärjestelmän ominaisuuksia ja palveluita sekä ymmärtämään tietotekniikan peruskäsitteet. Numeroarviointi.

2. Tekstinkäsittely (AT2)

Kurssilla opetellaan tekstinkäsittelyohjelman käyttö niin, että opiskelija pystyy itse tuottamaan, muokkaamaan ja arkistoi-
maan materiaalia. Kurssilla perehdytään tekstin ja yleisimpien
tekstitehosteiden tuottamiseen sekä asiakirjojen vakioase-
mointiin. Lisäksi opiskelija oppii tallentamaan työnsä, liittä-
mään niihin tietoja muista tietolähteistä (esimerkiksi internet).
Numeroarviointi.

3. Internet ja sähköposti (AT3)

Kurssilla hyödynnetään internet-tietoverkkoa oman oppimisen
ja työelämän tukena ja opitaan internetin peruskäsitteistön ja
yleisimpien palveluiden käyttö (www ja sähköposti). Kurssilla
opetellaan myös hyödyntämään internetistä löytyvää tietoa
omissa opinnoissa. Kurssilla painotetaan kriittistä tiedonhakua
www:stä ja sen tallentamista omaan käyttöön sekä sähköpos-
tin peruskäyttöä (viestien lähettäminen ja lukeminen, liitetie-
dostojen lähettäminen ja avaaminen). Numeroarviointi.

4. Taulukkolaskenta (AT4)

Kurssilla opetellaan taulukkolaskennan peruskäsitteet ja käy-
tännöt sekä opitaan luomaan laskentataulukoita ja käyttämään
taulukkolaskennan keskeisimpiä funktioita ja kaavoja sekä luo-
maan taulukoista kaavioita. Numeroarviointi.

5. Tietokanta (AT5)

Kurssilla opetellaan tietokantojen peruskäsitteet ja käytännöt
sekä opitaan soveltamaan niitä käytännön elämässä. Kurssilla
opitaan myös luomaan tietokantoja sekä tekemään raportteja

ja kyselyitä tietokannoista. Numeroarviointi.

6. Esitysgrafiikka (AT6)

Kurssilla opitaan luomaan tietokoneella grafiikkaa ja esityksiä sekä opetellaan myös vektorigrafiikan peruskäsitteet. Kurssin tavoitteena on oppia tuottamaan havainnollisia esityksiä esimerkiksi omien esitelmien tueksi, laatimaan erilaisia ilmoituksia ja mainoksia sekä esitteitä. Numeroarviointi.

7. HTML-perusteet (AT7)

Kurssilla tutustutaan HTML:ään, joka luo perustan websivujen toimintalogiikan ymmärtämiselle. Keskeisenä sisältönä ovat HTML-sivunkuvauskielen lisäksi tekstieditorit, joilla kirjoitetaan HTML-koodia, sekä web-selainten web-työkalut. Numeroarviointi.

Tavoitteet

Kurssin tavoitteena on, että opiskelija

- osaa tehdä tekstiin perusmuotoiluja HTML:n koodeilla
- osaa HTML -kielen avulla luoda weblomakkeita
- osaa koodata hyperlinkkejä
- osaa lisätä HTML-sivuun multimediaa
- osaa taittaa graafisen leiskan toimivaksi websivuksi

Keskeiset sisällöt

- HTML-koodin perussäännöt
- HTML-sivun rakenne

- Fyysiset ja loogiset tehosteet
- Linkit ja viittaukset
- Listat
- Kuvat, viivat ja rivinvaihdot
- Lomakkeet
- Ulkoasun muotoilu (värit ja kehykset)
- Multimedian liittäminen HTML-sivulle
- Sivuston taittaminen HTML:n avulla

Arviointi

Numeroarviointi koostuu kahdesta osasta. Ensimmäinen osa mittaa HTML-kielen yksittäisten koodien tuntemusta. Toinen osa mittaa HTML-koodien yhdistämistä valmiiksi websivuksi graafisen leiskan pohjalta.

8. PHP-perusteet (AT8)

Kurssilla tutustutaan PHP-ohjelmointikielen, jonka avulla voidaan luoda dynaamisia web-sivuja. Kurssilla käsitellään myös MySQL-tietokantaa ja SQL-kieltä. Numeroarviointi.

Tavoitteet

Kurssin tavoitteena on, että opiskelija

- osaa koodata yksinkertaisia sovelluksia kuten lukujen arpominen ja yksinkertaiset laskutehtävät
- osaa luoda tietokantayhteyden MySQL-tietokantaan

- osaa lisätä, muokata ja poistaa dataa MYSQL-tietokannasta PHP:n ja SQL:n avulla

Keskeiset sisällöt

- PHP-palvelimen asentaminen
- PHP:n syntaksi
- muuttujat, operaattorit, ehtolauseet, toistolauseet ja funktiot
- PHP ja tietokannat
- tietokantojen kieli SQL

Arviointi

Numeroarvioinnin perusteena ovat yksittäiset pienet ohjelmat, jotka opiskelija on tehnyt.

5.24. Tulevaisuuden tutkimus

Oppiaineen kuvaus ja yleiset tavoitteet

Tulevaisuuskenttätutkimus on oppiaine, jonka luonne on monitieteinen. Tulevaisuutta voidaan lähestyä monesta eri suunnasta, niin yhteiskunnan, organisaation, instituution kuin yksittäisen ihmisen toiveiden, tarpeiden, pelkojen ja odotusten näkökulmasta. Eri ilmiöiden - vaikka ympäristön, talouden tai jonkin kulttuuri-ilmiön - tulevaisuutta voidaan tutkia monen eri tieteen ja niiden parissa kehitettyjen menetelmien kautta, esimerkiksi biologian, sosiologian, taloustieteen, matematiikan, taiteentutkimuksen, historian jne.

Aihekokonaisuudet ja osaamiset

Tulevaisuuden tutkimuksen opiskelu tapahtuu lähtökohtaisesti oppiaineiden rajapinnoilla ja on ainesisältöjä läpileikkaavaa. Osaamisten kehittämisessä korostuvat ajattelun taidot, innovatiivisuus ja aktiivinen kansalaisuus sekä kestävä elämäntapa.

Oppiaineen arviointi

Kurssit arvioidaan numeroarvosanalla.

Koulukohtaiset kurssit

1. Tulevaisuuden tutkimuksen perusteet

Kurssilla esitellään tulevaisuudentutkimuksen tiedonala ja sen pääperiaatteet. Lisäksi kurssilla luodaan katsaus tulevaisuudentutkimuksen keskeisimpiin menetelmiin, kuten systeemi-ajattelun perusteisiin, muutosajatteluun sekä skenaarioajatteluun.

Tavoitteet

Kurssin tavoitteena on, että opiskelija oppii

- tiedostamaan elävänsä keskellä muutosta, jolla on suuri merkitys hänelle itselleen, lähimmäisille, ympäristölle ja ihmisille yleensä
- ymmärtämään, että tulevaisuuteen ja muutokseen voidaan vaikuttaa ja näkemään vaikuttamisen keinoja omassa elämässä, ympäristössä ja globaalilla tasolla
- löytämään tulevaisuuden nykyhetkestä vaihtoehtoina, hyvinä ja huonoina, joiden välillä me kaikki omalla toi-

minnallamme ja päätöksillämme teemme jatkuvasti valintoja

- etsimään asioiden, tapahtumien ja päätösten keskinäisiä suhteita ja riippuvuuksia
- ymmärtämään todellisuuden systeemisen luonteen
- havaitsemaan syy-seuraussuhteita ja etsimään perspektiiviä tapahtumille
- esittämään ja perustelemaan omia näkökantojaan tulevaisuuden vaihtoehtoja koskevissa asioissa ja valintatilanteissa.

Keskeiset sisällöt

Kurssin sisältö jakaantuu viiteen lukuun, joiden teemat ovat

- Tulevaisuudentutkimus-tiedonalan esittely ja pääperiaatteet: miten voidaan tutkia sellaista, mitä ei vielä ole?
- Arvot tulevaisuudentutkimuksen näkökulmasta: arvojen käsitteitä ja niiden suhde päätöksentekoon.
- Maailma systeemisenä kuvana ja systeemijattelun perusteet.
- Muutosilmiöt: muutoksen ymmärtäminen ja muuttuva toimintaympäristö.
- Skenaarioajattelu ja -työskentely: monet mahdolliset tulevaisuudet.

5.25. Opintojen ohjaus

Oppiaineen kuvaus ja yleiset tavoitteet

Opinto-ohjauksen tehtävänä on tukea opiskelijaa opinnoissa lukioaikana ja huolehtia siitä, että opiskelijalle karttuu riittävästi sellaisia tietoja ja taitoja, joita hän tarvitsee elämään liittyvissä siirtymä- ja muutostilanteissa, kuten siirtyessään jatko-opintoihin ja työelämään.

Ohjaustoiminta muodostaa koko lukiokoulutuksen ajan kestävä jatkumon, jonka aikana opinto-ohjauksen kurssit ja muu ohjaus tarjoavat opiskelijalle mahdollisuuden hankkia perustiedot ja -taidot, joiden varassa hänen on mahdollista suunnitella lukio-opintojaan ja jatko-opintojaan sekä pohtia urasuuntautumistaan. Henkilökohtainen, pienryhmä- ja vertaisohjaus tukevat opiskelijaa kiinnostusten kartoittamisessa, vahvuuksien tunnistamisessa, urasuunnittelussa sekä valinta- ja ongelmatilanteiden ratkaisemisessa. Henkilökohtaisessa ohjauksessa opiskelijan tulee voida keskustella lukio-opintoihinsa, urasuunnitteluunsa, jatkokoulutusvalintoihinsa sekä elämäntilanteeseensa ja tulevaisuuteensa liittyvistä kysymyksistä.

Opinto-ohjauksen tavoitteet

Ohjaus toteutetaan tavalla, joka vahvistaa opiskelijoiden aktiivista toimijuutta, osallisuutta ja vastuullisuutta. Tavoitteena on, että opiskelija löytäisi omat yksilölliset, myös elinikäistä oppimista tukevat tapansa oppia. Opiskelijaa tuetaan tunnistamaan vahvuutensa ja kehittämisen kohteensa sekä etsimään tietoa siitä, miten ja mistä hän saa apua mahdollisiin opiskelun haasteisiin. Ohjauksella edistetään opiskeluvalmiuksien kehittymis-

tä ja opintojen sujumista sekä tuetaan opiskelijaa elämänsuunnittelun ja -hallinnan taidoissa sekä koulutukseen ja uravalintoihin liittyvissä päätöksissä. Tavoitteena on, että opiskelija pystyy urasuunnittelussaan ja päätöksenteossaan arvioimaan realistisesti omia edellytyksiään ja mahdollisuuksiaan.

Opiskelijan tiedonhakutaitoja vahvistetaan ohjaamalla häntä monipuolisesti erilaisia opiskeluympäristöjä hyödyntäväksi, aktiiviseksi ja kriittiseksi tiedonetsijäksi, joka osaa myös soveltaa etsimäänsä tietoa. Tavoitteena on, että opiskelija tuntee keskeiset jatkokoulutuksiin, ammattialoihin ja urasuunnitteluun liittyvät tietolähteet, ohjauspalvelut ja sähköiset hakujärjestelmät sekä osaa käyttää niissä olevaa informaatiota urasuunnittelun ja jatko-opintoihin hakeutumisen tukena.

Opinto-ohjauksen avulla opiskelija saa tietoa opiskelusta muissa oppilaitoksissa, lukion jälkeisistä jatko-opiskeluvaihtoehdoista, työ- ja elinkeinoelämästä sekä yrittäjyydestä. Opiskelijalle tarjotaan mahdollisuus tutustua monipuolisesti ammatteihin ja työelämään sekä kansanopistojen, toisen asteen ammatillisten oppilaitosten, ammattikorkeakoulujen ja yliopistojen koulutustarjontaan. Opiskelijaa ohjataan siten, että hän osaa etsiä tietoa myös muiden maiden tarjoamista opiskelumahdollisuuksista ja työskentelystä ulkomailla.

Opiskelija saa ohjausta jatko-opintojensa suunnittelussa sekä opintoihin hakeutumisessa. Tavoitteena on, että opiskelija suunnittelee lukio-opintojaan ja tekee valintojaan siten, että hänellä on valmiudet hakeutua jatko-opintoihin välittömästi lukio-opintojen jälkeen. Opiskelijaa tuetaan henkilökohtaisen

opiskelusuunnitelman, ylioppilastutkintosuunnitelman sekä jatko-opinto- ja urasuunnitelman laatimisessa ja suunnitelmien päivittämisessä.

Aihekokonaisuudet ja osaamiset

Opintojen ohjauksen kautta voidaan tukea useiden aihekokonaisuuksien sisältöjen omaksumista. Aktiivinen kansalaisuus, yrittäjäyys ja työelämä –kokonaisuuteen liittyy tavoite, että opiskelija pystyisi tunnistamaan omia vahvuuksiaan ja kiinnostuksen kohteitaan sekä tekemään opintoihin ja työhön liittyviä valintoja. Tämä on myös yksi opintojen ohjauksen keskeisimmistä tavoitteista. Opintojen ohjaus pyrkii myös antamaan elämänhallintaan liittyviä tietoja ja taitoja, ja siten edistämään opiskelijoiden hyvinvointia. Opintojen ohjauksessa on myös keskeistä opiskelutaitojen kehittäminen, kuten monilukutaidon kehittäminen.

Oppiaineen arviointi

Ohjaustoiminta muodostaa koko lukiokoulutuksen ajan kestävä jatkumon, joka tarjoaa opiskelijalle mahdollisuuden hankkia tietoja ja taitoja, joiden varassa hänen on mahdollista suunnitella lukio-opintojaan ja jatko-opintojaan sekä pohtia urasuuntautumistaan. Tämän vuoksi oppiaineen arvioinnissa korostuu opiskelijan ja ohjaajan vuoropuhelu. On tärkeää, että opiskelija omaksuu esimerkiksi perustiedot lukio-opiskelusta. Opintojaksoihin liittyy itsearviointia sisältäviä tehtäviä. Soveltuviin tehtäviin on mahdollisuus myös saada vertaisarviointia toisilta opiskelijoilta. Opiskelijalla on oikeus saada riittävästi henkilökohtaista ohjausta, mutta aineen opintojaksot ovat valinnaisia

opintoja. Opintojen ohjauksen kurssit arvioidaan suoritusmerkinnällä.

Koulukohtaiset kurssit

1. Minä opiskelijana (OP1)

Kurssilla tutustutaan opiskelun käytänteisiin, opintojen rakenteeseen ja ylioppilastutkintoon sekä opitaan käyttämään verkko-oppimisympäristöä opinnoissa. Harjaannutaan lukio-opinnoissa vaadittaviin opiskelutaitoihin sekä omien vahvuuksien ja kiinnostusten kohteiden kartoittamiseen liittyvissä keskeisissä tiedoissa ja taidoissa. Lisäksi kurssilla pohditaan elinikäiseen oppimiseen ja itsensä kehittämiseen liittyviä kysymyksiä. Arviointi suoritusmerkinnällä.

Tavoitteet

Kurssin tavoitteena on, että opiskelija

- tutustuu lukio-opintojen käytänteisiin, opintojen rakenteeseen sekä ylioppilastutkintoon
- oppii käyttämään verkko-oppimisympäristöä opinnoissaan
- harjaantuu lukiossa vaadittaviin opiskelutaitoihin sekä omien vahvuuksien ja kiinnostusten kohteiden kartoittamiseen liittyvissä keskeisissä tiedoissa ja taidoissa
- pohtii elinikäiseen oppimiseen ja itsensä kehittämiseen liittyviä kysymyksiä.
-

Keskeiset sisällöt

- opiskelu- ja tiedonhankintataidot, oppimaan oppiminen
- lukio-opintojen ja ylioppilastutkinnon suunnittelu; henkilökohtainen opiskelusuunnitelma ja ylioppilastutkintosuunnitelma
- jatko-opintojen pohtiminen ja ammatillinen suuntautuminen; jatko-opinto- ja urasuunnitelma
- itsetuntemus ja sen kehittäminen
- elämäntaitotaidot
- oman oppimisen arviointi
- toisen ja korkea-asteen koulutuspaikkoihin tutustuminen
- lukio-opintojen kannalta kulloinkin ajankohtaiset asiat sosiologian käsitteistöä ja teorioita hyödyntäen. Keskeisiä näkökulmia ovat demokratia, yhteiskunnan perusrakenteiden

Kurssi arvioidaan suoritusmerkinnällä. Ei edellytä aiempia opintoja.

2. Jatko-opinnot ja työelämä (OP2)

Kurssilla valmistaudutaan ylioppilaskirjoitukseen, lisätään opiskeluvalmiuksia, parannetaan itsetuntemusta sekä perehdytään jatkokoulutuksen ja työelämän kannalta keskeisiin kysymyksiin. Lisäksi kurssilla opitaan arvioimaan erilaisia työtehtäviä ja opiskelumahdollisuuksia omasta näkökulmasta sekä opitaan

soveltamaan näitä tietoja omiin kykyihin, toiveisiin ja mahdollisuuksiin ja laatimaan sen pohjalta oma jatkosuunnitelma. Arviointi suorituserkinnällä.

Tavoitteet

Kurssin tavoitteena on, että opiskelija

- kehittää edelleen opiskeluvalmiuksiaan, itsetuntemustaan sekä elämänsuunnittelu- ja elämönhallintataitojaan
- perehtyy ylioppilaskirjoitusten käytänteisiin ja suunnittelee omaa osallistumistaan ylioppilaskirjoituksiin
- perehtyy jatkokoulutuksen ja työelämän kannalta sellaisiin keskeisiin teemoihin, jotka auttavat ura- ja elämänsuunnittelutaidoissa sekä antavat valmiudet jatko-opintoihin ja työelämään siirtymiselle
- tutustuu toisen ja korkea-asteen erilaisiin koulutusvaihtoehtoihin sekä muuhun koulutustarjontaan
- lisää työelämätaitojaan sekä syventää työelämäntuntemustaan.

Keskeiset sisällöt

- jatko-opintomahdollisuudet Suomessa ja ulkomailla
- työelämätietous, muuttuva ja monimuotoinen työelämä
- työelämä- ja työnhakutaidot
- työelämään sekä jatko-opintoihin tutustuminen
- jatko-opintoihin ja tulevaisuuden suunnitteluun liittyvät tietolähteet, sähköiset ohjauspalvelut ja hakujärjestel-

mät

- käytettävissä olevat ohjaus-, neuvonta- ja tietopalvelut
- jatko-opintojen ja tulevaisuuden suunnittelu, jatko-opintoihin hakeutuminen
- henkilökohtaisen opiskelusuunnitelman, ylioppilastutkintosuunnitelman sekä jatko-opinto- ja urasuunnitelman päivittäminen
- lukio-opintojen kannalta kulloinkin ajankohtaiset asiat

Kurssi arvioidaan suoritusmerkinnällä. Ei edellytä aiempia opintoja, mutta kannattaa suorittaa OP1-kurssin jälkeen.

3. Tutorkurssi (OP3)

Kurssilla hankitaan sellaisia tietoja, taitoja ja valmiuksia, joiden avulla pystytään tukemaan muiden opiskelijoiden sopeutumista opiskelijayhteisön jäseneksi ja tukemaan sitoutumista lukio-opintoihin sekä parantamaan koko opistoyhteisön toimintaa. Tutorkurssin suorittamiseen voi sisältyä esimerkiksi uusien opiskelijoiden perehdyttämistä, opiston tiedottamista ja markkinointia, opiston edustamista tai vastuuhenkilönä toimimista. Kurssin suorittamistavasta sovitaan erikseen opinto-ohjaajan kanssa. Kannattaa suorittaa OP1-kurssin jälkeen. Opiskelijalla on hyvä olla kokemusta nettilukiosta opiskelusta. Arviointi suoritusmerkinnällä.

4. Elämäntaitokurssi (OP4)

Kurssilla tuetaan hyvinvointia ja elämänhallintaa opiskelukykyä ja -tyytyväisyyttä vahvistamalla. Kurssin perusajatuksena on

myös hyvä arki. Kun arkeen liittyvät asiat sujuvat ja ovat tasapainossa, lisääntyy myös hyvinvointi ja tyytyväisyys itseän. Kurssin tavoitteena on edistää ja lisätä osallistujan itsetuntemusta, elämäntaitoa, hyvinvointia, opiskelukykyä, itsestä välittämistä sekä minäpystyvyyttä. Kurssilla hyödynnetään Nyyti ry:n Elämäntaitokurssin materiaaleja ja harjoitteita. Kurssi kannattaa suorittaa OP1-kurssin jälkeen. Arviointi suoritusmerkinnällä.

5.26. Teemaopinnot

Teemaopinnot ovat eri tiedonaloja yhdistäviä opintoja. Ne eheyttävät opetusta ja kehittävät opiskelijoiden taitoja hahmottaa ja ymmärtää yksittäistä oppiainetta laajempia kokonaisuuksia. Teemaopintojen keskeisenä tehtävänä on tarjota mahdollisuuksia usean eri oppiaineen tietojen ja taitojen yhdistämiseen ja soveltamiseen. Teemaopintojen tavoitteet ja sisällöt tarkennetaan ja konkretisoidaan opetussuunnitelmassa.

Teemaopintojen tavoitteena on, että opiskelija rohkaistuu etsimään ja hyödyntämään eri tieteen- ja taiteenalojen keskeisten käsitteiden, tietojen ja näkökulmien välisiä yhteyksiä ja muodostaa niiden pohjalta kokonaisuuksia. Teemaopintokurssilla hahmotetaan erilaisia ongelmia ja ilmiöitä, esitetään näihin liittyviä kysymyksiä ja ratkaistavia ongelmia sekä innostutaan etsimään niihin ratkaisuja yksin ja yhteistyössä muiden kanssa. Opiskelija hakee informaatiota eri lähteistä ja arvioi tietolähteen luotettavuutta. Tavoitteena on kehittää tieto- ja viestintä- teknologisia taitoja käytännön toiminnassa. Opiskelija asettaa

kurssille tavoitteet, joihin hän pyrkii sekä itsenäisessä työskentelyssä että yhdessä muiden kanssa.

Arviointi

Teemaopintojen arviointi perustuu opiskelijan taitoihin hakea tietoa, arvioida ja soveltaa sitä sekä tuottaa luotettavien lähteiden pohjalta jäsentyneitä kokonaisuuksia. Olennaisia arvioinnin kohteita ovat opiskelijan taidot arvioida kriittisesti tietolähteitä sekä ymmärtää eri tietojen ja taitojen välisiä yhteyksiä. Työskentelyn arviointi kohdistuu sen tavoitteellisuuteen ja suunnitelmallisuuteen. Opiskelijoille annetaan ohjaavaa palautetta myös vuorovaikutus- ja yhteistyötaidoista sekä työvälineiden käytöstä. Teemaopintojen arvioinnissa käytetään monipuolisia arviointimenetelmiä.

Valtakunnalliset syventävät kurssit

1. Tutkiva työskentely (T01)

Kurssilla suunnitellaan, toteutetaan ja esitetään johonkin aihepiiriin tai ilmiöön liittyvä dokumentoitu projekti, tutkielma, keksintö tai muu tuotos. Kurssin aikana työskennellään mahdollisuuksien mukaan yhteistyössä muiden opiskelijoiden tai ulkopuolisten toimijoiden kanssa. Työskentely tapahtuu kokonaan tai osittain koulun ulkopuolisissa toimintaympäristöissä, mikä vahvistaa koulussa ja arki- ja työelämässä hankitun osaamisen välistä yhteyttä. Kurssilla keskitytään tiedonalojen välisten yhteyksien hahmottamiseen sekä erityisesti kriittisen ja luovan ajattelun kehittämiseen oppiainerajat ylittävästi. Kurssilla hyödynnetään työskentelyssä tieto- ja viestintäteknologiaa ja ke-

hitetään siihen liittyviä taitoja. Kurssin keskeisillä sisällöillä on yhteys kahden tai useamman eri oppiaineen tietoihin ja taitoihin sekä aihekokonaisuuksiin. Opiskelijalle voidaan lukea hyväksi kokonaan tai osin kurssin tavoitteiden ja sisältöjen mukainen muualla hankittu osaaminen. Arvioidaan suoritusmerkinnällä.

6. Opiskelijan oppimisen arviointi

6.1. Arvioinnin tavoitteet ja oppimista tukeva arviointikulttuuri

”Opiskelijan arvioinnilla pyritään ohjaamaan ja kannustamaan opiskelua sekä kehittämään opiskelijan edellytyksiä itsearviointiin. Opiskelijan oppimista ja työskentelyä tulee arvioida monipuolisesti.” (Lukiolaki 629/1998, 17 § 1 mom., muutettu lailla 1116/2008)

Otavan Opistossa arviointi ymmärretään monipuolisesti opiskelijan edistymistä ja oppimista tukevana pedagogisena työvälineenä. Arviointityön tavoitteena on ohjata, motivoida ja kannustaa opiskelijaa sekä kehittää tämän valmiuksia itse- ja vertaisarviointiin. Oppimisen ja osaamisen arvioinnin (summatiivinen arviointi) lisäksi opiskelijalle annetaan jatkuvaa palautetta, joka perustuu opiskelijan työskentelyn havainnointiin ja arviointiin oppimisprosessin aikana (formatiivinen arviointi). Arviointi siis kohdistuu sekä jo opittuun (assessment of learning) että tulevan oppimisen ohjaamiseen (assessment for learning). Myös itse arviointitilanne nähdään oppimistilanteena (assessment as learning).

Otavan Opistossa huolehditaan siitä, että kaikki arviointi perustuu monipuoliseen osaamisen näyttöön niin lähi- kuin etäopetustilanteissakin ja että arviointikäytännöt ovat monipuolisia. Opiskelijalle tarjotaan vaihtoehtoisia tapoja oman osaamisen osoittamiselle. Arviointi kannustaa opiskelijaa asettamaan henkilökohtaisia oppimistavoitteita ja valitsemaan tarkoituksenmukaisia työvälineitä. Arvosanan antaminen on vain yksi arvioinnin muoto.

Otavan Opiston arviointikulttuuria ilmentäviä keskeisiä piirteitä ovat:

- arvioinnin oikeudenmukaisuus ja eettisyys
- rohkaiseva, vahvuuskeskeinen ja yrittämään kannustava ilmapiiri, jossa arviointi on oikea-aikaista, realistista ja ymmärrettävää
- opiskelijoiden osallisuutta edistävä, keskusteleva ja vuorovaikutteinen toimintatapa
- opiskelijan tukeminen oman oppimisprosessinsa ymmärtämisessä ja edistämässä (prosessin alussa, aikana ja lopussa) sekä jatko-opiskelu- ja uravaihtoehtojen suunnittelussa
- osaamisen osoittamisen ja arviointikäytänteiden monipuolisuus
- arvioinnin avulla saadun tiedon hyödyntäminen opetuksen ja muun koulutyön suunnittelussa sekä opiskelijan

Otavan Opistossa pyritään avoimeen ja läpinäkyvään arvioin-

tiin. Opettaja huolehtii, että opiskelun tavoitteet ja arviointikriteerit ovat opiskelijoiden nähtävillä. Tavoitteista ja arviointikriteereistä keskustellaan opiskelijoiden kanssa, aina kun se on mahdollista. Keskustelussa painottuvat kysymykset: miksi tietyt tavoitteet on asetettu, mikä oman osaamisen suhde on yhteisiin tavoitteisiin, millaisin eri keinoin tavoitteisiin voi päästä ja mistä tietää, että tavoite on saavutettu. Oppimistavoitteiden ja arviointikriteerien läpinäkyvyydellä ja niistä käytävä keskustelulla varmistetaan, että opiskelija tietää, mitä häneltä odotetaan. Samalla ne auttavat ja kannustavat opiskelijaa henkilökohtaisten oppimistavoitteiden asettamiseen. Arviointi- ja palautekeskusteluja käydään oppimiskokonaisuuksien aikana, aina kun se on oppimisen näkökulmasta mielekästä. Aikuisopiskelijaa kannustetaan oma-aloitteiseen ja aktiiviseen palautteen pyytämisen ja palautekeskustelujen käynnistämiseen sekä antamaan palautetta myös vertaisilleen ja opettajilleen.

Ohjaavaa ja kannustavaa palautetta annettaessa kiinnitetään huomiota sekä opiskelijan onnistumisiin ja vahvuuksiin että kehittämiskohteisiin. Oikea-aikainen ja ymmärrettävä oppimista ja osaamista edistävä palaute ohjaa opiskelijaa saavuttamaan yhteiset ja henkilökohtaiset oppimistavoitteet. Palautetta annetaan oppimistilanteen ja opiskelijan tarpeiden mukaan sekä kirjallisesti että suullisesti. On tärkeää, että opiskelija saa realistista ja kannustavaa palautetta oppimisestaan ja koee opiskelemansa sisällöt itselleen merkityksellisinä. Saamansa palautteen perusteella opiskelija voi syventää ja suunnata oppimistaan myös ennen opintosuorituksen summatiivista loppuarviointia (esim. kurssiarviointi). Opiskelijalla on mahdollisuus

suorittaa osa opinnoistaan ainerajat ylittävissä kokonaisuuksissa, joissa hän voi myös itse määritellä oppimistavoitteitaan ja -tehtäviään omista kiinnostuksen kohteistaan käsin. Opiskelijan tavoitteista lähtevää oppimispolkua tuetaan heti opintojen alusta lähtien hänen elämäntilanteensa ja oppimishistoriansa huomioiden.

Aikuisopiskelijan arviointi kohdistuu oppimisen ja osaamisen sekä työskentelyn taitojen arviointiin. Opiskelijoita ja heidän suorituksiaan ei verrata toisiinsa eikä arviointi kohdistu opiskelijan persoonaan, temperamenttiin tai muihin henkilökohtaisiin ominaisuuksiin. Aikuisopiskelijan käyttäytymistä ei arvioida osana kurssiarviointeja, eikä siitä anneta erillistä arvosanaa. Arvioinnin perustana ovat valtakunnalliset tavoitteet. Samalla huomioidaan oppilaiden erilaiset tavat oppia ja työskennellä ja huolehditaan siitä, ettei edistymisen ja osaamisen osoittamiselle ole esteitä.

Maahanmuuttajien ja vieraskielisten opiskelijoiden arvioinnissa otetaan huomioon opiskelijan kielitausta, suomalaisen opiskelukulttuurin tuntemus sekä kehittyvä suomen kielen taito. Arvioinnissa käytetään monipuolisia, joustavia ja opiskelijan tilanteeseen sovitettuja arviointitapoja, jotta opiskelija voi osoittaa osaamisensa oppiaineissa mahdollisista suomen kielen puutteista huolimatta. Selkokieliisyys ja ymmärrettävyys korostuvat vieraskielisen opiskelijan arvioinnissa.

Otavan Opistossa pyritään arviointikulttuuriin ja -käytänteisiin, joissa epäonnistumiset tai virheelliset ratkaisut nähdään luonnollisena osana oppimisprosessia ja niitä hyödynnetään ope-

tuksessa oppimista edistävällä ja opiskelijoita kunnioittavalla tavalla. Oppimista edistävien arviointikäytänteiden kehittäminen on keskeistä, sillä arviointi ohjaa voimakkaasti opiskelijan käsitystä omista kyvyistään ja itsestään oppijana sekä ymmärrystä oppimisen luonteesta. Samalla arvioinnilla on tärkeä merkitys opiston kehittymisen kannalta, ja se toimii yksittäisten opettajien oman työn reflektoinnin ja kehittämisen välineenä.

6.2. Kurssisuoritusten arviointi

Opiskelijan oppimista arvioidaan kurssin aikana. Arvioinnilla edistetään opiskelijan oppimista ja annetaan palautetta opiskelijalle kurssin tavoitteiden saavuttamisesta.

Opiskelijan kurssisuorituksesta annetaan arvosana kurssin päätyttyä. Arvosana perustuu monipuoliseen näyttöön oppiaineen ja kurssin tavoitteiden saavuttamisesta. Erilaisten tuotos-ten lisäksi käytetään opiskelijan oppimisen ja työskentelyn havainnointia. Arvosanan antamisen tukena voidaan käyttää opettajan ja opiskelijan välisiä keskusteluja sekä opiskelijoiden itse- ja vertaisarviointia. Arvioinnin kohteina ovat opiskelijan tiedot ja taidot. Arviointi ei kohdistu opiskelijoiden arvoihin, asenteisiin tai henkilökohtaisiin ominaisuuksiin. Arvioinnin menetelmistä ja käytänteistä päätetään tarkemmin opetussuunnitelmassa.

”Opiskelijalla on oikeus saada tieto arviointiperusteista ja niiden soveltamisesta häneen.” (Lukiolaki 629/1998, 17 § 2 mom., muutettu lailla 1116/2008)

Kunkin kurssin tavoitteet ja arviointiperusteet selvitetään opiskelijalle kurssin alussa, jolloin niistä tilanteen vaatiessa lisäksi keskustellaan opiskelijoiden kanssa. Arviointiperusteista tiedottaminen parantaa opiskelijoiden ja opettajien oikeusturvaa ja tukee opiskelijaa työskentelyn suunnittelussa.

Diagnosoidut vammat tai niihin rinnastettavat vaikeudet, kuten lukemis- ja kirjoittamishäiriö, maahanmuuttajien kielelliset vaikeudet sekä muut syyt, jotka vaikeuttavat osaamisen osoittamista, otetaan huomioon arvioinnissa siten, että opiskelijalla on mahdollisuus erityisjärjestelyihin ja vaihtoehtoisiin tapoihin osoittaa osaamisensa. Kyseiset vaikeudet voidaan ottaa huomioon määrättäessä opiskelijan kurssiarvosanaa.

6.2.1. Numeroarvosanat ja suoritusmerkinnät

”Edellä 1 momentissa tarkoitettu arvostelu annetaan numeroin tai muulla opetussuunnitelmassa määrättyllä tavalla. Numeroarvostelussa käytetään asteikkoa 4–10. Arvosana 5 osoittaa välttäviä, 6 kohtalaisia, 7 tyydyttäviä, 8 hyviä, 9 kiitettäviä ja 10 erinomaisia tietoja ja taitoja. Hylätty suoritus merkitään arvosanalla 4...” (Lukioasetus 810/1998, 6 § 2 mom.)

Pakollisten ja opetussuunnitelman perusteissa määriteltyjen valtakunnallisten syventävien kurssien arvosana annetaan numeroin lukuun ottamatta teemaopintojen kurssia, josta annetaan suoritusmerkintä (S = suoritettu, H = hylätty). Paikallisista syventävistä kursseista ja muista lukion tehtäviin kuuluvista kursseista voidaan antaa arvosanaksi opetussuunnitelmassa päätettävällä tavalla numeroarvosana tai suoritusmerkintä (S =

suoritettu, H = hylätty).

Kirjallisesti annettu sanallinen arviointi ja suullisesti arviointi-keskustelussa annettu palaute täydentävät ja täsmentävät arvosanaa.

6.2.2. Itsenäisesti suoritettu kurssi

”Osa opinnoista voidaan edellyttää opiskeltavaksi itsenäisesti.”
(Lukioasetus 810/1998, 4 § 1 mom.)

”Opiskelijalle voidaan hakemuksesta myöntää lupa suorittaa opintoja opetukseen osallistumatta.” (Lukioasetus 810/1998, 4 § 2 mom.)

Itsenäisesti opiskellusta kurssista edellytetään hyväksytty arvosana. Otavan Opistossa kaikki lukion valtakunnalliset pakolliset ja valtakunnalliset ja koulukohtaiset kurssit on mahdollista suorittaa itsenäisesti opiston verkko-oppimisympäristössä. Itsenäinenkin opiskelu on ohjattua ja tuettua.

Mikäli opiskelijan itsenäisesti suorittaman kurssin arvioitavaksi jättämä suoritus ei riitä hyväksytyyn arvosanaan, hänellä on mahdollisuus täydentää kurssisuoritustaan. Mikäli opiskelija ei täydennä kurssia kohtuullisessa opettajan kanssa sovitussa ajassa katsotaan kurssin suorittaminen keskeytyneeksi (K).

Jos opiskelija opiskelee kurssin kokonaan tai osittain itsenäisesti, noudatetaan soveltuvin osin edellä mainittuja arviointiperiaatteita. Tavoitteiden saavuttamista ja niiden suuntaista edistymistä arvioidaan myös tällöin riittävän laaja-alaisesti kurssin kokonaisuuden kannalta. Opiskelun tavoitteet ja ar-

vioinnin perusteet ovat opiskelijan nähtävillä itsenäisillä kursseilla.

6.2.3. Suullisen kielitaidot kurssien arviointi

Otavan Opisto tarjoaa toisen kotimaisen kielen B1 ja B3 -oppimäärien, vieraan kielen A-oppimäärän ja vieraiden kielten B3-oppimäärän mukaista opetusta.

Toisen kotimaisen B1-oppimäärän syventävän kurssin 6 ja sekä vieraiden kielten A-oppimäärän syventävän kurssin 8 arviointi perustuu Opetushallituksen tuottamasta suullisen kielitaidon kokeesta saatuun arvosanaan ja muihin kurssin aikaisiin näyttöihin. Kursseista annetaan numeroarvosana käyttäen asteikkoa 4–10. Myös kurssiin kuuluvasta suullisen kielitaidon kokeesta annetaan numeroarvosana käyttäen asteikkoa 4–10.

”Kielten opetuksessa opiskelijalta arvioidaan kielitaidon muiden osa-alueiden lisäksi suullinen kielitaito. Suullista kielitaitoa arvioidaan erillisellä kokeella, jonka laatimisesta vastaa opetushallitus. Suullisen kielitaidon kokeen sisällöstä säädetään valtioneuvoston asetuksella.” (Lukiolaki 629/1998, 17 § 3 mom., muutettu lailla 1116/2008)

”Lukiolain 17 §:n 3 momentissa tarkoitettu suullisen kielitaidon koe koostuu tehtävistä, joissa arvioidaan opiskelijan ääntämistä sekä kerronta- ja keskustelutaitoa. Koe arvioidaan numeroin käyttäen 2 momentissa tarkoitettua asteikkoa. Suullisen kielitaidon kurssin arvosana perustuu suullisen kielitaidon kokeeseen sekä muihin kurssin aikaisiin näyttöihin.” (Lukioasetus 810/1998, 6 § 4 mom., muutettu valtioneuvoston asetuksella

1117/2008)

Kurssiin kuuluvan suullisen kielitaidon kokeen suoritus ja muut kurssin aikaiset näytöt arvioidaan suhteessa kullekin kielelle ja oppimäärälle opetussuunnitelman perusteissa asetettuihin tavoitteisiin. Kurssin arvioinnin edellytykset täyttyvät, kun opiskelija on antanut kurssin suorittamiseksi sovitut näytöt ja suorittanut kurssiin kuuluvan suullisen kielitaidon kokeen.

6.2.4. Opinnoissa edistyminen

”Opiskelijan työskentelystä ja opintojen edistymisestä on annettava riittävän usein tietoa opiskelijalle ja hänen huoltajalleen. Tietojen antamisesta määrätään tarkemmin opetussuunnitelmassa.” (Lukioasetus 810/1998, 6 § 1 mom.)

”Opetussuunnitelmassa määrätään oppiaineittain tai aineryhmittäin kursseista, joiden suorittaminen hyväksytysti on edellytyksenä asianomaisen aineen tai aineryhmän opinnoissa etenemiseen. Opiskelijalle, joka ei ole suorittanut edellä mainittuja opintoja hyväksytysti, tulee varata mahdollisuus osoittaa saavuttaneensa sellaiset tiedot ja taidot, jotka mahdollistavat opinnoissa etenemisen.” (Lukioasetus 810/1998, 7 § 1 mom.)

Opiskelijan opintojen etenemistä tulee seurata. Etenemisestettä ei käytetä. Opintojen etenemisen määrittelyllä ei voida kuitenkaan tiukentaa näissä aikuisten lukiokoulutuksen opetussuunnitelman perusteissa määrättyä oppiaineen oppimäärän suoritusvaatimusta.

Opiskelijalle tulee pyynnöstä antaa mahdollisuus hylätyn kurs-

siarvosanan korottamiseen osoittamalla osaamista kurssin keskeisissä tiedoissa ja taidoissa.

Otavan Opiston vaihtoehtoisia kurssin suorittamisen tapoja ovat osallistuminen kurssin lähiopetukseen, suorittamalla kurssi itsenäisenä verkko-opiskeluna (non stop -kurssi), lähi-tuettuna verkkokurssina, osallistumalla kurssi verkko-opetukseen (ryhmäkurssi) tai suorittamalla kurssi osana ilmiöpohjaisen oppimisen kokonaisuutta.

Opiskelijalla on mahdollisuus täydentää itsenäisesti suoritettua hylättyä tai korottaa hyväksytyä arvosanaa kurssia lukuvuosisuunnitelmassa kuvatulla tavalla.

Myös kurssisuoritusten uusimisessa arviointi on monipuolista. Lopulliseksi kurssiarvosanaksi tulee kyseisistä suorituksista parempi.

6.2.5. Osaamisen tunnustaminen ja opintojen hyväksilukeminen

”Opiskelijalla on oikeus saada opetussuunnitelman tavoitteita ja keskeisiä sisältöjä vastaavat aikaisemmin suorittamansa opinnot tai muutoin hankittu osaaminen arvioiduksi ja tunnustetuksi. Osaamisen tunnustamisella voidaan opiskelijalle lukea hyväksi ja korvata lukion oppimäärään kuuluvia pakollisia, syventäviä tai soveltavia opintoja. Opiskelijan osaamisen tunnustamisessa noudatetaan, mitä 17 ja 17 a §:ssä säädetään opiskelijan arvioinnista ja siitä päättämisestä. Tarvittaessa osaaminen on osoitettava koulutuksen järjestäjän päättämällä tavalla.” (Lukiolaki 629/1998, 23 § 1 mom., muutettu lailla 1116/2008)

Päätös osaamisen tunnustamisesta tehdään sitä erikseen pyydettyessä ennen mainittujen opintojen tai hyväksiluettavaa osaamista koskevan opintokokonaisuuden alkamista." (Lukiolaki 629/1998, 23 § 2 mom., muutettu lailla 1116/2008)

Sen lisäksi, mitä lukiolaissa (629/1998, 23 §, muutettu lailla 1116/2008) säädetään, tulee opintojen hyväksilukemisella ja muutoin hankitun osaamisen tunnustamisella välttää opintojen päällekkäisyyttä ja lyhentää opiskeluaikaa.

Opiskelija hakee muualla suorittamiensa opintojen tai muutoin hankkimansa osaamisen tunnustamista. Opiskelijan tulee esittää selvitys opinnoistaan tai osaamisestaan. Opiskelijaa voidaan pyytää täydentämään näyttöä suhteessa lukiokoulutuksen tavoitteisiin. Myös opintojen laajuuteen kiinnitetään huomiota. Opiskelijoille annetaan tietoa osaamisen tunnustamisen käytännöistä. Opitun tunnustaminen, aiempien opintojen hyväksiluku ja siitä tiedottaminen on osa opiskelijan ohjausprosessia.

Muualla suoritettuja opintoja tai muutoin hankittua osaamista voidaan lukea hyväksi lukio-opintoihin pakollisiksi, syventäviksi tai muiksi lukion tehtävään kuuluviksi kursseiksi. Mikäli opinnot tai muutoin hankittu osaaminen luetaan hyväksi opetussuunnitelman perusteiden mukaan numerolla arvioitavaan kurssiin, annetaan kurssista numeroarvosana. Arvosanan määrittelyn tueksi voidaan tarvittaessa edellyttää lisänäyttöjä. Muutoin hankitun osaamisen arvioinnissa menetellään kuten opetussuunnitelman perusteissa ja opetussuunnitelmassa kurssien ja oppimäärän arvioinnista määrätään.

Luettaessa opiskelijalle hyväksi opintoja muista oppilaitoksista pitäydytään suoritusoppilaitoksen antamaan arviointiin. Jos kyseessä on lukion opetussuunnitelmassa numeroin arvioitava kurssi, sen arvosana muutetaan lukion arvosana-asteikolle seuraavan vastaavuusasteikon mukaisesti:

asteikko 1–5	lukioasteikko	asteikko 1–3
1 (tyydyttävä)	5 (välttävä)	1
2 (tyydyttävä)	6 (kohtalainen)	1
3 (hyvä)	7 (tyydyttävä)	2
4 (hyvä)	8 (hyvä)	2
5 (kiitettävä)	9 (kiitettävä), 10 (erinomainen)	3

Tapauksissa, joissa lukio ei voi päätellä, kumpaa lukion arvosanaa toisessa oppilaitoksessa suoritettu kurssi vastaa, ylempää vai alempaa, on vastaavuus määriteltävä opiskelijan eduksi.

Ulkomailla suoritettujen opintojen hyväksilukemisessa ja osaamisen tunnustamisessa noudatetaan samoja periaatteita kuin kotimaassa suoritettujen opintojen osalta.

Lukiolain 34 §:n mukaan muualla suoritettujen opintojen hyväksilukemista koskevaan päätökseen saa vaatia oikaisua aluehallintovirastolta siten kuin hallintolaissa säädetään. Oikaisuvaatimus on tehtävä 14 päivän kuluessa siitä, kun päätös on annettu opiskelijalle tiedoksi. (Lukiolaki 629/1998, 34 § ja 34 b §, muutettu lailla 958/2015)

Lukiolain 34 §:ssä tarkoitettuun oikaisuvaatimukseen annettuun päätökseen saa hakea muutosta valittamalla hallinto-oikeuteen siten kuin hallintolainkäyttölaissa säädetään, jollei muualla laissa toisin säädetä. Valitus tulee tehdä 14 päivän kuluessa siitä, kun päätös on annettu opiskelijalle tiedoksi. (Lukio-

laki 629/1998, 34 a § 2 mom. ja 34 b §, muutettu lailla 958/2015)

Opiskelijalla voi olla päättötodistuksessaan oppiaineesta vain yhden laajuinen oppimäärä. Opiskelijan siirtyessä oppiaineen pitkästä oppimäärästä lyhyempään hänen suorittamansa pitkän oppimäärän opinnot luetaan hyväksi lyhyemmässä oppimäärässä siinä määrin, kuin niiden tavoitteet ja keskeiset sisällöt vastaavat toisiaan. Näitä vastaavuuksia on määritelty tarkemmin oppiaineiden oppimäärien yhteydessä. Tällöin pitkän oppimäärän kurssien arvosanat siirtyvät suoraan lyhyiden kurssien arvosanoiksi. Muut pitkän oppimäärän mukaiset opinnot voivat olla lyhyen oppimäärän syventäviä tai muita lukion tehtävään kuuluvia kursseja opetussuunnitelmassa päätettävällä tavalla. Jos opiskelija pyytää, järjestetään hänelle mahdollisuus lisänäyttöihin osaamistason toteamiseksi.

Siirryttäessä kesken oppimäärän lyhyemmästä pitempään oppimäärään menetellään edellä olevien periaatteiden mukaisesti. Tällöin voidaan edellyttää lisänäyttöjä, ja tässä yhteydessä myös arvosana harkitaan uudelleen.

Jos opiskelijan äidinkieli ja kirjallisuus -oppiaineen oppimääränä on suomi/ruotsi toisena kielenä ja kirjallisuus, häntä arvioidaan tämän oppimäärän mukaan huolimatta siitä, onko hänelle järjestetty erillistä suomi/ruotsi toisena kielenä ja kirjallisuus -oppi määrän mukaista opetusta vai ei tai onko oppilaitos voinut tarjota vain osan suomi/ruotsi toisena kielenä ja kirjallisuus -oppi määrän kursseista. Suomen/ruotsin kieli ja kirjallisuus -oppi määrän mukaisesti suoritettut kurssit luetaan hyväksi

täysmääräisesti suomi/ruotsi toisena kielenä ja kirjallisuus -oppimäärän kursseihin, ja niistä saatu arvosana siirtyy suomi/ruotsi toisena kielenä ja kirjallisuus -kurssin arvosanaksi. Suomi/ruotsi toisena kielenä ja kirjallisuus -kurssit korvaavat suomen/ruotsin kielen ja kirjallisuuden oppimäärän kurssit siinä määrin, kuin niiden tavoitteet ja keskeiset sisällöt vastaavat toisiaan. Opiskelijalla voi olla todistuksessaan arvosana vain joko suomen/ruotsin äidinkielen ja kirjallisuuden oppimäärästä tai suomi/ruotsi toisena kielenä ja kirjallisuus -oppimäärästä, mutta ei molemmista.

6.3. Oppiaineen oppimäärän arviointi

”Kunkin oppiaineen tai aineryhmän arvioinnista päättää opiskelijan opettaja tai, jos opettajia on useita, opettajat yhdessä. Päättöarvioinnista päättävät rehtori ja opiskelijan opettajat yhdessä.” (Lukiolaki 629/1998, 17 a §, muutettu lailla 1116/2008)

Oppiaineen oppimäärä muodostuu opiskelijan henkilökohtaisen opiskelusuunnitelman mukaisesti opiskelemista oppiaineen kursseista. Opiskelijan opiskelusuunnitelma tarkentuu lukio-opintojen aikana. Sen laatiminen ja seuranta ohjaavat opiskelijaa tavoitteellisiin kurssivalintoihin. Samassa oppiaineessa eri opiskelijoilla voi olla erilaajuiset oppimäärät.

Eri oppiaineiden pakolliset ja valtakunnalliset syventävät kurssit on kuvattu lukion opetussuunnitelman perusteissa. Matematiikan yhteinen kurssi luetaan opiskelijan suorittamaan matematiikan oppimäärään mukaan. Teemaopintojen valtakunnal-

linen syventävä kurssi ei muodosta oppimäärää, vaan se on erillinen kurssi. Opiskelijan opiskelemia pakollisia ja valtakunnallisia syventäviä kursseja ei voi jälkikäteen poistaa lukuun ottamatta hylättyä teemaopintokurssia.

Paikallisista syventävistä kursseista luetaan oppiaineen oppimäärään vain opiskelijan hyväksytysti suorittamat kurssit.

Oppiaineen oppimäärässä opiskelijalla saa olla hylättyjä kurssi-arvosanoja enintään seuraavasti:

Opiskelijan opiskelemia pakollisia ja valtakunnallisia syventäviä kursseja,	Joista voi olla hylättyjä kurssi-arvosanoja enintään
1–2 kurssia	0
3–5 kurssia	1
6–8 kurssia	2
9 kurssia tai enemmän	3

Oppiaineen oppimäärän arvosana määräytyy opiskelijan opiskelemien pakollisten ja valtakunnallisten syventävien kurssien kurssi-arvosanojen aritmeettisena keskiarvosanana.

”Opiskelijalle, joka ei ole tullut hyväksytyksi jossakin oppiaineessa tai joka haluaa korottaa saamaansa arvosanaa, on järjestettävä mahdollisuus erillisessä kuulustelussa arvosanan korottamiseen.” (Lukioasetus 810/1998, 8 § 3 mom.)

Mikäli opiskelija osoittaa erillisessä kuulustelussa suurempaa kypsyttä ja parempaa oppiaineen hallintaa kuin kurssien arvosanoista määräytyvä oppiaineen arvosana edellyttää, tulee arvosanaa korottaa.

Oppiaineen oppimäärän arvosanaa on mahdollista korottaa edellä mainitun erillisen kuulustelun lisäksi

- paikallisten syventävien ja muiden lukion tehtävään kuuluvien kurssien pohjalta annetulla lisänäytöllä
- mikäli opiskelijan arvioinnista päättävät harkitsevat, että opiskelijan tiedot ja taidot ovat oppiaineen päättövaiheessa kurssiarvosanojen perusteella määräytyvää arvosanaa paremmat.

Päätötodistuksessa numeroin arvioitavat oppiaineet

Pakollisten oppiaineiden ja valinnaisten vieraiden kielten oppimääristä annetaan lukioasetuksen mukainen numeroarvosana. Teemaopintojen kurssista annetaan suoritusmerkintä. Mikäli opiskelija pyytää, hän on oikeutettu saamaan suoritusmerkinnän liikunnasta ja sellaisista oppiaineista, joissa opiskelijan suorittama oppimäärä käsittää vain yhden kurssin, sekä valinnaisista vieraista kielistä, mikäli opiskelijan suorittama oppimäärä niissä käsittää vain kaksi kurssia.

Koulukohtaiset kurssit ja muut lukion tehtävään soveltuvat opinnot arvioidaan opetussuunnitelmassa kurssikohtaisesti määritetyllä tavalla joko suoritusmerkinnällä tai numeroarvioinnilla.

6.4. Lukion oppimäärän suoritus aikuisten lukiokoulutuksessa

”Aikuisille tarkoitettussa opetuksessa oppimäärä sisältää vähintään 44 kurssia ja kurssin kesto on keskimäärin 28 tuntia. Lähiopetuksessa opetukseen tulee tuntia kohti käyttää vähintään 40 minuuttia. Aikuisille tarkoitettuun opetukseen osallistuvan alle 18-vuotiaana opintonsa aloittaneen opiskelijan tulee

lisäksi osallistua liikunnan ja terveystiedon sekä taito- ja taideaineiden opetukseen." (Lukioasetus 810/1998, 1 § 2 mom., muutettu valtioneuvoston asetuksella 52/2014)

"Opiskelijan, joka on aloittanut lukio-opintonsa alle 18-vuotiaana, tulee opiskella 1 momentissa tarkoitettujen kurssien lisäksi vähintään yksi kurssi liikuntaa ja yksi kurssi terveystietoa sekä kaksi kurssia kuvataidetta tai musiikkia tai yksi kurssi kumpaa-kin viimeksi mainittua ainetta." (Valtioneuvoston asetus 942/2014, 10 § 8 mom.)

"Kahdeksantoista vuotta täyttäneen opiskelijan katsotaan aloittaneen opintonsa alle 18-vuotiaana, jos hän jatkaa saman tai muun koulutuksen järjestäjän opetuksessa alle 18-vuotiaana aloittamiaan lukio-opintoja, eivätkä opinnot ole olleet keskeytyneenä vähintään vuoden ajan." (Lukioasetus 810/1998, 15 § 2 mom.)

Opiskelija opiskelee oman opiskelusuunnitelmansa mukaan pakollisia, syventäviä ja muita lukion tehtävään kuuluvia kursseja lukion oppimäärän suorittamiseksi. Opiskelijan tulee suorittaa pakollisia ja valtakunnallisia syventäviä kursseja vähintään siinä laajuudessa, kuin määrätään lukion tuntijakoa koskevassa valtioneuvoston asetuksessa (Valtioneuvoston asetus 942/2014).

Opiskelija on suorittanut lukion oppimäärän silloin, kun hän on suorittanut oppiaineiden oppimäärät hyväksytysti ja aikuisten lukiokoulutuksen vähimmäiskurssimäärä 44 täyttyy. Jos opiskelija on aloittanut lukio-opintonsa alle 18-vuotiaana, lukion oppimäärä on vähintään 48 kurssia. Valtakunnallisena syven-

tävänä kurssina tarjottavasta teemaopintojen kurssista, paikallisista syventävistä sekä muista lukion tehtävään kuuluvista kursseista voidaan lukea mukaan lukion oppimäärään vain opiskelijan hyväksytysti suorittamat kurssit.

Jos opiskelija vapautetaan lukiolain 13 §:n mukaan jonkin oppiaineen opiskelusta, hänen tulee valita sen tilalle muita opintoja niin, että säädetty kurssien vähimmäismäärä täyttyy.

Arvioinnin uusiminen ja oikaisu

”Edellä 17 §:ssä tarkoitettuun opiskelijan arviointia koskevaan päätökseen ei saa hakea muutosta valittamalla. Opiskelija voi pyytää rehtorilta opinnoissa etenemistä koskevan päätöksen tai päättöarvioinnin uusimista kahden kuukauden kuluessa tiedon saamisesta. Uudesta arvioinnista päättävät koulun rehtori ja opiskelijan opettajat yhdessä.” (Lukiolaki 629/1998, 34 d § 1 mom., muutettu lailla 958/2015)

”Opiskelija saa vaatia oikaisua pyynnöstä tehtyyn uuteen arviointiin tai ratkaisuun, jolla pyyntö on hylätty, aluehallintovirastolta 14 päivän kuluessa päätöksen tiedoksisaannista siten kuin hallintolaissa säädetään. Otettuaan oikaisuvaatimuksen tutkittavakseen aluehallintovirasto voi muuttaa hallintopäätöstä, kumota päätöksen, hylätä oikaisuvaatimuksen tai palauttaa asian rehtorille uudelleen käsiteltäväksi.” (Lukiolaki 629/1998, 34 d 2 mom., muutettu lailla 958/2015)

Aluehallintoviraston päätökseen, jolla on ratkaistu 34 d §:ssä tarkoitettua asiaa koskeva oikaisuvaatimus, ei saa hakea muutosta valittamalla (lukiolaki 629/1998, 34 e § 2 mom., muutettu

lailla 958/2015).

Lukiokoulutuksen järjestäjän tulee tiedottaa opiskelijoille arvioinnin uusimis- ja oikaisumahdollisuudesta. Arvioinnin uusimista tai oikaisua opiskelija voi hakea kirjallisesti oppilaitoksen rehtorilta.

6.5. Todistukset ja niihin merkittävät tiedot

”Lukion koko oppimäärän suorittaneelle opiskelijalle annetaan päättötodistus. Kesken lukion oppimäärän suorittamista eroavalle opiskelijalle annetaan erotodistus, johon merkitään arvostelu suoritetuista opinnoista. Yhden tai useamman aineen oppimäärän suorittaneelle annetaan todistus oppimäärän suorittamisesta.” (Lukioasetus 810/1998, 8 § 1 mom., muutettu valtioneuvoston asetuksella 52/2014)

”Päättö- ja erotodistukseen sekä yhden tai useamman aineen suorittamisesta annettavaan todistukseen sovelletaan mitä 6 §:ssä säädetään. Todistus suullisen kielitaidon kokeen suorittamisesta annetaan päättötodistuksen liitteenä.” (Lukioasetus 810/1998, 8 § 2 mom., muutettu valtioneuvoston asetuksella 52/2014)

Aikuisten lukiokoulutuksessa käytetään seuraavia todistuksia:

1. Lukion päättötodistus annetaan opiskelijalle, joka on suorittanut lukion koko oppimäärän. Lukioasetuksessa säädetty todistus suullisen kielitaidon kokeen suorittamisesta annetaan päättötodistuksen liitteenä.

2. Todistus oppimäärän suorittamisesta annetaan, kun opiskelija on suorittanut yhden tai useamman lukion oppiaineen oppimäärän.

3. Todistus lukiosta eroamisesta (erotodistus) annetaan opiskelijalle, joka eroaa lukiosta ennen lukion koko oppimäärän suorittamista.

Lukion todistusten tulee sisältää seuraavat tiedot:

- todistuksen nimi
- koulutuksen järjestäjän nimi
- opetus- ja kulttuuriministeriön myöntämän lukiokoulutuksen järjestämisluvan päivämäärä
- oppilaitoksen nimi
- opiskelijan nimi ja henkilötunnus
- suoritettut opinnot
- paikkakunta, todistuksen antamispäivämäärä ja rehtorin allekirjoitus • arvosana-asteikko
- selvitys kielten oppimääristä
S2/R2 = äidinkieli ja kirjallisuus -oppiaineen suomi/ruotsi toisena kielenä ja kirjallisuus -oppimäärä
A = perusopetuksen vuosiluokilla 1–6 alkaneen A-kielen oppimäärä
B1 = perusopetuksessa alkaneen B1-kielen oppimäärä
B2 = perusopetuksessa alkaneen valinnaisen B2-kielen oppimäärä

B3 = lukiossa alkaneen valinnaisen B3-kielen oppimäärä

ÄO/M = äidinkielenomainen oppimäärä toisessa kotimaisessa kielessä (ruotsi/ suomi)

- merkintä, että todistus on Opetushallituksen päättämien aikuisten lukiokoulutuksen opetussuunnitelman perusteiden 2015 mukainen.

Uskonnon ja elämäkatsomustiedon arvosana merkitään todistuksissa "uskonto/elämäkatsomustieto" erittelemättä, mihin opetukseen opiskelija on osallistunut.

Suomi/ruotsi toisena kielenä ja kirjallisuus merkitään todistuksessa äidinkieli ja kirjallisuus -kohtaan.

Lukion päättötodistukseen ja todistukseen oppimäärän suorittamisesta merkitään opiskelijan opiskelemat oppiaineet, niissä suoritettujen kurssien määrä sekä kunkin oppiaineen arvosana sanallisesti ja numeroin (esimerkiksi: kiitettävä...9) tai merkintä oppiaineen hyväksytystä suorittamisesta (suoritettu).

Hyväksytysti suoritettu teemaopintojen kurssi merkitään käyttäen kurssin nimeä ja siitä saatua suoritusmerkintää (suoritettu).

Päättötodistukseen ja todistukseen oppimäärän suorittamisesta kuuluu myös kohta lisätietoja. Tähän kohtaan merkitään päättötodistuksen liitteenä annettavat ja sitä täydentävät todistukset lukio-opintoihin liittyvistä näytöistä, kuten esimerkiksi suullisen kielitaidon kokeet sekä erittely muista lukion oppimäärään kuuluneista opinnoista, jotka eivät sisälly oppiainei-

den oppimääriin.

Mikäli opiskelija on opiskellut yli puolet oppiaineen oppimäärän kursseista muulla kuin koulun varsinaisella opetuskielellä, tulee siitä tehdä merkintä todistuksen lisätietoihin.

Lukion erotodistukseen merkitään oppiaineet ja niissä suoritettut kurssit sekä muut opiskelijan suorittamat lukio-opinnot. Todistukseen merkitään kunkin kurssin numeroarvosana tai merkintä kurssin suorittamisesta (S = suoritettu, H = hylätty).

Lukiossa pidetään opiskelijan opinnoista rekisteriä, josta ilmenevät suoritettut kurssit ja niiden arvosanat.

Lukion koko oppimäärän suorittamisesta ei anneta yhteistä arvosanaa oppiaineiden arvosanojen keskiarvona eikä muullaakaan tavalla.

Todistukseen merkitään opiskelijan suorittama kokonaiskurssimäärä. Kokonaiskurssimäärään ei lasketa hylättyjä paikallisia syventäviä, hylättyjä muita lukion tehtävään kuuluvia kursseja eikä hylättyä teemaopintojen kurssia.

Lukiokoulutuksen järjestäjä päättää todistusten ulkoasusta.

Todistus suullisen kielitaidon kokeesta annetaan lukion päättö-todistuksen liitteenä.

Lukioasetuksella säädetyn suullisen kielitaidon kokeen suorittamisesta annettavaan todistukseen merkitään seuraavat tiedot:

- todistuksen nimi
- koulutuksen järjestäjän nimi

- opetus- ja kulttuuriministeriön myöntämän lukiokoulutuksen järjestämisluvan päivämäärä
- oppilaitoksen nimi
- opiskelijan nimi ja henkilötunnus
- kokeessa suoritettu kieli ja sen oppimäärä ja kokeesta saatu arvosana
- paikkakunta, todistuksen antamispäivämäärä (lukion päättötodistuksen päivämäärä) ja rehtorin allekirjoitus
- arvosana-asteikko.

LIITTEET

LIITE 1 Aikuisten lukiokoulutuksen valtakunnallinen tuntijako

LIITE 2 Kehittyvän kielitaidon tasojen kuvaus / Koko valtioneuvoston asetus

LIITE 3 Oppilaitoksen tasa-arvosuunnitelma

LIITE 4 Ohjaussuunnitelma